poveşti şi legende din america latină

„În cadrul creaţiei populare din America Latină, poveştile şi legendele formează cele mai devăstirite, în care se întruchipează fantezia, puterea imaginativă, concepţia despre lumea înconjurătoare şi despre viaţă, eternele năzuinţe de bine şi frumos, stările sufleteşti şi sentimentele oamenilor. .Poveştile populare — spuse folcloriştlui chilian V. Pino Saavedra, unul din culegătorii şi cercetătorii cei mai de seamă ai basmului latino-american — sînt primăvara vieţii, în cele mai profunde experienţe spirituale ale sale, iar lumea lor nu este cea a unor alegorii rigide, ci se înfiripă din adîncul puterii de creaţie care guvernează frămîntările şi aspiraţiile sufletului.“

Alcătuită o constantă spirituală a vieţii popoarelor din lumea Nouă, producţia narativă folclorică are aşadar o covîrşitoare însemnătate nu numai ca expresie a psihologiei şi capacităţii creatoare a colectivităţilor umane din această imensă zonă, ci şi ca document tratînd via, oglindind idei şi concepţii, mentalităţi şi obiceiuri, educînd multiple şi sigure informaţii istorice, etnografice, sociologice, juridice şi artistice.“

TUDORA SANDRU OLTEANU

editura minerva

Vol. I–II, Lei 10

1026

poveşti şi legende din america latină

poveşti şi legende din america latină

fondată în 1895 bpt serie nouă

yara, zîna apelor

poveşti şi legende din america latină

★

Clubul cărţii digitale

Ilustrația copertei : *Adrian Ionescu*

yara, zîna apelor

povești și legende din america latină

★

ANTOLOGIE, TRADUCERE ȘI PREFAȚĂ
DE TUDORA ȘANDRU OLTEANU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1980
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Pentru versiunea românească
toate drepturile rezervate
Editurii Minerva (B.P.T.)

PREFAȚĂ

America Latină, vechea „Lume Nouă", reprezintă de veacuri o imensă arie de cultură umană care a stîrnit constant, din unghiuri multiple, însă foarte diferite, de-a lungul timpului, o atracție și un interes cu totul deosebite.

Într-adevăr, îndată după 1492, anul descoperirii, în zorii perioadei coloniale, noile teritorii veneau să întregească puterea și strălucirea metropolei — grație lor putea spune cu trufie împăratul Spaniei, Carol al V-lea, că în imperiul său soarele nu apune niciodată — aducîndu-i o bogăție fabuloasă ce consta, pe lîngă multvisatele metale și pietre prețioase, mirodeniile și esențele rare, și din munca miilor de indigeni reduși fără milă la starea de sclavie.

Atrași de iluzia îmbogățirii și de mirajul aventurii, în acele timpuri de început europenii nu numai că nu s-au preocupat de aspectul uman și cultural al noului continent, cu excepția unor misionari și cărturari care se interesau de soarta băștinașilor, ci au rămas în istorie cu trista faimă de a se fi făcut vinovați de adevărate acte de barbarie față de civilizația și cultura popoarelor indigene din America.

În epoca romantismului, vastele teritorii ale Lumii Noi au oferit imaginației europenilor în căutare de exotism aspecte ideale prin pitorescul, varietatea și originalitatea lor, valorate însă mai curînd la suprafață, prin culoarea și natura locală.

Începînd din secolul al XIX-lea, prin avîntul mișcărilor de eliberare națională a popoarelor Americii Latine de sub jugul colonial, Lumea Nouă devine un puternic centru de interes uman, social și cultural, interes care în ultimul sfert de veac este tot mai complex și profund. Căci America Latină atrage atenția lumii contemporane sub multiple aspecte : la cel politic și social — lupta dusă de popoarele ei pentru înfăptuirea idealurilor de libertate și progres — se adaugă cele culturale, în accepția cea mai amplă a cuvîntului, care înglobează fapte de natură etnologică, istorică, literară, artistică, științifică, spirituală. Este de ajuns să amintim nume de prestigiu ca argentinienii D. F. Sarmiento, R. Güiraldes și, în epoca noastră, J. L. Borges, E. Sábato și J. Cortázar, brazilienii Machado de Assis, Jorge Amado, Mario de Andrade și Graciliano Ramos, chilienii Gabriela Mistral și Pablo Neruda, cubanezii Nicolás Guillén și A. Carpentier, columbianul García Márquez, guatemalezul M. A. Asturias, mexicanii C. Fuentes și J. Rulfo, nicaraguaianul Rubén Darío, peruanul César Vallejo, și mulți alții, care sînt tot atîtea strălucite puncte de reper în panorama prozei și poeziei universale.

Este firesc ca literaturile și culturile naționale latino-americane să-și afle seva vitală, temeiul adînc și plenar, în creația populară. Și este de asemenea firesc ca folclorul unor popoare care s-au format într-un îndelungat și complex proces istoric să cuprindă în manifestările și creațiile lui o inestimabilă bogăție spirituală și culturală, o valoare perenă ce ține de însăși esența, de individualitatea popoarelor respective.

În cadrul creației populare din America Latină, povestea și cîntecul sînt formele cele mai desăvîrșite în care se întruchipează fantezia, puterea imaginativă, concepția despre lumea înconjurătoare și despre viață, eternele năzuințe de bine și frumos, stările sufletești și sentimentele oamenilor. „Poveștile populare — spune folcloristul chilian Y. Pino Saavedra, unul din culegătorii și cercetătorii cei mai de seamă ai basmului latino-american —

sînt primăvara vieții, în cele mai profunde experiențe spirituale ale sale, iar lumea lor nu este cea a unor alegorii rigide, ci se înfiripă din adîncul puterii de creație care guvernează frămîntările și aspirațiile sufletului" [1].

Alcătuind o constantă spirituală a vieții popoarelor din Lumea Nouă, producția narativă folclorică are o covîrșitoare însemnătate nu numai ca expresie a psihologiei și capacității creatoare a colectivităților umane din această întinsă zonă, ci și ca document trăit, viu, oglindind idei și concepții, mentalități și obiceiuri, aducînd multiple informații istorice, etnografice, sociologice, juridice și artistice.

Cum a fost cu putință să se dureze și să se îmbogățească necontenit acest tezaur nepieritor al basmului latino-american? De ce, poate mai mult decît în alte zone de cultură umană, povestea populară a găsit, pe pămîntul Lumii Noi, condițiile prielnice să cristalizeze în forme atît de variate, închizînd în ele o semnificație primordială?

Pentru a da un răspuns — fie și succint — ar trebui să ne referim la însuși procesul complex de făurire a țărilor și popoarelor continentului, sau, cu alte cuvinte, să urmărim factorii istorici, geografici, biologici și umani atît de eterogeni care, amalgamați într-o convietuire strînsă, în timp și în spațiu, au dat naștere tipului de civilizație latino-american.

Mai întîi — spațiul, adică uriașul cadru natural definit de coordonate geografice atît de vaste, de parcă nu au început și nici sfîrșit, cuprinzînd mai toate formele de relief, climă și vegetație posibile: selva ecuatorială luxuriantă și jungla sălbatică de la tropice, deșerturile andine, stepa bătută de vînturi a pampei, văile și cîmpurile fertile, inaccesibilele lanțuri muntoase, insulele ciclonice ale Mării Caraibilor, fluviile imense, coastele întinse și blînde, lacurile și vulcanii.

Apoi — omul. Omul latino-american nu poate fi conceput decît ca produs al celor trei componente etnice fundamentale:

[1] *En torno a los cuentos folklóricos*, în *Archivos del Folklore Chileno*, 1957, fasc. 8, p. 8.

elementul european, cel indigen și cel negru, care și-au adus, firește, o contribuție diferită de-a lungul întregii Lumi Noi.

În definirea fizionomiei popoarelor din America Latină, moștenirea acestor trei componente rasiale nu trebuie concepută însă ca o sumă de elemente distincte, ci ca o împletire permanentă, o fuzionare a lor. Căci toate formele civilizației și culturii continentului — și mai cu seamă limba și literatura — atestă, la capătul acestui proces, un spirit diferit, modalități noi de expresie, specifice, care presupun atitudini, nuanțe și tonuri originale, adică poartă pecetea clară a unui nou tip uman, cu o capacitate vitală proprie.

Elementul european este constituit în esență de descoperitorii, cuceritorii și coloniștii spanioli (pentru sudul Americii de Nord, America Centrală și Meridională, cu excepția Braziliei) și portughezi (pentru Brazilia), la care se adaugă, în mult mai mică măsură, cei francezi (pentru zonele de limbi creole[1] franceze, Haiti și Antilele Mici).

Cine erau și ce îi mîna pe acești oameni porniți din Europa sfîrșitului de veac al XV-lea ? Care au fost primele lor impresii, cea dintîi viziune asupra Lumii Noi ?

În fața celor care l-au însoțit în călătoria sa pe Cristofor Columb, amiralul genovez în serviciul Regilor Catolici ai puternicei Spanii de curînd întemeiată ca stat național, plecat să caute alt drum către mult-rîvnitele Indii, s-a deschis ca prin miracol, începînd cu memorabila zi de 12 octombrie 1492[2], cînd, de pe punțile celor trei caravele s-a zărit, în sfîrșit, pămîntul, o

[1] Limbile creole din America Latină sînt născute prin adoptarea unor limbi europene de către populațiile autohtone din colonii (sclavi negri originari din Africa), și transformarea acestora, în raport cu condițiile lor socio-culturale specifice — constituție psihică, bază de articulație distinctă. Limbile creole cele mai importante din America Latină sînt cele franceze, vorbite în Haiti, în unele insule din Arhipelagul Antilelor Mici (Guadelupa, Martinica etc.) și în Guiana franceză, precum și cele spaniole, vorbite în Antilele olandeze.

[2] Data descoperirii Americii, devenită sărbătoare națională în lumea hispanică.

realitate ce ținea mai curînd de vis, căci nu putea fi cuprinsă și apreciată în nici un chip cu măsurile vechii Europe. Membrii expedițiilor atunci, la început, ori mai tîrziu, pe parcursul colonizării, au înregistrat cu uluire nețărmurită mereu alte întinderi, de o varietate surprinzătoare. Acești oameni, amestecați ca origine socială și culturală — marinari, soldați, aventurieri, hidalgi sărăciți, meseriași, proscriși ori vagabonzi, așa numiții *picaros* [1] — veniți dintr-o Europă în care nu se stinseseră încă ecourile literaturii cavalerești, animată de spiritul de aventură, de fapte glorioase, speriați, dar totodată atrași de mirajul necunoscutului, aduceau cu ei amintirea vie a legendelor și plăsmuirilor despre paradisul terestru, despre izvorul tinereții veșnice, despre sirene, amazoane, căpcăuni, monștri sau pitici și mai ales despre fabuloasele ținuturi și orașe de o bogăție copleșitoare [2].

Oare pămînturile mănoase, vegetația luxuriantă, clima dulce, florile ciudate, cu parfum amețitor, văile blînde și rodnice, coastele primitoare, peisajul încîntător, păsările, peștii și animalele necunoscute, de felurite mărimi, forme și culori, care s-au ivit din albastrul mării în tot cursul acelei luni octombrie, cînd au descoperit Arhipelagul Antilelor, toate acestea nu-i îndreptățeau oare să creadă că au ajuns în paradisul pe pămînt ? [3]

---

[1] Tipul *picaro*, produs specific al literaturii spaniole clasice, a dat naștere unui gen european de sorginte hispanică, romanul picaresc. Acest erou reprezintă omul din păturile de jos ale Spaniei medievale, vagabond fără ocupație, produs de lumea coruptă în mijlocul căreia este nevoit să supraviețuiască, prin înșelăciune și viclenie.

[2] A. Rosenblat, *La primera visión de América*, Caracas, 1965, p. 15—46.

[3] Mărturiile în acest sens sînt numeroase. În celebrul său *Diario del primer viaje*, însuși Columb a notat impresii elocvente. La 12 octombrie, cînd descoperă pentru prima oară pămîntul (este vorba de insula San Salvador), scria cu entuziasm, în cuvinte simple : „În insulă sînt livezi de copaci, cele mai frumoase pe care le-am văzut vreodată... cred că aici e paradisul pe pămînt" (Apud A. Ballesteros, *Historia de América y de los pueblos americanos*, Barcelona, 1945, vol. 1, p. 72—79).

La crearea și îmbogățirea acestei întrepătrunderi a noii realități cu visul și legendele a contribuit în mod decisiv cel de-al doilea element etnic fundamental care a dus la făurirea omului hispano-american : elementul indigen, constituit de variatele popoare și triburi băștinașe [1]. Căci istoria acestor pămînturi începe mult mai devreme : cînd corăbiile lui Columb au ajuns în apropierea primelor insule ale Americii, în întinsele zone ale lumii denumite „noi" de europeni, reflectînd punctul lor de vedere, se dezvoltaseră culturi și civilizații străvechi, dintre care unele atinseseră o înflorire plină de strălucire.

Întreaga viață și cultură a societății hispano-americane nu poate fi înțeleasă și apreciată fără permanente referiri-cheie la această bogată moștenire indigenă, de o însemnătate crucială în zămislirea noului tip, uman și cultural.

În zorii colonizării, teritoriile care aveau să se numească America Latină se caracterizau printr-o foarte pronunțată diversitate etnică, lingvistică și culturală, fiind, poate, aria cea mai eterogenă, sub aceste aspecte, de pe glob [2]. Acest adevărat mozaic de seminții și de limbi se afla într-o neostoită mișcare caleidoscopică, atît în sensul extinderii, pe de o parte, a unor modalități lingvistice și culturale în zone diferite de cele originare, odată cu expansiunea populațiilor care le dăduseră naștere, cît și în sensul dispariției unor limbi și civilizații, ca urmare a exterminării triburilor respective.

Desigur însă că, din această multitudine a lumii americane pre-hispanice, numai cîteva popoare, purtătoare ale unui stadiu înalt de civilizație, au avut un rol major în plămădirea omului și limbii spaniole vorbite în America.

---

[1] Băștinașii din Lumea Nouă sînt cunoscuți și cu numele de „indieni", fiind botezați astfel de Columb, care a murit cu convingerea nestrămutată că pămînturile descoperite de el sînt într-adevăr Indiile, așa cum își pusese oamenii să jure, la 12 iunie 1494, fapt consemnat de istoriografia vremii.

[2] Cf. Tomás Buesa Oliver, *Indoamericanismos léxicos en español*, Madrid, 1965, p. 15 și lucrarea fundamentală a lui A. Tovar, *Catálogo de las lenguas de América del Sud*, Buenos Aires, 1961.

Clasificarea tradiţională a Americii Hispanice în cinci zone principale, propusă de lingvistul P. Henríquez Ureña [1], ţine seama, între alţi factori — ca cei de ordin geografic şi climateric —, tocmai de contribuţia acestor mari limbi şi culturi indigene. Aceste zone sînt : 1. partea de sud şi sud-est a Statelor Unite, Mexicul şi ţările Americii Centrale (Costa Rica, Panamá, Honduras, Nicaragua, Guatemala, Salvator) ; 2. Antilele spaniole (Cuba, Porto Rico şi Republica Dominicană), partea de coastă şi cîmpie a Venezuelei şi nordul Columbiei ; 3. regiunea andină a Venezuelei, partea centrală şi coasta occidentală a Columbiei, apoi Ecuador, Peru şi Bolivia ; 4. Chile, şi 5. Argentina, Uruguay şi Paraguay.

Primei zone îi corespund cultura şi limba *náhuatl* [2], celei de a doua — *arahuaco*, următoarei — *quechúa*, apoi celei de a patra — *araucano* şi, în sfîrşit, ultimei zone — *guaraní*. Dacă luăm în consideraţie întreaga Americă Latină, trebuie indicată şi limba *tupí*, înrudită cu *guaraní*, care corespunde întinsului teritoriu al Braziliei.

În prima din cele cinci zone menţionate trăiau diverse populaţii indigene înrudite : *aztecii, toltecii, mayaşii, chimenecas* etc. Aztecii alcătuiau cea mai numeroasă şi importantă grupare etnică din vechiul Mexic, idiomul vorbit de ei fiind cunoscut sub denumirile de *náhuatl* sau *mejicano*. Purtători ai unei civilizaţii de tip superior, care, împreună cu cea a incaşilor, au fost cele mai însemnate din toată lumea indigenă precolumbiană, indienii *maya* în America Centrală şi aztecii în Mexic au întemeiat vaste şi puternice imperii şi culturi înfloritoare, care au atins apogeul în secolele IV-XV, cultura *maya*, şi în veacurile VII-XVI, cea aztecă.

Popoare de agricultori dar şi de comercianţi, aztecii şi mayaşii erau înzestraţi şi cu un simţ artistic remarcabil, mai ales în con-

[1] În studiul intitulat *Observaciones sobre el español de América*, în „Revista de filología española", VIII, 1921, p. 357—390.

[2] Redăm numele triburilor şi limbilor autohtone americane cu ortografia spaniolă, cu care au intrat în sfera circulaţiei internaţionale, cu excepţia a cîteva, îndeobşte mai cunoscute, care s-au putut adapta limbii noastre (aztecii, incaşii etc.).

strucții monumentale, arhitectură, sculptură, pictură [1], în arta ceramicii, a prelucrării metalelor prețioase, a țesutului, în muzică. Dobîndiseră valoroase cunoștințe și în domeniul științelor: în matematică (descoperiseră înaintea indienilor cifra zero și sistemul de poziție al numerelor) și în astronomie (foloseau un tip de calendar foarte exact). Cunoșteau scrierea hieroglifică, păstrată în numeroase codice, și știau să fabrice hîrtia. Își făuriseră un sistem propriu de educație și au dat naștere unei filozofii și literaturi bogate și variate. Adevărate capodopere sînt creațiile literare ale neamului *maya : Popol Vuh* — cartea sfîntă a indienilor *quiché* (alt nume al mayașilor), care descrie facerea lumii și obîrșia omului, *Chilam Balam*, lucrare ce reunește texte religioase, istorice, științifice, poetice etc., poemul dramatic *Rabinal Achí*, cu caracter războinic, precum și fragmente din poezia *náhuatl*.

În 1325 aztecii întemeiaseră capitala Tenochtitlán, Mexicul de mai tîrziu, care, la venirea cuceritorilor conduși de Hernán Cortés, în 1521, număra peste 60 000 de așezări, palate, temple, monumente, piețe, stîrnind pe bună dreptate, prin frumusețea și prosperitatea sa, uimirea spaniolilor, veniți dintr-o lume a Renașterii.

Datorită rolului de înaintași pe care l-au avut mayașii, făurind cultura cea mai armonioasă și desăvîrșită din lumea precolumbiană, au rămas cunoscuți în istorie ca „elinii Americii".

Deși în secolele colonizării civilizațiile *maya* și aztecă au fost supuse de cuceritori, ele au înrîurit profund, punîndu-și pecetea de neconfundat asupra procesului de făurire a tipului uman și

[1] Impresionante vestigii au înfruntat timpul, dăinuind pînă în zilele noastre ca adevărate minuni săvîrșite de geniul omenesc : monumente de dimensiuni uriașe, împodobite cu sculpturi în aur și argint și cu ornamente prețioase, ca de pildă ansamblul arhitectonic de la Teotihuacán, cu imensele piramide, mai mari ca cele din Egipt, ale Soarelui și Lunii, piramidele de la Tepoztlán și Cuernavaca, coloșii de piatră din Tula, templele *maya* de la Palenque, Uxmal, Copán, etc.

cultural hispano-american, așa cum atestă pe deplin întreaga dezvoltare socială din această zonă a Lumii Noi.

Pe o arie mult mai restrînsă decît cea din epoca ei de înflorire, cultura *maya* trăiește și azi prin cei peste o jumătate de milion de indieni din cîteva state mexicane și din regiuni din Guatemala, Honduras și Salvador.

Cu totul diferită este situația popoarelor indigene din cea de-a doua mare zonă a Americii Latine, în care se cuprind Antilele spaniole, nordul Columbiei și o parte din Venezuela. Aici a existat marea familie *arahuaco,* inițial întinsă pe un teritoriu mult mai vast. Populațiile *arahuaco,* printre cele mai însemnate din America precolumbiană, deoarece erau exponentele unui tip înaintat de cultură, cu caracter pașnic, bazat pe agricultură și navigație, au fost nevoite să cedeze în permanență în fața altor triburi indigene războinice (*caribe, aimara, guarani*) și să se retragă în locuri inaccesibile și sărace. Acest fapt explică marea mobilitate a triburilor *arahuaco* și fragmentarea pronunțată a zonei ocupate de ele, precum și procesul lor rapid de dispariție : la scurtă vreme după venirea spaniolilor, elementul indigen din Antile s-a stins cu desăvîrșire.

Cea de-a treia zonă amplă a Americii Latine, alcătuită din regiunea andină a Venezuelei, centrul și coasta occidentală a Columbiei, Ecuador, Peru și Bolivia, a stat de veacuri sub semnul civilizației incașilor, care au întemeiat aici cea mai puternică organizație statală indigenă din America. Baza grandiosului imperiu al incașilor, ale cărui începuturi se situează în jurul anului 1000, apogeul fiind atins în următoarele trei secole, a fost sistemul său economic și social perfecționat. Printr-o cîrmuire înțeleaptă, călăuzită de simțul dreptății, și printr-o administrație avansată, care a dus la instaurarea unui regim de viață laborioasă și morală, incașii au ajuns la un echilibru judicios între necesitățile locuitorilor și producția imperiului, care se sprijinea pe agricultură, la o bunăstare și o echitate fără precedent

Acestei vieți economice și sociale exemplare i-a corespuns o dezvoltare spirituală și culturală înaintată. Meseriași harnici și iscusiți, incașii au fost dăruiți cu simț artistic, remarcîndu-se în arhitectură, sculptură, aurărie, arta ceramicii și a țesăturilor, muzică, literatură, dar și prin nivelul cunoștințelor lor în medicină, matematică, statistică [1], astronomie.

Strălucite exemple ale capacității lor de constructori sînt, bunăoară : fortăreața Macchu-Picchu, durată la înălțimea de 4 000 de metri, cu impresionantele sale terase de cultură, canale de irigație, temple și palate, ori monumentalele blocuri megalitice de la Cuzco, vestita capitală a imperiului, întemeiată la jumătatea secolului al XIII-lea de către *Inca* — adică „împăratul" — Manco Capac, „fiu al Soarelui", după legendă.

Limba incașilor, denumită *quechua* sau, cum îi spuneau ei, *runa simi* „limba poporului", corespunde stadiului cel mai înalt de înflorire a civilizației precolumbiene. În veșmînt *quechua* — limbă de o mare claritate și expresivitate — au existat creații literare populare, îndeosebi lirice, de o mare frumusețe, iar drama *Ollantay* este, incontestabil, una din bijuteriile cele mai de preț ale moștenirii literare indigene.

Demn de reținut este și faptul că unii oameni de cultură ai epocii de colonizare, și în primul rînd Inca Garcilaso de la Vega [2], au cules cîntece, basme, legende, povestiri și imnuri din bogata tradiție a incașilor.

Deși incașii au fost înfrînți de spanioli, extinderea și creșterea prestigiului limbii și culturii *quechua* au continuat de-a lungul

---

[1] Ei au inventat un sistem numeric decimal și o metodă de calcul originală, cu ajutorul unor corzi de piele colorate, înnodate diferit, numite *quipos*, cu ajutorul cărora își țineau nu numai socotelile, ci și notau probleme economice, juridice etc. legate de viața poporului.

[2] Primul mare scriitor al Lumii Noi (1539—1616), autor al unei opere celebre, *Los Comentarios Reales*, care înfățișează cu vigoare și forță epică istoria, viața și cultura incașilor.

procesului de colonizare. Curînd, *quechua* a devenit „limbă generală[1]" în mare parte din continentul sud-american, fiind folosită de spanioli atît în cuceririle lor militare cît şi în activitatea misionarilor de propagare a creştinismului. Vitalitatea limbii *quechua* se manifestă, pregnant, şi astăzi. Vorbită în Peru, unde trei sferturi din populaţie este indiană, în părţi din Bolivia, Ecuador, Columbia şi Argentina, *quechua* este limba indigenă cu cel mai mare număr de vorbitori (aproximativ 6 milioane).

Strîns legată genealogic şi istoric de civilizaţia şi limba *quechua* este *aimara,* importantă limbă indigenă care s-a vorbit în Peru şi Bolivia, unde se mai păstrează şi în zilele noastre (peste 1 milion de vorbitori).

În sfîrşit, o altă cultură indigenă remarcabilă, care a înflorit în epoca precolumbiană în partea de nord-vest a Americii de Sud, este cea a popoarelor *chibcha* sau *muisca,* aflată într-un stadiu avansat de dezvoltare, care a excelat în arta ceramicii şi a prelucrării metalelor preţioase, ajungînd la o adevărată desăvîrşire în zona podişului Columbiei. Datorită caracterului lor paşnic, indienii *chibcha,* agricultori şi meseriaşi, au cedat permanent în faţa atacurilor altor populaţii războinice. Astăzi, ei mai persistă într-o arie mai restrînsă, în regiuni din Columbia şi Ecuador.

Celei de a patra zone a Americii Latine, situată pe teritoriul actualului Chile şi în pampa argentiniană, îi corespunde marele grup indigen *araucano* sau *mapuche* (adică, în limba indienilor, „oameni ai pămîntului").

Vitejia şi rezistenţa îndîrjită de care araucanii, popor de războinici, au dat dovadă în faţa cuceritorilor, conduşi de Pedro de

[1] Conceptul de „limbă generală" prezintă o însemnătate particulară : în primele faze ale contactului între cuceritori şi băştinaşi, mijlocul de comunicare a fost constituit de limbile indigene ce se bucurau de un prestigiu şi o cultivare deosebită, fiind folosite nu numai de populaţiile originare, ci şi de alte triburi asupra cărora acestea şi-au extins dominaţia şi, în sfîrşit, de cuceritori şi colonişti.

Valdivia, i-au impresionat puternic pe spanioli, inspirînd lui Alonso de Ercilla cunoscuta epopee *Araucana* [1].

Araucanii erau purtătorii unei culturi și civilizații primitive, în cadrul cărora creația populară vădea o mare predilecție către literatura narativă. Limba araucană a jucat un rol unificator, de „limbă generală" de primă însemnătate : ea a absorbit diferite limbi și dialecte vorbite de triburi dispersate și s-a întins astfel pînă în extremul sudic al continentului. În prezent, această limbă și-a restrîns simțitor aria : se mai vorbește în zona de sud din Chile și în pampa argentiniană.

Ultima zonă din clasificarea menționată a Americii Hispanice cuprinde Argentina, Uruguay și Paraguay. Cultura indigenă corespunzătoare este cea a populației *guarani* care, împreună cu cea *tupi*, de pe teritoriul actualei Brazilii, alcătuiește puternicul grup *tupi-guarani*. Pornind din aria cuprinsă între bazinele marilor fluvii ale continentului, Paraná și Paraguay, indienii *tupi-guaraní*, agricultori dar și războinici, s-au extins pe imensa rețea fluvială de-a lungul coastelor Americii, tip de migrație care le-a atras denumirea de „fenicieni ai Americii".

Astăzi, zonele de populație *tupi-guaraní* corespund principalelor două varietăți ale limbilor înrudite din epoca precolumbiană, și anume : aria sudică, acoperită de limba *guaraní* în Paraguay, unde îndeplinește funcția de limbă națională, și în cîteva teritorii învecinate din Argentina, și aria nordică, în Brazilia, constituită de limba *tupí*.

Limba *guaraní* a avut o dezvoltare și cultivare intensă în timpul coloniei, fiind folosită ca „limbă generală" de puternicele misiuni religioase iezuite, fapt manifestat și printr-o deosebită înflorire literară.

În afară de populațiile autohtone menționate, dintre care unele — aztecii, mayașii, incașii, tupí-guaraní — au avut o însemnătate primordială în formarea și dezvoltarea popoarelor his-

[1] Succesul de care s-a bucurat această operă a contribuit simțitor la extinderea termenului *araucano*, inițial aplicat numai indienilor din regiunea chiliană *Arauco*, unde s-a aflat sediul primei fortărețe a spaniolilor, la toate populațiile băștinașe din Chile.

pano-americane, au existat, desigur, și triburi și ginți indigene care nu atinseseră un stadiu avansat de civilizație, ci erau exponente ale unor culturi primitive. Unele dintre acestea trăiesc și astăzi în jungla amazonică ori în regiunea braziliană Mato Grosso. Producțiile culturale rudimentare ale acestor populații sînt însă mărturii interesante, vii, ale concepției lor despre lume, ale obiceiurilor, credințelor și vieții lor spirituale, completînd astfel, în mod fericit, panorama lumii indigene din America.

Urmînd, atît cronologic, cît și cantitativ și ca intensitate, elementelor europeană și indigen, cea de a treia componentă fundamentală în zămislirea tipului uman și cultural din importante zone din America Latină este constituită de elementul negru.

Această stare de fapte este urmarea unor imperative istorice izvorîte din caracterul nedrept și barbar al cuceririi și colonizării : în zorii secolului al XV-lea, cuceritorii au dat dovadă de atîta violență în raporturile lor cu triburile indigene din Antile încît, în scurtă vreme, acestea au fost cu desăvîrșire nimicite. În locul lor, ca mînă ieftină de lucru, încep să fie aduși sclavi din Africa.

Autorizat și stimulat de metropolele europene în secolele următoare, comerțul cu sclavi africani se extinde rapid în America Latină. După informațiile documentale ale vremii, la începutul secolului al XIX-lea existau în întregul continent peste 6 milioane de negri. [1]

Elementul negru și cel al descendenților mulatri se păstrează în zilele noastre, fiind bine reprezentate în componența etnică în acele zone în care sclavia a fost mai intensă, și în primul rînd în Antile și în Brazilia, apoi în Columbia, Ecuador și Venezuela.

Osmoza acestor trei elemente etnice fundamentale [2] s-a realizat, pe parcursul unui lung și complex proces istoric, într-o gamă

[1] Frederick Kay, *La traite des noirs*, Paris, 1968, p. 35 și Julio Le Riverand, *Los negros en Hispanoamérica*, în *Estudios históricos*, Guadalajara, 1, nr. 2—3, p. 55—75.

[2] În anumite zone, trebuie avută în vedere și influența unor elemente europene diferite de spanioli, portughezi și francezi, ca de pildă elementul italian în Río de la Plata, precum și influența asiatică, mai recentă, în alte zone.

de nuanțe ce imprimă Americii Latine o particularitate biologică definitorie : marea varietate a tipului uman. Pe lîngă rasele care nu s-au format prin amestec, ci continuă cele trei tipuri menționate, și anume : albii (adică descendenții europenilor născuți în Lumea Nouă, denumiți *creoli*), diferitele neamuri de indieni (urmași ai triburilor și populațiilor băștinașe) și negrii care se trag din sclavii aduși din Africa, amestecul de sînge a dat naștere în principal la următoarele varietăți : metișii, provenind dintr-un părinte alb și celălalt indian, mulatrii — dintr-un părinte alb și celălalt negru și așa numiții *zambos* — dintr-un părinte indian și celălalt negru. Din cele șase tipuri rasiale menționate provin apoi, prin amestecul lor succesiv, de-a lungul generațiilor, alte subtipuri, atît de numeroase, încît este cu neputință de precizat la fiecare procentul de sînge european, indian și negru.

Se cuvine să ne referim la un aspect fundamental care decurge din particularitățile rasiale și culturale ale procesului de formare a popoarelor din Lumea Nouă : din acțiunea îndelungată a celor trei componente etnice a luat naștere un tip nou, calitativ diferit, omul latino-american, dotat cu o mare capacitate de integrare la mediu, plin de energie vitală, care își făurește o nouă lume și își afirmă o mentalitate proprie. Chiar dacă, din punct de vedere strict biologic, el nu este totdeauna rezultatul obligatoriu al amestecului, acest tip nou este structural diferit de spaniolii și portughezii din Peninsula Iberică, fiind produsul de neconfundat al condițiilor specifice societății întemeiate de această parte a oceanului. Într-un cuvînt, noul tip latino-american reprezintă biruința, pe pămîntul Lumii Noi, a celor trei rase și civilizații.

Una din întruchipările cele mai clar definite ale omului latino-american este crescătorul de vite din întinderile de necuprins ale pampei, din Argentina, Uruguay, Paraguay, și Brazilia, cunoscut sub denumirea de *gaucho*. El este expresia unei modalități de viață rezultate din identificarea pe care a suferit-o cu această străveche ocupație o anumită parte a populației, mai ales metișii, dar și albii.

Mai lesne decît în literatura și în arta cultă, aportul celor trei elemente constitutive fundamentale se regăsește în folclorul latino-american, contribuind din plin la marea bogăție de forme și de conținut a creației populare izvodite pe pămînturile Lumii Noi.

Într-adevăr, în comoara narativă a popoarelor de aici se îngemănează basmele de circulație universală, multe de obîrșie orientală, și poveștile hispanice aduse de europeni, cu miturile lumii precolumbiene și legendele de veacuri ale coloniei, cu fabulele și poveștile cu animale ale negrilor veniți din Africa și, în sfîrșit, cu povestirile născute din viața și realitățile specifice noului tip latino-american. Aceasta înseamnă, de fapt, contribuția, vreme de mai multe veacuri, a puterii de imaginație și a capacității creatoare a unei imense părți a globului — Europa, Orientul, Africa, America indigenă și Lumea Nouă.

Anevoie se pot discerne însă, din această vastă și variată producție narativă, acele creații care reprezintă, direct și nealterat, sursa strict hispanică, indigenă sau africană, tocmai datorită procesului de fuzionare etnică și culturală menționat. În afară de miturile cosmogonice ale marilor civilizații precolumbiene, de cîteva narațiuni ale băștinașilor — exponenți ai unei culturi primitive —, și de puține basme hispanice, de factură internațională, toate celelalte manifestări ale prozei populare atestă, în grade diferite, această impresionantă osmoză. De aceea nu trebuie să surprindă că, adesea, povești considerate inițial indigene sau africane, sînt de fapt europene, adaptate însă ambianței de viață a elementului indian sau negru, și nici că în urzeala unui basm hispanic se țes crîmpeie din legendele coloniale ori apar personaje de sorginte hispano-americană.

Și poate că — tot din același motiv — observația cunoscută folcloriștilor cu privire la evoluția poveștilor în general, care nu trebuie reprezentată printr-o formă liniară, ci printr-o multitudine de ramificații ce se întretaie de nenumărate ori, își găsește, între contururile lumii latino-americane, cea mai convingătoare ilustrare.

Căci poveștile europene și de factură orientală aduse din Spania și Portugalia s-au întîlnit, pe pămînt american, cu creații asemănătoare ale popoarelor autohtone, și din împletirea și completarea unora cu celelalte au reieșit versiuni diferite, care circulă deopotrivă la indieni, în limbile lor băștinașe, și la albi sau metiși, în spaniola și portugheză americană.

Din punctul de vedere al conținutului și al trăsăturilor lor specifice, poveștile care reprezintă — cu rezervele impuse de precizările de mai sus — contribuția elementului hispanic în creația narativă populară latino-americană ilustrează cele trei tipuri generale : *poveștile fantastice (basmele), povestirile nuvelistice* sau *moralizatoare* și *poveștile cu animale.*

În privința *poveștilor fantastice*, se cuvine să evidențiem că, așa cum este și firesc, majoritatea motivelor tematice concretizate în numeroase versiuni, răspîndite pe tot cuprinsul Lumii Noi, sînt cele comune basmelor din folclorul universal. Astfel, predomină următoarele tipuri, pe care le indicăm în ordinea numărului de variante, bazîndu-ne în linii mari pe denumirile stabilite de cercetările de specialitate[1] : Cei trei fii de împărat porniți în căutarea leacului fermecat spre a-l tămădui pe tatăl lor, Hoțul merelor (sau portocalelor) de aur, Cele trei prințese eliberate de Prîslea cel voinic din robia balaurului, Flăcăul care fură bogățiile uriașului, Palatul fermecat la care te duci și nu te mai întorci, Flăcăul care face împărțeală dreaptă animalelor, Maimuța (sau broasca) năzdrăvană, Omul bogat și omul sărman.

Poveștile fantastice latino-americane nu preiau însă neschimbată structura basmului european, ci atestă originalitate în combinarea tipurilor tematice, în împletirea iscusită, proprie, a multiplelor elemente și episoade. Într-adevăr, basmul din Lumea Nouă se caracterizează tocmai prin marea capacitate de adaptare la noul mediu, la atmosfera și realitățile istorice, geografice, so-

[1] Cf. St. Thompson, *Motif-Index of Folk-Literature*, Helsinki, 1932—1936, R. Boggs, *Index of Spanish Folk-Tales*, Helsinki, 1930, T. L. Hansen, *The type of Folk-Tales in Cuba, Puerto Rico, Dominican Republic and Spanish South America*, Berkley — Los Angeles, 1957.

ciale și culturale atît de variate ale continentului, pe care le reflectă în toată complexitatea și bogăția lor.

Astfel, fauna variată care intervine în evoluția narativă este alcătuită din coioți, tigri, pantere, papagali — în locul lupilor, ursilor și mistreților din corespunzătoarele variante hispanice europene.

Oamenii din popor care întruchipează diferiți eroi ai basmului hispano-american sînt cei din viața de toate zilele : ei se îndeletnicesc adesea cu tradiționalele meserii de prin partea locului, ca minerii din basmul chilian *Cei șapte mineri iscusiți.* Întreaga economie și gospodărie a satului este surprinsă în lumea poveștilor fantastice, în cele mai semnificative amănunte : în multe variante, ca în cea cubaneză *Căluțul cu șapte culori,* ori în cea mexicană *Prîslea cel viteaz,* cei trei frați muncesc ori păzesc lanurile de porumb, cultura de bază din Lumea Nouă ; mușul din *Bătrînul cărbunar* este îmbrăcat cu *poncho,* pelerina obișnuită a portului popular, etc.

Funcțiile îndeplinite de arapul sau arăpoaica de obîrșie arabă din basmul hispanic peninsular sînt preluate, în cel american, de negri și negrese : așa apare grădinarul negru de care se îndrăgostește fata împăratului (*Căluțul cu șapte culori,* Mexic) ori servitoarea cea haină, care o preface pe tînăra împărăteasă în porumbiță (*Porumbița,* Argentina). În locul zînelor bune și al vrăjitoarelor rele din folclorul european, în cel american intervin mai cu seamă bătrîne (bunicuța din *Prințul care s-a rătăcit în pădure,* ori baba cea haină din *Povestea pescarului).*

Zugrăvirea veridică a lumii latino-americane în aspectele ei caleidoscopice este, firește, și mai pronunțată în *povestirile nuvelistice sau moralizatoare* și în *poveștile cu animale.* Și aici, originalitatea creației narative din Lumea Nouă constă în realizările specifice, cu rădăcinile adînc înfipte în pămîntul continentului, bazate pe combinarea anumitor teme și motive generale.

Căci în folclorul tuturor popoarelor aceste două tipuri generale de povești au trăsături fundamentale comune : ele cuprind totdeauna un tîlc, o anumită învățătură, sfaturi, sentințe și indi-

cații practice, care servesc drept îndreptar moral comunității, arătîndu-le oamenilor ce este bine, drept și valoros în viață, cum trebuie să trăiască, să se ferească de primejdii, să lupte și să se bucure.

Dezvăluirea defectelor și pedepsirea vinovaților se face frecvent prin tehnica antitezei, prin intermediul personajelor pozitive, înzestrate cu istețime, înțelepciune, simț al dreptății și umor, cum sînt : nevasta din *Nevasta ceà înțeleaptă și bărbatul care-i căuta pricină*, soldatul din *Studenții și soldatul*, indianul din *Rîul adevărului* etc. Aceste motive și situații general omenești au, în creația narativă latino-americană, o mare suplețe și mobilitate, fiind adaptate la mediul geografic și social al continentului. Astfel, indianul și spaniolul din povestirea mexicană *Rîul adevărului* ilustrează caracteristici etnice așa cum le atribuie poporul, cu simțul său ascuțit de observație : spaniolul este încrezut, mincinos și fanfaron, iar indianul, răbdător, isteț și înțelept. Povestirea cubaneză *Galicianul cel isteț* se face ecou al unei realități sociale a insulei : mulți dintre coloniștii spanioli stabiliți aici provin din Galicia, regiune din Peninsula Iberică ai cărei locuitori au faima de a fi oameni inventivi și descurcăreți. Tot în Cuba, albii sînt prieteni cu negrii, aceștia din urmă fiind dotați cu istețime și umor (*Lasă lumea așa cum e !*).

Fiind strîns legate de realitatea înconjurătoare care le-a dat naștere, povestirile nuvelistice și moralizatoare conțin adesea localizări precise : „În satul Jalisco era odată un om căruia îi plăcea să născocească tot felul de minciuni" — începe povestea mexicană *Iepele ascunse într-un bostan ;* protagoniștii povestirii ecuatoriene *Bogatul și sărmanul* trăiesc în satul Zaruma, iar cel din *Unchieșul cel zgîrcit*, în capitala țării, orașul Quito, etc.

Este bine cunoscut că, în cadrul *poveștilor cu animale*, finalitatea acestora se îndreaptă tot spre vestejirea unor vicii și defecte omenești, atribuite însă animalelor, și spre inevitabila pedepsire a celor vinovați, servind, prin aceasta, drept pildă de viață.

Lumea din care se aleg eroii poveștii cu animale din folclorul latino-american este, firește, foarte variată, oglindind fauna bo-

gată a continentului. Cel mai frecvent apar : vulpea, iepurele, tigrul, coiotul, leopardul, pantera, maimuța, bursucul, tatuul, apoi broasca, năpîrca, ciocănitoarea, broasca țestoasă. Spre deosebire de povestea europeană cu animale, în cea din Lumea Nouă animalele domestice nu intervin decît rar.

Dintre personajele principale, se manifestă preferințe vădite pe zone : în Argentina — vulpoiul, căruia i se spune familiar *don Juan*, și în Mexic iepurele, botezat cu același nume, *Juan*, ori cu diminutivul *Juanito*, îndeplinesc funcții asemănătoare ; în bogatele cicluri pe care le protagonizează, ei reprezintă dibăcia, istețimea, înțelepciunea dată de experiența vieții. Perechea lor, prin contrast, este tigrul, în Argentina, și coiotul, în Mexic ; ei întruchipează lenea, prostia, îngîmfarea, egoismul, răutatea, zgîrcenia.

Amplu ilustrate sînt cele două teme cunoscute din povestea cu animale universală : întrecerea, în putere sau repeziciune, între animale foarte diferite : *Ciocănitoarea și Pantera* (Brazilia), *Iepurele și broscuța* (Ecuador), terminîndu-se cu victoria îndreptățită a celui slab, căci istețimea este mai de preț decît forța fizică, și tema judecății drepte făcute de un animal înțelept, de obicei vulpoiul, care îl pune pe făptaș (îndeobște tigrul) să-și prindă iar laba în capcana de unde a fost salvat (de către om, cal, tatú etc.) și apoi îl lasă ostatic acolo, fiindcă, așa cum glăsuiește morala : „binele nu se plătește în viață cu răul !" (*Tăietorul de lemne, tigrul și vulpoiul, Vulpoiul și maimuța, Vulpoiul judecător*).

De un interes deosebit este povestea *Bursucul și vulpoiul*, care dezvoltă o variantă a temei întrecerii, adoptată la mediul familiar al țăranului din Río de la Plata. Eroii poveștii se prind să-și dovedească unul altuia care din ei e mai dibaci la prinderea mînjilor sălbatici, mînuind lasoul, întocmai ca niște adevărați *gauchos* ; în timp ce bursucul, modest și muncitor, îndeplinește cu sîrg încercarea, vulpoiul — aici întruchipînd personajul negativ, leneș și lăudăros — plătește cu viața „îndrăzneala de a se băga într-o treabă de care n-avea habar".

Proza populară a indienilor din America Latină cuprinsă în această antologie poate fi încadrată în următoarele genuri : *mitul, legenda, povestirea nuvelistică* și *povestea cu animale*.

Miturile includ acele narațiuni „despre ființe supranaturale, eroi sau evenimente petrecute în timpuri arhaice, precum și narațiunile despre originea și destinele diverselor lucruri" [1]. Miturile coincid cu *legendele mitologice*, definite ca acea specie a literaturii populare ce atribuie existența și caracteristicile fenomenelor — geneza cosmosului, a astrelor, a pământului, a fenomenelor naturale, florei și faunei — unor făpturi supranaturale.

Mitul creației la indienii *tikunas* [2], care trăiesc și astăzi în jungla columbiană, este cuvîntul sacru, bogăția cea mai de preț, ce dezvăluie, din gura bătrînilor către cei tineri, taina obîrșiei neamului lor. Narațiunea este simplă și naivă, de un farmec poetic de netăgăduit : Yuche, strămoșul lor, care trăia singur într-un colț de lume minunat, are un vis premonitoriu ce îi vestește că din trupul lui se vor ivi alte făpturi. Trezindu-se a doua zi, simte cum în genunchiul umflat peste noapte pulsează viața ; de acolo ies două făpturi mititele, un bărbat și o femeie, care prinseră a crește. „Cînd oamenii ajunseră mari, Yuche își dădu sufletul. Iar primii indieni *tikunas* rămaseră o vreme acolo să-și crească numeroșii copii pe care-i avură. Într-un tîrziu însă, mînați de dorința de a cunoaște și alte meleaguri, plecară din acel loc și se rătăciră. Mulți dintre ei au tot căutat locul acela minunat, dar nimeni nu l-a mai aflat vreodată" *(Indienii tikunas se răspîndesc pe pămînt).*

Poporul *maya*, a cărui cultură a corespuns spiralei celei mai înalte de dezvoltare a lumii indigene precolumbiene, și-a făurit o mitologie de o extraordinară vigoare și strălucire, dînd la iveală una din cele mai frumoase izvodiri ale minții omenești : *Popol Vuh* [3] sau *Cartea sfatului indienilor quiché*. Deși manuscrisul a fost redactat după cucerire, în secolul al XVI-lea, „cartea sfîntă" a mayașilor s-a transmis din generație în generație, originea ei

[1] *Dicționar de termeni literari*, București, 1976, p. 274.

[2] Trib aparținînd marii familii *arahuaco*, stabilit aici din vremuri vechi, exponent al unei civilizații primitive, bazată pe vînătoare.

[3] În limba *quiché*, „cartea poporului".

pierzîndu-se în negura timpului. Ea concentrează o înțelepciune, cunoaștere profundă și o experiență de viață seculară, oglindind concepțiile, credințele și obiceiurile neamului.

Prima dintre cele trei părți — cea de a doua este o dramă mitologică iar ultima vorbește de originea neamului *quiché* — relatează mitul creației. Ivirea pămîntului și a vieții, ca și facerea omului, sînt săvîrșite nu de un singur zeu omnipotent, ca în mitologia creștină, ci de forțe ale naturii, genii creatoare anumite „Sufletul Cerului" și „Sufletul Pămîntului", care au fost nevoite să întreprindă mai întîi experiențe nereușite și abia apoi au izbutit să făurească oamenii.

La incași, mitul ivirii oamenilor pe pămînt este legat de Amaru, simbol sacru, întruchipare a celor patru genii creatoare din credințele indienilor din America Centrală. Amaru îmbracă însă, în mitologia vechilor peruvieni, forme și meniri diferite: cel mai adesea, este un spirit destructiv, fie monstru înfricoșător, cu cap de lamă, aripi și o coadă nesfîrșită de șarpe, fie „taur sălbatic, a cărui apariție, ce prevestește ploile, seamănă în jur prăpăd și moarte"[1].

În concepțiile cosmogonice ale tuturor popoarelor indigene, fie că se află pe primele trepte ale civilizației, fie pe cele mai înalte, soarele are o însemnătate primordială în actul creației și în menținerea vieții, fiind identificat cu zeul principal ori cu fiul lui, acesta din urmă socotit adesea întemeietor al neamului omenesc.

Indienii incași își recunosc obîrșie cerească: împăratul lor, *Inca*, este declarat fiu al Soarelui. Credințele lor mărturisesc că Soarele este creatorul de drept și de fapt al imperiului și că lui i se datorează trezirea oamenilor la adevărata existență. „Înainte oamenii trăiau în chin, ca animalele sălbatice — scrie Inca Garcilaso de la Vega în cunoscutele sale *Comentarii regale* — Tatăl nostru, Soarele, trimise atunci pe unul din fiii lui să-i instruiască și să-i facă să-l cunoască pe el. Iar el le-a dat sfaturi

[1] F. Coluccio, *Diccionario del folklore americano*, tomo I, Buenos Aires, 1954, p. 189.

și legi, făcîndu-i astfel oameni civilizați, cu judecată ; i-a învățat să trăiască în case, în orașe, să cultive pămîntul, să crească animalele".

Legenda despre facerea lumii în mitologia indienilor *cuna*, din Panamá, închide în ea un univers poetic asemănător cu cel al basmului, transfigurat de multiple semnificații, ce se împletesc într-o narațiune grandioasă. Oba, zeul suprem, plămădește pămîntul spre a i-l dărui fiului său, Soarele, pe care-l investește cu puteri nemărginite. Iar spre a-i ține tovărășie și a-i fi de ajutor în sarcina de a-și lumina împărăția, creează Luna, sub chipul unei fete frumoase *(Soarele și Luna)*.

La indienii *pemón* din neamul Makunaima[1], soarele este identificat cu primul om *(Legenda indienilor Makunaima)*. Din unirea lui cu femeia „cu pielea roșie, ca piatra de rîu", trimisă de zeița Tuenkaron, s-au născut mulți copii : „Aceștia au fost indienii care au întemeiat neamul Makunaimá". Unul din ei, Chike, îl va elibera mai tîrziu pe tatăl lor, ținut ostatic de indienii din tribul dușman *marvari*, după cum povestește legenda *Colina Soarelui*.

Natura, prin infinita ei varietate, a pus întotdeauna în fața omului primitiv probleme în rezolvarea cărora a fost solicitată în cel mai înalt grad imaginația, capacitatea lui inventivă. Nenumărate sînt legendele care încearcă să explice alcătuirea cosmosului, să dezlege tainele firii, fenomenele și legile ei : succesiunea zilei și nopții, a anotimpurilor, a soarelui și lunii, existența tunetului, ploii și fulgerului etc.

La indienii brazilieni din jungla amazonică, ziua a fost concepută ca un element atît de material, încît putea fi adunată în saci : familia care adăpostește în casa ei pe drumețul călător, venit de departe, pornește grăbită, de cum se lasă întunericul, în căutarea zilei, iar în zori se întoarce, deșertînd sacii în care a culeș-o *(Legenda cocoșului care a adus ziua)*. În credințele

[1] Trib indigen din sudul Venezuelei, la frontiera cu Brazilia, care și-a făurit o mitologie bogată și o literatură orală variată.

aceluiaşi trib, în vremurile străvechi nu exista întuneric, căci noaptea zăcea pe fundul rîului, ţinută ostatică de Marele Şarpe, zeul atotputernic *(Cum s-a ivit pe pămînt prima noapte)*.

Aştrii apar adesea personificaţi, atribuindu-li-se iniţial existenţă terestră. Astfel Capeí, luna la indienii brazilieni, trăia pe pămînt, împreună cu cele două fete ale ei *(Legenda izgonirii lunii de pe pămînt)*. Pedepsită de vraciul tribului pentru vina de a fi furat sufletul unui copilaş să plece din această lume, ea se caţără pe o scară de liane pînă în înaltul cerului, unde rămîne să-i lumineze pe oamenii de jos, de pe pămînt, şi îşi îndeamnă plină de căinţă fetele să urce mai departe, spre a călăuzi, prefăcute în Calea Laptelui, drumul celor morţi.

Una din primele enigme ale existenţei a fost focul, element vital socotit de origine divină, pe care, în credinţa multor popoare, numai prin înşelăciune l-au putut dobîndi oamenii : „În vremurile acelea îndepărtate, indienii din neamul Makunaima n-aveau foc şi pătimeau amarnic de frig" *(Legenda focului)*. Indianul Chike, văzînd că pasărea *mutuk* avea mereu lîngă cuibul ei foc, hotărî să-l fure. Se prefăcu în greiere şi izbuti să aducă un tăciune".

Înconjurate de atîtea taine, de luçruri şi fenomene al căror tîlc este de nepătruns, triburile primitive — caracterizate prin predominarea imaginaţiei asupra raţiunii — apelează constant la intervenţia diferiţilor zei, duhuri, spirite strămoşeşti devenite protectoare. Tot ce este în jur pare a fi însufleţit de făpturi supranaturale, bune ori rele, gata să-i ajute sau să-i pedepsească pe oameni, însoţindu-i în viaţa de zi cu zi, la tot pasul.

Indienii *tikunas*, la care vînătoarea era ocupaţia de bază, cred în existenţa lui Chuya-Chaki cel viclean, poreclit „Picior Sucit" ; este un spirit malefic care, sub forma diferitelor înfăţişări, adesea chiar cu chip de om, se amestecă în viaţa vînătorilor, rătăcindu-i în adîncul junglei *(Legenda lui Chuya-Chaki, „Picior Sucit")*.

La triburile din aceeaşi zonă, jungla amazonică, unde apa este elementul şi cadrul fundamental al existenţei, predomină,

firește, credința în duhurile din adîncuri. Apa este împărăția lui Rató, ale cărui fiice pot veni pe pămînt și trăi împreună cu oamenii fără a-și pierde puterea de vrajă originară *(Legenda indianului care s-a scufundat în adîncul apelor, în împărăția lui Rató)*. Vrînd să-și aducă bărbatul în palatul tatălui ei, una din fiicele duhului apelor îi face farmece : „Și din clipa aceea, apa nu i se mai păru indianului de nepătruns, ci crezu că valurile erau nori, iar peștii — știuleți de porumb".

Yara, zîna apelor la indienii brazilieni de pe malurile fluviului Amazonas, îl subjugă prin frumusețea și farmecul ei pe fiul șefului de trib, pentru a-l atrage după ea în adîncuri *(Yara, zîna apelor)*.

Mitul lui Quetzalcoatl, cel mai de seamă zeu al indienilor mexicani, este cu siguranță unul din cele mai frumoase și poetice din lumea indigenă americană. Adorat de-a lungul întregului Mexic ca stăpîn absolut al tuturor tainelor văzduhului și pămîntului, acestui zeu i se atribuie funcția esențială de civilizator. În întruchipările sale din multiple variante ale mitului, Quetzalcoatl reprezintă două aspecte principale, născute din două activități umane contradictorii : inițial, era conceput ca „șarpe cu pene" — aceasta fiind și traducerea exactă a numelui din *náhuatl* — ca simbol al luptei între vultur și șarpe, ce corespunde rolului primordial al războinicilor în lumea aztecă. Celălalt aspect este al marelui erou civilizator, despre care se povestește că ar fi fost un rege izgonit din împărăția lui, Tollán, unde revine sub înfățișarea unui zeu alb, cu barbă, răspîndind înțelepciune, bunătate și strălucire. El aduce oamenilor o nouă civilizație, înaintată și, odată împlinită menirea sa, piere mistuit de flăcări, iar sufletul lui desprins se înalță pînă la ceruri și se preface în stea *(Sacrificiul lui Quetzalcoatl)*.

De nesfîrșită varietate în creația indigenă sînt legendele mitologice care explică originea și particularitățile plantelor, animalelor, formelor de relief etc.

În vremurile acelea de demult, toate păsările aveau penele albe, glăsuiește o legendă a indienilor din Brazilia *(Culorile*

păsărilor). Fiindcă s-au scăldat însă în apele purpurii ale unui lac de sînge, unele au ieşit cu penele roşii ca focul ; altele, neîndurînd fierbinţeala, s-au şters de frunzele copacilor ori s-au tăvălit în cenuşă şi astfel s-au înverzit şi înnegrit.

Multe din aceste legende sînt fermecătoare poveşti de dragoste, pline de poezie şi gingăşie. În copacul *manacá* zace închisă frumoasa Coetí pe care bunica ei, vrăjitoare, a vrut s-o despartă de iubit, fără să izbutească însă, căci tînărul îndrăgostit a fost prefăcut pe dată în pasărea colibri *(Legenda copacului manacá).*

O legendă incaşă *(Pampasul Bătrînului Indian)* povesteşte că cele trei coline de la marginea unui sat din Peru au fost odinioară o familie de indieni : tatăl, mama şi copilul. Stîrnind mînia zeilor, cu lăcomia ce i-a împins să calce, în căutare de bogăţii, în partea sacră a pampasului, unde îşi au sălaşul duhurile naturii, au fost pedepsiţi şi prefăcuţi în coline.

De o mare varietate şi frumuseţe sînt *legendele istorice,* inspirate din tumultuoasele vremuri ale cuceririi şi colonizării. Fie că sînt urzite în jurul unui episod eroic sau sentimental, fie că finalitatea lor se apropie de cea a legendelor mitologice, tălmăcind poetic particularităţi din lumea plantelor şi animalelor ori din regnul mineral, legendele istorice apelează la evenimente şi personaje reale, împletind însă în naraţiune elemente fantastice, apariţii şi prefaceri miraculoase.

O cunoscută legendă a incaşilor, culeasă de scriitorul peruan Ricardo Palmas, *Grota minunată,* atribuie ivirea acestei adevărate minuni a naturii unui episod din trecutul precolumbian, mişcătoare dovadă a demnităţii, vitejiei şi iubirii de neam.

Procesul complex de cucerire şi colonizare a Lumii Noi de către spanioli a constituit cadrul a numeroase episoade — războinice ori sentimentale — fiind o nesecată sursă de inspiraţie a legendelor istorice. În ele trăieşte o întreagă lume : realitatea faptelor consemnate de istorie, oglindită în cele mai variate şi nuanţate aspecte, apare transfigurată, prin puterea imaginaţiei poetice, într-un ansamblu coerent, viu, emoţionant.

Pe primul plan stau, firește, luptele dintre cuceritori și băștinași. Sînt zugrăvite constant cruzimea și barbaria spaniolilor, în puternic contrast cu superioritatea morală a indienilor, însuflețiți de curajul dat de dragostea lor de libertate și de pămîntul strămoșesc. Astfel, în legenda *Viteazul Saquezazipa*, ultima căpetenie a indienilor *muisca*, de pe podișurile andine ale Columbiei, eroul întruchipează cele mai înalte virtuți ale neamului. Cinstit și dîrz, el dă dovadă de curaj supraomenesc atunci cînd spaniolii, înnebuniți de patima aurului, îl supun la înfiorătoare cazne, spre a afla unde este ascunsă comoara tribului.

Firul epic al legendelor se împletește cu cel al momentelor de un intens și adesea dramatic lirism. Frumoasele prințese indiene, care stîrnesc patima invadatorilor albi, se jertfesc eroic întru apărarea ființelor îndrăgite și a neamului *(Legenda prințesei indiene și a căpitanului spaniol, Legenda crinului de cîmp)*.

Viziunea autorilor anonimi care au plămădit legendele indiene asupra evenimentelor și oamenilor nu este schematică, unilaterală, ci nuanțată, complexă, ca viața însăși. Protagoniștii sînt făpturi omenești veridice, supuse la o întreagă gamă de trăiri, impulsuri și sentimente. Uneori, războinicii spanioli dau dovadă de omenie : Lázaro Fuente a cruțat un cămin indian iar Zora, frumoasa îndrăgostită din legenda cu același nume, îl ajută, plină de recunoștință, atunci cînd, neîndreptățit de ai lui, este întemnițat.

Dacă miturile și legendele ilustrează amplu geniul creator al prozei populare indigene, fiind plăsmuiri ale unor timpuri trecute, mereu îmbogățite cu noi elemente în transmiterea lor de-a lungul generațiilor, în schimb *povestirile nuvelistice*, ale căror rădăcini se trag din prezentul apropiat, sînt mai puțin reprezentate ca specie aparte.

Caracteristice folclorului *guarani* din Paraguay sînt povestirile despre Abá, personaj tradițional, tipul omului prost, leneș și credul, tras mereu pe sfoară și țintă a batjocurii tuturor *(Abá cel prost, desaga cu sare și purcelușa, Abá și găina)*, și cele despre

Perurimá, un adevărat Păcală autohton *(Perurimá şi oala fermecată)*. Perurimá încarnează vioiciunea, şiretenia şi ingeniozitatea inepuizabilă, aşa cum se manifestă în popor, situîndu-se la polul opus lui Abá. Excelează ca nimeni altul în simularea naivităţii şi prostiei, ieşind totdeauna biruitor, prin tertipurile şi scornelile sale, izvorîte din experienţa şi cunoaşterea vieţii, din cele mai anevoioase încercări, bătîndu-şi joc, cu ironie şi umor, de cei lacomi, încrezuţi şi răi.

În cadrul *poveştilor cu animale* din folclorul indienilor americani se disting două tendinţe. Prima este cea generală creaţiilor de acest fel, la care predomină caracterul nuvelistic : sînt evidenţiate diferite fapte, calităţi sau defecte omeneşti, prin atribuirea lor animalelor.

Cea de a doua tendinţă este ilustrată de intervenţia unor elemente fantastice, exprimînd vechile concepţii animiste din mituri şi legende. Astfel s-a născut la mayaşi povestea despre iepurele cel isteţ, dezmierdat în popor cu numele de „micul Juan", care izbuteşte să-l înşele pe Sinsirito, duh malefic din mitologia aztecă, venit pe pămînt să săvîrşească fapte rele *(Sinsirito şi micuţul Juan)*, iar eroul uneia din poveştile indienilor din Venezuela este focul *(Tigrul care s-a dovedit mai slab ca focul)*.

Bogata producţie narativă a elementului negru în folclorul latino-american ilustrează toate genurile : *basmul, miturile, poveştirile nuvelistice, legendele* şi *poveştile cu animale*, cu o preferinţă marcată pentru ultimele două genuri.

Această varietate se explică, pe lîngă înclinaţia firească a negrilor către povestit, prin amplul fenomen de sincretism cultural care s-a produs în America Latină cu creaţiile populare aduse din Africa [1]. Trebuie avut apoi în vedere că miturile, legendele şi poveştile pămîntului african au fost în sine variate, ele reprezentînd contribuţia unor popoare cu culturi şi religii diferite. Popoarele sudanez şi *bantú* şi triburile angoleze, pentru

[1] A. Ramos, *O Negro Brasileiro*, Rio de Janeiro, 1932 ; cf. şi F. Ortiz, *Los negros brujos*, Havana, 1906.

Brazilia, iar pentru Antile, negrii *ioruba*, au fost cele care au furnizat Lumii Noi, de-a lungul veacurilor, cel mai mare număr de sclavi.

Vechile mituri africane, legendele și poveștile negrilor aduși ca sclavi, s-au adaptat la tipul nou de societate și cultură întîlnit în America, păstrînd totuși elementele dinamice și emoționale de origine[1]. Așadar, pe de o parte, în formarea noului tip cultural latino-american se transmit credințele, legendele și poveștile introduse prin traficul de sclavi[2] și, pe de alta, aceste creații narative, topite în vastul creuzet al folclorului Lumii Noi, se îmbogățesc neîncetat cu teme și motive noi, europene și universale.

Basmele de proveniență africană cuprinse în antologie reprezintă desfășurări ale unor teme din folclorul universal, adaptate la societatea din zonele respective latino-americane. Astfel, *Jô și Artémise* (Martinica) narează povestea de dragoste a eroilor, în calea cărora diavolul ridică mereu noi obstacole, iar *Fata cea cuminte și cuferele fermecate* (Columbia) este o variantă a cunoscutului tip despre maștera cea haină, care o oropsește pe fata ei vitregă.

În schimb, variatele legende selectate în antologie vădesc originalitatea creației populare a negrilor. Una din ele explică alcătuirea societății în care negrii sînt asupriți, ori caracteristicile rasei (*Legenda despre obîrșia raselor și despre locul lor pe lume, De ce au negrii nasul turtit, Negrii și albii*), altele sînt reflexe ale vechilor mituri cosmogonice (*Facerea lumii, Soarele și luna*), contaminate de elemente creștine, ca de pildă legenda intitulată *Cînd și cum s-a ivit moartea pe pămînt*, în care apar Adam și Eva.

Nu lipsesc, desigur, zeitățile primare din religiile africane:

[1] A. Ramos, *O folklore negro no Brasil*, Río de Janeiro, 1954, p. 28.

[2] Silvio Romero, *Origen de nossos contos populares*, în „*Trechos escolhidos*", Río de Janeiro, 1959, p. 48.

în finalul legendei *Zîna apelor*, eroina cîntă un cîntec ciudat, în care se repetă mereu cuvîntul *Calungă*, numele zeității stăpîne peste ape, în cultul *bantú*, iar apoi, ajunsă la malul rîului, se aruncă în adîncuri, în împărăția apelor, de unde se ivise.

Unele legende păstrează ecouri ale unor obiceiuri și evenimente străvechi, petrecute pe pămîntul natal african. Începutul legendei *Nironga cea frumoasă* este edificator în acest sens: „Departe, pe meleagurile străbunilor mei, în Angola, trăia odinioară o fată frumoasă... Se întîmplă odată că izbucni un război crîncen între două neamuri, unul fiind al frumoasei Nironga, care ieși învîrînt. Oamenii începură să se adune la un loc, căci așa era obiceiul cînd erau biruiți: să-i aștepte pe învingători, care-i luau ca sclavi".

Povestirile nuvelistice pun în evidență iscusimea și istețimea de care dau dovadă negrii, calități întărite de asprele condiții ale sclaviei *(Haitianul, Negrul cel isteț și bulgărele de aur)*.

Geniul rasei negre se manifestă plenar în *poveștile cu animale*, specie reprezentativă, cu trăsături proprii, în creația lor narativă. Dezvoltarea pe care o cunoaște această formă tipică a literaturii orale africane se explică prin contactul strîns și legăturile multiple între om și animal, pe care le presupune viziunea lor despre lume și despre natura înconjurătoare.

Poveștile cu animale ale negrilor latino-americani sînt de fapt mici episoade cu finalitatea practică și educativă de a determina pe oameni să creadă în supremația inteligenței asupra puterii fizice, întrucît perseverența și istețimea, întruchipate de exemplu de broasca țestoasă și de păianjen, valorează mai mult decît forța, reprezentată de cerb sau elefant *(Povestea lui Ambeko și Aguati)*. Sub haina fabulei, sînt satirizate defecte omenești diferite, ca credulitatea (în *Fluieraşul caimanului*, cîinele îl trage pe șfoară pe caimanul cel prost, furîndu-i fluieraşul minunat, iar în *Povestea iepurelui viclean* tigrul este mereu înșelat și batjocorit pentru prostia lui de către iepure), lenea (animalele din *Scrisoarea* se codesc care mai de care să ducă scrisoarea împăratului animalelor, scornind tot felul de minciuni).

Aproape întotdeauna, acțiunile animalelor se desfășoară într-o ambianță de umor, de spumoasă ironie populară, surprinzîndu-se, cu spirit ascuțit de observație, caracteristicile personajelor. Astfel, despre iepure, unul din protagoniștii din *Nunta cumătrului Tigru*, se spune: „Dacă e să dăm crezare gurilor rele, iepurele își făcea de cap, necăjind tot satul cu hoțiile și înșelăciunile lui... Cum era leneș și nu se spetea de fel cu munca, ajunsese cel mai dibaci din gloata de trîntori care trăia în sat".

În sfîrșit, ultima categorie, din punctul de vedere al originii, de creații narative din antologia de față ilustrează aportul mai recent al noului tip uman și cultural pe care l-a produs, în evoluția ei, societatea latino-americană. Se încadrează aici multe din legendele etiologice, povestirile nuvelistice și poveștile cu animale prezentate fie la contribuția elementului hispanic, fie a celui indian.

Reprezentativă pentru această ultimă categorie este povestirea mexicană despre *Bon Pech, cel care a dobîndit puterea lui Juan Tul*, produs tipic al importantei modalități culturale dezvoltate de crescătorii de vite, albi sau metiși, pe pămîntul latino-american. În ea se oglindește lumea acestor oameni, deprinși să trăiască într-o strînsă comunitate cu natura, cu obiceiurile și credințele lor, dominate de spirite protectoare, care îi însuflețesc în dorința și mîndria de a deveni cît mai iscusiți în anevoioasa lor îndeletnicire tradițională. Bon Pech, cel mai vîrstnic dintre crescătorii de vite din sat, neîntrecut în prinderea cirezilor rătăcite în savană ori în îmblînzirea animalelor sălbatice, îi dezvăluie prietenului său tînăr taina puterii lui, căpătată de la Juan Tul, plăsmuire fantastică a spiritelor ce veghează asupra crescătorilor și animalelor. După ce, spre a-i oțeli curajul și mîndria, îl supune la grele încercări, în care intervin elemente miraculoase, Juan Tul îl socoti vrednic și-i trecu asupră-i neprețuitul har.

Apreciată în ansamblul ei, creația narativă populară din America Latină impresionează prin bogăția și copleșitoarea ei varietate, de izvoare, de teme și modalități de realizare, relevînd autentice valori artistice, etice și culturale.

Mitologia, basmele, legendele, fabulele și povestirile din vastul univers al folclorului Lumii Noi sînt creații vii, adevărate, cărora le-a dat naștere o imensă calitate umană elaboratoare. Ele reprezintă una din expresiile cele mai desăvîrșite și mișcătoare ale personalității complexe a unor popoare care au știut să biruie o istorie adesea nemiloasă, fiind înzestrate generos cu tărie morală, dragoste de adevăr, libertate și dreptate, cu simț al frumosului și sensibilitate a sufletului.

Mesajul prozei folclorice de pe pămîntul Americii Latine este cel desprins din frumosul basm argentinian *Pedro Urdemalas și Uriașul*, în care eroul, întruchipare a idealurilor poporului său, după ce îl biruie pe asupritorul crunt al ținutului „...nu se răzbună însă pe tiran, ci îl pedepsi doar, izgonindu-l de pe meleagurile acelea, căci singurul lucru pe care a vrut el să-l dovedească oamenilor a fost că puterea sălbatică poate fi înfrîntă și că libertatea este în veci mai presus decît toate bogățiile de pe lume".

Iată de ce comoara narativă populară latino-americană are virtutea neprețuită de a înfrunta timpul.

TUDORA ȘANDRU OLTEANU

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Antologia de față își propune să dea o imagine de ansamblu asupra creației populare narative din America Latină, fiind prima lucrare de acest gen pusă la îndemîna cititorilor români.

Am urmărit să ilustrăm principalele specii ale prozei folclorice latino-americane, prezentate conform clasificării tradiționale în : *Povești fantastice, Povestiri nuvelistice și moralizatoare, Povești cu animale* și *Legende.*

Criteriul fundamental al selecției noastre a fost acela al reprezentării cît mai complete posibil a principalelor zone și țări din America Latină, concept cultural și lingvistic prin care se înțeleg toate teritoriile din America în care se vorbesc limbi romanice, neolatine (spaniola, portugheza și franceza), cuprinzînd următoarele unități geografice : sudul Statelor Unite, Mexicul, America Centrală, insulele Antile și America de Sud.

Ținem să mulțumim și pe această cale profesorilor Lirca Vallés (Cuba), Susana Vázquez (Ecuador) și Luis Hernán Ramírez (Peru) pentru ajutorul dat la alcătuirea acestei antologii, prin punerea la dispoziție a materialelor folclorice din țările respective.

Traducerea s-a efectuat după următoarele ediții originale :

L. Aguilera Patiño, *Leyendas y tradiciones panameñas.* Panamá, 1952.

Carmen Alonso, *Cantaritos. Siete leyendas americanas.* Santiago de Chile, 1958.

Manuel Alvar, *Textos hispánicos dialectales*. Madrid, vol. II, 1962.

M. José Andrade, *Folklore de la República Dominicana*. Ciudad Trujillo, 1948.

A.M. Argüedas, *Mitos, leyendas y cuentos peruanos*. Lima, 1947.

P. Cesáreo de Armellada, *Tauron Panton. Cuentos y leyendas de los indios pemón*. Caracas, 1964.

A. Barrera Vázquez, *Cuentos mayas*. México, 1947.

Miguel Cardona, *Panorama del folklore venezolano*. Caracas, 1959.

P. Carvalho Neto. *Folklore del Paraguay*. Quito, 1961.

P. Carvalho Neto, *Cuentos folklóricos del Ecuador*. Quito, 1962.

Cuentos folklóricos para niños. Buenos Aires, 1960.

Susana Chertudi, *Cuentos folklóricos de la Argentina*. Buenos Aires, vol. I, 1960, vol. II, 1964.

A. Espinosa, *El español de Nuevo México*. México, 1942.

Samuel Feijoo, *Cuentos populares cubanos*. Las Villas, 1962, 2 vol.

Samuel Feijoo, *Diario abierto. Temas folklóricos cubanos. Lingüística, mitos, poesías, leyendas*. La Habana, 1960.

Folklore catarinense. Rio Grande do Sul, s.a.

F. Karlinger, *Einführung in die romanische Volksliteratur, I Teil : Die romanische Volksprosa*. München, 1969.

López Guevarra, *Leyendas indígenas de Colombia*. Bogotá, 1973.

Hugo Niño, *Mitos y leyendas de los pueblos primitivos*. La Habana, 1976.

Ricardo Palma, *Tradiciones peruanas*. Lima, 1964.

B. Péret, *Anthologie des mythes, légendes et contes populaires d'Amérique*. Paris, 1960.

Y. Pino Saavedra, *Cuentos folklóricos de Chile*. Santiago de Chile, 1960—1963, 3 vol.

Popol Vuh. Libro común de los quichés. Traducere şi note de A. Recinos. La Habana, 1972.

R. Ramírez de Arellano, *Folklore puertorriqueño*. San Juan, 1916.

A. Ramos, *O folklore negro no Brasil*. Rio de Janeiro, 1954.

Silvio Romero, *Contos populares do Brasil*. Rio de Janeiro, 1964.

R. Stanley Robe, *Mexican Tales from Los Altos*. Berkley — Los Angeles, 1971.

R. Stanley Robe, *Mexican Tales and Legends from Veracruz.* Berkley — Los Angeles, 1971.

R. Stanley Robe, *Amaya Storytellers.* Berkley — Los Angeles, 1973.

R. Velázkuez, *Cuentos de la raza negra*, „Revista colombiana de Folklore", 1959, nr. 3, p. 1—63, *Leyendas y cuentos de la raza negra*, „Revista colombiana de Floklore", 1960, nr. 4, p. 67—120.

H. Wassen, *Estudios chocoes. Etnohistoria chocoana y cinco cuentos waunana.* Götteborg, 1963.

TUDORA ŞANDRU OLTEANU

POVEȘTI FANTASTICE

SOARELE ŞI LUNA

(PANAMA)

Oba, zeul suprem al indienilor *cuna*, trăia sus, pe culmi, într-un palat de aur. Era plin de putere şi bogăţii. Drăgăstos, din fire, îi plăceau la fel de mult toate femeile din jur, care se întreceau în a-i împlini voile, fiecare din ele dorind să-l cucerească pentru totdeauna. În cele din urmă, căzu în mrejele unei fete nespus de frumoase, care îi dărui un copilaş voinic.

Băiatul crescu mare şi frumos. În fiecare zi alerga prin grădinile palatului, sub ochii încîntaţi ai părintelui lui, stăpînul cerului, spre invidia nemărginită a femeilor care ar fi dorit din tot sufletul să-i facă vreun rău, de nu s-ar fi temut.

Dar nici chiar pe culmile cele mai înalte, unde îşi au lăcaşul zeii, fericirea nu e veşnică. Mama copilului stîrni mînia zeilor şi, ca s-o pedepsească, puternicul Oba hotărî s-o lovească prin fiul ei, pe care ea îl îndrăgea mai presus de orice. Îl luă deci pe copil, îl prefăcu într-un peştişor şi-l azvîrli în rîul care curgea prin apropiere.

Vieţuitoarele din apa rîului nu văzură cu ochi buni sosirea noului-venit. „Nepoftitul acesta, îşi ziceau ele, ne ia din hrană şi din locul unde putem să ne mişcăm. Să-l alungăm de aici !"

Se scurseră zilele şi furia celorlalţi peşti se făcu tot mai mare. Străinul era însă isteţ şi ager ; nu se lăsa prins,

cu toate că ceilalți îi întindeau mereu capcane. Totuși, odată, pe cînd înota fără grijă, căutînd mormoloci de mîncare, peștii cei mari, care mereu stăteau la pîndă, izbutiră să-l prindă. Fură cît pe-aci să-i facă de petrecanie, așa cum urziseră de mult. Oba deslușì strigătele deznădăjduite ale fiului său, care îl chema în ajutor, zbătîndu-se în ghearele morții. Sări grabnic să-l scape, fiindcă îi trecuse supărarea și îl luă cu el la palat, unde îi dărui iar chip omenesc.

În vremea asta, băiatul se mărise nespus și Oba rămase uimit văzîndu-l atît de chipeș și voinic. Zeul se căi amarnic de anii mulți în care și-a ținut feciorul departe de el, și vru să-și îndrepte fapta necugetată dîndu-i toată cinstea ce se cuvenea rangului său înalt. Tot gîndindu-se și chibzuind cum să-l răsplătească, își aminti că tocmai avea de gînd zilele acelea să facă o nouă lume. „Am găsit, își zise zeul, mulțumit. O să-l prefac în soare și o să-i dăruiesc domnia acestei lumi pămîntene."

Nu-i spuse nimic flăcăului, dar începu să muncească la facerea lumii, pe care o făuri cu totul deosebită de cea în care trăiau ei. Mai întîi de toate făcu cerul, ca fiul său, soarele, să aibă acolo lăcaș pe vecie. Apoi încredință leneșului [1] și potîrnichii facerea pămîntului. Le chemă pe cele două vieţuitoare și le zise :

— O să vă dau o treabă. Iată, luați asta — și le arătă un fel de bulgăre de lut, fără culoare, ce se afla prin apropiere — și alcătuiți pămîntul. Nu vă grăbiți ; nu contează cîtă vreme o să treacă pînă sînteți gata ; cel mai de seamă e să lucrați temeinic, să iasă totul bine.

Și pasărea și animalul se bucurară că zeul le socotise în stare să ducă la bun sfîrșit asemenea ispravă și se puseră fără zăbavă pe treabă. În fiecare zi se duceau în lăcașul lui Oba să caute lut, dar cum nu era încă uscat bine, nu îndrăzneau să-l ia, de teamă să nu se scufunde. Spaima asta,

[1] Mamifer din America de Sud, cu mișcări foarte încete (n.t.).

că aveau să rămînă îngropaţi în pămîntul moale, o simt şi urmaşii lor, care şi astăzi merg cu grijă, numai pe loc uscat, aşa cum au făcut şi strămoşii.

Odată adus lutul de trebuinţă la locul arătat de el, zeul a chemat o pasăre, cea mai iute la zbor din toate, şi i-a poruncit :

— Du-te şi cutreieră de-a lungul şi de-a latul lumea nouă pe care tocmai au isprăvit-o leneşul şi potîrnichea spre a-mi împlini voia !

— Fie precum doreşti, răspunse pasărea şi, luîndu-şi avînt, zbură într-acolo.

Cînd veni în zbor înapoi, Oba socoti că pămîntul e gata isprăvit. Atunci îl dărui în întregime fiului său, pe care-l prefăcu în soare, dîndu-i puteri nemărginite asupra noii lumi.

— Poţi face şi desface orice, după cum îţi va fi voia, îi zise, pe cînd îl dăruia cu harul de a cîrmui. Nimeni şi nimic n-o să poată să te tulbure. Ca să-ţi poţi împlini mai uşor sarcina de a-ţi lumina împărăţia, o să-ţi dau un ajutor.

Şi, văzînd că la cuvintele astea soarele făcu un gest de neîncredere, adăugă :

— N-ai teamă, totdeauna îţi va asculta poruncile !

— Cine o să fie ajutorul meu ? întrebă soarele, nu prea încîntat că avea să împartă cu altul domnia.

— Aşteaptă şi ai să vezi !

Oba luă ceva de ici, ceva de colo, pînă strînse tot ce-i trebuia ca să facă un bărbat, ce avea să-l ajute pe fiul său. Dar cum era cu gîndul la alte treburi de-ale lui, săvîrşi o greşeală, ca formă şi mărime, şi alcătui din amestecul acela luna, o femeie. Cînd văzu ce făcuse, zeul se scărpină în cap, pe jumătate zîmbitor, pe jumătate supărat, mormăind ceva în barbă împotriva fleacurilor care-ţi abat atenţia cînd faci o treabă serioasă. Fiind însă un zeu cu mintea neostoită, ca să repare neajunsul pricinuit

și ca să nu mai fie nevoie să se înhame la altă treabă, o acoperi cu văluri pe femeie, și-i dădu în seamă să lumineze lumea doar noaptea.

În vremea asta, soarele uită de ajutorul lui și, fericit de puterea și menirea hărăzită de părintele său, prinse a-și împlini grabnic multele treburi ca stăpîn al universului.

Mai întîi, plin de înțelepciune, făcu vînturile, ca să domolească fierbințeala razelor lui. Socotea puterea lui de a împrăștia prea multă căldură ca ceva întîmplător, pricinuit de clipele pe care le petrecuse ca peștișor, în rîu, încolțit de peștii cei mari și haini. Voia să șteargă amintirea acelor clipe, cînd era o biată viețuitoare umilă, cu totul nedemnă de obîrșia lui strălucită.

Apoi căută giuvaiere cu care să împodobească cerul, unde avea să locuiască veșnic. Făcu astfel niște fărîme de lumină, stelele, care strălucesc mereu pe cer, arătîndu-și noaptea toată splendoarea.

Odată terminată treaba aceasta, soarele chibzui cum să facă animalele, copacii și toate ierburile de pe pămînt. Se minuna, plin de încîntare, de orice îi ieșea din mînă gata săvîrșit, și se străduia să lucreze cît mai bine. Împodobi cu veșminte mîndre păsările și plantele, iar acestora din urmă le dărui florile, alegînd pentru fiecare, cu grijă și pricepere, nuanțele și parfumul. Înzestră cu o fărîmă din puterea lui fiecare făptură, făcînd-o să crească și să se înmulțească.

Făcu un rîu înspumat, și chemă să sălășluiască acolo toate viețuitoarele din univers pe care le alcătuise pînă atunci. La malul rîului puse un copăcel. La început, era firav, ca și celelalte plante din jur, clătinîndu-se în bătaia vîntului ce părea că vrea să-i rupă tulpina. Dar încetul cu încetul se schimbă : căpătă forță și crescu uriaș, de ajunse cu ramurile sale puternice pînă la cer, împiedicînd astfel drumul soarelui, ziua, și al lunii, noaptea.

Soarele chibzui cum să pună capăt cît mai grabnic năpastei neașteptate, care-l luase pe nepregătite. Chemă atunci două veverițe, una mare și una mică, iar cînd i se înfățișară amîndouă, le grăi astfel :

— Copacul crescut la marginea rîului, cel mai înalt dintre toți pe care i-am făcut, trebuie să piară. Coroana lui, cum vedeți, ajunge pînă aici sus, pricinuindu-mi necazuri și lipsind pămîntul și viețuitoarele de lumina mea.

— Cum oare putem să-l doborîm noi ? se mirară veverițele. Sîntem doar prea slabe și prea mici pentru asemenea treabă.

— N-are a face ! Aveți dinți ascuțiți și trebuie să știți cum să-i folosiți. Treceți la lucru fără întîrziere, de nu...

Zadarnic se împotriviră veverițele, scornind tot soiul de pricini, cu mintea lor ageră. Soarele se prefăcu supărat și le dojeni cu cuvinte aspre, poruncindu-le să nu mai zăbovească și să îndeplinească treaba încredințată.

— Dar... voiră să mai spună veverițele.

— Poruncile mele nu se discută, le tăie vorba, cu glas aspru, soarele. Duceți-vă chiar acum și apucați-vă de muncă, de nu vreți să-mi stîrniți mînia, care se va revărsa asupra voastră !

Veverițele se îndepărtară, cu coada între picioare și cîrtind în șoaptă împotriva stăpînului atît de nesocotit, în vreme ce soarele rîdea în sinea lui de necazul celor două. Știa că ele sînt în stare să ducă la bun sfîrșit treaba încredințată, și că numai lenea le făcea să se codească. Doar nu degeaba le înzestrase cu dinți mărunți, dar puternici și ascuțiți.

Veverițele se puseră pe trudă. Deodată, cînd lucrul era în toi, o așchie dintr-o ramură sări în spinarea veveriței celei mari, lovind-o atît de tare, că o buimăci ; căzu jos și nu mai fu în stare să muncească mai departe, căci se betegise rău. Tovarășa ei, temîndu-se să se înfățișeze soarelui cu o nouă plîngere, își văzu singură de lucru, întețindu-și

strădania, după cum îi spusese stăpînul. Nu trecu mult și, cînd se aștepta ea mai puțin, copacul se prăbuși, într-un zgomot asurzitor de ramuri rupte. Veveriţa cea mică dădu fuga la soare și-i zise :

— Am sfîrșit treaba pe care mi-ai încredinţat-o. Poţi să vezi cu ochii tăi.

— Hoaţă mai eşti ! răspunse soarele. Cum te mai împotriveai și strigai că nu poţi s-o faci ! Totuși am să te răsplătesc pentru hărnicie. Căci în vreme ce tovarășa ta va rămîne cu spinarea încovoiată, tu ai să fii totdeauna dreaptă. Te poţi duce acasă, să te odihnești după atîta osteneală.

Veveriţa n-aşteptă să-i spună de două ori, ci o porni ţopăind, întocmai precum venise.

Soarele se duse să vadă copacul doborît. Se prăbușise în mijlocul rîului, de la un mal la altul, oprind cursul apei. Văzînd ce s-a întîmplat, fiul lui Oba hotărî să facă acolo marea. Cînd fu gata, îi porunci :

— Să nu ieși din marginile tale, că de nu, am să te pedepsesc !

Marea știa că cel ce o crease avea o fire cam tiranică, așa că făgădui să-i dea ascultare.

— M-ai adus pe lume, și o să mă supun voinţei tale — zise ea.

— Îţi voi răsplăti ascultarea. N-o să te las singură, grăi atunci soarele. O să fac pentru tine tot felul de vieţuitoare, să trăiască în apele tale ; flori și ierburi să te împodobească, animale să te înveselească cu zburdălniciile, certurile și împăcările lor. Razele mele te vor încălzi și vor da apelor tale nuanţele cele mai frumoase și mai feluri'e.

— Îţi mulţumesc, părinte soare ! Cînd ai să începi să faci pentru mine vieţuitoarele care să-mi ţină tovărășie ?

— Nu voi întîrzia. Aşteaptă cu încredere.

Și soarele luă frunzele copacului prăbușit și, șoptind cîteva cuvinte, le prefăcu în feluriţi peşti, în flori și plan'e de apă. Luă apoi bucăţi de coajă de pe trunchiul copacului,

și din mîinile lui ieșiră iguane, șopîrle și broaște țestoase. Mai înainte de a-și putea da seama ce s-a întîmplat, marea, cuprinsă de mirare, se văzu plină de o groază de vietăți ciudate, care mișunau în toate părțile, zbenguindu-se jucăușe. Unele înotau, dînd din aripioare, chiar la suprafață, săreau și se învîrteau prin aer. Altele își căutau sălaș în adîncuri. Și curînd, marea văzu ivindu-se în albia ei o adevărată pădure de ierburi, cu flori de toate culorile, strălucind ca niște nestemate pe oglinda de cleștar. Rămase pierdută, admirînd purpuriul coralilor, stelele de mare ciudate, frumoasele perle, cu scînteieri în nuanțele curcubeului, care, împreună cu scoicile, alcătuiau minunate șiraguri sidefii. O uimiră și peștii, atît de deosebiți ca formă, culoare și mărime. Erau pești negri, cenușii, sinilii, roșii, albi, aurii. Unii erau mici și lipsiți de îndrăzneală, alții, însă, erau plini de cruzime și neîndurători. Înotau în toate părțile, făcînd să se oglindească, pe trupurile lor acoperite de solzi, scînteierea razelor soarelui.

Mută de admirație, marea nu înceta să se minuneze de ce vedea. Abia de izbuti să-și arate recunoștința și încîntarea prin susurul lin al valurilor. Soarele o lăsă să se desfete de darul primit și își văzu mai departe de treburi : avea doar de orînduit pămîntul după voia lui.

Mai întîi, vru să preîntîmpine orice neajuns, căci acum învățase din experiență. Ca să nu se mai întîmple iar povestea cu copacul ce îndrăznise să se înalțe pînă la el, îi trimise niște dușmani : maimuța, uliul și furnica, vietăți pe care le și crease, ca să-i roadă lăstarii și să-l împiedice astfel să crească prea mult și să devină o amenințare. Animalele cărora le dăduse sarcina asta, bucuroase să-i facă pe plac soarelui, se învoiră cu dragă inimă să nimicească arborii, treabă pe care o fac și azi, cu mare sîrg.

După ce își văzu lumea bine orînduită și împodobită, soarele se gîndi că ar fi bine să creeze și alte făpturi, care să fie mai vrednice și mai bune decît toate celelalte.

— Am să fac oameni, hotărî el.

Închise ochii și puterea voinței sale fu deajuns ca să se ivească oamenii pe pământ. Încîntat de opera lui, care i se păru cea mai frumoasă și mai minunată dintre toate, vru să o desăvîrșească. „O să-i înzestrez cu putere, să fie nebiruiți", se gîndi el.

Îl chemă pe cel pe care-l pusese conducător peste oameni și-i porunci:

— Repetă după mine cuvîntul *carque !*

Era un cuvînt vrăjit, dătător de putere și nemurire celui ce-l rostea. Dar omul, pe care emoția de a se afla în fața creatorului lui îl făcuse pesemne puțintel surd, nu înțelese bine și, neîndrăznind să roage soarele să-l mai spună odată, rosti alt cuvînt, care înseamnă „blînd". Greșeala asta îl făcu să piardă — el și toți semenii lui — darul nemuririi.

Cînd aflară ce ispravă a făcut conducătorul lor, ceilalți oameni se năpustiră furioși asupra celui care, prin prostia lui, i-a lipsit de asemenea dar neprețuit. Nenorocitul striga deznădăjduit, apărîndu-se cu picioarele și cu unghiile, dar era prea slab față de puterea celorlalți. Într-o clipă, fu învins și doborît la pămînt. Cu lovituri zdravene, îl amuțiră și-l lăsară să zacă acolo, însîngerat, pradă durerii.

Soarelui i se făcu milă de bietul nenorocit, văzîndu-l scăldat în sînge și gemînd îndurerat. Îi luă atunci chipul de om și-l prefăcu într-o pasăre cu cîntul trist, ce pare a-și plînge mereu soarta.

În fiecare zi se iveau alte treburi de făcut. Ca să le îndeplinească cum se cuvine și la timp, fiul lui Oba căută niște slugi care să-l ajute. Îi alese în acest scop pe jaguari. De frică, ori din cine știe ce altă pricină, animalele acestea tremurau totdeauna în fața stăpînului lor, ca și cum ar fi fost moarte de frig. Văzîndu-le așa, soarele le dădu una din razele sale, ca să poată aprinde focul și să se încălzească

Ce se mai bucurară jaguarii de darul primit ! Se gîndeau cu răutate că nimeni nu aflase de el și că, de bună seamă, nimeni n-avea să-i necăjească cerîndu-le foc. Doar ei singuri aveau să se bucure de binefacerile căldurii. Nu știau însă că șopîrla — care, mititică și ușoară cum e, se vîră peste tot — se strecurase nevăzută pînă la locul unde se desfătau la căldurică. Stătu acolo la pîndă îndelung. „Ce lucru minunat și strălucitor au jaguarii ! își zise șopîrla. Știu eu bine că nici oamenii, nici alte animale, n-au minunea asta. Ceva atît de bun și folositor trebuie să fie însă al tuturor. Am să li-l duc eu !"

Trecură zile în șir pînă cînd, într-o noapte în care jaguarii dormeau buștean, fără să bănuiască nicidecum că o hoțomană le dădea tîrcoale, șopîrla fură un tăciune și cu el aprinse niște copaci uscați. În chipul acesta le arătă oamenilor focul, iar copacii știură să păstreze taina : din frecarea neîntreruptă a două ramuri uscate, țîșneau scînteile.

Soarele privise amuzat la șopîrlă ageră care se tot agita, într-un du-te vino neobosit, și un zîmbet strengar se ivi pe buzele lui. N-o pedepsi de fel, ci dimpotrivă, cînd văzu că și-a terminat treaba, o lăsă să alerge mai departe, băgîndu-și nasul pretutindeni, așa cum face și astăzi. Dar de jaguari își bătu joc din toată inima. Găsi că pățania lor era plină de haz, căci cu toată cruzimea lor și în ciuda groazei pe care o răspîndeau, fuseseră înșelați de istețimea unei vietăți micuțe și lipsite de apărare.

Soarele privi lumea și zîmbi mulțumit. Înfăptuise tot ce avusese de înfăptuit, și încă bine ! Acum putea să se odihnească. Se așeză în palatul lui și de acolo își împrăștie lumina pe pămînt. Tihna trezi în el gînduri și dorințe. Treburile sale îl făcuseră să uite că în apropiere se afla o femeie fermecătoare, luna. Îndată ce-și aminti, își zise : „Trebuie să fie tare plăcută tovărășia ei. Mă duc să o caut !"

Zis și făcut ; ieși din palat în căutarea lunii. Cum însă totdeauna s-au găsit oameni răuvoitori, care vorbesc vrute și nevrute, amestecîndu-se unde nu le fierbe oala, se vede că cineva a prins de veste ce are de gînd soarele și s-a dus iute la lună, cu tot felul de clevetiri. Luna se înfurie și se ascunse, zicîndu-și indignată : „Drept cine mă ia oare soarele ? Oba m-a făcut ca să-l ajut pe fiul lui să lumineze pămîntul, nu să-i fiu desfătare. N-o să se atingă de niciunul din vălurile mele !"

În zadar se luă soarele după ea, cînd rugîndu-o fierbinte, cînd amenințînd-o. Luna fugea iute mai departe. Uneori părea că, istovită, era gata să se dea bătută. Dar tocmai cînd soarele, avîntat, era încredințat că o ajunge, acolo, departe unde zările se unesc cu marea, ea se ascundea în nori. Bietul de el rătăcea atunci pe alte drumuri, dîndu-și seama, întristat și mînios, că șireata de lună trecuse de mult pe acolo, atrăgîndu-l în azurul nesfîrșit.

Cum însă soarele era chipeș și dragostea lui creștea neîncetat, pînă la urmă inima lunii păru să se înduioșeze de rugile sale înflăcărate. Dar nestatornică și mîndră, cu cît îl îndrăgea și ea mai tare, cu atît îi plăcea să-l facă să sufere, întîrziind mereu clipa ce știa că o să vină, cînd avea să i se dăruie cu desăvîrșire.

În sfîrșit, sosi și clipa mult așteptată de soare. Nebun de iubire, dădu la o parte vălurile sub care se ascundea ea și se pierdură amîndoi în desfătări. De atunci încolo prinseră drag unul de altul atît de tare că, ori de cîte ori li se ivește prilejul, se zbenguie plini de încîntare, uitînd de sarcina pe care le-a încredințat-o Oba.

Uneori, cerul se întunecă. Lumina soarelui apucă alte drumuri, fără a ajunge pe pămînt. Învățații spun atunci că e o eclipsă. Indienii socotesc însă că nu-i așa, ci că soarele s-a întîlnit cu luna. Ca să fugă de privirile iscoditoare, fiul lui Oba și iubita lui își întunecă strălucirea. Se ascund în umbră, ca să se desfete în tihnă, lipsiți de griji.

CĂLUȚUL CU ȘAPTE CULORI

(MEXIC)

De mult, într-un oraș îndepărtat, trăia un împărat, care avea nevastă și mulți copii. Ultimul născut pe care li-l dădu Dumnezeu a venit pe lume orb. Tare s-a mai înfuriat împăratul fiindcă băiatul se născuse orb! Dacă nu l-a omorît, a fost numai pentru că nu l-a lăsat biata împărăteasă. Îl botezară și îi puseră numele José.

Împăratul mai avea destui băieți, dar în loc să-i pună la treabă pe cei care aveau vederea bună, îi poruncea numai celui orb să le facă pe toate.

Într-o zi, după ce José împlinise șapte ani, împăratul îl chemă să i se înfățișeze.

— Care ți-e voia, tătucă?

— Să-mi aduci ligheanul, să mă spăl pe mîini!

Băiatul știa rostul tuturor lucrurilor din palat. Se duse după lighean, să-l aducă împăratului, dar cînd se întoarse cu el izbucni într-un hohot de rîs. Împăratul se întoarse către el și-l întrebă:

— De ce rizi, băiețe?

José răspunse:

— Am auzit prin aer o voce care spunea că o să vină ziua cînd o să-mi aduci tu mie ligheanul, să mă spăl pe mîini.

Tare se mai mînie împăratul cînd auzi vorbele băiatului și porunci unuia din soldați:

— Să mergi fără zăbavă să duci băiatul ăsta sus la munte, și acolo să-l omori!

Soldatul luă copilul, care era bun și cuminte, numai că nu putea să vadă. Pe drum, prinse a-l ruga pe soldat să-l cruțe.

— Fie-ţi milă, îi zise, şi lasă-mă aici, sau unde vei socoti că sînt fiare sălbatice să mă mănînce, să mă omoare în noaptea asta şi să nu mă chinuiesc mult.

Soldatului îi era milă de băiat, şi cu mare durere împlinea ce i se poruncise. Pînă la urmă, îl lăsă într-un loc pustiu, sus la munte, şi se despărţiră plîngînd amîndoi, şi soldatul şi copilul.

Rămas singur, băiatul rătăci pînă i se făcu foame. Scormoni pămîntul, căutînd rădăcini de ierburi, şi aşa dobîndi hrana. Dar începu să-l chinuie şi setea, iar în jur nu se afla nici un strop de apă. O porni el, tîrîndu-se orbeşte printre stînci, pînă cînd auzi susurul zglobiu al unui izvor. Ajunse acolo, pipăi apa cu mîna şi, în loc să se repeadă să bea, să-şi potolească setea cumplită, îngenunchie şi-i mulţumi lui Dumnezeu că i-a îngăduit să ajungă la izvor.

Cînd termină rugăciunea, dădu să bea apă, dar cum se aplecă, auzi prin aer o voce care-l strigă pe nume.

— José, ridică-te şi priveşte !

Băiatul chibzui la tîlcul acestor vorbe şi socoti că, de atîta chin şi slăbiciune, îşi închipuie doar să le-a auzit. Se plecă să bea apă, şi auzi pentru a doua oară vocea, care-i grăi la fel. Cînd o auzi şi a treia oară, se ridică şi îşi dădu seama că putea să vadă. Îngenunchie, uitînd şi de apă, şi mulţumi Domnului că i-a dat vederea. „De acum încolo n-o să mă mai poată mînca nici un animal, gîndi el, că o să mă caţăr în copaci şi o să mă feresc".

Şi aşa, José rămase în munţi pînă împlini treisprezece ani. Trăia singur cuc, rătăcind într-una. Nu se oprea pe nicăieri decît peste noapte şi, mergînd fără răgaz, ieşi într-o bună zi la un drum. Află că pe acolo i se aducea zilnic cărbune unui uriaş care-şi avea prin apropiere împărăţia fermecată.

Ieşi băiatul în drum şi zări un cărăuş care mîna nişte măgari încărcaţi cu saci de cărbune. Cu toate că se sperie, fiindcă nu ştia ce i se poate întîmpla, nu fugi din calea

omului. La rîndul lui se sperie și cărăușul cînd îl văzu, căci el îmbătrînise tot bătînd drumul acela, și niciodată nu zărise picior de om. Pe acolo era numai împărăția uriașului.

Cînd se întîlniră pe drum, acesta îl întrebă :

— Ce faci pe aici, copile ?

— Aici îmi duc traiul — răspunse José.

— Nu-i cu putință, grăi omul. Eu am îmbătrînit prin locurile astea și n-am întîlnit niciodată picior de om, ci numai pe uriașul căruia îi duc cărbune.

— Ba eu locuiesc aici, la munte.

— Și cine-ți părinții tăi ?

— N-am nici tată, nici mamă.

— Cum ai venit atunci pe lume ?

— Nu știu, m-am trezit aici la munte și pe aici rătăcesc de cînd mă știu.

— N-ai vrea să vii cu mine ? întrebă moșul.

— Cum să nu, răspunse José, cu dragă inimă !

— Atunci hai să mergem !

O porniră împreună și, la puțină vreme, moșul întrebă iar :

— Ascultă, băiete, și ce mănînci ?

— Păi, rădăcini, ori ce mai găsesc și eu.

— Dar plăcintele nu-ți plac ?

— Cred că da, zise José.

— Uite, colo, pe măgarul cela, e o desagă în care sînt niște plăcinte bune.

Și așa află băiatul că animalelor acestora li se zicea măgari. Merseră mai departe, pînă ajunseră în împărăția uriașului care era o cetate mare și întinsă, înconjurată de ziduri groase, unde uriașul trăia singur. Înainte de a intra, moșul îi spuse băiatului :

— Ascultă, să spui că ești fiul meu, căci uriașul nu vrea să lase pe nimeni în afară de mine în împărăția lui, vrea să fie singur prin locurile astea. Așa că o să spun că ești băiatul meu, și atunci o să scapi cu zile, că altfel te-ar omorî.

— Așa să zicem ! răspunse José.

Bătu moșul în poarta cetății, uriașul îi deschise și, cînd dădu cu ochii de băiat, puse iute mîna pe el.

— De unde l-ai adus pe flăcăul ăsta, moșule ?

— Înălțimea-ta, e feciorul meu.

— Nu-i cu putință, zise atunci uriașul. Niciodată nu mi-ai spus c-ai avea un copil, și încă așa de mare și chipeș.

— Păi fiindcă nu s-a ivit niciodată prilejul, dar iată că acum l-am adus cu mine. E într-adevăr fiul meu.

— Ei bine, află că nu-l mai iei înapoi pe băiat. Mi-l lași mie aici. Ce zici, băiete ? Vrei să rămîi la mine ?

— Cum hotărăște tata, răspunse José.

— Ascultă, îi spuse uriașul moșului, dacă îmi lași băiatul, te scutesc să-mi mai cari cărbune, și-ți dăruiesc aur atît cît pot duce măgarii tăi.

— Așa să fie ! încuviință moșul.

Băiatul se bucură că rămase la uriaș. După ce plecă moșul, uriașul îi spuse :

— Ascultă, băiete ! Cetatea asta-i a ta. Tot ce se cuprinde între zidurile astea îți aparține. Poți să te bucuri de toate bogățiile pe care le-oi afla, dar să știi că pe-aici nu-i suflet de om.

Erau în jur fel de fel de bogății, haine mîndre și fel de fel de bunătăți.

— Poți vedea tot ce-ți poftește inima, numai de o singură încăpere să nu te atingi, cu nici un chip.

Și-l duse pe băiat să-i arate încăperea.

— Asta-i odaia pe care nu vreau s-o deschizi nici în ruptul capului.

Uriașul îi dădu pe mînă toate cheile din cetate, chiar și cea de la încăperea oprită, spunîndu-i :

— Eu petrec șase zile aici, în cetate, și șase zile merg prin împărăție, să-mi văd ținuturile. Așa că șase zile ai să rămîi singur.

Pe cînd uriașul era plecat, flăcăul își trecea vremea descuind ușile din cetate ca să vadă ce se afla în încăperi.

Într-o zi, i se năzări să deschidă și odaia în care n-avea voie să intre. „O s-o deschid să-mi arunc doar privirea, fără să mă ating de nimic, și uriașul nici n-o să afle", gîndi el.

Zis și făcut. Descuie odaia și zări într-un colț o vîlvătaie. Se apropie și întinse mîna să vadă dacă frige, dar flăcările nu-l arseră. Atunci el atinse cu un deget și văzu că era un izvor din care țîșnea aur topit. Pe dată, degetul i se acoperi cu un strat de aur, pe care nu-l putu îndepărta. Se sperie cumplit, și se legă la mînă.

Cînd se întoarse uriașul, dădu să-l îmbrățișeze și-l văzu legat.

— Ce-ai pățit la mînă ?

— M-am lovit cu o piatră.

— Ia să vedem dacă spui adevărat !

Și uriașul trase clopotul și se adunară de-a rostogolul toate pietrele din împărăție, de făcură o grămadă. Atunci uriașul le întrebă :

— Care din voi mi-ați lovit băiatul ?

— Nici una, înălțimea-ta, răspunseră pietrele. Ba dimpotrivă, noi avem grijă de el, că nu e prea dibaci.

— Ei, vezi c-ai mințit ! îi spuse uriașul lui José. Ce-ai pățit la mînă ?

— M-am lovit cu un fier.

— Ia să vedem !

Uriașul trase încă o dată clopotul. Zornăind, se strînseră grămadă tot felul de bucăți de fier.

— Care din voi mi-a lovit băiatul ?

— Nici unul, înălțimea-ta. Noi avem grijă de el, și nu-i facem nici un rău.

Atunci uriașul porunci :

— Întinde mîna !

Și băiatul n-avu încotro. Îi scoase legătura și, văzînd degetul aurit, zise :

— Ți-am spus să nu deschizi odaia aceea și nu m-ai ascultat ! O să-ți primești pedeapsa.

Îl luă pe băiat de picioare și, spînzurat așa, cu capul în jos, îl duse în odaia cu pricina. José avea părul lung pînă la umeri, și uriașul îi vîri pletele în aur. Apoi îi dădu drumul și nu-i mai făcu nici un rău.

Pletele băiatului se auriră ca și degetul.

Mai trecu un timp și, într-o zi, pe cînd uriașul era plecat să-și vadă ținuturile, José dădu peste altă odaie pe care n-o cunoștea. Nu se putu opri și-o deschise. Într-un colț văzu un cal gata înșeuat, legat de un stîlp.

De îndată ce descuie ușa, calul îl întrebă :

— Ce faci aici, băiete ? Acum vine uriașul și te omoară.

— De ce să mă omoare, că doar sînt fiul lui !

— Nu-i așa, băiete ! Eu sînt calul lui, și de cînd stau aicea în cetate n-am văzut să aibă familie, nici nevastă, nici copii.

— Ei, mă vezi acum. Eu sînt fiul lui.

— Nu mă minți, băiete. Apropie-te !

José intră în odaie și se apropie de cal.

— Ascultă-mă, tot ce mi-ai spus e minciună. Tu n-ai de ce trăi aici, în cetate. Ești un flăcău chipeș și trebuie să trăiești între oameni, să vorbești cu ei, să-ți faci un rost, să găsești o fată cu care să te însori. Ce-ai să faci dacă rămîi aici ? Ce cîștigi cu atîta bogăție, cu atîtea bunătăți și haine mîndre ? Dacă mă scoți de aici, o să te duc în lume, unde-ai să-ți găsești norocul. Eu sînt un armăsar puternic, iar uriașul mă ține închis aici să ispășesc nu știu ce vină.

Flăcăul se învoi îndată. Dezlegă calul și-l scoase afară din odaie. Calul grăi iar :

— Scoate-mi cuiul din frunte, pe care mi l-a înfipt uriașul drept pedeapsă. Vezi apoi că în cerul gurii am un ghimpe, ca să nu pot mînca. Scoate-l și păstrează-l bine, că e fermecat și-o să te ferească de primejdiile prin care-ai să treci, din pricina pletelor tale aurite.

José făcu precum îi spuse apoi încălecă, și calul o porni mai iute ca vîntul. După ce ieșiră ei din cetate și se îndepărtară, se înapoie și uriașul. Văzînd că și băiatul și calul pieriseră fără urmă, se luă îndată după ei.

Calul îi strigă lui José :

— Uriașul vine pe urmele noastre ! Lovește-mă cu nuiaua asta !

Și fugi și mai iute, de parcă zbura. Cînd trecură hotarul împărăției, calul spuse :

— Am scăpat cu viață !

O porni atunci la pas, și o ținu tot așa, pînă ajunseră la marginea unei împărății.

— De acum nu mai putem merge împreună, grăi atunci calul. Trebuie să ne despărțim. Cu ajutorul ghimpelui, prefă-te în negru. Intră în împărăție, caută-ți de lucru. Fă ce-ți poftește inima însă eu nu pot veni cu tine. Aici o să ne despărțim. Dar, ori de cîte ori o să te afli la necaz și te-o paște vreo primejdie, adu-ți aminte de mine și strigă : „căluțule în șapte culori", iar eu am să mă ivesc îndată și am să te ajut.

Flăcăul se bucură de vorbele calului și-și luară rămas bun. Apoi se prefăcu în negru și intră în împărăție. Se așeză la o răscruce, să vadă de-o găsi ceva de lucru, căci n-avea bani și îi era foame. După o vreme, se apropie de el un om și-l întrebă :

— Cauți de lucru ?

— Întocmai !

— Haide la palat, că împăratul are nevoie de un slujitor !

Îl duse omul la palat și se înfățișă împăratului.

— Înălțimea-ta, omul ăsta vrea să muncească.

— Prea-bine, tocmai îmi trebuie un grădinar. Am niște pămînturi părăginite și vreau să-mi faci din ele o livadă : să sădești pomi roditori și să semeni flori frumoase. Fata mea îndrăgește tare mult florile, și merge adesea să-și petreacă vremea acolo.

Flăcăul se apucă de grădinărit. Tăie toți copacii bătrîni, desțeleni pămîntul, îl ară și sădi tot felul de pomi roditori și de flori. Cînd livada înflori și legă rod, împăratul o duse pe prințesă să vadă dacă-i este pe plac. Prințesei îi plăcu, dar îi spuse împăratului :

— Mai lipsește ceva în grădina asta, tată ; un bazin în care să mă scald în fiecare zi.

Împăratul dădu poruncă îndată să i se facă voia prințesei. Îl chemă pe grădinar și-l întrebă :

— Poți să faci tu bazinul ?

— Cum să nu, înălțimea ta !

Se-apucă de lucru, și făcu bazinul întocmai cum și-l dorise prințesa. În fiecare zi, ea venea acolo să se scalde, și cînd nu se scălda, ceasuri întregi stătea la balcon, ori sprijinită de o fereastră, uitîndu-se într-una la grădina minunată și la bazin.

După o vreme, grădinarul pofti să se scalde și el. Cînd să se apropie de bazin, prințesa îl zări de la balcon și dădu fuga la împărat, spunîndu-i :

— Tată, negrul vrea să se scalde în bazinul meu ! Dacă cutează așa ceva, să-i poruncești îndată să plece de aici pentru totdeauna !

Dar împăratul îi răspunse :

— Lasă, fata mea, că doar el a făcut bazinul, și are și el dreptul să se scalde.

— Cum să mă mai scald eu, după tuciuriul ăsta ?

— Lasă-l în pace să se scalde !

Fata se duse să stea la pîndă. Negrul se apropie tiptil de bazin și, cînd băgă de seamă că prințesa nu-l vede, se aruncă în apă, preschimbat iar în flăcăul cu părul de aur. Prințesa n-apucă să zărească decît pletele strălucitoare. Tare se mai miră, zicîndu-și :

„Ce s-o fi întîmplat oare ? Cum e cu putință să-i strălucească părul așa, cînd el e atît de tuciuriu ? Ia să fiu cu băgare de seamă cînd o ieși din apă !"

Dar flăcăul se făcu nevăzut, iar apoi, în grădină, se prefăcu la loc în negru. Fetei nu-i veni să-și creadă ochilor, și-și spuse :

— Mi se pare mie că nu-i negru adevărat ! Trebuie să fie vreun farmec la mijloc !

Într-o zi, îi zise împăratului :

— Tată, vreau să-mi împlinești o rugăminte : să mă lași să-i duc negrului niște bucate. Cred că nici nu mănîncă, bietul de el !

— Bine, fata mea, du-te și du-i de cîte ori ai poftă ! Eu nu te opresc.

Dădu poruncă prințesa să se pregătească bucate gustoase, apoi îi zise unei slujnice :

— Pune mîncarea în coș și urmează-mă !

Se duseră ele la coliba grădinarului, și prințesa îi vorbi negrului cu blîndețe, dar el îi răspundea făcînd haz. Pînă la urmă, fata îi spuse :

— Ți-am adus niște bucate !

Și merseră în grădină, iar acolo, pe iarbă, ea-i așternu să mănînce. Negrul se rușină că era slujit de prințesă, așa că îmbuca fără să-și ia ochii din pămînt.

A doua zi, prințesa îi duse iar de mîncare, și de atunci încolo făcu mereu la fel, căutînd să afle taina. Și, încetul cu încetul, prinse drag de negru, pînă cînd, într-o bună zi, îi spuse că vrea să se mărite cu el. Cînd auzi una ca asta, negrul se sperie și o luă la fugă să se ascundă. Ea se luă după el și-l întrebă :

— De ce te-ai speriat ? Vino încoace !

— Să nu cumva să mai pomenești vreodată de așa ceva. Asta-mi mai lipsea ! Închipuie-ți ce o să fie dacă află împăratul că vrei să te măriți cu mine ! O să poruncească să mă omoare, că doar eu sînt negru și tu ești prințesă !

— Lasă că vorbesc eu cu tata !

— Ei, dacă-i așa, cum să nu vreau !

Se duse grabnic prințesa la împărat și-i zise :

— Tată, am venit să-ți fac o rugăminte.

— Spune, fata mea !

— Vreau să mă mărit cu grădinarul nostru negru.

— Fata mea ! Cum se poate să vrei una ca asta ? Nu-ți îngădui !

— Ba eu vreau, tată, să mă mărit cu el !

Pînă la urmă, împăratul n-avu încotro și-i zise :

— Dacă ții morțiș, mărită-te cu el, dar aici în palatul meu n-aveți ce căuta. O să vadă el ! Dacă-și închipuie că o să rămînă aici ori că o să vă dăruiesc alt palat, se înșeală !

— Bine, tată, foarte bine !

Împăratul îl chemă pe negru, îi spuse că prințesa îl vrea de bărbat, și făcură nunta. Cum se termină, împăratul îi spuse :

— Iată-ți nevasta, ia-o și duceți-vă unde vreți !

Negrul o luă pe prințesă și o duse într-o cocioabă, la marginea moșiei, unde trăiră amîndoi.

Împăratul mai avea două fete, care se măritară curînd cu niște prinți bogați, făcîndu-i pe plac tatălui. Tare-i mai iubea împăratul pe ginerii ăștia doi !

Într-o zi, pe cînd negrul cu nevasta lui se aflau la palat, veni vestea că dușmanii au călcat hotarele împărăției, și împăratul se pregăti să plece la război.

Ginerele cel mare i se înfățișă îndată, spunîndu-i :

— Luminăția ta, cum eu sînt ginerele tău cel mai mare, mie mi se cuvine să merg în fruntea oastei, să fiu căpetenia ei.

Împăratul încuviință, și ginerele plecă la război. Pe cîmpul de luptă, cînd se înfruntară oștile dușmane, cea condusă de ginere fu învinsă. Vestea se răspîndi și, cum o află, negrul îi zise prințesei :

— Ascultă, am auzit că oastea împăratului a mîncat bătaie. Tare aș vrea să mă duc să lupt și eu acolo !

— Atunci du-te ! îl îndemnă ea.

Negrul fură din grajd o mîrțoagă cu picioarele strîmbe, și o porni călare pînă la o cotitură de drum, pe unde știa

că trebuia să treacă oastea împăratului. Cînd se apropiară soldații, îl văzură și îi strigară :

— Ce faci aici, negrule ?

— Am venit și eu să merg la luptă !

Bietul negru ! Ce-și mai bătură joc de el cînd auziră vorbele astea ! Dar după ce se îndepărtară soldații, negrul trecu de cotitură și-și strigă calul fermecat, cel în șapte culori.

La chemarea lui, calul se ivi îndată :

— Ia poruncă, stăpîne ! Care ți-e voia ?

— Vreau niște haine mîndre, cum n-are nici un prinț pe lume, și vreau să-i birui pe dușmani, eu singur, doar cu spada mea.

— Așa o să fie, precum dorești.

Ajunseră ei pe cîmpul de luptă, dinspre partea cealaltă, unde nu se afla oastea împăratului. Căpeteniile scrutau zarea cu binoclul, și iată că văzură cum se apropia un călăreț falnic, în zale strălucitoare, călare pe un bidiviu. Călărețul se năpusti printre dușmani, cu spada ridicată, și făcu prăpăd în jur.

Cînd văzură dușmanul biruit, ginerele și celelalte căpetenii se repeziră spre cavaler să-i mulțumească și să-l ducă în fața împăratului, ca singurul învingător.

— Mi-e cu neputință să mă abat din drum, răspunse el, căci tata m-a trimis într-un anume loc, și trebuie să-i împlinesc porunca. Cum treceam însă pe aici și văzîndu-vă nițel supărați, m-am gîndit să vă dau o mînă de ajutor. Dar acum trebuie să-mi văd de drum.

— Hai să-l ducem pe sus la palat, zise una din căpetenii.

— Ba nu, cu forța nu, spuseră mai mulți, și-l lăsară să plece.

Se întoarseră soldații la palat, unde împăratul îi aștepta să-i sărbătorească pentru biruință. Ținu sărbătoarea zile în șir și, în vremea asta, la hotarele împărăției năvăli alt dușman. Se înfățișă grabnic la împărat ginerele mai mic, și-i zise :

— Luminăţia ta, acum e rîndul meu să plec în fruntea oastei.

Împăratul încuviinţă şi prinţul o porni la război.

Atunci negrul grăi iar către nevastă-sa :

— Ascultă, cumnatul tău o să ducă la pieire oastea împăratului ! Dacă n-o pornesc grabnic într-acolo, nimeni nu mai scapă cu viaţă !

— Du-te, du-te ! îi răspunse ea.

Şi iar se opri negrul, călare pe mîrţoagă, la ţotitura drumului. Trecură soldaţii împăratului şi-l luară în rîs. Cum se îndepărtară, se ivi calul cel năzdrăvan în şapte culori, şi-l întrebă :

— Care ţi-e porunca, stăpîne ?

— Vreau alt rînd de haine, şi mai mîndre ca primele. Şi mai vreau să fac prăpăd printre duşmani, să nu las om viu.

— Aşa va fi, precum ţi-e voia.

Încălecă flăcăul pe calul fermecat, şi se îndreptă spre cîmpul de luptă. În vremea asta, oastea împăratului mînca bătaie iar ginerele cel mic, care se afla în frunte, îşi tot întreba căpeteniile din ce parte se ivise prima oară cavalerul viteaz care i-a ajutat. Dar tocmai atunci îl văzură venind. Se năpusti iar cu spada scoasă asupra duşmanilor, şi în scurt timp cîştigă bătălia. Cînd să-l ducă la împărat, cavalerul se împotrivi şi de data asta.

— Nu mi-e cu putinţă. Am de îndeplinit o poruncă, zise el şi îşi văzu de drum.

Se întoarse oastea împăratului acasă, şi iar sărbătoriră victoria. Pe negru nici că îl poftiră la ospăţ şi la petrecere. Rămăsese în coliba lui, cu nevastă-sa.

Nu trecu mult, şi alţi duşmani călcară hotarele împărăţiei. Împăratul îi chemă pe cei doi gineri şi le spuse :

— Voi v-aţi făcut datoria, acum e rîndul meu s-o pornesc în fruntea oastei. Mai am un ginere, dar nu-i bun decît să taie flori. Nu-i nimic de capul lui. Trebuie să mă duc eu la război.

Și o porni în fruntea oastei.

Chiar în noaptea aceea, negrul grăi către nevastă :

— Tatăl tău a plecat la război. De nu mă duc eu, n-o să se mai întoarcă niciodată !

— Du-te degrabă ! zise ea.

Negrul fură iar mîrțoaga din grajd, o luă pe o scurtătură și se opri la cotitura pe unde avea să treacă împăratul. Cînd ajunse și dădu cu ochii de ginerele său, îl întrebă cu mînie :

— Ce faci aici, blestematule ?

— Am venit să merg și eu la luptă.

— Dar bine, omule, dacă ți-ai pus în cap să vii la război, de ce nu ți-ai luat un cal care să-ți fie de folos ? Ce ai să faci cu mîrțoaga asta șchioapă ?

— Păi n-am găsit alt cal !

— Atunci rămîi aci, cu mîrțoagă cu tot ! grăi împăratul, și plecară cu toții, lăsîndu-l în drum.

Cînd începu bătălia, negrul își strigă calul în șapte culori, care se ivi într-un suflet :

— Care ți-e porunca de data asta, stăpîne ?

— Acum vreau un rînd de haine și mai minunate, să strălucesc mai mult ca oricînd, fiindcă cel care se află în fruntea oastei e chiar socru-meu, împăratul. Și vreau să birui singur în luptă.

— Așa o să fie, precum ți-e voia.

Oastea împăratului era greu lovită, și toate căpeteniile îl așteptau cu sufletul la gură pe cavalerul neînfricat. Cînd îl văzură venind, strigară către împărat :

— Iată-l, luminăția-ta, acela e cavalerul !

Și cînd se năpusti cavalerul printre dușmani, rotindu-și spada, nu se află om să-i țină piept. În curînd nu mai rămase decît el pe cîmpul de luptă. Atunci cavalerul își făcu o rană la mînă cu spada, stropind cu sînge în jur, căci tocmai se apropiau împăratul și căpeteniile oastei.

— De data asta trebuie să vii negreșit la palat, spuse împăratul. O să te răsplătesc cu ce-ți va pofti inima. Orice îmi vei cere va fi al tău.

— Nu, luminăția-ta, nu pot veni. Eu merg într-altă parte ; dar, trecînd pe aici și văzîndu-vă la necaz, cum îmi place să lupt, v-am dat o mînă de ajutor.

— Dar ce-i cu rana asta la mînă ?

— A, nimic, o mică tăietură, un fleac.

Împăratul scoase o legătură ce-o avea la el și-i legă mîna, zicîndu-i :

— Vino la palat, că n-o să-ți pară rău. O să-ți dau ce-mi vei cere. Am trei fete, și deși sînt măritate, de ți-o place vreuna, a ta să fie !

— Nu, luminăția-ta, nu pot în ruptul capului. Vă las cu bine, și mulțumesc pentru legătură !

Și o porni, cu legătura împăratului la mînă. Cînd s-ajungă la el acasă, se prefăcu la loc în negru și-i răspunse nevestei, care-l întrebă cum i-a mers la război :

— Mulțumită mie, taică-tău se întoarce teafăr și nevătămat.

De data asta, sărbătoarea a fost și mai strălucită, căci era doar în cinstea biruinței împăratului. Săptămîni în șir petrecură, și, văzînd atîta belșug și voioșie, negrul glăsui astfel către prințesă :

— Ia spune-mi, ce zici de taică-tău ? Nu ne-a poftit și pe noi, nici măcar o dată, fiindcă sîntem sărmani. Ce-ar fi să-i facem o vizită ? Îmbracă-te frumos, și haide !

Ea se bucură, dar, pe cînd își pieptăna părul, o podidiră lacrimile :

— Zici că să mă îmbrac frumos, dar de unde veșminte, că n-am decît rochia asta ponosită de pe mine ?

Negrul ieși din colibă și își strigă calul în șapte culori, care se ivi îndată :

— Care ți-e porunca, stăpîne ?

— Vreau niște straie de prinț, cele mai mîndre de pe lume, un armăsar falnic, ca tine, dar să fie negru la culoare, și mai vreau o șa bătută toată în aur și argint. Iar pentru nevastă-mea, o rochie strălucitoare, cum nici la palat n-a purtat cineva vreodată !

Cît ai clipi din ochi, calul îi împlini toate dorințele.

Cînd intră înapoi în colibă, cu straiele minunate în brațe, o găsi pe prințesă plîngînd.

— Iată-ți rochia, îi spuse el, și aici sînt hainele mele. Să ne gătim și s-o pornim !

Ce se mai bucură prințesa cînd își puse pe ea mîndrețe de rochie ! Iar bărbatu-său se duse în cealaltă odaie, se prefăcu din negru în prinț, și-și îmbrăcă hainele strălucitoare. Cînd prințesa fu gata, fără să știe de schimbarea bărbatului ei, îi bătu în ușă, zorindu-l :

— Haide, tot nu te-ai îmbrăcat ?

Atunci el se ivi în prag, iar ea rămase împietrită de mirare cînd văzu prințul acela chipeș, cu părul de aur. De fericire, uită și de palat și de tot, nemaisăturîndu-se să-l privească și să-l îmbrățișeze.

Într-un tîrziu, ziseră :

— Și acum, să mergem la petrecere !

Încălecară, flăcăul pe calul năzdrăvan, iar ea pe calul negru, și o porniră spre palat. Împăratul și căpeteniile oștirii se aflau la ferestrele catului de sus și-i zăriră apropiindu-se.

— Iată-l pe cavalerul care a biruit în luptă ! strigă împăratul uimit ; vine împreună cu fata mea. L-a omorît de bună seamă pe negru, și bine a făcut. Să-i ieșim în întîmpinare !

Ieșiră cu toții înaintea lor, și împăratul îl îmbrățișă pe flăcău, întrebîndu-l :

— Ia spune, ce-ai făcut cu negrul ?

— Care negru, luminăția-ta ?

— Bărbatul fetei mele. Dacă l-ai ucis, nu te teme ! Bine ai tăcut ! Ți-am promis că, de-ți va fi pe plac vreuna din fetele mele, a ta o să fie.

— Nu știu de cine vorbești, luminăția-ta. Ce negru ? Eu sînt soțul prințesei, fiica ta.

— Nu-i cu putință ! Bărbatul ei e un negru !

Intrară cu toții în palat, și împăratul îi tot dădea zor cu negrul.

— Ce-ai spune dacă ai afla că negrul acela sînt chiar eu ?, îi zise atunci flăcăul, și-l luă pe împărat mai la o parte. Scoase legătura și i-o arătă zicînd :

— Ei bine, m-ai recunoscut ?

— Într-adevăr, ești chiar negrul ! se miră împăratul.

Cînd își reveni din uimire, îi ceru iertare și-i spuse :

— Tu vei domni peste toată împărăția ! Ai cîștigat coroana !

— După cum ți-e voia, luminăția-ta, încuviință flăcăul, numai că pentru încoronare e nevoie de șapte împărați care să fie de față.

— Vom face cum se cuvine, hotărî socrul.

Și porunci să fie poftiți șapte împărați. Printre aceștia se afla și tatăl flăcăului, cel care-și trimisese la moarte feciorul orb.

Cînd sosi ziua încoronării, fiecare împărat avea de îndeplinit cîte ceva : unul îi puse încălțările, altul hainele, altul coroana... Venindu-i rîndul, tatăl prințului îi întinse ligheanul, să se spele pe mîini. Și astfel se împlini ceea ce-i spusese feciorul cînd era copil.

Cînd totul fu gata, prințul se așeză pe tronul împărătesc și grăi astfel către cei șapte :

— Cinstiți împărați, sînteți toți înțelepți și cunoașteți bine orînduielile. Spuneți-mi, ce pedeapsă se cuvine unui tată care dă poruncă să fie ucis fiul lui orb din naștere ?

— Un om ca ăsta, răspunse chiar tatăl lui, merită să fie ucis pe loc, ba mai rău, să fie băgat într-un cazan cu ulei încins.

Prinţul ascultă pe rînd părerea fiecăruia, apoi zise :

— Primul care a vorbit e chiar tatăl meu, împăratul. El e cel care a poruncit să fiu omorît, căci, spre nenorocirea mea, am venit pe lume orb. Dar Domnul s-a milostivit de mine : mi-a dăruit vederea şi m-a ajutat la necazuri, de-am ajuns acum împărat. În faţa voastră se află cel care a dat poruncă să fiu ucis.

Se repeziră cu toţii să-l ducă la moarte pe tatăl vinovat, dar tînărul împărat îi opri. Îşi iertă tatăl, îl lăsă liber să plece, dar înainte îi zise :

— Te rog din suflet să-mi trimiţi pe mama şi pe fraţii mei, să-i cunosc şi eu.

Tatăl îi făgăduí şi îşi ţinu cuvîntul. Cum ajunse acasă, o trimise pe împărăteasă şi pe prinţi să-şi vadă feciorul şi fratele. Iar împăratul cel tînăr îi primi cum se cuvine, dînd în cinstea lor un ospăţ strălucit, la care mai petrec cu toţii şi acum, dacă or mai fi trăind.

FRUMOASA CU PĂRUL DE AUR

(CHILE)

O femeie avea trei feciori. Pe cel mai mare îl chema Pedro, pe cel mijlociu, Diego, iar pe mezin, Manuelito.

Într-o bună zi, cei doi fraţi mai mari o porniră să cutreiere lumea. Manuelito îşi luă desaga în care maică-sa îi pusese plăcinte să aibă pe drum, şi plecă să-şi găsească fraţii.

Merse el ce merse, pînă îi ieşiră în cale, lîngă un păr, trei fete care se certau între ele, zicînd fiecare că ea e cea mai frumoasă. Cînd îl zări pe Manuelito, una dintre fete strigă :

— Iată că vine un flăcău. Să-l chemăm să hotărască el care din noi e cea mai frumoasă !

Îl chemară, dar Manuelito se codi. spunîndu-şi în sinea lui : „Am dat de belea cu fetele astea, or să mă omoare !"

N-avu încotro şi se apropie.

— Tinere, te-am chemat ca să pui capăt certei noastre, zise una din fete. Hotărăşte tu care din noi e cea mai frumoasă !

Şi iar se luară la ceartă, zvîrlind una într-alta cu perele de pe jos. Manuelito se gîndi :

— Ce-a căzut pe capul meu ! Dacă spun uneia că e cea mai frumoasă, celelalte două or să mă omoare !

Se tot munci el ce să facă şi, după multă chibzuială, le spuse celor trei fete :

— Tu eşti frumoasă ca soarele, tu eşti ca luna de pe cer, iar tu, ca luceafărul. Rămîneţi cu bine !

Şi o porni grabnic, de teamă să nu fi supărat pe vreuna. Fetele însă nu-l lăsară să plece, ci îl chemară înapoi.

— Vai de mine. se sperie Manuelito, pesemne că nu-s mulţumite de ce le-am spus !

Dar fetele grăiră într-un glas :

— Tinere, te-am chemat înapoi, fiindcă ai ştiut să ne mulţumeşti pe fiecare şi vrem să te răsplătim. O să-ţi dăm nişte daruri fermecate.

Una din ele îi dădu o căciulă care cînd şi-o punea îl făcea nevăzut ; alta îi dărui o nuieluşă, spunîndu-i că îi va împlini orice dorinţă, iar ultima — o pereche de cizme care, odată încălţate, îl făceau să străbată într-o clipă orice drum, oricît de lung.

Merse el mai departe, şi peste puţină vreme dădu peste nişte fiare sălbatice care sfîrtecau o vită. Erau fel de fel de animale şi păsări, toate soiurile de pe pămînt : tigri, lei, elefanţi, vulturi, ulii. pînă şi furnici. Se luaseră la bătaie, cele mai puternice nelăsîndu-le pe cele mai slabe să se apropie de pradă. Cînd îl văzu pe Manuelito. leul zise :

— Să-i cerem flăcăului care vine să ne facă el împărțeală dreaptă !

Manuel n-avu încotro, trebui să-i facă pe plac, dar își tot spunea, speriat : „Animalele astea or să mă mănînce. Cum să fac, să le împac pe toate ?“

Își scoase cuțitul și începu să taie vita. Animalelor mai mari le dădu cîte o halcă mai mare, celor mai mici, cîte o bucată potrivită, iar pentru furnici își scoase din desagă plăcinta și le-o fărîmă. Toate animalele rămaseră tare mulțumite, și mîncară în pace. Cînd dădu flăcăul să plece, leul îl trimise pe șoim să-l cheme înapoi.

— Vai de mine, se sperie el, acum s-a zis cu mine, or să mă mănînce !

Dar leul îi spuse :

— Te-am întors din drum ca să-ți mulțumim că ne-ai împăcat pe toți. Drept răsplată, o să-ți dăm niște daruri fermecate. Ori de cîte ori o să te afli la necaz, să ne chemi și o să-ți sărim în ajutor.

Manuelito o porni mai departe. După ce mai merse o bucată bună de drum, văzu un foc de vreascuri și o șopîrlă gata-gata să piară în flăcări. Luă atunci un băț și, cu grijă, scoase șopîrla și o puse într-un loc ferit. Recunoscătoare, șopîrla prinse glas și-i zise :

— Cînd o să te amenințe vreo primejdie, să mă chemi, și am să-ți vin în ajutor.

Manuelito o porni iar mai departe și, într-un tîrziu, ajunse la palatul împăratului. Acolo dădu peste frații lui, care munceau ca argați. Printre slugi era și o arăpoaică haină la suflet și plină de venin.

Pe zi ce trecea, împăratul îl îndrăgea tot mai tare pe Manuelito. Îi dădea tot felul de treburi de încredere și îl voia mereu în preajmă, stîrnind astfel tot mai mult pizma arăpoaicei și a fraților lui.

Într-o zi, către asfințit, doi porumbei se așezară pe creanga unui portocal. Porumbelul ținea în cioc un fir de

păr din cosița Frumoasei cu Părul de Aur, și se tot muncea să i-l pună la gît porumbiței, dar ea nu-l lăsa. Manuel se uita zîmbind la porumbei.

Atunci arăpoaicei îi dete prin cap cum să-l piardă pe flăcău. Îi chemă de grabă pe cei doi frați și le zise :

— Hai să mergem la împărat, să-i spunem că Manuelito s-a lăudat cum că e în stare să aducă înapoi de la vrăjitoare calul în șapte culori și șaua cu clopoțeii de aur !

Zis și făcut. Cînd află împăratul, îl chemă pe Manuelito și-l întrebă :

— Ascultă, Manuelito, e adevărat ce-am auzit că tu ai spus că te încumeți s-o pornești în căutarea calului în șapte culori, furat de vrăjitoare, și a șeii cu clopoțeii de aur ?

— Ba nu, înălțimea-ta, n-am spus așa ceva ! Or să mă omoare vrăjitoarele !

— Ba ai spus, și trebuie să-ți ții cuvîntul. Du-te îndată, că de nu, poruncesc să ți se taie capul !

Manuelito fu nevoit să plece, cu inima grea și lacrimi în ochi. În cale i se ivi un papagal, așezat într-un copac.

— De ce plîngi, Manuelito ?, îl întrebă pasărea cu glas de om.

— Cum să nu plîng, pasăre dragă ! Împăratul mi-a poruncit să-i aduc calul în șapte culori și șaua cu clopoțeii de aur de la vrăjitoare.

— O să treci prin primejdie de moarte, îi spuse pasărea. Calul cu pricina e ținut ascuns, într-un grajd încuiat cu șapte chei, iar șaua se află atîrnată de piciorul patului.

Manuelito o porni mai departe și ajunse la malul mării. Scoase nuiușa fermecată, lovi cu ea valurile, și apa se dădu în lături, făcîndu-i drum. Astfel izbuti să treacă pe celălalt țărm, unde sălășluiau vrăjitoarele. Ajunse la palatul lor, își puse căciula, care-l făcu pe dată nevăzut, și intră înăuntru. Găsi fără greutate poarta ferecată unde se afla calul în șapte culori, dar, cum nu știa s-o descuie,

rămase pe gînduri. Deodată zări pe jos o furnică. Atunci își aminti de darurile animalelor, o chemă să-i sară în ajutor, și furnica trecu pe sub ușă și i-o deschise. Manuelito intră, scoase afară calul, îl puse la loc ferit și porni să caute șaua cu clopoței de aur. Îl chemă pe șoim să-i vină în ajutor, și pasărea se ivi cît ai clipi. Îi aduse șaua ce se afla atîrnată de piciorul patului, flăcăul o luă, se duse după cal și o porni la drum, spre palat.

Nu trecu însă mult, și vrăjitoarele prinseră de veste. Porniră pe urmele lui, dar se poticniră la malul mării, căci flăcăul își croise drum cu nuielușa fermecată și, după ce trecu, apele se închiseră la loc.

Manuelito ajunse la împărat, cu calul în șapte culori și șaua cu clopoței de aur. Mare i-a fost bucuria împăratului cînd l-a văzut ; nu mai știa cum să-l răsplătească pentru fapta lui ! Iar frații și arăpoaica să crape de ciudă, nu alta ! Se sfătuiră ei ce să facă și, după ce chibzuiră îndelung, arăpoaica le spuse :

— Acum să-i spunem împăratului că Manuelito s-a lăudat cum că se încumetă s-o aducă pe Frumoasa cu Părul de Aur de la vrăjitoarele care o țin sub farmece. De bună seamă că de data asta o să piară. Toți care au pornit-o în căutarea fetei au murit acolo.

Se duseră la împărat care, cum află, îl chemă pe flăcău.

— Manuelito, ai spus tu că te încumeți s-o pornești în căutarea Frumoasei cu Părul de Aur, pe care o țin vrăjitoarele sub farmece ?

— Nu, Înălțimea ta ! Cum să spun așa ceva ? Mă ucid vrăjitoarele de fac asta.

— Ba n-ai încotro, trebuie să te duci, că de nu, dau poruncă să ți se taie capul.

Și iar o porni la drum flăcăul, plîngînd cu lacrimi amare. Îi ieși în cale și de data asta papagalul, așezat pe creanga unui dud.

— De ce plîngi. Manuelito ?

— Cum să nu plîng, pasăre dragă ! Împăratul mi-a poruncit să i-o aduc pe Frumoasa cu Părul de Aur de la vrăjitoarele care o țin în puterea lor.

— Treci prin primejdie de moarte, grăi papagalul.

Ajunse flăcăul la țărmul mării, lovi cu nuielușa în valuri, apa se dădu în lături și el putu să treacă dincolo. Cînd îl văzură venind, vrăjitoarele îl întrebară :

— Ce vînt te-aduce pe aicea, voinice ?

— Am venit după Frumoasa cu Părul de Aur.

— Ca s-o poți lua cu tine, trebuie să duci la bun sfîrșit trei încercări. De izbutești, fata e a ta, de nu, unde-ți stau picioarele, acolo îți va sta capul !

Peste noapte îl închiseră într-un hambar plin de boabe de grîu, îi dădură o luminare de trei degete și-i porunciră să curețe tot grîul la lumina aceea. Pe flăcău îl podidi plînsul, căci luminărica nu-i ajungea nici pentru un pumn de grîu. Deodată, zărind o furnică, își aminti de darurile animalelor. Le chemă pe furnici în ajutor și se iviră puzderie. Prinseră să curețe grîul, alegînd bob de bob și, pînă în zori, lăsară grîul ales, strălucind ca aurul. Cum se sculară, vrăjitoarele se repeziră la hambar, să-l omoare pe flăcău.

— Ai terminat treaba ?, îl întrebară.

— Da, stăpînelor, am ales tot grîul din hambar, răspunse el.

— Da' harnic mai ești ! se minunară ele. Să te vedem acum la a doua încercare.

Cînd se lăsă noaptea, îi arătară o pivniță plină cu putini cu untură. Îi porunciră ca pînă în zori, la lumina unei luminărele de două degete, să spele toate putinile. Pe Manuelito îl podidiră lacrimile, dar aducîndu-și aminte de animale, le chemă în ajutor. Și pe dată se iviră lei, tigri și tot soiul de animale care începură să lingă putinile. Nici n-apucă să se stingă luminarea, că toate putinile erau curate. A doua zi, cînd vrăjitoarele veniră să vadă ce ispravă a făcut flăcăul, găsiră totul gata.

— Harnic mai eşti la treabă ! spuseră ele iar, uimite. Acum ţi-a mai rămas o ultimă încercare ca s-o dobîndeşti pe Frumoasa cu Părul de Aur.

Şi îi dădură o oală plină ochi cu apă şi un ştergar, poruncindu-i să se urce pînă în vîrful unui stîlp înalt, ţinînd într-o singură mînă oala şi ştergarul.

— Dacă verşi un strop de apă, unde-ţi stau picioarele acolo îţi va sta capul ! îl ameninţară ele.

Manuelito îşi aduse aminte de şopîrlă şi o chemă în ajutor. Şopîrla se ivi fără zăbavă şi, pe ascuns, îi propti zdravăn mîna, ca să nu se clatine nici un pic oala cu apă. Flăcăul se urcă uşurel, fără să verse un strop de apă, şi după ce ajunse în vîrf, coborî.

Vrăjitoarele nu mai avură încotro şi îl duseră în odaia unde o ţineau închisă pe Frumoasa cu Părul de Aur. Dar tot acolo mai erau alte două prinţese, şi toate trei erau acoperite cu un văl des, lung pînă în pămînt, de nu li se zărea decît tocul pantofului.

— Acum alege-o pe Frumoasa cu Părul de Aur, grăiră vrăjitoarele către Manuel.

Flăcăul chemă iar în ajutor şopîrla, care se furişă lîngă pantofii Frumoasei cu Părul de Aur. Manuelito putu s-o aleagă fără greş, şi o luă cu el.

Ajunseră ei la palat, şi văzînd-o pe Fata cu Părul de Aur, împăratul nu îşi găsea locul de bucurie. Ca să-l răsplătească pe Manuelito cum se cuvine, i-o dădu pe prinţesă de nevastă. Făcură o nuntă mare, şi împăratul îi lăsă lui Manuel coroana, să cîrmuiască el. Iar pe fraţii cei haini şi pe arăpoaica cea plină de venin, din pricina cărora avuse atîta de pătimit Manuelito, împăratul porunci să-i ardă de vii într-un cuptor, iar cenuşa să le fie azvîrlită în cele patru vînturi.

Manuelito şi Frumoasa cu Părul de Aur trăiră mulţi ani fericiţi, şi de atunci încoace s-au ivit pe lume multe fete cu părul auriu.

PASĂREA CU PENE DE TOATE CULORILE

(MEXIC)

A fost odată un împărat care era orb din naştere. Cînd i-a venit vremea, s-a însurat şi nevasta i-a dăruit trei copii, toţi trei băieţi. Cînd feciorii se făcură mari, împăratul vru cu orice preţ să-şi capete vederea. Chemă vraci din toată împărăţia, lăsîndu-i fiecăruia cîteva zile ca să-l lecuiască, iar cei care nu izbuteau să-i dea vederea plăteau cu viaţa lor. Cum nimeni nu izbuti să-l tămăduiască, împăratul tot ucise la vraci, unul după altul, pînă ce, într-o bună zi, se pomeni că nu mai rămăsese nici unul.

În vremea asta, într-o cîrciumă, cîţiva beţivi stăteau la taifas despre puzderia de vraci care piereau, şi unul din ei zise :

— Tare-i crud şi nemilos împăratul că pune să fie ucişi atîţia oameni. Doar există un leac ca să capete vedere, şi chiar simplu de tot.

— Care să fie oare leacul ce l-ar tămădui pe împărat ? întrebă altul.

— Apa fermecată şi pasărea cu pene de toate culorile !

— Şi unde se află leacul ăsta ?

— De asta n-am habar, dar de bună seamă că e singurul leac.

Atunci omul care îl iscodise răspîndi îndată vestea despre leacul fermecat. Cum ajunse la urechile împăratului, dădu poruncă să i se înfăţişeze îndată omul cu pricina. Trimise cîţiva soldaţi care i-l aduseră la palat.

— Am aflat că tu cunoşti un leac care să-mi tămăduiască ochii, îi spuse împăratul.

— Aşa e, înălţimea-ta ; te poţi tămădui cu apa fermecată şi cu pasărea cu pene de toate culorile.

— Şi unde se găseşte leacul ăsta ?

— Nu ştiu unde, dar ştiu că leacul e bun.

— Cu ce îmi vii chezaș ca să te cred ?

— Cu viața mea.

— Bine, încuviință împăratul.

— Dar înălțimea-ta cum o să mă răsplătești, dacă ți-o fi de folos leacul ?

— Iată care o să-ți fie răsplata : o să dau poruncă în toată împărăția ca, oriunde vei intra după ceva — mîncare, rachiu, haine, tot ce vei pofti — să ți se dea fără nici un ban. Acum am să trimit după leac.

Împăratul îl chemă pe feciorul cel mare, și-i zise :

— Fiule, pleacă grabnic să-mi aduci leacul, de oriunde s-o afla ! Ia cu tine oșteni, să te apere, și bani cît îți fac trebuință !

Feciorul cel mare o porni la drum. Merse el ce merse, pe mare și pe uscat, întrebînd mereu de leacul cu pricina, dar nu-i fu cu putință să-l afle. După ce cutreieră o mulțime de orașe, ajunse într-o zi într-unul unde trăia o vrăjitoare, o femeie care făcea farmece bărbaților. Prințul făcu popas în orașul acela, și a doua zi, dis-de-dimineață, se duse la casa vrăjitoarei, aflată pe o colină, la poalele căreia curgea un rîu. Cînd femeia se ivea la fereastră, în apă se oglindea chipul ei atît de frumos, că toți trecătorii prindeau drag de ea. Atunci ea de sus le vorbea, îi poftea înăuntru și, odată intrați, nu-i mai lăsa să iasă niciodată. Le făcea farmece și acolo rămîneau, pe vecie.

Prințul păți și el la fel ca ceilalți : văzu chipul mîndru oglindit în apă, fu poftit în casă și ademenit cu vorbe de dragoste. Dar el se întoarse către soldații care-l însoțeau și le zise :

— Băieți, duceți-vă și așteptați-mă pe seară, că rămîn puțin aici, să văd ce taină se ascunde.

Soldații îl ascultară și-l lăsară singur. Îl așteptară ei toată ziua. apoi zile în șir. dar degeaba. Atunci căpetenia soldaților le porunci s-o pornească în căutarea lui. După ce îl căutară peste tot, văzînd că nu-i chip să-i dea de

urmă, căpetenia soldaților hotărî să se întoarcă la palat. Dar unul din soldați îi spuse :

— Nu ne putem întoarce, căci împăratul o să dea poruncă să ne omoare. Mai bine să ne împărțim între noi banii, și s-o pornim fiecare să ne căutăm norocul, încotro vom crede de cuviință !

Și făcură precum spuse soldatul.

Se scurseră cinci ani, și cum prințul tot nu se întoarse, împăratul îi spuse feciorului mijlociu :

— Fiule, du-te să afli nu numai leacul care să mă tămăduiască, ci și pe fratele tău dispărut !

Îi dădu și lui soldați să-l apere și bani de cheltuială, și flăcăul o porni la drum. Cutreieră el tot felul de orașe, întrebînd de leacul cu pricina și de fratele cel mare, și află că în urmă cu cinci ani trecuse prin părțile acelea. Avu norocul să dea chiar peste orașul unde zăcea fratele lui, în puterea farmecelor. Dar și mijlociul păți întocmai ca fratele lui cel mare, iar soldații își împărțiră banii și-o porniră să cutreiere lumea.

Mai trecură alți cinci ani. Văzînd că frații mai mari nu se întorc, mezinul se înfățișă împăratului și-i spuse :

— Tătucă, vreau să plec să-mi caut frații dispăruți fără urmă, și să aflu leacul fermecat !

Împăratul însă nu se învoi să-l lase.

— Nu pleca, fiule ! Rămîi aici, vezi că eu sînt tare bătrîn și lipsit de vedere. Tu trebuie să stai aici că, de o fi să mor, tu să-mi urmezi la domnie.

Flăcăul nu se lăsă ; își luă armele și se pregăti de drum.

Văzînd că nu-l poate opri, împăratul îi spuse :

— Dacă vrei cu orice chip să pleci, atunci să-ți dau de pe acum coroana, hlamida și sceptrul căci, de o fi să mor cît lipsești, la întoarcere să poți fi recunoscut împărat în locul meu.

Și mezinul o porni în căutarea fraților și a leacului pentru taică-său. Dădu de urmele lor și ajunse în orașul unde zăceau amîndoi legați prin farmece de vrăjitoare.

Îi apăru și lui femeia cea frumoasă, dar mezinul nu o luă în seamă și nu se lăsă înduplecat de vorbele ei ademenitoare. Își văzu mai departe de drum și, după ce bătu cale lungă, dădu de o împărăție îndepărtată. Cînd intră în orașul unde se afla palatul împărătesc văzu, chiar la marginea drumului, un om care zăcea împușcat iar lîngă el, pe nevastă-sa, plîngînd cu lacrimi amare. Prințul se apropie și-o întrebă ce se întîmplase.

— Mi-au împușcat bărbatul, fără nici o vină.

— Cine a dat porunca asta ?

— Împăratul de aici.

Prințul intră în oraș, trase la un han și-i zise unuia dintre slujitorii de acolo :

— Du-te grabnic la palat și dă-i de veste împăratului că a sosit un tînăr care vrea să-i vorbească. Să vină negreșit aici, la han.

Se duse băiatul la palat și, cînd află, împăratul se înfurie cumplit.

— Spune-i tînărului care are treabă cu mine să mi se înfățișeze îndată aici, că de-mi stîrnește mînia o să aibă aceeași soartă cu omul împușcat de la marginea orașului !

Cînd se întoarse băiatul la han cu răspunsul, îl găsi pe prinț îmbrăcat cu hlamida împărătească, în mînă cu sceptrul și cu coroana pe cap. Aflînd ce vorbă îi trimitea împăratul, îi spuse băiatului :

— Întoarce-te la palat și spune-i împăratului să vină fără zăbavă, să nu mă înfurie, că dau poruncă să fie împușcat, ca omul pe care l-a ucis la marginea orașului !

Cînd află împăratul vorbele astea din gura solului, căzu pe gînduri și-l întrebă :

— Ce fel de om este cel care te trimite, de cutează să-mi vorbească astfel ?

— Nu știu, dar e îmbrăcat împărătește și poartă sceptru și coroană, ca înălțimea-ta.

— O fi cumva chiar împăratul căruia îi sînt supus ?

Și se duse la han, unde nu-l află pe împărat, ci pe fiul lui, care avea pe cap coroana părintească. Atunci prințul îi zise :

— Am să-ți fac o întrebare. De ce ai dat poruncă să fie împușcat omul care zace la marginea orașului ?

— Fiindcă era un ticălos, răspunse împăratul.

— Ba n-avea nici o vină, așa că ai să-ți primești pedeapsa pentru fapta asta. Să te duci tu însuți cu o căruță să iei corpul, să-l veghezi în palat și să-l îngropi cu toată cinstea, ca și cum ți-ar fi rudă. Asta mi-e porunca !

Împăratul n-avu încotro și se supuse. Merse de luă mortul, îl duse la palat, îi făcu priveghi, ca unei rude de-a lui, și-l înmormîntă așa cum se cuvenea, cu rugăciuni și cîntece, totul pe cheltuiala lui. După ce împlini întocmai porunca primită, se înfățișă prințului și-i spuse :

— Ți-am împlinit porunca.

— Preabine, împărate !

Prințul rămase în orașul acela, pînă i se terminară banii. Atunci el dădu poruncă soldaților să se întoarcă la palatul părintesc, să-i spună împăratului unde se afla el și să-i mai aducă bani.

Soldații plecară și el rămase singur. Cum aici nu mai avea cu ce-și duce traiul rătăci afară din oraș, ajungînd sus la munte. Pe cînd cutreiera el muntele pustiu, îi ieși în față, pe o cărăruie, un coiot. Nici el nici animalul nu se dădură mai la o parte, așa că se ciocniră unul de altul. Tare se mai miră prințul cînd îl auzi pe coiot vorbind cu glas de om.

— Ce cauți prin pustietățile astea, voinice ? îl întrebă coiotul.

— Am pornit în lume, în căutarea unui leac pentru tatăl meu : apa fermecată și pasărea cu penele în toate culorile.

— Leacul ăsta există, grăi atunci coiotul, dar ca să ajungi pînă la el trebuie să bați cale lungă, cam tot atît cît ai făcut de la tine de acasă pînă aici.

— Dacă știi unde se află leacul, mă poți duce acolo ?

— Bine, te duc, dar mă tem că n-ai să fii în stare să reziști la drum pînă ajungem.

— Ba da, o să fiu în stare !

O porniră amîndoi la drum, dar nu trecu mult și flăcăul osteni.

— Ascultă, așa nu mai ajungem în veci, îi zise atunci coiotul. Urcă-te în spinarea mea !

— Cum să mă urc ? Doar nu ești așa de mare să mă duci.

— Nu-ți face griji ! Urcă-te, închide ochii și nu-i deschide pînă nu-ți spun eu !

Și cît ai clipi ajunseră la marginea altei împărății.

— Iată, în orașul ăsta ai să afli apa fermecată și pasărea cu pene în toate culorile, grăi coiotul. O să-ți spun la care ceas poți intra după ele, fiindcă trebuie să le furi.

Cînd se făcu timpul potrivit, glăsui iar :

— A sosit clipa. Du-te acum, că paznicul ce stă de veghe la palat doarme adînc. Intră înăuntru, ia apa fermecată și, mai încolo, ai să dai de o încăpere cu tot soiul de păsări, în colivii de aur și de argint. Să te uiți după pasărea cu pene în toate culorile, care stă într-o colivie de lemn. De pasărea asta fermecată ai nevoie.

Flăcăul îi ascultă povața, și totul se petrecu întocmai cum îl învățase coiotul. După ce luă apa fermecată, intră după pasăre, dar i se păru prea urîtă colivia de lemn în care stătea. Atunci se gîndi să scoată altă pasăre, dintr-o colivie de aur, și să pună în locul ei pasărea fermecată. Cum făcu schimbul, pasărea cu pene în toate culorile porni a cînta așa de tare, încît trezi tot orașul. Soldații îl prinseră îndată pe prinț și-l aruncară în temniță. Văzînd că trece vremea și el nu se ivește, coiotul se duse la el și-l întrebă ce-a pățit.

Acesta îi povesti de-a fir-a-păr ce i se întîmplase. Atunci coiotul îi spuse :

— A venit timpul să ne despărțim. Împăratul a dat poruncă să fii împușcat mîine în zori, dar îți dau o scrisoare pe care să i-o arăți, iar eu o să te aștept pînă către prînz la marginea orașului. Dacă nu vii, înseamnă că te-au omorît.

A doua zi dis-de-dimineață, cînd să-l împuște pe ostatic, acesta se rugă să fie lăsat să-i dea împăratului o scrisoare. Pînă la urmă, după multe rugăminți, împăratul i-o luă, o citi și-i zise :

— O să-ți dau drumul, dar cu o condiție.

— Care, înălțimea-ta ?

— Să mi-o aduci aici la palat pe fata cu pielea albă ca laptele. De mi-o aduci, îți dăruiesc apa fermecată și pasărea cu pene în toate culorile.

— Unde se află fata pe care o dorești ?

— De aș fi știut, de mult aș fi trimis după ea.

Flăcăul n-avu încotro și porni în căutarea fetei. Dar mai înainte se duse la marginea orașului, să-l întîlnească pe prietenul lui, coiotul. Îl găsi așteptîndu-l și îi spuse care era porunca împărătească.

— Asta-i pierzanie pentru noi ! strigă atunci coiotul. De-ai ști cît de departe se află fata cu pielea albă ca laptele !

— Știi tu unde se află ?

— Da, știu !

— Atunci, du-mă îndată la ea !

— Nu-i cu putință. N-o să fii în stare să ajungi.

— Ba da, cum de nu !

Flăcăul se urcă iar în spinarea coiotului și, într-un tîrziu, ajunseră în orașul unde se afla fata cu pricina, care era cea mai mică din cele trei fiice ale împăratului de acolo. Coiotul, care era năzdrăvan și le știa pe toate, îl povățui astfel pe flăcău :

— Nu-i nevoie să intri în palat. În fața lui e o grădină minunată, cu un bazin unde noaptea vin să se scalde cele trei prințese, prefăcute în porumbițe. Dar să iei aminte că nu vin toate împreună. Mai întîi vine cea mare, apoi cea

mijlocie și, la urmă, mezina, care e fata cu pielea albă ca laptele. Să te ascunzi în grădină, după o tufă, și cînd fata cea mică intră în apă, fugi de-i fură hainele. Ea o să iasă și, cum n-o să-și găsească hainele, o să te roage să i le dai. O să-ți promită marea cu sarea, că o să te facă bogat, că o să-ți dea tot ce pofteşti, dar tu să nu te îndupleci pînă n-o spune că o să se mărite cu tine. Atunci îi dai hainele, și o iei cu tine.

Și flăcăul făcu întocmai cum îl învățase prietenul său coiotul. Se duse în grădină și, cînd se ivi prima porumbiță, își șopti, după ce ea se prefăcu în fată :

— Oare e cu putință să se afle pe lume o fată încă și mai frumoasă ?

O văzu intrînd în apă și o lăsă să se scalde.

Nu trecu mult și sosi altă porumbiță ; luă îndată chip de fată, iar el socoti că e și mai frumoasă. Mai aşteptă puțin, și se ivi și cea de-a treia, care, preschimbată în fată, i se păru mai mîndră decît toate.

Cînd fata prinse să se scalde, flăcăul se furișă, îi luă hainele și i le ascunse. Ieşind din apă, fata dădu să se îmbrace, dar nu-și găsi hainele. Speriată, strigă :

— Tu, cel care mi-ai furat hainele ! Dă-mi-le înapoi și te fac omul cel mai bogat de pe lume !

El însă tăcu mîlc, pînă cînd fata nu avu încotro și zise :

— Tu, cel care mi-ai furat hainele ! De mi le dai înapoi, mă mărit cu tine !

Atunci flăcăul se ivi din ascunzătoare, dar nu ascultă de povața coiotului, care-i spuse să nu-i dea hainele pe loc, ci i le dădu îndată, chiar acolo în grădină. Fata se îmbrăcă și într-o clipă se prefăcu iar în porumbiță și se pierdu în văzduh. Se auzi un tunet cumplit și soldații care păzeau palatul veniră în fugă, îl prinseră pe flăcău și-l aruncară în temniță.

A doua zi, coiotul se duse să-l vadă la închisoare și-i spuse :

— Acum nu mai ai scăpare, căci împăratul de aici e cumplit. Dar o să-ţi dau totuşi o scrisoare pentru el, şi mîine o să te aştept pînă la ceasurile opt.

A doua zi, flăcăul izbuti cu greu să-l facă pe împărat să citească scrisoarea. Ce stătea scris acolo, nu se ştie, dar împăratul, după ce o citi, îi spuse :

— O să-ţi dau libertatea, dar cu o condiţie.

— Care, înălţimea-ta ?

— Să-mi aduci aici la palat statuia împăratului Clarión. De izbuteşti, ţi-o dăruiesc pe fata cu pielea albă ca laptele.

— Şi pe unde se află statuia asta ?

— Ce întrebare ! Păi de aş fi ştiut, de mult aş fi trimis după ea !

O porni la drum flăcăul, dar mai întîi se duse la locul unde îl aştepta prietenul lui, coiotul, şi-i povesti ce trebuia să facă.

— Măi, frăţioare, greu o să mai fie ! O să rătăcim ca în ceaţă pînă o să dăm de împărăţia unde se află statuia asta !

Pînă la urmă, după mult chin, izbutiră să ajungă la marginea oraşului unde trăia împăratul care avea statuia cu pricina. Coiotul îşi povăţui iar prietenul :

— Să nu intri în palat decît la ceasul la care o să-ţi spun eu. Îndată ce intri, o să dai de o încăpere unde se află tot soiul de statui de împăraţi, unele pe piedestal de aur, altele pe piedestal de argint. Numai statuia împăratului Clarión are piedestalul de lemn. Statuia asta să o iei !

Flăcăul se duse, la timpul cuvenit, la palat, găsi statuia, dar i se păru prea urît piedestalul de lemn, şi dădu să-l schimbe cu unul de aur. Dar statuia împăratului Clarión avea o taină : înăuntru se afla o muzică fermecată, care începea să cînte îndată ce scotea cineva piedestalul. Cum auziră muzica, soldaţii se treziră şi-l prinseră pe hoţ.

Pentru a treia oară se duse coiotul la închisoare, să-şi vadă prietenul.

— Am venit să ne luăm rămas bun, că acum nu mai ai scăpare. Dacă nu mi-ai ascultat povața ! O să-ți dau totuși și de data asta o scrisoare, că, cine știe, poate-l înduplecă pe împărat !

A doua zi în zori, pe cînd se făceau pregătirile să-l împuște, ostaticul izbuti cu greu să-l înduplece pe împărat să citească scrisoarea.

— O să-ți dau libertatea, zise atunci împăratul, dar numai cu o condiție.

— Poruncește, înălțimea-ta !

— Să-mi aduci aici la palat catîrul cu potcoavele de aur. De izbutești, îți dăruiesc statuia împăratului Clarión.

— Dar pe unde se află catîrul cu potcoavele de aur ?

— Ia auzi întrebare ! De-aș fi știut, de mult aș fi trimis după el !

Cînd flăcăul îi povesti prietenului care era porunca împăratului, coiotul îi zise :

— Eu știu încotro se află împărăția unde e catîrul, dar de data asta nu te mai duc, că nu-mi asculți povața.

Pînă la urmă însă, la rugămintea flăcăului, se înduplecă și o porniră la drum. Ajunseră cu greu la marginea împărăției pe care o căutase și, cum se lăsă întunericul, coiotul îl povățui astfel :

— Intră acum în palat, că soldații de pază au adormit. Ai să dai de grajdurile împărătești, și ai să afli acolo o mulțime de catîri trupeși și înșeuați cu șei de aur și argint. Uită-te bine, și ai să zărești într-un colț, zăcînd pe paie, catîrul cu potcoavele de aur, slab de-i poți număra coastele. Să-i pui șaua de lîngă el, care-i cîrpăcită toată cu sfoară. Fii cu băgare de seamă, să nu greșești !

Plecă flăcăul, cu mare grijă, să nu cumva să mai ajungă iar în temniță. Dibui grajdul, văzu catîrii cei trupeși, cu șeile bătute în aur și argint. Dădu într-un colț de catîrul cu potcoavele de aur, care nu se putea scula de jos de slab ce era.

Îl înșeuă cu șaua prinsă în sfoară, și se căzni să-l pună pe picioare, proptindu-l cu umărul. Se opinti zdravăn și, în cele din urmă, izbuti.

Se duse cu catîrul la prietenul lui, coiotul, și-i zise :

— Ți-am ascultat povața și iată catîrul cu potcoavele de aur ! O să-l încalec, și de nu vrea s-o pornească, îl omor.

Se urcă, dar catîrul nici gînd s-o ia din loc. Flăcăul zări prins în șa un bici.

„O să-i dau vreo două lovituri cu biciul ăsta, își zise el, și, dacă nu se urnește, o să mă duc înapoi la grajd, să iau alt măgar".

Dar cum luă biciul, i se desprinse catîrului zăbala, și în clipa aceea animalul o rupse la fugă. Catîrul era fermecat, și îndată ce-i luai zăbala, o pornea cu iuțeala vîntului. Din pricina asta și-l dorea împăratul cu atîta rîvnă.

Ajunseră de unde au plecat, la palatul împăratului care stăpînea statuia. Flăcăul însă prinsese drag de catîrul fermecat, și se gîndi cum să facă să capete statuia fără să-l dea în schimb. Se înfățișă împăratului, și-i spuse :

— Iată catîrul cu potcoavele de aur, cum mi-ai poruncit !

Împăratul, bucuros, îi răspunse :

— A ta să fie statuia, așa cum ți-am făgăduit !

— Înălțimea-ta, vreau să-ți mai fac o rugăminte : să mă lași să pun statuia lîngă mine în șa, să fac cîțiva pași călare pe catîr, ca să văd și eu cum merge.

Împăratul se învoi. Flăcăul urcă statuia în șa, încălecă și scoase zăbala catîrului. Pe dată, animalul porni ca fulgerul. Ajunse flăcăul, cu statuie cu tot, la locul unde-l aștepta coiotul.

O porniră mai departe și, cînd sosiră la palatul împăratului care era tatăl fetei mai albă ca laptele, coiotul grăi astfel :

— Du-te cu statuia la împărat, ca să ți-o dăruiască pe fată!

Flăcăul se înfățișă împăratului, dar mai înainte de a da statuia jos de pe catîr, îi spuse:

— Înălțimea-ta, îndeplinește-mi o rugăminte: îngăduie-mi s-o urc pe fată în șa, să se plimbe puțin pe catîrul ăsta că, de i-o plăcea, poate i-l cumperi!

Împăratul îl lăsă să facă precum îl rugase. Catîrul o rupse la fugă, și astfel flăcăul izbuti să rămînă și cu fata și cu statuia. Ajunseră cu toții la împăratul care stăpînea pasărea cu pene în toate culorile și apa fermecată.

Flăcăul i se înfățișă, dar, înainte de a da fata jos din șa, îl rugă pe împărat, zicîndu-i:

— Înălțimea-ta, lasă-mă să iau puțină apă fermecată în plosca asta care atîrnă în șa, și dă-mi pasărea pe care mi-ai făgăduit-o, s-o pun fetei în brațe!

Cînd împăratul îi împlini voia, flăcăul scoase zăbala, și catîrul se făcu pe dată nevăzut, dimpreună cu toate comorile. Coiotul îi aștepta, și o porniră cu toții mai departe.

Mergînd ei, se apropiară de orașul unde se aflau frații, în puterea farmecelor vrăjitoarei.

— Hai să înnoptăm în orașul ăsta, spuse flăcăul.

Dar coiotul îl povățui:

— E mai bine să rămînem aici, în cîmp, că ai cu tine comori de neprețuit, care-ți pun viața în primejdie. Mai cu seamă fata cu pielea mai albă ca laptele, care-i așa de frumoasă! Oricine o zărește poate să te omoare, ca s-o fure. Haide să înnoptăm aici, la loc ferit.

Flăcăul ascultă de prietenul lui, și rămaseră acolo peste noapte. Înainte de a adormi, stătură de vorbă despre frații lui.

— Acum zece ani fratele meu cel mare a plecat să-i aducă părintelui nostru leacurile fermecate, iar după încă cinci ani a pornit-o și cel mijlociu. Nu s-au mai întors niciodată. Pe unde or fi zăcînd oare?

— Ascultă, îi răspunse atunci coiotul, fraţii tăi n-au pierit, ci se află în oraşul de colo, în puterea vrăjitoarei care le-a făcut farmece.

— Şi cum aş putea să-i scap ?

— Ai putea, dar să nu faci aşa ceva, că n-o să-ţi prindă bine. Lasă-i acolo, şi după ce-i duci tatălui tău comorile, te întorci să-i scapi.

— Nu se poate să-i las, doar mi-s fraţi buni. Povăţuieşte-mă cum să fac ca să-i scap.

— Ascultă-mă, frăţioare ! spuse iar coiotul ; o să-ţi pricinuiască mare necaz. Lasă-i mai bine acolo.

Dar flăcăul îl rugă pînă-l înduplecă.

— Bine, să-mi asculţi atunci povaţa : ia cu tine bătul ăsta, bate cu el în poarta casei unde stă vrăjitoarea, şi or să-ţi deschidă nişte slugi pocite. Să sari cu bătul pe ele pînă ce n-or să mai aibă încotro, şi or să-ţi spună unde sînt închişi fraţii tăi. Atunci au să-ţi arate locul, şi-ai să-i poţi lua cu tine.

Lucrurile se petrecură întocmai. Flăcăul izbuti să-şi elibereze fraţii, ascultînd de povaţa prietenului său. Dar, întorcîndu-se la locul unde se afla coiotul, începu să se laude fraţilor, zicînd :

— Să vedeţi ce minuni îi duc eu tatălui nostru : leacurile fermecate, să-l tămăduiască, şi alte comori de preţ !

Şi, cum ajunseră la locul cu pricina, le arată fata cu pielea mai albă ca laptele, statuia împăratului Clarión şi catîrul cu potcoavele de aur. Văzînd mîndreţea aceea de fată, amîndoi prinseră a-l pizmui pe fratele lor. Iar coiotul, de cum îi văzu, nu mai scoase o vorbă, ca să creadă că e un biet cîine.

A doua zi plecară cu toţii spre împărăţia tatălui lor. Pe drum, fraţii tot şuşoteau, punînd ceva la cale. Unul glăsui către celălalt aşa :

— Nu-mi place treaba cu mezinul ăsta, care a izbutit să le facă pe toate : să afle leacurile pentru tatăl nostru,

să o aducă pe prințesa cea mîndră, și toate celelalte daruri minunate, în vreme ce noi n-am fost în stare de nimic. Hai să-l omorîm și să-i luăm comorile ! Tu te însori cu prințesa, iar eu mă înfățișez tatălui cu leacurile și darurile fermecate.

— Cum să facem una ca asta, nu se poate să ne omorîm fratele ! răspunse celălalt.

Dar, cum pizma era mai puternică decît orice, pînă la urmă uneltiră să-l arunce pe fratele lor în apă, cînd s-or afla pe podul care se zărea în depărtare.

Cum ajunseră pe pod, se apucară să-l țină de vorbă pe mezin și, deodată, pe cînd se aștepta el mai puțin, îi făcură vînt în apă. În clipa aceea coiotul sări și el, dădu apa la o parte și flăcăul rămase teafăr pe fundul rîului.

— Nu ți-am spus eu că frații tăi or să-ți caute pierzania ? îi zise coiotul. Uite ce ai pățit din cauza lor ! În cîte zile se poate ajunge la palatul tatălui tău ?

— Cam în trei zile, răspunse flăcăul.

— Atunci o să stăm ascunși aici, sub apă, vreme de trei zile, și să nu-mi ieși din cuvînt !

După trei zile, frații cei mari ajunseră la palatul părintesc. Fură primiți cu mare bucurie și toată împărăția se pregăti de sărbătoare. Ei se înfățișară împăratului, spunîndu-i :

— Ți-am adus, tătucă, apa fermecată și pasărea cu pene în toate culorile, ca să te tămăduiești, și alte daruri minunate. Am mai adus și o prințesă, să-i fie unuia din noi nevastă.

Iar despre fratele lor cel mic nu scoaseră o vorbă.

Aduseră grabnic leacurile, îi dădură împăratului pe la ochi cu apa fermecată, dar zadarnic. Apa n-avea nici o putere decît dacă era însoțită de cîntecul păsării cu pene în toate culorile, ori pasărea amuțise de cum puseră mîna pe ea frații cei haini. Cînd aduseră în curte catîrul cu potcoavele de aur, animalul căzu la pămînt, și nimeni nu mai fu în stare să-l urnească.

Împăratul porunci ca prințesa să fie închisă într-u iatac și păzită bine, iar celor doi feciori care-i înșela speranțele să nu le mai îngădui să se arate pe acolo.

Atunci coiotul îi spuse prietenului său :

— E timpul s-o pornim !

Și deschise iar apa, croind drum să poată trece prințul Cînd ajunseră ei la marginea împărăției, coiotul îl întrebă

— Ai de gînd să te duci chiar acum la palat ?

— Ba nu, am să trec mai întîi pe la un moșneag p care-l știu eu. Stă pe aici pe aproape și e făurar : lucreaz tot felul de minunății în aur și argint. Mă gîndesc să trag l el, să pot chibzui în tihnă cum să mă duc la palat.

— Bine te-ai gîndit ! încuviință coiotul.

Se duseră la făurar, prințul îi ceru îngăduința să-și pe treacă noaptea acolo, iar moșul îl primi bucuros, dar nu recunoscu, fiindcă era zdrențuit și-i crescuseră pletele barba. Cînd se întunecă de-a binelea, făurarul își lăsă nico vala. Atunci prințul îl rugă să-l lase și pe el să facă un ine

— Vreau să încerc, să văd de-oi putea să-mi cîștig pî nea cu meseria asta, de care am prins drag mai de mul zise el.

Moșul îl lăsă și se duse la culcare. Rămas singu prințul scoase unul din cele trei inele dăruite de fata c pielea mai albă ca laptele, care-l îndrăgea în taină.

A doua zi în zori, făurarul se sculă și se duse să vad ce-a lucrat flăcăul peste noapte. Cînd zări mîndrețea acee de inel, nu-i veni să-și creadă ochilor :

— În viața mea n-am văzut o podoabă lucrată cu m multă iscusință ! Arată-mi și mie cum ai făcut-o !

— Bine, o să-ți arăt, dar mai întîi du-te, rogu-te, palat cu inelul, și vezi cîți bani capeți pe el.

Moșul luă inelul și plecă. Se înfățișă împăratului și întrebă :

— Înălțimea-ta, nu vrei să cumperi inelul ăs minunat ?

— Acum am o fată, zise împăratul, căreia însă nu i-am auzit niciodată glasul. Dacă o să-i placă inelul, ți-l cumpăr.

Și trimise după prințesă. Cum văzu inelul, fata îl recunoscu, și prinse grai, spunînd doar atît :

— Inelul ăsta e neprețuit !

Apoi îl luă și plecă la ea în iatac. Mare i-a fost bucuria împăratului cînd auzi glasul fetei, și porunci să i se dea moșului o mulțime de bani.

A doua zi flăcăul îi spuse iar moșului :

— Mai du-te, rogu-te, la palat, și cu inelul ăsta, și vezi dacă-l poți vinde.

Și scoase al doilea inel, mai frumos decît primul.

Moșul se duse iar la împărat.

— Înălțimea-ta, am adus alt inel.

— Să vină de grabă prințesa, porunci împăratul.

Fata cu pielea mai albă ca laptele recunoscu îndată inelul, și glăsui către moșneag :

— Dumneata faci podoabele astea ?

— Nu eu, prințesă, ci un tînăr pe care îl găzduiesc de două zile.

— Spune-i că, de mai face alt inel, să mi-l aducă chiar el. îi zise atunci fata, și plecă la ea în iatac.

Împăratul nu mai putea de bucurie că, de data asta, prințesa vorbise mai mult, și îl încărcă pe moșneag cu bani.

Mai trecu o zi, și dimineața flăcăul scoase al treilea inel. Se duse de își cumpără haine mîndre, apoi, gătit cu ele, o porni spre palat.

Gărzile împăratului îl lăsară să intre, spunînd :

— Înălțimea-ta, a sosit tînărul care face podoabe.

— Chemați-o îndată pe prințesă, porunci împăratul.

Cum se ivi fata, îl recunoscu pe tînăr și scoase un strigăt de bucurie. Se duse apoi la împărat și, luîndu-l de gît, îi zise :

— Tătucă, flăcăul acesta se cuvine să-mi fie soț, și nu vreunul din cei doi ticăloși, care au vrut să-l piardă.

Împăratul ceru atunci leacurile. Pasărea cu pene în toate culorile prinse a cînta, și apa fermecată îl făcu să-și capete vederea. Pe dată, muzica din statuia împăratului Clarión, care amuțise de mult, începu să cînte și ea, iar în curte catîrul cu potcoavele de aur se ridică și porni să alerge vesel. Tare se mai minună împăratul de darurile fermecate !

Atunci prințesa îi povesti totul, cum feciorul cel mic i-a adus leacurile și darurile acelea minunate, și cum frații lui făptuiseră nelegiuirea, vrînd să-l piardă. Înfuriat, împăratul dădu poruncă să fie întemnițați vinovații.

Apoi făcură nuntă mare ; prințul se însură cu fata cu pielea mai albă ca laptele, și împăratul îi spuse :

— Tu ai să domnești de acum înainte !

Pe cînd stăteau de vorbă tatăl și fiul, se ivi lîngă ei coiotul, care grăi astfel :

— Ziua bună, prietene ! Eu mi-am făcut datoria, așa că am venit să-mi iau rămas bun !

Împăratul încremeni de uimire auzind că animalul vorbește cu glas de om. Atunci prințul îi spuse cu voioșie :

— Nu te mira, tătucă ! E un coiot fermecat, și numai mulțumită lui ți-am putut aduce leacurile tămăduitoare și celelalte daruri. De multe ori m-a scăpat el de la moarte, și de nu era el, nu dobîndeam tot ce ți-am adus.

Apoi se întoarse către animal și-i zise :

— Nu pleca, prietene ! Rămîi aici, că n-o să-ți lipsească nimic, o să-ți dau tot ce poftești !

— Mi-e cu neputință, răspunse coiotul. Nu mai pot zăbovi nici o clipă. Îți aduci aminte, prietene, de omul acela împușcat de la marginea orașului ?

— De bună seamă !

— Ei bine, eu sînt sufletul lui ! Era cît pe ce să ajung în iad, dar, mulțumită ție, care te-ai milostivit și ai poruncit ca trupul să-i fie îngropat cum se cuvine, cu priveghi și rugăciuni, am scăpat. Drept răsplată, am luat chip de ani-

mal și te-am însoțit, povățuindu-te și veghind asupra ta. Acum te văd fericit ; înseamnă că mi-am împlinit datoria. Trebuie să plec dar. Rămîi cu bine, prietene !

Și pe dată se prefăcu într-un porumbel, care se pierdu în văzduh.

NUCA DE COCOS FERMECATĂ

(CHILE)

Trăia odată o femeie care avea un băiat tare neastîmpărat și neascultător. Într-o zi, cînd maică-sa îl trimise să adune vreascuri de la malul rîului, băiatul veni acasă cu un cățeluș de pripas. Îi zise ea, necăjită :

— Abia ne mai ducem zilele de atîtea lipsuri, băiete, și tu vii cu un cățel !

— Lasă, mamă, că o să-mi fie tovarăș nedespărțit, îi răspunse el.

Peste cîteva zile, îl trimise iar după vreascuri, și de data asta băiatul aduse acasă un pisoi găsit în drum. Mama îi spuse același lucru, iar el îi dădu același răspuns, că pisoiul o să-i fie tovarăș.

Mai trecură cîteva zile, și băiatul se întoarse acasă cu un cocoșel pe care-l găsise tot în drum.

— În sfîrșit ai adus și tu ceva folositor ! zise maică-sa.

— Așa-i, mamă ! Cînd o să crească, o să-l mîncăm, dar îți spun de acum să păstrezi capul pentru mine.

Cînd se făcu cocoșul mare, îl tăiară. Maică-sa îl găti, dar nu uită de ce-i ceruse băiatul, și îi dădu lui capul. După ce ciuguli toată carnea de pe el, băiatul păstră capul, rămas numai oase ; cum se văzu singur în curte, sparse cu o piatră capul, și din el se ivi o nucă mică de cocos. Băiatul bănui îndată că nuca trebuie să fie fermecată.

Trecură anii și băiatul se făcu un flăcău în toată firea. Cînd împlini 17 ani, se hotărî să plece de acasă, să-și afle norocul în lumea largă. Înainte de a porni la drum, făcu un lanț cu care legă cîinele în curte și-i spuse maică-si că, atunci cînd animalul o să tragă de lanț, să-i dea drumul.

Cum se depărtă puțin de satul lui, scoase nuca fermecată și-i ceru să-l ducă îndată în orașul cel mai mîndru de pe lume.

Nu apucă bine să sfîrșească vorbele, că se trezi într-un oraș frumos, care se chema — află el — Lumina Minunată. Flăcăul scoase iar nuca fermecată și-i ceru să-i facă o prăvălie mare și bogată, fără seamăn pe lume. Pe dată, dorința îi fu îndeplinită. Prăvălia se ivi ca din pămînt, așa cum o voise el, și toți orășenii dădură fuga să vadă asemenea minune : aflau acolo tot ce era mai bun și mai frumos de cumpărat.

În orașul acela trăia un om putred de bogat, care avea trei fete : cea mare se numea Rosalba, mijlocia, Marisol, iar mezina, Estrella. O dată pe lună, tatăl le dădea voie să iasă după cumpărături. Cum aflară de prăvălia minunată, fetele se duseră s-o vadă cu ochii lor. Se întoarseră acasă nespus de bucuroase, încărcate cu tot soiul de lucruri, care mai de care mai alese. Cum la toate trei le căzu drag stăpînul prăvăliei, începură să vorbească între ele care să-l ia de bărbat. Flăcăul prinsese drag de Estrella, și ardea de nerăbdare să o vadă iar.

În sfîrșit, trecu cu greu o lună de zile, și fetele avură voie să iasă iar după cumpărături. Cum o văzu pe Estrella, flăcăul îi mărturisi dragostea, spunîndu-i că vrea să o ia de nevastă. Fata îi răspunse însă că o să fie tare greu, căci taică-său era foarte aspru și neînduplecat, mai cu seamă că nici nu-l cunoștea pe flăcău. Dar el îi răspunse că nu-i păsa de toate astea, ci numai de hotărîrea ei. Fără să stea mult pe gînduri, fata se învoi să se mărite cu el. Atunci flăcăul scoase nuca de cocos și-i ceru să-l ajute să dobîn-

dească încrederea tatălui. Nu trecu mult, și între ei se legă o prietenie așa de mare, de nici nu fu nevoie să-i ceară mîna fetei, căci tatăl i-o luă înainte spunîndu-i să-și aleagă de nevastă pe care i-o plăcea dintre fetele lui.

Hotărîră totul, cînd și cum să facă nunta. Estrella îi spuse atunci logodnicului că avea un servitor pe care voia să-l ia la ei după ce se mărită. Flăcăul încuviință, cu toate că servitorul era un negru blestemat, care mai de mult fusese sclav.

Făcură nuntă mare și bogată, și tinerii soți trăiră în pace și fericire. Dar după o vreme, negrul prinse a-i șopti stăpînei, în fiecare zi :

— Mi se pare mie că stăpînul face farmece, fiindcă niciodată nu cumpără nimic și, pe zi ce trece, se ivesc tot mai multe lucruri în prăvălie.

— Ce tot îndrugi, slugă nătîngă ! îi răspundea ea.

Dar negrul nu se dădu bătut. Mînat de răutate, îl pîndi pe stăpîn și, cînd adormi, îi scotoci prin buzunare și dădu peste nuca fermecată. O luă repede în mînă și-i ceru să-l poarte împreună cu stăpîna într-o insulă, departe, unde să nu-i afle nimeni.

A doua zi, cînd se trezi flăcăul, se văzu singur. Dădu fuga la casa socrului, dar nu-și găsi nevasta. O căutară peste tot fără a-i da de urmă. Atunci oamenii începură să-l învinovățească pe el, că și-a ucis nevasta și servitorul. Îi închiseră prăvălia și-l întemniță, spunîndu-i că, dacă în opt zile nu avea să apară nevastă-sa, o să-l împuște în mijlocul orașului.

În vremea asta, la maică-sa acasă, cîinele flăcăului prinse să se zbată în lanț, iar motanul nu mai avea astîmpăr, mieunînd într-una. Biata bătrînică uitase ce-i spusese fiul, pînă cînd, într-o bună zi, își aminti de vorbele lui. Se duse grabnic și dădu drumul cîinelui din lanț, care o luă la fugă, împreună cu motanul. O ținură tot într-o goană, zi și noapte, fiindcă n-aveau timp de odihnă. Într-un tîrziu, ajunseră la malul mării, de unde se zărea insula. Ca să

ajungă la ea, trebuiau să treacă marea înfuriată. Se tot întrebau animalele cum să facă, fiindcă motanului îi era frică de apă. Atunci cîinele îl luă pe motan în spinare și trecură marea, ajungînd la insulă, unde negrul avea o mîndrețe de palat. Ca să poată intra în iatacul unde dormeau negrul și stăpîna, motanul se folosi de un șiretlic. Începu să miaune la fereastră iar ei, crezînd că e motanul lor, îi deschiseră să intre. Motanul se strecură înăuntru, dibui nuca de cocos, o luă și i-o aduse cîinelui, care-l aștepta afară, bucuros că au izbutit să-și scape stăpînul. Cînd ajunseră la malul mării, se opriră, neștiind cum să ducă nuca fermecată fără s-o scape în apă.

— Ia-o tu în gură, îi spuse cîinele motanului, dar fii cu mare băgare de seamă să nu cumva s-o pierzi că, de cade la fund, te duci după ea.

Motanul luă nuca în gură și se urcă în spinarea cîinelui. Dar cînd se aflau în valuri, motanul se sperie și, de frică, scăpă nuca. Atunci cîinele îi porunci să se ducă după ea că, de nu, o să-l omoare. Motanul fugi deznădăjduit pe țărm, uitîndu-se în năvoadele pescarilor, să vadă dacă n-au prins și nuca. Se uită cu luare aminte, dar nu zări nimic. Dădu fuga la alt pescar și, tot așa, pînă într-o plasă găsi un pește care înghițise nuca fermecată. Motanul îl rugă pe pescar să-i dea lui peștele, și omul, fără să bănuiască nimic, se învoi. Motanul spintecă peștele, scoase nuca, îi mulțumi pescarului și veni fuga la locul unde-l aștepta cîinele.

O luară la fugă amîndoi, de nici n-atingeau pămîntul, ca să ajungă la timp, căci era ultima zi pe care o mai avea de trăit stăpînul lor. Ajunseră pe înserat la temniță și, ca să poată intra înăuntru, motanul începu să miaune. Paznicii, care tocmai își pregăteau mîncarea pentru cină, ziseră :

— Ia te uită, un motan ! Înseamnă că sînt șoareci pe aici, să-l lăsăm să intre !

Cum se văzu înăuntru, motanul se repezi la ușa chiliei unde era stăpînul lui și se puse pe mieunat. Flăcăul era

trează, așa că-l auzi și izbuti să-i ia nuca fermecată. Cît ai clipi, se trezi afară din temniță. Se duse acasă, să se odihnească, și-i luă cu el și pe tovarășii lui credincioși, cîinele și motanul, cu ajutorul cărora scăpase de la moarte.

A doua zi se împlinea sorocul și, cum nevasta nu se ivise, trebuiau să-l împuște. Veniră să-l ia de acasă, îl duseră în piață, unde era lume multă adunată.

Văzînd că era acolo și socrul său, flăcăul spuse că vrea să i se îndeplinească ultima dorință.

— Tot ce vreau, zise el atunci socrului, e să se înfățișeze aici, în fața tuturor, ticăloasa de fie-ta, așa cum se află !

Socru-său se făcu foc de mînie cînd auzi vorbele astea. Crezînd că flăcăul și-a pierdut mințile, îi spuse :

— Fă ce vrei !

Scoțînd nuca fermecată, flăcăul îi ceru să-i împlinească dorința. Cum cei bogați au obiceiul să doarmă pînă tîrziu, se făcuse ceasul zece, și negrul și stăpîna nu se sculaseră încă. Nuca fermecată îi făcu să se ivească în mijlocul pieții, amîndoi, așa cum erau, în pat, dormind adînc. Mare le-a fost mirarea tuturor cînd au văzut cu ochii lor asemenea lucru ! Tatălui fetei tot nu-i venea să creadă ; se apropie de pat și, recunoscîndu-și fata, îi dădu o palmă. Apoi, rușinat din cale afară, se întoarse către ginere-său și-l întrebă care-i era voia.

— Să-l împușcați în locul meu pe servitorul ăsta necinstit, iar dumneata să-ți iei înapoi fata, că eu n-am nevoie de ea !

I se împlini întocmai dorința. Flăcăul plecă din oraș, împreună cu cîinele și motanul lui, și pe drum îi ceru nucii fermecate să-l ducă lîngă maică-sa, ca să-i ceară iertare c-a lăsat-o singură și să stea cu ea pînă cînd i-o suna ceasul. Îi mai ceru și un palat bogat, unde să locuiască împreună, și nuca îi împlini întocmai dorințele.

Atunci cîinele și motanul își luară rămas bun, zicîndu-i :

— Rămîi sănătos, stăpîne !

Și se făcură nevăzuți. Iar flăcăul și maică-sa trăiră fericiți, avînd din belșug tot ce le poftea inima.

POVESTEA LUI MIGUEL WAYAPA

(PERU)

Trăia odată un om pe nume Miguel Wayapa, cumplit de hain la suflet. Era putred de bogat : avea vite, pămînturi întinse și mănoase, hambare ticsite cu de-ale gurii. Pe lîngă toate păcatele, mai era și cămătar, zgîrcit la culme și neîndurător. Pe datornici îi punea să-i trudească degeaba, zicînd că o face ca să-și cîștige înapoi banii. Îi jupuia pe sărmani, lăsîndu-i în zdrențe ; îi adusese la sapă de lemn, prin camăta lui. Toți din sat îl țineau drept omul cel mai josnic și ticălos. Și așa își găsi sfîrșitul. După moarte, se duse drept în iad.

În satul acela mai trăia un om, tată a trei copii, care era sărac lipit pămîntului. Într-o zi, cînd a băut cam mult și i s-a urcat la cap, în beția lui s-a învoit să fie crainic la o sărbătoare de seamă ; pentru asta însă era nevoie de mulți bani. Se duse omul acasă și-i zise nevestei :

— M-am învoit să fiu crainic la sărbătoarea cea mare !

Nevastă-sa, necăjită, îl dojeni cu vorbele astea :

— Dacă te-ai învoit să faci pe crainicul, acum trebuie să faci neapărat rost de bani, chiar de-ar trebui să te duci după ei în iad !

Cînd auzi dojana nevestei, omul izbucni în lacrimi amare. Și așa, plîngînd, se rugă de vreo cîțiva oameni să-l ajute să macine niște porumb să facă mălai, cu care

umplu apoi mai mulți saci ; îi urcă pe lame — animalele de povară de prin partea locului — și se pregăti s-o pornească la drum, însoțit de cei trei feciori ai lui. Mai înainte de a pleca, îi zise nevestei :

— Am să fac cum mi-ai spus : o să cutreier lumea să fac rost de bani, chiar de-o fi să ajung în iad !

Rătăciră ei îndelung, mînîndu-și animalele fără să știe încotro să se îndrepte. Merseră cale lungă, vreme de patru zile și patru nopți, pînă cînd se întîlniră cu un cavaler care venea călare pe un cal alb.

— Încotro te îndrepți, fiule ? îl întrebă cavalerul.

— Cutreier lumea, domnul meu, răspunse omul, căci am făgăduit să fiu crainic într-o zi însemnată, la o sărbătoare mîndră, care nu-i de mine. Nevastă-mea m-a dojenit, zicîndu-mi că acum trebuie să fac rost de bani, chiar de-o fi să merg în iad după ei. Din pricina asta tot bat drumurile, și, de-o fi, o să ajung și pe meleagurile dracului. Încotro să fie drumul, domnule ?

Atunci cavalerul îi răspunse :

— Nu-i bine, fiul meu, să ajungi pînă acolo ! Ia-o către orașul care se află în spatele munților din zare, pe drumul ce se vede mai încolo. Ajuns la oraș, o să poți scoate pe sacii cu mălai sute de galbeni. Apuc-o pe cărarea asta — și-i arătă cărarea către munte ; ăsta-i drumul pe care să-l urmezi, nu celălalt, care se face lîngă el, căci acela duce spre iad !

După ce grăi astfel, cavalerul — despre care se spune că era chiar Sfîntul Iacob — tăcu și se îndepărtă.

Dar drumul spre oraș era tare departe. Cei patru merseră anevoie, cu lacrimi în ochi, către munte. Cînd, în sfîrșit, ajunseră la drumul pe care le spusese cavalerul să-l urmeze, tatăl îi întrebă pe cei trei fii :

— Care o fi drumul pe care ne-a zis cavalerul s-o luăm ?

Căci el nu mai era în stare să recunoască drumul, din pricina lacrimilor care-i întunecaseră vederea.

Mezinul răspunse :

— Ne-a zis să n-o apucăm pe drumul ăsta, ci pe celălalt !

Şi dădu să-şi călăuzească părintele pe cărarea cea bună. Dar fiul cel mare crezu că nu-i acela drumul şi îi întoarse, zicîndu-le :

— Nu acela e drumul cel bun, ci ăstalalt !

Aşa se făcu de o luară pe drumul greşit, care ducea spre iad. Pe înserat, ajunseră pe culme. Poposiră acolo peste noapte, descărcară sacii de pe animale, pe care le legară, apoi se culcară.

Pe cînd dormeau adînc, veni dracul, dezlegă lamele şi le fură, mînîndu-le pînă pe meleagurile lui. Cînd se deşteptă în zori, omul îşi căută animalele. Cum nu-i fu cu putinţă să le afle, se gîndi că le-or fi furat niscaiva hoţi. Atunci îi luă pe cei doi feciori mai mari, să le caute împreună, şi-l lăsă pe mezin să păzească sacii cu mălai.

Mergînd pe urmele lăsate de animale, ajunseră pe un deal îndepărtat, unde dădură peste stafia lui Miguel Wayapa, care tăia lemne, le făcea surcele, şi le lega cu o funie lungă. Părea o funie din piele împletită, dar de fapt era un şarpe ; numai în ochii oamenilor obişnuiţi părea funie.

Omul nu-l recunoscu în stafia aceea pe cămătar, deşi îi fusese vecin. Dar Miguel Wayapa îşi dădu îndată seama că omul era săracul din satul lui.

— Nu mă recunoşti, vecine ? îl întrebă el. Eu sînt Miguel Wayapa ! Îmi ispăşesc aici pedeapsa pentru toate lacrimile pe care le-am stors semenilor mei cît eram în viaţă.

Atunci omul îi zise la rîndu-i :

— Eu am ajuns pe meleagurile astea căutîndu-mi lamele care, după urme, trebuie să fie pe aici.

— Așa e, într-adevăr. Necuratul le-a adus. Lamele tale stau acuma uitîndu-se una la alta, legate de gît cu funia, în mijlocul pieții din sat. Ascultă, trebuie să mă scapi de aici ! Eu o să te învăț ce să faci : du-te grabnic în piață, zmucește animalele de funie și trîntește-le la pămînt. Dezleagă-le apoi funia și arunc-o ; scoate-ți biciul împletit și cu el mînă animalele cît poți de iute. O să dea năvală spre tine o gloată de bărbați și femei, străduindu-se să te ajungă din urmă. Or să-ți arate tot soiul de bucate alese, pe tipsii și farfurii, și ulcele cu băutură! „Înfruptă-te și bea, stăpîne !“ or să te îmbie ei, și apoi au să te roage : „Odihnește-te ! Vinde-ne nouă turma de lame !“ Dar tu să nu-ți pleci urechea la vorbele lor, să nu te învoiești în ruptul capului să le faci pe plac. Atunci or să se năpustească la tine niște cîini sălbatici, lătrînd și arătîndu-și colții. Dar tu să-i lovești cu biciul, și ei or să se sperie, împrăștiindu-se prin toată piața și ascunzîndu-se prin cotloane. În vremea asta, eu o să mă folosesc de zarva și harababura din jur, ca s-ajung la marginea drumului ce vine dinspre sat. Acolo o să te aștept. Și ca să pot trece, o să mă strecor în mijlocul turmei, iar tu, pocnind din bici și lovind animalele, să faci atîta larmă, strigînd în gura mare, încît să pot ieși din sat fără să mă vadă nimeni. În felul ăsta o să mă scapi și pe mine.

După ce învățâ ce trebuie să facă, omul se duse în piață. Dădu fuga drept la turma lui și, smucind de funie, trînti lamele la pămînt, apoi le dezlegă, aruncă din mînă funia, care pe dată se prefăcu într-un ghem încîlcit de șerpi ce se zvîrcoleau, împroșcind sînge în jur. Cît ai clipi, omul mînă animalele în goana mare. Deodată, năvăliră spre el o mulțime de bărbați și femei, cu brațele încărcate de tipsii cu bunătăți și carafe cu băutură, îmbiindu-l :

— Stai și trage-ți sufletul, stăpîne ! Vinde-ne nouă turma !

Dar el nu se învoi, nici nu gustă din bucatele întinse. Nu trecu mult, și o haită de câini se năpusti asupră-i, lătrînd și îmbulzindu-se. Omul îi lovi cu biciul, pînă îi împrăștie, luînd-o care încotro.

În sfîrșit, izbuti să-și mîne lamele afară din sat. Acolo, la marginea drumului, îl aștepta Miguel Wayapa, după cum îi spusese. Cum îl văzu, ivindu-se cu animalele se tupilă fără zgomot în mijlocul turmei, furișîndu-se. Merse în pas cu lamele, de parcă ar fi fost și el animal. Cu lovituri de bici, stăpînul turmei izbuti să o scoată cu bine din sat. Merseră ei cît merseră, pînă ajunseră într-o vale. Acolo se afla Sfîntul Iacob, încins cu spada. Se ridică în picioare și le grăi astfel :

— Diavolii vin pe urmele voastre, călare, ca să vă ajungă. Eu am să-i fac însă să dea înapoi și o să-i nimicesc, tăindu-le coarnele. Voi mergeți mai departe pînă la locul unde ați lăsat sacii cu mălai, și așteptați-mă acolo.

După ce se îndepărtară binișor, întoarseră capul în urmă și văzură o gloată de diavoli călare, care fugeau după ei. Dar chiar atunci se năpusti Sfîntul Iacob și, cu loviturile spadei sale neînfricate, le tăie picioarele, le frînse spinările și îi trînti la pămînt, trecînd cu calul peste ei.

Cînd ajunseră la locul unde-și lăsase omul sacii cu mălai, se opriră, în așteptarea sfîntului care-i scăpase de primejdie. Le ieși în întîmpinare fiul cel mic, care pînă atunci își plînsese nemîngîiat părintele și frații.

Se ivi mai apoi și Sfîntul Iacob. Apropiindu-se de Wayapa, îl dojeni cu asprime pentru fărădelegile pe care le săvîrșise în viață, zicîndu-i :

— Tu ești cel care ai pricinuit oamenilor multă jale. Ai fost hoț și ucigaș.

Miguel Wayapa nu găsi nici un colțișor unde să-și ascundă chipul de rușine.

— Cînd o să ajungi în satul tău, grăi mai departe sfîntul, să te porți astfel încît să-ți răscumperi toate vinile !

Apoi sfîntul se întoarse către omul sărman și-i zise :

— Deșartă-ți sacii cu mălai pe jos !

Dar omul nu se îndură să-l asculte.

— Cum să fac una ca asta, stăpîne ? Cum să mai agonisesc eu banii cu care să mă întorc acasă ? Am nevoie de sacii ăștia, ca să-i vînd.

Dar sfîntul îi spuse iar :

— Deșartă-i precum îți zic ! Și umple-i apoi cu cioburile de pe drum !

Și-i porunci să strîngă de pe jos cioburile de la niște oale de lut, aruncate la marginea drumului, și să umple cu ele sacii. Apoi legă sacii la gură și-i încărcă pe lame.

— Acum du-te acasă, îi spuse sfîntul, dar să nu încerci să te uiți în saci pînă nu ajungi !

Omul îi dădu ascultare și își mînă animalele către casă. La început lamele merseră lesne, dar mai apoi povara începu să atîrne tot mai greu, de parc-ar fi fost plumb. Tot așa păți și omul : mai întîi, cînd se opreau să poposească, descărca și încărca sacii cu ușurință, de parcă nu era nimic în ei. Dar nu trecu mult și simți că încărcătura atîrna tot mai greu și numai cu mare opinteală, ajutat de cei trei fii ai lui și de Miguel Wayapa, fu în stare să urce sacii pe animale. Bietele lame nu mai îndurau povara : li se încovoiau spinările mai-mai să atingă pămîntul. Anevoie, opintindu-se toți, oameni și animale, izbutiră să ajungă în sat.

Cum intrară în ograda lor, dădură jos sacii, îi dezlegară și văzură că cioburile de lut se prefăcuseră în monezi de argint. Atunci omul mătură cu grijă într-un ungher din casă și deșertă acolo toți sacii, de făcu o grămadă mare de arginți. Cînd intră nevastă-sa în odaie, nu mai putut de bucurie : prinse a stropi monezile cu mi-

resme și, în culmea fericirii, nu mai contenea să-și laude bărbatul și feciorii.

Rămăsese mai puțin de un an pînă la sărbătoarea cu pricina. Omul și ai lui se pregătiră cu tot dinadinsul : își făcură toți straie noi, căci voiau să se îmbrace cu ce era mai mîndru.

Timpul zbură și sosi curînd ziua cea mare. Omul făcu pe crainicul cu atîta strălucire și pompă cum nu se mai văzuse nicicînd, împărțind daruri bogate, cum nu se pomenise din moși strămoși. Deși cheltuise o groază de bani cu sărbătoarea strălucită, tot îi mai rămaseră mii și mii de arginți. Și așa ajunse el cel mai bogat și puternic om din sat.

După ce trecuseră zilele de sărbătoare, se duse adesea să-l vadă pe Miguel Wayapa. Nevasta acestuia îl proslăvea pe omul care-i salvase bărbatul de la pedeapsă și pieire și-l adusese teafăr înapoi în sat. Wayapa se făcuse în vremea asta cu totul alt om, bun și curat la suflet. De cum venise acasă, îi zise nevestei :

— Pentru greșelile săvîrșite am pătimit chinurile iadului !

Își mărturisi toate păcatele și se căi amarnic. Apoi îi mai spuse nevestei :

— Fiindcă s-a întîmplat minunea și m-am întors teafăr, să dăm din averea noastră orfanilor și sărmanilor !

Femeia îl ascultă cu dragă inimă și făcură numai bine celor din jur, fără încetare. Îi milostiviră cu dărnicie nu numai pe orfani și pe cei bolnavi, ci pe toți cei năpăstuiți care nu aveau nimic din cele de trebuință.

Iar Miguel Wayapa nu mai bău și nu mai mîncă pe îndestulate, ca înainte. Trăiră, el și nevasta, în cumpătare.

Se povestește că lucrurile s-au întîmplat întocmai așa, cu multă, tare multă vreme în urmă.

URIAȘUL ȘI JUAN PÍRUL

(REPUBLICA DOMINICANĂ)

A fost odată un uriaș care băgase groaza în toți oamenii. Împăratul de pe meleagurile acelea dădu de știre că i-o va da pe fiică-sa de nevastă celui care va omorî uriașul, și îi va aduce drept dovadă capul acestuia. Prințesa era de o frumusețe răpitoare, cum nu se mai pomenise.

Nu departe, la marginea unei păduri, trăia un țăran sărman, căruia i se zicea Periquillo, împreună cu feciorul lui, pe nume Juan Pirulí. Într-o zi, flăcăul îi spuse tatălui său :

— Tătucă, mă duc la împărat să-i făgăduiesc capul uriașului, spaima tuturor, fiindcă celui care o să-l omoare i se cuvine mîna prințesei. Eu o să fiu acela care o să izbutesc !

— Nenorocitule ! strigă bietul țăran. Nu știi oare că toți cei ce se apropie de coliba uriașului sînt sugrumați într-o clipă ? Se povestește că uriașul ține acolo, sub farmece, mai multe prințese, pe care le păzește cu strășnicie...

Dar flăcăul se pregăti de drum. Părintele n-avu încotro și îi dădu binecuvîntarea, cu inima grea, căci socotea că n-o să mai apuce să-l vadă înapoi pe feciorul lui cel trufaș, care se încumeta să facă ceea ce n-a izbutit nimeni.

Juan Pirulí avea trei cîini, pe care i-i dăruise o zînă. Cîinii aceștia erau fermecați ; erau de fapt trei îngeri din cer. Cînd fu gata de plecare, zise :

— Tătucă, atunci cînd vei vedea că pe lanțul cîinilor mei se ivesc picături de sînge, să le dai iute drumul, că de nu faci precum îți spun, o să-mi aflu pierzania !

— Așa o să fac, fiule ! Mergi cu bine !

Pe drum, flăcăul întîlni un pitic care-i spuse :

— Dacă te înfățișezi la împărat fără să ai un talisman, n-o să ai sorți de izbîndă. Uite, ia pana asta, și, cînd ajungi la palat, făgăduiește-i împăratului că o să-i aduci capul uriașului, punîndu-ți-l pe al tău chezășie. Du-te apoi la coliba uriașului, dar înainte de a ajunge, ia pana în mînă și spune vorbele astea : „Pană în multe culori, fă să-mi apară în față Zîna Luminii !"

Flăcăul îi urmă povața. Se duse la palat și, după ce-l ascultă, împăratul îi făgădui :

— Îndată ce-mi aduci capul uriașului, prințesa e a ta !

Juan Pirulí se duse atunci spre coliba uriașului și, scoțînd pana fermecată, ceru să i se înfățișeze Zîna Luminii. Se ivi pe dată o fată frumoasă, într-o caleașcă mîndră, bătută în mărgăritare și pietre scumpe, la care era înhămată o lăcustă uriașă.

Zîna îl povățui :

— Ca să-i vii de hac uriașului, ai nevoie de cîinii tăi !

Atunci, cîinii începură să se zmucească din lanț și, la zgomotul făcut, veni în grabă bietul părinte. Zărind picăturile de sînge despre care îi vorbise fiul său, dădu drumul cîinilor, ce fugiră ca vîntul în ajutorul stăpînului lor. Cînd ajunseră, se năpustiră ca niște lei flămînzi asupra uriașului și-l trîntiră la pămînt. Flăcăul își scoase iute paloșul și-i reteză capul. Farmecul se desfăcu îndată și cîinii prinseră a vorbi cu glas de om.

— Eu sînt nevinovăția ! grăi primul.

— Eu sînt lumina ! zise al doilea.

— Eu sînt nădejdea ! spuse ultimul.

Apoi pieriră toți trei, iar zîna cea bună se făcu și ea nevăzută.

Juan Pirulí dădu fuga la palat, îi arătă împăratului capul uriașului, și tot poporul izbucni în strigăte de bucurie, numindu-l „salvatorul împărăției". Împăratul își ținu făgăduiala și i-o dădu pe prințesă de nevastă. Făcură nuntă mare și trăiră ani mulți și fericiți.

ȘI CU DUMINICA, ȘAPTE ![1]

(COSTA RICA)

Trăiau odată doi vecini, unul bogat și altul sărac. Cel bogat era atît de zgîrcit, că nu voia să mănînce oul sărat să nu prăpădească sarea. Cumătrul cel sărman se ducea în fiecare săptămînă, vinerea, la pădure, să taie lemne, pe care le vindea apoi la oraș.

Într-o vineri, se rătăci prin pădure și-l apucă noaptea fără să fi putut găsi drumul către casă. Merse el ce merse, pînă ce obosi și se hotărî să se cațere într-un copac, să-și petreacă acolo noaptea. Își legă măgarul care-l ajuta la treabă de un copac, iar el se urcă printre ramuri sus de tot, aproape de vîrf. Nu trecu mult și, uitîndu-se în jur, zări în depărtare o luminiță. Se dădu iute jos și se îndreptă într-acolo. Drumul se dovedi lung și, cînd i se părea că s-a rătăcit, se urca într-un copac să vadă luminița.

Într-un tîrziu, se apropie de locul cu pricina : auzind muzică, hohote de rîs și cîntece vesele își dădu seama că era o petrecere mare. Își legă la loc ferit animalul și se apropie, tiptil.

Cheful era în toi, într-o încăpere mare, în mijlocul casei. Omul se apropie în vîrful picioarelor și se ascunse după ușă. De acolo, printr-o crăpătură, iscodi ce se petrece înăuntru. Văzu o gloată de vrăjitoare, care de care mai lăiață și mai slută, ca muma pădurii. Toate se învîrteau în joc, sărind ca maimuțele și cîntau, strigînd într-una doar cuvintele astea :

„Luni și marți și miercuri, trei".

[1] În spaniola din America, expresia : *salir con un domingo siete* = „cu duminica — șapte", se folosește cu sensul de : „a spune ceva nepotrivit, care nu se cuvine". Povestea de față explică originea acestei expresii, foarte veche în limbă.

Se scurseră cîteva ceasuri, dar vrăjitoarele nici gînd să obosească ; o ţineau într-una, strigînd fără încetare :

„Luni şi marţi şi miercuri, trei".

Omul se sătură pînă în gît să tot audă aceleaşi cuvinte ; deodată, fără voia lui, îi scăpă de pe buze :

„Joi, vineri şi sîmbătă, şase".

Strigătele şi jocul încetară ca prin farmec.

— Cine a cîntat ? întrebară, nedumerite, vrăjitoarele.

— Cine ne-a întregit aşa de potrivit cîntecul ? strigară bucuroase.

— Ce cuvinte minunate ! Cine le-a scornit, merită o răsplată pe cinste !

Se puseră toate pe căutat şi, în cele din urmă, dădură peste bietul om, care tremura de frică, pitit după uşă. Vrăjitoarele nu mai ştiau ce să-i facă de bucurie ; unele îl ridicară pe sus, altele se repeziră să-l îmbrăţişeze, altele să-l sărute.

Cînd se potoliră, îi aduseră din odaia unde îşi ţineau comorile pungi pline de galbeni şi i le dăruiră, drept răsplată că a potrivit cuvintele pentru cîntecul lor.

Omul îşi luă măgarul, încărcă aurul în desagi şi o porni pe cărarea pe care i-o arătaseră vrăjitoarele, ca să iasă din pădure. Pe cînd se depărta, auzea strigătele lor bezmetice :

„Luni şi marţi şi miercuri, trei,
joi, vineri şi sîmbătă, şase".

Ajunse lesne la el acasă, unde nevasta şi copiii îl aşteptau cu mare îngrijorare, crezînd că i s-a întîmplat ceva rău.

Le povesti de-a fir-a-păr ce păţise, apoi o trimise pe nevastă să se ducă pînă la vecinul cel bogat, să-i ceară cu împrumut o baniţă, ca să poată măsura aurul.

Femeia dădu fuga şi, găsind-o singură acasă pe nevasta vecinului, îi zise :

— Cumătră, fii bună şi împrumută-mi baniţa ! Trebuie să măsor nişte fasole pe care mi-a culeş-o bărbatul.

Dar nevasta bogatului o întrebă, după ce stătu o clipă pe gînduri :

— Ce tot vorbești, vecină, cum s-o culeagă, că doar bărbatul tău n-a semănat nimic ? Doar știm prea bine că n-aveți nici un petic de pămînt, în afară de bucățica de ogradă din jurul colibei voastre !

Și, pe ascuns, unse fundul baniței, ca să poată afla ce aveau să măsoare vecinii cei săraci. Iar mai tîrziu, cînd își căpătă înapoi banița, se duse iute la bărbatul ei și-i zise :

— Vecinii au măsurat cu banița o groază de galbeni !

Într-adevăr, pe fundul baniței rămăseseră lipite cîteva monede. Cumătra cea bogată era cumplit de cărpănoasă și invidioasă ; nu putea suferi să vadă că altora le merge bine. Furioasă, începu să-și bombăne bărbatul, zicîndu-i :

— Ia ascultă, spui mereu că vecinul e sărac lipit pămîntului, că n-are cu ce se îmbrăca, nici pe ce pune capul să doarmă ! Păi nici vorbă de așa ceva, habar n-ai cît de tare te înșeli !

Și îi arătă banița, povestindu-i cum i-a cerut-o vecina. Îl bombăni atîta că, pînă la urmă, izbuti să-și trimită bărbatul la cumătrul cel sărac.

— Hei, vecine ! îi spuse cînd îl văzu. Ce prefăcut mai ești ! Deci așa, măsori galbeni cu banița !

Cum săracul era om dintr-o bucată, căruia nu-i stătea în obicei să mintă, îi povesti pățania, fără ifose.

Cumătrul cel bogat se întoarse acasă în mare zor, ros de invidie. Cum află, nevastă-sa îl îmboldi să se ducă și el la pădure, după lemne.

— De ce să nu încerci și tu, poate ți se întîmplă și ție la fel ! îi zise ea.

În ziua de vineri, devreme de tot, bogătașul o porni la drum cu cinci măgari, și toată ziulica doborî copaci. Cînd se întunecă, se afundă în pădure și se rătăci. Urcă într-un copac, zări luminița, se dădu jos și se îndreptă într-acolo. Ajunse cu greu la casa vrăjitoarelor, care chefuiau de mama focului, ca în fiecare vineri. Omul se ascunse după

ușă, așa cum îi povestise cumătrul. Petrecerea era în toi, iar vrăjitoarele nu se opreau din cîntat, strigînd de zor :

„Luni și marți și miercuri, trei,
joi, vineri și sîmbătă, șase".

Atunci, pe om îl luă gura pe dinainte și cîntă și el așa :

„și cu duminică, șapte..."

Maică, măiculiță, ce zarvă se iscă la cuvintele astea !

Vrăjitoarele, înnebunite de furie, se năpustiră prin toate ungherele, zbierînd care mai de care :

— Cine e netrebnicul care ne-a stricat frumusețe de cîntec ?

— Cine-i nerușinatul care a zis „și cu duminica, șapte" ?

Își arătau colții, ca niște cîini gata să muște. Nu trecu mult și dădură de nenorocitul ascuns după ușă. Îl scoaseră de acolo, cu lovituri zdravene.

— Ai să vezi tu ce ai să pățești, netrebnicule ! strigă una din ele.

Și se repeziră toate de-l bătură măr. Apoi îl scoaseră în brînci afară, deteră jos legăturile de lemne de pe măgari și îi goniră în adîncul pădurii.

Bogătașul rătăci toată noaptea și abia cînd se crăpă de ziuă izbuti să ajungă acasă, zdrobit de bătaie, fără lemne și fără măgari. Căzu bolnav la pat, iar nevastă-sa fu mai-mai să crape de ciudă și supărare.

PITICUL

(CHILE)

Trăia odată un om putred de bogat, care luă de suflet un copil, și-l crescu pînă se făcu mare. Cînd împlini flăcăul cincisprezece sau șaisprezece ani, prietenii lui începură să-l întrebe :

— Cum de tu n-ai bani, cînd stăpînul care te-a crescut e atît de bogat ?

— Fiindcă nu-mi dă, răspundea el.

— Atunci înseamnă că trudeşti pe degeaba !

— Aşa-i, că niciodată nu mi-a spus cît o să mă plătească !

— Nu fii prost, îi spuseră băieţii. De ce mai stai la el, dacă nu te plăteşte ?

Şi atîta îi tot spuseră să nu mai muncească, încît într-o zi flăcăul se înfăţişă stăpînului şi-i zise :

— Vreau să-mi primesc plata pentru toată vremea cît am lucrat, că o pornesc în lume, să-mi caut norocul.

— Cum să pleci, băiete ? se miră stăpînul.

— Vreau să plec fără zăbavă, şi am nevoie de bani.

Vrînd-nevrînd, stăpînul băgă mîna în buzunar şi-i dădu trei scuzi de aur, drept plată pentru cei doisprezece ani cît a lucrat la el. Flăcăul sări în sus de bucurie, închipuindu-şi că-i bogat nevoie mare, fiindcă el n-avea habar ce înseamnă să ai mulţi bani. O porni îndată la drum, să cutreiere lumea.

După ce bătu el cale lungă, îl răzbi foamea, că nu se îndurase să-şi prăpădească banii pe mîncare. Se simţea nespus de fericit. Deodată, îi apăru în faţă un pitic, care-l întrebă, voind să-l încerce dacă-i bun la inimă :

— Încotro ai pornit-o, băiete ?

— Să cutreier lumea, fiindcă acum am bani.

— Măi, să fie ! Ferice de tine că eşti bogat ! Eu am o grămadă de copii pe care trebuie să-i hrănesc, şi sînt omul cel mai sărman de pe lume.

Atunci flăcăul băgă mîna în traistă, scoase cei trei scuzi şi îi întinse piticului. Piticul îşi dădu îndată seama că erau singurii lui bănuţi şi, ca să-l răsplătească, îl întrebă :

— Ce ţi-ai dori cel mai mult să ai ?

Iar flăcăul îi răspunse :

— Ce mi-am dorit cel mai mult, de cînd mă știu pe lume, e o scripcă mai bună ca a stăpînului, care să-i facă pe toți ce o aud să joace, cît oi vrea eu. Și-mi mai doresc o flintă care, cînd ochesc pe cineva, chiar de-o fi să nu-l nimeresc, să-l răpună ea singură.

Piticul, care era vrăjitor, îi îndeplini dorințele.

— Și ce mai dorești altceva ?

— Păi, nimic.

— Bine, băiete. Dar de mîncare ce-ai să te faci ?

Și îi dădu o nuielușă fermecată, zicîndu-i :

— Cînd vei vrea să mănînci ceva, n-ai decît să-i ceri nuielușii, care pe dată o să facă să se ivească tot ce poftești.

Dacă băiatul era fericit înainte de a se întîlni cu piticul, acum era în al nouălea cer. Începu să cînte în gura mare, pe drum. Ajunse la marginea unui sat, unde se întindea o livadă de peri. Într-unul din pomi zări o ciocîrlie de munte. Se nimeri să treacă pe acolo un soldat, care-i spuse :

— Hei, vînătorule, de ce nu dobori ciocîrlia ?

Flăcăul duse flinta la ochi, și nimeri fără greș. Soldatul dădu fuga și ridică de jos pasărea căzută. Atunci băiatul scoase scripca și se puse pe cîntat, iar soldatul, fără voia lui, prinse a juca. Jucă el îndelung, pînă nu mai putu, și-l rugă să nu mai cînte, dar flăcăul nu se opri. Neavînd încotro, soldatul scoase niște bani din buzunar, tot cîștigul lui, și jucînd într-una îi dădu flăcăului, ca să înceteze cu cîntatul. Băiatul luă banii și se opri. Mîniat la culme, soldatul se întoarse în sat, să-l pîrască cum că i-a furat banii. Se duse la poliție, spunînd că un băiat cu o scripcă și o flintă l-a jefuit de tot cîștigul lui. Un polițai porni îndată să-l prindă pe-făptaș.

Nu trecu mult, și polițaiul puse mîna pe băiat, care mergea fără griji, bucuros că avea bani în traistă. Pe vremea aceea vinovații nu erau întemnițați, ci spînzurați de grabă. Hotărîră dar să-l ducă pe flăcău la spînzurătoare, și să-l pună să-i dea banii înapoi soldatului. Își lăsă

el flinta şi scripca într-un colţ, se duse la căpetenia poliţailor care pregăteau spînzurătoarea şi-i zise :

— Vreau să-mi împliniţi o dorinţă.

— Spune ce vrei, şi aşa o să facem, că dorinţa cea de pe urmă trebuie oricum împlinită îi răspunse căpetenia.

— Vreau ca, mai înainte de a mă despărţi de lumea asta, să-mi daţi scripca, să cînt niţel.

Auzind vorbele astea, soldatul păgubaş, care se afla şi el acolo, începu să strige :

— Nu-i daţi scripca, pentru nimic în lume !

— Ba ultima dorinţă trebuie să i-o împlinim ! zise căpetenia.

Şi dădu poruncă să i se dea flăcăului scripca. Atunci păgubaşul, înspăimîntat, le ceru să-l lege zdravăn de un pom. Dar cînd băiatul se puse pe cîntat, se prinseră în joc toţi soldaţii, chiar şi cei din cazarmă, că se auzea pînă acolo scripca. Iar păgubaşul, legat de pom, săltă atîta, că pînă la urmă îl zmulse cu rădăcini cu tot. Flăcăul nu lăsă scripca din mînă două ceasuri încheiate, pînă cînd toţi cei de faţă căzură frînţi de oboseală, fără să mai poată face nici o mişcare. Atunci el se opri şi, luîndu-şi flinta şi scripca, o porni liniştit la drum, fără să-l mai urmărească nimeni.

PALATUL LA CARE TE DUCI ŞI NU TE MAI ÎNTORCI

(ECUADOR)

Trăiau odată trei surori orfane şi tare sărmane. Într-o noapte, stăteau ele de vorbă şi povesteau cu cine le-ar plăcea să se mărite. Una din ele spuse : „Eu m-aş mărita cu brutarul, ca să mănînc bunătatea de pîine pe care o face !" Alta zise şi ea : „Din aceeaşi pricină, eu l-aş lua de

bărbat pe bucătarul împăratului, care face bucate atît de gustoase!" La rîndul ei, mezina spuse: „Eu m-aș mărita cu împăratul, ca să cîrmuiesc și eu, și atunci v-aș ajuta și pe voi".

Vorbele fetelor ajunseră la urechile împăratului care, chiar a doua zi, trimise niște supuși ai lui să le aducă la palat pe cele trei surori. Oamenii împăratului sosiră la ele acasă, dar fetele nu voiau să vină la palat, se fereau, rușinoase, spunînd într-una „noi n-am făcut nimic rău".

Atunci unul din oameni le zise:

— Voia împăratului e poruncă, nu-i chip să nu i-o împlinim!

Și le luară cu ei la palat. Împăratul le întrebă despre ce și-au vorbit între ele cu o seară mai înainte, dar fetele răspunseră că nu-și aduceau aminte.

— Care din voi a spus că vrea să se mărite cu brutarul? întrebă împăratul.

Sfioasă, una din fete răspunse că ea. La fel spuse și cealaltă, care voia să-l ia de bărbat pe bucătar. Iar cînd veni rîndul mezinei, aflară că ea voia să se mărite chiar cu împăratul.

— Cuvîntul împăratului e lege! spuse el atunci, și porunci să fie orînduite nunțile.

Trimise grabnic după brutar și bucătar, și în scurtă vreme făcură nunțile cum se cuvine.

Cu trecerea anilor, se iviră pe lume copiii, și ai surorilor, și ai împărătesei. Cum surorile mai mari o pizmuiau pe mezină, cînd născu ea primul copil, veniră să o îngrijească, dar din răutate îi schimbară pruncul cu un cățel. Pe copilaș îl aruncară în apa unui rîu lîngă care locuiau niște bătrîni singurei, ce nu aveau copii.

Într-o zi, moșul se duse la rîu după apă și zări plutind o legătură. O luă și, cînd dădu s-o desfacă, văzu că înăuntru era un prunc frumos, ca rupt din soare. Îl duse iute

acasă și, împreună cu nevastă-sa, crescură bucuros copilul găsit.

Nu trecură mulți ani, și împărăteasa născu a doua oară. Surorile cele haine îi ascunseră și de astă dată copilul, și-i puseră în loc un purcel. Apoi aruncară pruncul în apă.

Cînd văzu împăratul ce i-a adus pe lume nevasta, se mînie cumplit și-i zise că trebuie să fie o vrăjitoare, iar de s-o întîmpla să nască iar un pui de animal, o s-o ardă de vie sau o s-o arunce în temniță.

După o vreme, împărăteasa aduse pe lume al treilea copil. De data asta era o fetiță frumoasă, care avea în frunte o steluță. Surorile cele haine schimbară iar pruncul, pe care-l aruncară în apă, punînd în loc un pui de animal ciudat, luat chiar de ele dintr-o vizuină, din pădure.

Se nimeri că moșul dădu și peste al doilea copil, și peste fetiță. Îi luă, ca și pe primul, și-i crescu pe toți, cu dragă inimă.

În vremea asta împăratul fu nevoit să-și țină cuvîntul, și o aruncă în temniță pe împărăteasă, ca să n-o ardă de vie.

Cei trei copii de împărat crescură și se făcură măricei. Într-o zi, pe cînd împăratul se afla la vînătoare pe cîmpie, îi ieșiră în cale cei trei frățiori. Împăratul simți îndată nesfîrșită dragoste pentru acești copii.

— Hai să ne împrietenim și să mergem împreună la vînătoare ! le zise el. Îmi sînteți tare dragi, să veniți negreșit la palat să mă vedeți !

Și îi pofti pentru cîteva zile la palat, îi ospătă și le dădu haine bune, că erau sărmani, bieții de ei. În semn de recunoștință, cei trei frați îl poftiră pe împărat să le vadă grădina, să-și aleagă de acolo niște flori. Împăratul se duse la ei acasă, iar cînd trebuia să se întoarcă la palat, cu greu se îndură să se despartă de copii, fiindcă, pe zi ce trecea, îi îndrăgea tot mai mult, din adîncul sufletului. Îi chema să vină să stea cu el la palat, dar pe ei nu-i lăsa inima

bărbat pe bucătarul împăratului, care face bucate atît de gustoase!" La rîndul ei, mezina spuse: „Eu m-aș mărita cu împăratul, ca să cîrmuiesc și eu, și atunci v-aș ajuta și pe voi".

Vorbele fetelor ajunseră la urechile împăratului care, chiar a doua zi, trimise niște supuși ai lui să le aducă la palat pe cele trei surori. Oamenii împăratului sosiră la ele acasă, dar fetele nu voiau să vină la palat, se fereau, rușinoase, spunînd într-una „noi n-am făcut nimic rău".

Atunci unul din oameni le zise:

— Voia împăratului e poruncă, nu-i chip să nu i-o împlinim!

Și le luară cu ei la palat. Împăratul le întrebă despre ce și-au vorbit între ele cu o seară mai înainte, dar fetele răspunseră că nu-și aduceau aminte.

— Care din voi a spus că vrea să se mărite cu brutarul? întrebă împăratul.

Sfioasă, una din fete răspunse că ea. La fel spuse și cealaltă, care voia să-l ia de bărbat pe bucătar. Iar cînd veni rîndul mezinei, aflară că ea voia să se mărite chiar cu împăratul.

— Cuvîntul împăratului e lege! spuse el atunci, și porunci să fie orînduite nunțile.

Trimise grabnic după brutar și bucătar, și în scurtă vreme făcură nunțile cum se cuvine.

Cu trecerea anilor, se iviră pe lume copiii, și ai surorilor, și ai împărătesei. Cum surorile mai mari o pizmuiau pe mezină, cînd născu ea primul copil, veniră să o îngrijească, dar din răutate îi schimbară pruncul cu un cățel. Pe copilaș îl aruncară în apa unui rîu lîngă care locuiau niște bătrîni singurei, ce nu aveau copii.

Într-o zi, moșul se duse la rîu după apă și zări plutind o legătură. O luă și, cînd dădu s-o desfacă, văzu că înăuntru era un prunc frumos, ca rupt din soare. Îl duse iute

acasă și, împreună cu nevastă-sa, crescură bucuros copilul găsit.

Nu trecură mulți ani, și împărăteasa născu a doua oară. Surorile cele haine îi ascunseră și de astă dată copilul, și-i puseră în loc un purcel. Apoi aruncară pruncul în apă.

Cînd văzu împăratul ce i-a adus pe lume nevasta, se mînie cumplit și-i zise că trebuie să fie o vrăjitoare, iar de s-o întîmpla să nască iar un pui de animal, o s-o ardă de vie sau o s-o arunce în temniță.

După o vreme, împărăteasa aduse pe lume al treilea copil. De data asta era o fetiță frumoasă, care avea în frunte o steluță. Surorile cele haine schimbară iar pruncul, pe care-l aruncară în apă, punînd în loc un pui de animal ciudat, luat chiar de ele dintr-o vizuină, din pădure.

Se nimeri că moșul dădu și peste al doilea copil, și peste fetiță. Îi luă, ca și pe primul, și-i crescu pe toți, cu dragă inimă.

În vremea asta împăratul fu nevoit să-și țină cuvîntul, și o aruncă în temniță pe împărăteasă, ca să n-o ardă de vie.

Cei trei copii de împărat crescură și se făcură măricei. Într-o zi, pe cînd împăratul se afla la vînătoare pe cîmpie, îi ieșiră în cale cei trei frățiori. Împăratul simți îndată nesfîrșită dragoste pentru acești copii.

— Hai să ne împrietenim și să mergem împreună la vînătoare ! le zise el. Îmi sînteți tare dragi, să veniți negreșit la palat să mă vedeți !

Și îi pofti pentru cîteva zile la palat, îi ospătă și le dădu haine bune, că erau sărmani, bieții de ei. În semn de recunoștință, cei trei frați îl poftiră pe împărat să le vadă grădina, să-și aleagă de acolo niște flori. Împăratul se duse la ei acasă, iar cînd trebuia să se întoarcă la palat, cu greu se îndură să se despartă de copii, fiindcă, pe zi ce trecea, îi îndrăgea tot mai mult, din adîncul sufletului. Îi chema să vină să stea cu el la palat, dar pe ei nu-i lăsa inima

pietrele se prefăcură în oameni. Cu sufletul la gură, fata aşteptă să se ivească şi fraţii ei. Într-adevăr, nu trecu mult şi apăru întîi unul, mai apoi celălalt. Se îmbrăţişară fericiţi şi o porniră către casă.

Ajunseră cei trei fraţi la căsuţa unde au crescut, şi pe dată se răspîndi prin toată împărăţia vestea sosirii lor. Cînd ajunse la urechile împăratului, se grăbi să vină la ei. Văzu minunăţiile pe care le adusese fata şi îi pofti pe toţi trei la palat, la un ospăţ. Fata îi aduse în dar pasărea cu grai de om, o rămurică din copacul cîntător şi, într-un vas, puţină apă aurită.

Cînd ospăţul era pe sfîrşite, pasărea se opri lîngă împărat şi îi spuse :

— Uită-te bine la cei doi băieţi şi la fata cu stea în frunte : sînt copiii tăi !

— Cum e cu putinţă aşa ceva ? întrebă împăratul uimit.

— Cînd a venit pe lume primul născut, ticăloasele de cumnate, haine la suflet, ţi-au arătat în locul lui un căţel. Pe al doilea băiat l-au schimbat cu un purcel. Iar cînd s-a născut fata, s-au dus tocmai la pădure şi au adus un pui de animal ciudat.

Împăratului nu-i veni să-şi creadă auzului. Atunci pasărea grăi mai departe :

— Totul e aşa precum îţi spun : ei sînt copiii tăi. Porunceşte fără zăbavă s-o scoată pe împărăteasă din temniţă, iar pe ticăloasele astea arde-le de vii, ori leagă-le de cozile a doi tauri, să le sfîrtece !

Cînd află de ticăloşia săvîrşită, poporul ceru să fie sfîrtecate în bucăţi. Împăratul porunci apoi să fie scoasă din temniţă mama copiilor lui şi, de atunci încolo, trăiră cu toţii fericiţi. Iar celor doi bătrînei, care-i crescură pe copii, le dădură o casă frumoasă, cu tot ce le făcea trebuinţă.

PRINȚUL CARE S-A RĂTĂCIT ÎN PĂDURE

(CHILE)

A fost odată un împărat care avea trei feciori. Într-o zi, se gîndiră feciorii să plece la vînătoare, în pădure. Unul o luă pe o cărare, al doilea, pe alta, iar mezinul se afundă în pădure apucînd pe o a treia. Cînd se înseră și sosi ceasul întoarcerii, cei doi frați mai mari se înapoiară fiecare pe cărarea lui și ieșiră din pădure, dar cel mic nu se ivi. Îl așteptară ei o vreme, apoi își ziseră :

— Se vede c-o fi luat-o înainte !

Mezinul merse ce merse în inima pădurii, pînă ce nu mai recunoscu locurile și se pierdu. Se lăsă noaptea. A doua zi, o porni iar prin pădure, și rătăci multă vreme, aproape mort de foame. Cînd se înnoptă iar, zări printre copaci o luminiță, și dădu să se apropie de ea. Dar cu cît mergea mai mult, cu atît luminița se îndepărta, pînă ce se ivi zorile, și-l găsiră pe băiat umblînd tot într-acolo. Cam pe la amiază, zări în depărtare un palat. Cînd ajunse la el, ceru găzduire și mîncare.

Palatul era al unui împărat care avea o singură fată, dar atît de haină, cum n-avea seamăn pe lume. Băiatul îl rugă pe împărat să-i dea ceva de lucru, și acesta îl luă ca grădinar. În fiecare zi, grădinarul trebuia să ducă împăratului un buchet din cele mai frumoase flori. Începu flăcăul să îngrijească florile cu atîta drag, că pe zi ce trecea grădina se făcea tot mai mîndră. Și în fiecare zi îi ducea împăratului un buchet din florile cele mai frumoase. Fata cea haină îl pizmuia pentru flori, și-și tot zicea : „De ce să nu-mi aducă și mie un buchet minunat ?“

Dar cum împăratul nu-i dăduse astfel de poruncă, grădinarul nu-i ducea fetei nimic.

Chibzui fata cum să-l piardă și, într-o zi, îl învinui în fața împăratului că s-ar fi lăudat că e în stare să-i aducă înapoi iapa în trei culori, cu clopoțeii de aur, care se pierduse în satul piraților. Împăratul îl chemă grabnic pe grădinar și-l întrebă dacă era adevărat că a spus așa ceva. Flăcăul îi răspunse că nu, că el niciodată nu s-a lăudat astfel.

— Nu te cred, zise atunci împăratul, că doar fata mea nu mă poate înșela. Te-ai lăudat, și trebuie negreșit să pleci chiar mîine să-mi aduci iapa !

Se duse băiatul în odaia lui, plîngîndu-și amarnic soarta, căci împăratul îl amenințase că-i va tăia capul, de nu-i împlinește porunca. Deodată, lîngă el se ivi o bătrînică:

— De ce plîngi, fiule ? îl întrebă ea.

— Cum să nu plîng, bunicuțo, cînd mi-au poruncit să aduc iapa în trei culori, cu clopoțeii de aur !

— Nu te necăji, băiete, că te învăț eu ce să faci !

Și bătrîna îl povățui astfel :

— Mai întîi și-ntîi trebuie să fii puternic, de neînvins. Ia nuiețușa asta, care o să te apere de orice primejdie. Du-te la împărat, spune-i că ai să-i împlinești porunca, dar că mai înainte ai să-i aduci papagalul ghicitor al piraților. Și să-i ceri să-ți dea pîine și vin, că papagalul e tare lacom, și dacă îi dai să mănînce și să bea, n-o să strige cînd îl iei.

Flăcăul făcu întocmai cum îl povățuise bătrîna. Vorbi cu împăratul, îi ceru pîine și vin și o porni după papagalul ghicitor.

Îi apăru iar bătrîna și-i mai zise:

— Cu nuiețușa fermecată ai să faci bucățele colivia, care-i dintr-un oțel atît de tare, că nimeni n-o poate deschide. Tu să începi să vorbești binișor cu papagalul și să-i dai pîine și vin, ca să tacă. Ia-l cu tine și fugi, dar

grăbește-te să treci hotarul de lîngă satul piraților că, odată dincolo, nimeni n-o să-ți mai poată face vreun rău.

Flăcăul o ascultă în toate pe bătrînă. Cînd se apropie de papagal, pasărea prinse a striga :

— Stăpîne, mă fură !

Dar băiatul scoase grabnic vinul și i-l dădu, zicînd :

— Taci și stai binișor, că-ți dau pîine și vin !

Pasărea, lacomă, mîncă și bău pînă ameți. Tînărul lovi cu nuielușa peste gratiile coliviei, care se deschise larg. Luă în mînă papagalul și-o rupse la fugă. Dar pasărea se trezi și începu iar să strige :

— Stăpîne, mă fură ! Mă iau și mă duc departe !

Stîrni atîta zarvă, că paznicii se deșteptară și se luară după tînăr. Dar flăcăul tocmai trecuse hotarul, așa că papagalului nu-i folosiră la nimic strigătele. Flăcăul ajunse cu pasărea la palat. Tare se mai bucură împăratul, cînd o văzu. Dar prințesa crăpa de ciudă și-i zise îndată să dea poruncă flăcăului s-o pornească după iapa în trei culori și cu clopoței de aur.

— Acum să-mi aduci iapa ! spuse împăratul.

Flăcăului îi apăru iar bătrîna, care-l povățui astfel :

— Cînd iapa o să necheze, s-o amenințI cu nuielușa, și o să se potolească.

O porni flăcăul la drum, luînd cu el nuielușa fermecată. Merse ce merse și ajunse, cam pe la miezul nopții, în satul piraților. Se duse la grajd, și iapa, simțindu-l, prinse a necheza. Dar o amenință cu nuielușa și se liniști. Apoi atinse poarta grajdului cu nuielușa fermecată, și pe dată poarta căzu la pămînt. Intră, luă iapa de coamă, o încălecă și-o îmboldi cu nuielușa. Iapa o luă la fugă de parcă zbura, și ajunseră curînd la palat.

Se bucură mult împăratul, dar fata se înfurie și mai tare. A doua zi, cînd flăcăul își începu treaba de grădinar și-i culese împăratului un buchet din cele mai minunate

flori, fata mai-mai să moară de necaz, fiindcă prinsese drag de flăcău, care era tare chipeș, dar el nici nu se uita la ea. Căzu pe gînduri cum să facă să-l strice cu împăratul.

Într-o zi, i se năzări să-i spună lui taică-său că grădinarul se lăudase că e în stare să omoare balaurul înfricoșător din pădure. Prințesa gîndea că de data asta flăcăul n-o să mai aibă cu nici un chip scăpare, căci balaurul înghițea de la o poștă pe oricine îi ieșea în cale.

Împăratul îl chemă să-l întrebe dacă era adevărat că se încumetă să omoare balaurul, care făcea atîta prăpăd. Flăcăul îi răspunse însă că nu se lăudase niciciînd cu așa ceva.

— Vrei să spui că fiică-mea minte ? Asta nu-i cu putință, că doar e prințesă ! Să te duci chiar mîine să omori balaurul !

Flăcăul se duse la el în odaie și se porni pe plîns, spunîndu-și : „De data asta nu mai scap cu viață !"

Atunci se ivi lîngă el bătrînica, și-l întrebă :

— Ce-ai pățit, fiule ?

— Păi ce să pățesc, iaca, împăratul mi-a dat poruncă să omor balaurul din pădure !

— Mare necaz a dat peste tine, fiule, că balaurul e tare primejdios, dar o să te ajut eu să-l birui. O să-ți fie greu, dar pînă la urmă o să izbîndești prin șiretenie.

Flăcăul nu prea înțelese bine cuvintele bătrînei.

— Iată ce să faci, grăi ea din nou : să ceri împăratului o căruță mare cu două perechi de boi, un butoi de vin dulce, un cazan cu tărîțe și niște sfoară groasă. Caută să ajungi în pădure cam pe la întîiul ceas de după-amiază, cînd balaurul doarme. Deșartă vinul în cazan, amestecă-l cu tărîțele și lasă cazanul în căruță. Apoi dejugă boii și ascunde-te cu ei cît mai departe. Balaurul o să se trezească de mirosul vinului, o să mănînce terciul, o să se îmbete și n-o să-ți mai poată face nici un rău !

Flăcăul urmă întocmai poveţele primite. Ajunse în pădure, cu căruţa cu cele trebuincioase, pregăti terciul din vin şi tărîţe, dejugă apoi boii şi se ascunse cu ei departe.

Pe cînd dormea balaurul, şuierînd aşa de groaznic, că asurzea pe oricine s-ar fi aflat la o poştă împrejur, răzbi pînă la el mirosul vinului. Se trezi îndată şi, ţinîndu-se după miros, dădu peste căruţă. Se puse pe mîncat şi cît ai clipi înfulecă totul. Căzu apoi, ameţit, într-un somn adînc, de rămase nemişcat. Flăcăul se apropie şi-l legă zdravăn cu sfoara, de căruţă. Cînd fu gata, înjugă boii şi porni, tîrîndu-l, spre palat. Dar balaurul se trezi şi scoase un răcnet atît de cumplit, că se cutremură toată împărăţia. Oamenii, îngroziţi, fugeau care încotro din calea lor, căutînd unde să se ascundă. N-ajunseră ei bine la palat, că balaurul începu să strige :

— Să mi se înfăţişeze neîntîrziat fata împăratului !

Fata ieşi la primul cat al palatului, iar balaurul întinse limba după ea şi-o înghiţi ca pe o muscă. Împăratul, îngrozit, îi porunci flăcăului să plece cu fiara de acolo, s-o ducă înapoi în pădure, că n-o mai voia în ruptul capului. Flăcăul îl ascultă şi duse înapoi balaurul, de unde îl luase. Atunci balaurul prinse iar grai :

— Dezleagă-mă, voinice şi lasă-mă în pace că, de acum înainte, nimeni n-o să te facă să mai pătimeşti !

Flăcăul se gîndi cu mare spaimă că împăratul o să pună să-l omoare. Dar nici vorbă de aşa ceva, fiindcă împăratul îşi dăduse seama că pricina răului fusese numai fie-sa.

Iar cînd flăcăul ajunse înapoi la palat, tremurînd de frică, împăratul îi spuse :

— Am aflat ce-ai pătimit din vina fetei mele şi vreau să rămîi la palat, că eu n-am alt urmaş !

Şi flăcăul rămase acolo, şi cînd împăratul muri, îi luă el locul la domnie.

TĂIETORUL DE LEMNE ȘI ȘOPÎRLA NĂZDRĂVANĂ

(REPUBLICA DOMINICANĂ)

Trăia odată, într-un sătuc, un tăietor de lemne, care în fiecare zi se ducea la pădure, ca să-și poată hrăni familia.

Într-o zi, pe cînd tăia un copac gros, dădu peste o șopîrlă, care-i grăi cu glas de om :

— Tăietorule, fii bun și nu-mi strica, rogu-te, cuibul, că o să te răsplătesc de o să aveți cu ce trăi toată viața, tu și familia ta !

Și dîndu-i o aschie, îi mai zise :

— De cîte ori o să vrei bani, iei doar aschia asta și să-i spui : „Aschie fermecată, cu puterea pe care o ai de la șopîrlă, fă să mi se umple punga cu bani !"

E lesne de închipuit cît de mare i-a fost bucuria tăietorului de lemne. Plecă în fugă, dar nu se duse acasă, ci trecu pe la o cumătră căreia îi povesti ce s-a întîmplat și o rugă să-i țină aschia pînă se întoarce s-o ia. Femeia, care era lacomă de felul ei, făcu o aschie întocmai cu cea fermecată și i-o dădu tăietorului, cînd veni iar.

Cum ajunse omul acasă, își strînse toată familia, ca să vadă minunea, își căută punga cea mai mare și rosti cuvintele învățate. Dar mare îi fu uimirea cînd văzu că, după ce le spuse de mai multe ori, nu se întîmplă nimic. Orb de furie, își luă toporul pe umăr și se duse să doboare copacul unde își avea cuibul șopîrla. La primele lovituri, șopîrla ieși afară și, crezînd că e alt tăietor, îi spuse întocmai aceleași cuvinte ca data trecută. Atunci omul îi zise că nu-i mai dădea crezare, că îl înșelase. Șopîrla îl rugă să vorbească mai lămurit, și el îi povesti de-a fir-a-păr ce

păţise. Dîndu-şi seama îndată cum se petrecuseră lucrurile de adevărat, şopîrla îi zise :

— Nu-ţi face griji ! Ştiu eu ce s-a întîmplat şi o să-ţi dovedesc şi ţie cine-i de vină şi cum îţi poţi lua aşchia fermecată înapoi.

Şi, scoţînd altă aşchie, îi mai zise :

— Du-te cu aşchia asta la femeia la care ai lăsat-o pe cea de ieri şi spune-i să ţi-o păstreze cu mare grijă, fiindcă e vrăjită. Dacă-i spui : „Aşchie fermecată, cu puterea pe care o ai de la şopîrlă, fă să mă prefac pe dată în făptura cea mai mîndră !", îţi împlineşte grabnic dorinţa.

Tăietorul de lemne, care era gata la orice ca să-şi recapete darul şi nu dădea niciodată înapoi cînd avea de dus la bun sfîrşit o treabă, nu stătea mult pe gînduri. Se duse la cumătră şi făcu precum îl povăţuise şopîrla : o rugă să-i ţină şi de data asta aşchia — şi îi povesti ce putere avea — pînă se întoarce s-o ia.

Cum femeia era urîtă foc, de ai fi zis că-i o broască, socoti că aşchia avea s-o facă mîndră şi plină de farmec. Îndată ce plecă tăietorul de lemne, o luă în mînă şi spuse cuvintele cu pricina. Dar să vezi, minune ! Aşchia se prefăcu într-un ciomag zdravăn şi sări la ea, arzîndu-i lovituri cu nemilùita. În culmea deznădejdii, prinse a striga, dar ciomagului nici că-i păsa de vaietele ei. N-o slăbi de fel, ci îşi înteţi loviturile. Cînd se întoarse şi văzu tărăşenia, omul se încredinţă că şopîrla îi spusese adevărul. Îi ceru atunci înapoi cealaltă aşchie. Femeia, sub ploaia de lovituri, n-avu încotro şi i-o dădu.

Într-un tîrziu, cînd ciomagul se potoli în sfîrşit, nenorocita de ea era umflată ca o bute şi arăta mai hîdă şi mai grasă ca niciodată. Tăietorul de lemne cu ai lui n-au mai ştiut de atunci încolo ce-s lipsurile şi au trăit în belşug. Iar cumătra cea necinstită a rămas pînă azi cea mai slută făptură de prin partea locului.

ÎMPĂRATUL BENJUÍ

(ECUADOR)

Trăia odată un împărat căruia îi plăceau tare mult poveștile. În fiecare zi aducea la palat fete frumoase, și le punea să-i spună o poveste. Le poruncea fără încetare supușilor să-i aducă alte fete, să asculte mereu alte povești, zicînd că vrea să-și aleagă nevastă. Dar nici una din fete nu stătu la palat mai mult de trei nopți, căci atunci cînd sfîrșeau de povestit, împăratul dădea poruncă să fie închise. Și așa, în temnița palatului se mărea întruna ceata fetelor frumoase pe care împăratul nu le voia.

În împărăția aceea trăiau și trei surori atît de sărmane, că nimeni nu le lua în seamă. Cînd aflară ce se întîmpla la palat, hotărîră să meargă și ele să povestească împăratului, doar-doar o lua pe una de nevastă. Se duse mai întîi cea mare, dar păți ca și celelalte : nimeri curînd în temniță. Cea de-a doua avu aceeași soartă. Atunci, sora cea mai mică își spuse, în sinea ei, că ea o să fie adevărata împărătească, fiindcă o să depene o poveste fără sfîrșit.

Ajungînd la palat, se înfățișă împăratului, și în prima noapte își începu povestea ; se iviră zorile, și fata, ostenită de atîta povestit, îl rugă pe împărat :

— Înălțimea-ta, îngăduie-mi să mă odihnesc, iar mîine o să-ți spun povestea mai departe !

Ea se oprise din poveste tocmai cînd venea partea cea mai frumoasă. Și tot așa se petrecură lucrurile și în nopțile următoare. Cînd ajungea la ce era mai frumos de povestit, fata se oprea și povestea rămînea fără sfîrșit.

Trecură opt zile, la capătul cărora împăratul hotărî :

— Fata asta o să-mi fie nevastă de-adevărat, fiindcă-i singura care povestește cu iscusință !

Făcură nunta și ea tot nu ajunse la sfîrșitul poveștii, pe care împăratul murea de nerăbdare să-l audă. Se scurse

multă vreme, ea povestind mereu, fără ca povestea să se termine. Cînd împărăteasa știu, că va aduce pe lume un copil, îi spuse că, în curînd, o să se sfîrșească și povestea ei.

În vremea asta, ea fiind împărăteasă și stăpînă, dori să cunoască tot palatul, așa cum se cuvenea. Într-o zi, dădu peste temnița din pivnițele palatului, și află acolo mii de fete, care de care mai frumoase. Ea vru îndată să știe de ce erau întemnițate, căci prin împărăție umbla zvonul că, după cele trei nopți, fetele erau omorîte.

Cum se lăsa noaptea, împărăteasa depăna mai departe firul poveștii, spunîndu-i împăratului că, în curînd, avea să se apropie de sfîrșit. Îi mai spunea că povestea era tare tristă, și că el trebuia să fie bun cu toți supușii lui, să nu facă rău nimănui, ca toată lumea să-l iubească.

Într-o noapte, ea grăi astfel :

— Înălțimea-ta, am ajuns la sfîrșitul poveștii, dar nu ți-l pot spune, fiindcă e trist !

Împăratul, care îndrăgea peste măsură poveștile, o rugă, plin de nerăbdare, să-i depene povestea pînă la capăt. Atunci ea îi răspunse că se va supune, dacă o să-i împlinească și el o dorință.

— Ce dorință vrei să-ți împlinesc, împărăteasa mea ?

— Vreau să le dai drumul fetelor pe care le ții ostatice în temniță !

Cînd auzi, împăratul tresări speriat și-i zise :

— Cum să fac una ca asta ! De le dau drumul, tot poporul o să se mînie și o să mă omoare. Nu-ți pot împlini dorința !

— Atunci povestea rămîne fără sfîrșit ! îi spuse ea.

Vrînd cu tot dinadinsul să afle sfîrșitul poveștii, împăratul îi ceru răgaz, să mai chibzuiască.

Trecu astfel o vreme, pînă cînd într-o zi împărăteasa îi spuse că ar vrea să-i povestească sfîrșitul, fiindcă simte că o să se îmbolnăvească, iar cînd o să aducă pe lume copilul, o să moară. Împăratul se înspăimîntă și o rugă :

— Nu-mi povesti încă sfîrșitul, mai așteaptă cîteva zile, împărăteasa mea !

De la un timp, ea poruncise să se dea drumul fetelor din temniță, dar pe rînd, în fiecare noapte la cîteva, ca să nu se bage de seamă ; și întorcîndu-se fetele pe la casele lor povesteau cum că fuseseră undeva departe, în vreo călătorie...

Sosi și ziua în care împărăteasa nu mai putu să aștepte și depănă sfîrșitul poveștii, care era chiar adevărul ce avea să se petreacă : veni pe lume copilul, iar împăratul se trezi că fetele din temniță se întoarseră la casele lor, fără ca el să fi pățit ceva.

Atunci înțelese el tîlcul poveștii și, purtînd în veci recunoștință înțeleptei lui împărătese, trăiră împreună ani mulți fericiți.

Și așa se sfîrșește povestea împăratului Benjuí.

DE CE ESTE MAREA SĂRATĂ

(*CHILE*)

Trăiau odată doi oameni, unul tare bogat, iar celălalt sărac lipit. Cînd nevasta săracului aduse pe lume un copil, omul se duse la cel bogat și-i zise :

— Haide să-mi fii cumătru, să fii naș feciorului meu !

Bogatul se învoi și boteză copilul.

— Să vii în fiecare zi, cumetre, să-ți dau de-ale gurii îi spuse el.

Cum auzi vorbele astea, săracul lăsă baltă orice treabă și începu să se ducă în fiecare zi la cumătrul cel bogat să-i ceară de pomană. Copilul se făcu măricel, împlini doi ani, și taică-său nu era zi să nu meargă la cumătru după de-ale gurii. Pînă cînd, odată, bogatul se sătură. De

atîta pomană pe care o tot făcea cumătrului său, era gata-gata să sărăcească și el.

Într-o zi, bogatul puse să i se taie o vacă. Tocmai atunci se ivi cumătrul, care-i zise :

— Ziua bună, cumetre !

— Bună să-ți fie inima !

— Am venit să-mi dai ceva pomană !

— Bine, hai să-ți dau !

Și bogatul luă o ciozvîrtă de la vaca tăiată, și-i dădu o lovitură zdravănă cu ea în piept, de îl trînti la pămînt, zicîndu-i supărat :

— Na ! Ține ciozvîrta asta și du-te cu ea la starostele dracilor !

Cumătrul cel sărman se sculă de jos, își puse ciozvîrta pe umăr și plecă, s-o ducă dracului. Îi ieși în cale un moșneag, care-l întrebă :

— Încotro ai pornit, fătul meu ?

— La Scaraoțchi, îi răspunse. M-am dus la cumătrul meu, să-i cer de pomană, și el mi-a aruncat ciozvîrta asta, m-a lovit cu ea în piept de m-a doborît la pămînt, apoi mi-a zis să mă duc cu ea la dracu'.

— Du-te și du-i-o, îi spuse atunci moșneagul, dar să nu intri în iad pe poarta cea mică. Intră pe poarta mare. Mai întîi bate în poartă ; dracul o să-ți deschidă și tu să-i spui : „Ți-am adus ciozvîrta asta de carne". Dracul, foarte mulțumit, o să te întrebe : „Cît ceri pe ea ?" Să nu primești bani, ci să-i ceri rîșnița cea veche pe care ai s-o vezi lîngă poartă, că e fermecată și îți dă tot ce poftești.

Omul îi ascultă întocmai povața. Ajunse în iad, bătu la poarta cea mare, și îi deschise chiar Scaraoțchi, care-l întrebă :

— Ce poftești ?

— Ți-am adus o ciozvîrtă de carne.

— Cît ceri pe ea ?

— Nu vreau bani, vreau să-mi dai rîșnița asta veche de lîngă poartă.

— Ei, asta nu ți-o dau ! zise Scaraoțchi. Mai am înc
două mari, noi ; îți dau una din ele.

— Nu, îi spune omul, eu vreau numai rîșnița vech
și nimic altceva.

Scaraoțchi nu avu încotro și-i dădu rîșnița cea vech
zicîndu-i :

— Iată-ți rîșnița pe care mi-ai cerut-o în schimb
cărnii : ia-o și du-te !

— Dă-mi și cele două chei de la ea !

Scaraoțchi îi dădu cheile, și omul își luă rîșnița
plecă. Ajungînd acasă, o găsi pe nevastă-sa mai mu
moartă decît vie de foame. Scoase iute rîșnița și-i zise

— Rîșniță fermecată, cu puterea pe care ți-a dat
dracul, fă să-mi apară cele mai gustoase bucate și ce
mai alese băuturi !

Se iviră pe dată tot soiul de bucate și băuturi min
nate, de mîncare și omul și nevasta pe îndestulate. Ap
săracul învîrti una din chei în rîșniță și-i ceru bani,
nu mai avea de gînd să trudească. Și din rîșniță începu
curgă arginți cu nemiluita. Omul își cumpără cu ei
casă mîndră și o moșie întinsă, cu mulți argați.

Trecu o vreme, și pe cumătrul cel bogat îl prin
mirarea.

— Oare de ce n-o mai fi venind cumătrul să-i dau
pomană ? se întrebă el.

— Cum să mai vină, cînd l-ai lovit așa tare cu ciozvî
aia de carne ! zise nevastă-sa.

Atunci el îi porunci :

— Ia du-te și adu-mi bucățica de carne pe care n-a
fost în stare s-o mîncăm și resturile de pîine care
mai rămas !

Și plecă să i le ducă drept pomană cumătrului
sărac, dar nu-i găsi cocioaba. Văzu niște argați la lu
și-i întrebă :

— Cine-i stăpînul care v-a tocmit ?

— Boierul cutărică, și îi spuseră numele cumătru

— Cum, să fie așa înstărit cumătrul meu ? ! — se miră el.

— Boierul șade în casa ceea mare, cu tăbliță verde la poartă, îi mai spuseră argații.

Omul se duse într-acolo și se pomeni în fața unei case mîndre, ca un palat. Se apropie și bătu la poartă. Ieși să-i deschidă chiar cumătrul lui, care-l întrebă :

— Cum o mai duci, cumetre ? Ce-s cu resturile astea ?

Bogatului nu-i venea să-și creadă ochilor, și-i zise, uluit :

— Dar cum de te-ai îmbogățit așa, cumetre ?

— Păi totul mi se trage din ziua cînd m-ai lovit cu ciozvîrta de carne și mi-ai zis să mă duc cu ea la dracul. Am fost la Scaraoțchi în persoană, și el mi-a dăruit o rîșniță fermecată, care îmi dă tot ce-i cer.

— Vai, cumetre, vinde-mi mie rîșnița !

— Bine, să ți-o vînd. Poftește înăuntru.

Îi arătă rîșnița, învîrti cheia în ea și-i ceru :

— Rîșniță fermecată, cu puterea pe care ți-a dat-o dracul, dă-mi cele mai alese băuturi de pe lume !

Și din rîșniță se ivi tot felul de băuturi, care de care mai minunate. Cînd se săturară, omul învîrti cealaltă cheie, și rîșnița se opri.

— Cu cît mi-o vinzi ? întrebă bogatul.

— Păi ți-o dăruiesc, cumetre ! Ia-o și mergi sănătos !

Bogatul îi mulțumi, luă rîșnița și se întoarse acasă cam pe două cărări, după atîta băutură. Cum ajunse, îi dădu afară în uliță cu biciul pe toți servitorii.

— Ce faci bărbate ? îl întrebă mirată nevasta.

— Nu mai am nevoie de servitori, că am rîșnița asta fermecată.

Învîrti cheia în rîșniță și-i ceru mîncare. Pe dată prinseră a se ivi o mulțime de bucate, ce nu se mai sfîrșeau. Cum omul nu luase și cheia care oprea rîșnița, nu trecu mult și toată odaia se umplu de mîncare. Se mai umplu apoi și altă încăpere, și alta, de nu mai știau ce să se facă.

— Aici și-a vîrît dracul coada ! spuse omul speriat

Apucă rîșniţa, ieși cu ea pe uliţă, împrăștiind în ju mîncare și strigînd cît îl ţinea gura către oameni sărmani :

— Aduceţi-vă strachinile, să vi le umplu cu mîncare

Lumea se îngrămădi în jur, minunîndu-se. Pînă l urmă, bogatul n-avu încotro : se duse cu rîșniţa la cumă tru și-i spuse că nu era chip s-o oprească. Atunci omu învîrti cealaltă cheie și rîșniţa se opri. I-o dădu iar boga tului, cu cheie cu tot.

Se întoarse el acasă, și fu nevoit să-și tocmească ia servitori, să-i cureţe casa.

Se scurseră cîţiva ani, vreme în care bogatul cer rîșniţei fermecate tot ce poftea. Într-o bună zi, află c într-o ţară de hăt, departe, de dincolo de mare, nu s găsea strop de sare. Trimise grabnic vorbă că el pute trimite zece corăbii pline cu sare. Oamenii de acolo cerură însă o sută de corăbii.

El se învoi, ceru rîșniţei să umple cu sare o sută d corăbii. Cînd totul fu gata, oamenii care văzură minune îl întrebară de nu vrea să le vîndă lor rîșniţa.

— Bine, o să v-o vînd, dar abia peste opt zile, răspunse el.

Și vreme de opt zile, ceru rîșniţei bani, dă-și umpl pivniţele cu arginţi. Apoi o vîndu oamenilor care veni seră cu corăbiile după sare, dar le dădu numai o chei

— Oare dă într-adevăr sare rîșniţa asta ? se între bară ei.

Fără să stea pe gînduri ziseră :

— Rîșniţă fermecată, cu puterea pe care dracul ţi dat-o, fă să se ivească sare !

Nu terminară bine de zis vorbele astea, că rîșni începu să verse într-una sare, pînă cînd oamenii prinse a striga :

— Rîșniţă fermecată, oprește-te !

Dar nici gînd, rîşniţa arunca parcă şi mai multă sare, fără oprire.

— Asta-i treaba dracului ! zise atunci căpitanul, şi luînd rîşniţa o aruncă în mare.

Şi de atunci este marea aşa sărată, că mai aruncă şi acum sare rîşniţa cu pricina !

CUMĂTRUL BOGAT ŞI CUMĂTRUL SĂRMAN

(CHILE)

Trăiau odată într-un sat un om sărman şi altul bogat. Cumătrul bogat avea o grămadă de bani, casă frumoasă, moşii întinse, de nici că mai avea ce să-şi dorească. Dar cum lăcomia roade fără încetare inima celor bogaţi, privea cu pizmă la cumătrul cel sărman, care n-avea altă avuţie decît patru măgăruşi, ca să-şi cîştige traiul şi să aibă cu ce-şi hrăni familia. În fiecare zi, se ducea la pădure după lemne, şi cumătrul cel bogat socotea că în felul ăsta cîştigă o mulţime de bani cu măgăruşii lui. Pînă cînd, într-o zi, se gîndi : „Ce-ar fi să-i iau măgăruşii cumătrului !"

Şi, prefăcîndu-se că merge după lemne, se duse la pădure, nimerind chiar acolo unde era cumătrul sărman.

— Ia te uită, cumătrul ! făcu el pe miratul. Cum de te întîlnesc aici ?

— Păi fiindcă din locul ăsta tai lemne de obicei.

— Şi eu, care plănuisem să merg mai departe, dar am să-mi schimb gîndul ; ca să am cu cine sta de vorbă, o să rămîn şi eu aici.

— Bine, cumetre, rămîi !

Se aşezară amîndoi la loc ferit, să-şi petreacă noaptea. Cînd se lăsă întunericul, cumătrul cel bogat zise :

— De-aș fi știut că aveam să te întîlnesc, cumetr
aș fi adus niște cărți de joc, că, jucînd, ni s-ar fi păr
noaptea mai scurtă. Dar ia să văd dacă nu cumva am niș
cărți uitate prin buzunar.

Și se prefăcu atunci că se uită prin buzunare ; dăc
peste o pereche de cărți, zise că le-a pus acolo din î
tîmplare, dar el le pusese dinadins.

— Ia te uită, cumetre, că am găsit cărțile ! O să
alunge urîtul. Ce vrei să jucăm ? Măriș ori alt joc ?

— Nu mă pot prinde să joc, răspunse atunci s
racul, că n-am nici un gologan.

— Păi cum jucăm doar ca să ne treacă timpul, nu
cîștigăm, hai să ne facem că jucăm pe măgărușii tăi.

Cumătrul cel sărman se cam codi, dar n-avu încotr
Jucară și bogatul cîștigă, rînd pe rînd, toți cei patru măg
ruși. Se făcu tîrziu și săracul spuse mîhnit :

— Hai să ne culcăm, cumetre !

Cum sărmanul de el n-avea altceva decît un *ponc*
zdrențuit, își așternu pe jos niște saci, și se acoperi cu
pe cînd bogatul, care-și aduse cu el pături groase, își fă
un pat moale și călduros.

Cînd se făcu ziuă, săracul se sculă și se apucă să pu
samarul pe măgărușii, cum făcea de obicei, ca să-i încarc
Bogatul se sculă și el și-i zise :

— Dacă tot mi-ai pus samarul pe măgărușii, încarcă-
și lemnele.

— Ce tot spui acolo ? se miră săracul.

— Ce, ai uitat că azi-noapte ți-am cîștigat măgăru
la joc ?

— Păi ne-a fost vorba că doar ne facem că jucăm
măgărușii !

— Nici pomeneală ! I-am cîștigat și ai mei sînt de acu
încolo !

— Dacă-i pe așa, nici eu nu-i mai încarc ! Încarcă-ț
singur, om nelegiuit ce ești ! spuse supărat săracul.

Bogatul încărcă măgărușii și plecă cu ei, iar sărmanul rămase pe gînduri, zicîndu-și : „Cum o să mă întorc eu acasă ? O să mi se frîngă inima cînd o să mă întîmpine copiii, așteptînd să le dau pîinea cea de toate zilele. Mai bine nu mă mai întorc defel. Or să mă dea uitării căci, vorba ceea : ochii care nu se văd se uită !"

Și în loc să iasă din pădure, se afundă și mai tare. Merse toată ziulica și, la asfințit, dădu peste o peșteră. Așa flămînd cum era, că nu pusese nimic în gură de atîta vreme, se adăposti înăuntru, să se odihnească peste noapte. Cînd să ațipească, auzi zgomot de pași care se apropiau. Se ascunse bine după niște pietre, și stătu la pîndă, dîrdîind de frică, gîndindu-se că deasupra peșterii o fi sălașul vreunor tîlhari. Sărmanul de el, avu dreptate. Printre tufele de deasupra, se iviră tîlharii, care începură să-și împartă prada. După puțină vreme, căpetenia îi întrebă :

— Unde a rămas cutare ?

— Nu l-am văzut, răspunseră ei.

Nu trecu mult și auziră tropot de cal.

— Trebuie să fie el ! strigă unul din tîlhari.

Se ivi tîlharul de care întrebase căpetenia, care-i zise :

— Pe unde ai zăbovit, omule, de vii abia acum ?

— Vin de dincolo de rîul Apă-seacă.

— Și de ce se chiamă așa rîul ăsta ?

— Fiindcă e secat de tot, iar împăratul de acolo a dat sfoară în țară că plătește oricît celui care face ca rîul să aibă iar apă, că mor oamenii de sete.

Atunci căpetenia grăi astfel :

— Asta n-o să poată face nimeni, niciodată ! Fiindcă nu-i om căruia să-i treacă prin minte că taina se află chiar la locul de unde izvorăște rîul ! Acolo e o piatră mare, care a astupat izvorul. Singura scăpare e să o urnească cineva din loc, și atunci apa o să izvorască iarăși. Ei, și ia spune, ce vești ne mai aduci ?

— Păi am trecut apoi prin satul de dincolo de rîu. Și se zicea că împăratul de pe meleagurile acelea a orbit

și că ar da oricît celui care ar izbuti să-l tămăduiască. Aș ceva nu-i însă cu putință.

— Ba este, răspunse căpetenia, dar nu știe nimeni Singurul leac se află chiar aici, la picioarele noastre, î peșteră. Pe pereții ei crește o buruiană fermecată, car poate tămădui ochii împăratului.

Cumătrul cel sărac, bietul de el, prinse a dîrdîi și ma tare de frică, socotind că tîlharii vor intra în peșteră dup buruiană și o să-l găsească acolo. Dar nu păți nimi căci tîlharii se culcară, iar a doua zi în zori plecară c toții. Sărmanul așteptă pînă nu se mai auzi tropot cailor, apoi scăpără amnarul pe care-l avea mereu la și se uită după buruiană. Într-adevăr, buruiana crește acolo, pe pereții peșterii.

„A dat norocul peste mine", își zise omul.

Așteptă să se lumineze mai bine, culese buruiana, îndesă în traistă și plecă spre meleagurile unde domne împăratul care orbise. Cînd se înnoptă, ajunse la mar ginea unui sat. Bătu în poarta unei colibe, să ceară găz duire. La început, baba care trăia acolo nu vru să primească, dar cînd află că omul acela putea să-l tămă duiască pe împărat, își schimbă gîndul. Îl găzdui și s duse fără zăbavă la palat.

— Aduc veşti bune pentru înălțimea-sa, le spuse e paznicilor ; a tras la mine un om care zice că e în sta să-i redea vederea.

Cum auziră vorbele astea, paznicii intrară fuga î palat, să-i dea de veste împăratului, care trimise înda soldați să-l aducă pe omul cu pricina. Se înfățișă cumă trul cel sărman la palat, cu buruiana tămăduitoare traistă. Ceru apă fiartă și o oală, și, neștiind cum s pregătea leacul, aruncă un pumn de buruiană în ap că așa i se năzări. Apoi cu o năframă muiată în apa c buruiană începu să-i spele ochii împăratului. Nu dăd bine de două-trei ori, că înălțimea-sa prinse a zări puți

tel, apoi tot mai mult, pînă ce văzu de-a binelea. Mare-i fu bucuria că, în sfîrşit, îşi dobîndise vederea. Porunci să i se întindă masă îmbelşugată omului care-l tămăduise, cu tot soiul de bucate alese. Mîncă şi bău el împărăteşte, că înălţimea-sa nu mai ştia cum să-i intre în voie. A doua zi, spuse :

— Înălţimea-ta, acum că te-ai lecuit, te las şi mă duc în satul învecinat !

— Preabine, dar înainte de plecare să-mi spui ce-ţi datorez.

— Ce-i vrea să-mi dai, înălţimea-ta.

— Ba cere-mi cît trebuie, că sînt gata să-ţi dau oricît poftești.

Omul îi spuse iar să-i dea cît o crede de cuviinţă.

— Bine, atunci o să te răsplătesc cînd te întorci din satul învecinat. O pornești pe jos ?

— Da, înălţimea-ta !

— Ba nu, de acum încolo o să mergi călare.

Şi porunci să-i înşeueze unul din caii lui cei mai falnici.

Omul încălecă şi o porni la drum. Ajunse la marginea satului învecinat, şi o întrebă pe una din băbuţele care se iviră pe la porţi :

— Ce se întîmplă pe aici, bunicuţo ?

— Iaca, a secat rîul satului şi ne prăpădim cu toţii de sete ! Împăratul îl răsplăteşte cu cît i-o pofti inima pe cel care o să facă să curgă iar apă.

— Am venit să fac treaba asta eu !

Băbuţa n-aşteptă să-şi sfîrşească el bine vorba, şi se repezi să-l vestească pe împărat. Omul se îndreptă şi el spre palat şi, cînd ajunse, tocmai porneau gărzile în căutarea lui.

— E adevărat că ai spus că eşti în stare să faci să curgă iar rîul ? îl întrebă împăratul cînd îl văzu.

— Da, înălţimea-ta !

— E cu putinţă aşa ceva ? Nu-mi vine să te cred !

— N-am de ce să te amăgesc, înălțimea-ta.

— Hai să vedem atunci că, cine știe, se prea poate să fii destoinic. De ce ai nevoie ?

— Îmi trebuie trei mineri care să-și cunoască meseria, un burghiu mare, praf de pușcă să aruncăm stîncile și merinde pe îndestulate.

— Asta-i fleac, omule ! Eu vreau ca rîul să aibă iar apă, că ne stingem de sete și de foame, că nu avem cu ce uda cîmpul.

Îi aduseră grabnic trei mineri, pregătiră catîri cu poveri pentru drum, că trebuiau să meargă sus la munte, de unde izvora rîul.

Omul mai zise :

— Poruncește, înălțimea-ta, să-și părăsească locuințele toți cei care stau aproape de rîu, ca să nu fie în primejdie.

Apoi o porniră la drum și, cînd ajunseră sus la izvor, omul dibui stînca ce astupase rîul. Dădu poruncă minerilor să sfredelească piatra cu burghiul, să pună praf de pușcă și să-i dea foc. Se dădură înapoi și, pe dată, se auzi un bubuit și stînca se fărîmă în bucăți. Izbucniră de pretutindeni apele adunate, și curgînd rîul crescu tot mai mare. Oamenii de pe mal strigară, voioși :

— Cine ar fi crezut că o să ajungem să vedem rîul ăsta mare, gata să ne ia cu case cu tot ! Avem acum apă cît poftim !

Într-adevăr, rîul iute și învolburat năvăli peste casele oamenilor.

A doua zi, omul se întoarse la palat. Împăratul îl aștepta la ospăț, bucuros. Cum îl văzu, îl întrebă cîți bani voia pentru munca lui. Iar omul îi dădu același răspuns ca și celuilalt împărat :

— Cît o să vrei, înălțimea-ta.

— Păi bine, omule, spune-mi, că sînt gata să-ți dau oricît îmi ceri.

— Ba nu, să hotărască înălțimea-ta cît !

Atunci împăratul porunci slujitorilor :

— Mîine în zori să pregătiți zece catîri încărcați cu saci de galbeni, să-i ia cu el cel care ne-a salvat ! Iar de are nevoie de ceva, să-i îndepliniți orice v-o cere !

A doua zi încărcară cei zece catîri. Omul își luă bun rămas, după ce împăratul îi mai mulțumi odată, și o porni. Ajunse la palatul împăratului pe care-l lecuise. Văzînd împăratul catîrii încărcați, vru să-l răsplătească și el la fel : porunci dar să pregătească slujitorii zece catîri, cu saci de galbeni. Și așa se făcu de plecă omul cu douăzeci de catîri încărcați cu cît puteau duce. Luă el drumul către casă și, înainte de a intra în sat, se opri pe o colină de unde se zărea o priveliște minunată, zicîndu-și :

„Aici o să-mi ridic noua casă !"

Dădu poruncă slujitorilor care-l însoțeau să descarce acolo. Apoi luă cu el cîteva pungi de galbeni și intră singur în sat. Își găsi copilașii mai mult morți decît vii, lihniți de foame.

Dar din clipa aceea, se terminase cu sărăcia pentru familia lui ! Omul se duse de cumpără tot ce trebuia ca să ridice casa cea nouă. Îi trimise pe slujitori să aducă totul la locul pe care și-l alesese, merse de tocmi zidari și o porni și el cu ai lui într-acolo.

În vremea asta, cumătrul cel bogat vedea toate pregătirile și se tot minuna, întrebîndu-se :

„Cine să fie oare cavalerul ăsta așa de bogat care își ridică o casă ca un palat ?"

Murea de nerăbdare să afle și, ros de invidie, nu se mai putu stăpîni și, într-o bună zi, se duse să vadă. Îl recunoscu pe cumătrul lui, începu să-i facă temenele și să-l iscodească în ce chip și-a dobîndit averea.

Atunci cumătrul prinse a-i povesti de-a fir-a-păr tot ce s-a întîmplat de cînd a rămas fără măgărușii pe care-i pierduse la joc.

Cum află, bogatul se întoarse grabnic acasă, plin de venin, și-i zise nevestei :

— Plec la cîmp, nevastă !

Nu-i povesti nici un cuvînt, porunci însă să i se pregătească merinde de drum, și o porni spre peștera unde se adăpostise cumătrul cel sărac. Într-adevăr, o găsi fără greutate, și intră înăuntru, zicîndu-și :

— O să rămîn aici peste noapte, poate aud și eu ceva folositor !

Își ascunse mai încolo calul, își așternu culcușul și se întinse. Tîrziu de tot, noaptea, auzi tropot de cai :

„Trebuie să fie tîlharii, se gîndi el. Ia să ciulesc bine urechea !"

Păți și el asemenea cumătrului cel sărac. Unul din tîlhari întîrzie, și căpetenia îl dojeni, întrebîndu-l :

— Pe unde ai zăbovit, omule ?

— Vin din Guayaseco, îi răspunse tîlharul, supărat. Și află că m-ai înșelat cînd mi-ai spus că rîul e secat și nimeni nu poate face să curgă iar apa. Nici vorbă de așa ceva ! Rîul venea atît de repede, că a năvălit peste casele ce se aflau lîngă mal.

Căpetenia căzu pe gînduri, minunîndu-se :

— Cum e cu putință una ca asta ?

— Asta-i adevărul adevărat ! Și cînd am trecut prin satul învecinat, l-am găsit pe împărat tămăduit, cu vederea mai bună ca a mea.

— Nu se poate ! Doar dacă n-o fi stat cineva la pîndă aicea jos în peșteră, și-a auzit tot ce-am vorbit atunci ! Mergeți îndată și vedeți, și dacă găsiți pe cineva, duceți flinta la ochi și trageți !

Nu izbuti bogatul să facă nici o mișcare, că tîlharii se și iviră în gura peșterii, cu lumînări aprinse, să vadă cine se afla înăuntru. Ascultînd de porunca dată de căpetenia lor, cum îl zăriră pe cumătrul cel bogat, traseră în el.

Iar cumătrul cel sărac își ridică un palat fără asemănare, și de n-o fi murit cumva, mai trăiește și acum fericit, împreună cu ai lui.

JUAN FĂRĂ FRICĂ

(COLUMBIA)

Trăiau odată un bărbat cu nevasta lui. După o vreme, veni pe lume un copil, căruia îi puseră numele Juan. Cînd se făcu mai măricel, îl încredințară unei rude care era popă, ca să-l crească el. Dar fiindcă acesta nu-și dădu nici o osteneală, băiatul deveni tare șiret și fără frică de nimeni, pînă cînd, de la o vreme, popa nu mai știa ce să facă să scape de el. Dar cum băiatul era foarte îndărătnic, nu voia să plece de acolo.

Într-o noapte, tocmai după sărbătoarea morților, unchiul îl trimise pe Juan să-i aducă din cimitir un ceaslov pe care-l uitase. Mai iute ca vîntul, băiatul fugi spre cimitir, care era cam depărtișor de sat. O luă la goană, dar tot i se părea că nu merge destul de iute. În sfîrșit, ajunse la cimitir. Duhurile morților tocmai ieșiseră afară din morminte, să se răcorească în puterea nopții, și băiatul zări, la lumina lunii, cum își treceau din mînă în mînă ceaslovul ; unul îl deschidea, altul îl răsfoia, un al treilea îi cîntărea greutatea, altul și-l ducea la ureche, la cap ori la piept, ba chiar și-l punea sub braț.

Fără să se sperie cîtuși de puțin, Juan, de după copaci, era numai ochi. Ieși apoi la iveală, învîrtind prin aer un bici, și le spuse duhurilor că venise după ceaslovul lui unchi-său. Morții i-l dădură îndată. Ca să nu fi făcut drumul numai pentru atît, băiatul se gîndi să-i aducă unchiului cîteva din duhurile de pe acolo, socotind că îi va face

plăcere să vadă chipuri cunoscute. Zis și făcut ! Luă cîțiva strigoi, îi legă de mîini și îi mînă pînă acasă.

Gluma asta nu-i căzu deloc bine popii care, tremurînd ca varga, îi porunci să ducă fără zăbavă strigoii înapoi la cimitir. Dar Juan era ostenit, așa că îi legă de un copac ce se afla în mijlocul satului și se culcă.

După pățania asta, popa jură să-i facă nepotului de petrecanie. Chibzui el bine, și într-o zi îl trimise pe Juan acasă la un om bogat, care murise de mulți ani, lăsîndu-și averea îngropată prin încăperi. Toți sătenii povesteau că nimeni nu se putea apropia de casa aceea, nici pe lumină, nici pe întuneric, fiindcă strigoiul stăpînului ei rătăcea pe acolo, scuturînd niște lanțuri grele, scoțînd țipete, plîngînd, blestemînd și jeluindu-se cu vorbe din care nu se pricepea o iotă. Cei care se încumetaseră să se apropie, muriseră pe loc. Din pricina asta popa îl trimise pe Juan la conacul bîntuit de strigoi, să doarmă acolo peste noapte.

Flăcăul ajunse la casa părăsită și-și făcu culcuș în bucătărie. Aprinse focul, își făcu de mîncare și așteptă, trăgînd din pipă, să vină vremea să cineze și să se culce. Tocmai se așezase să mănînce, cînd auzi o voce care strigă :

— Să cad, Juan ?

Băiatul, neînfricat, zise îndată „da", atît doar că avea prea puține merinde ca să-i dea și lui. Strigoiul lăsă mai întîi să-i cadă capul, apoi alte bucăți ale trupului, care pluteau prin aer, închegîndu-se între ele. Juan se uită, apoi începu să mănînce în tihnă, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

Ba mai făcu și haz, văzînd cum intră limba în gură, brațele se prind de umeri, părul se lipește de țeastă și ochii caută fruntea, ca să se înfigă sub sprîncene. Se uită cu băgare de seamă la strigoi, care prinse a se îmbrăca și-și potrivi pe nas niște ochelari vechi și grosolani, ce-i acoperiră ochii.

Cînd termină, strigoiul îl chemă la luptă, zicîndu-i că cel care învinge o să rămînă stăpîn peste conac. Juan îl lovi cu biciul, iar strigoiul scoase o spadă lungă şi ruginită. Lupta ţinu toată noaptea. Cînd cîntară cocoşii, la ceasul în care morţii se întorc în morminte, strigoiul grăi astfel :

— M-ai învins, Juan ! Pentru că ai biruit în luptă, mi-am ispăşit pedeapsa şi mă pot întoarce liniştit în mormînt. Cît am trăit, am făcut ticăloşii şi mi-am mîhnit părinţii, căci m-am lăsat furat de patima bogăţiei şi nu i-am ajutat, aşa cum se cuvenea. Îţi las ţie conacul, cu toată averea mea. Iată cheile ! În odaia cea mare, ai să găseşti comoara, iar în bucătărie şi în ogradă am îngropat saci cu galbeni.

Şi zicînd vorbele astea, strigoiul se făcu nevăzut.

Juan fără frică îşi aduse părinţii şi fraţii la conac. Trăiră acolo cu toţii fericiţi, ani mulţi, milostivindu-i pe cei sărmani.

ŞTERGARUL CARE, CÎND ÎL ÎNTINDEAI, SE UMPLEA DE BUNĂTĂŢI

(ECUADOR)

Trăia odată într-un sat un om sărman, cu o familie tare numeroasă : avea doisprezece copii, şi ca să le dea de mîncare era nevoit să ceară de pomană. Într-o zi, sătul să trăiască tot din mila oamenilor, căci nu-i ajungea să-şi ţină familia, se duse la o mînăstire din apropiere. Bătu în poartă, îi deschise un călugăr şi omul îi ceru de pomană.

— Aşteaptă nitel, că-ţi aduc îndată ! îi spuse călugărul, şi, cînd se întoarse, îi dădu un ştergar fermecat.

Uimit, săracul primi darul, dar îi zise :

— Pe ștergarul ăsta nu-mi dă nimeni mare lucru ! Nu-mi ajunge să le iau mîncare copiilor !

Atunci călugărul îl întrebă dacă îi era foame, și cînd el dădu din cap, îi spuse să se așeze pe iarbă, să întindă binișor ștergarul și să rostească vorbele astea :

— Ștergar fermecat, dă-mi de mîncare !

Și pe dată, spre uimirea fără margini a sărmanului, ștergarul se umplu cu bucate, care mai de care mai gustoase. Nu lipsea nici băutura : bere și vin din belșug. Omul mîncă pînă se sătură, și dădu să strîngă ce rămase. Călugărul îi spuse :

— Îți dăruiesc ștergarul, ia-l cu tine ca să ai ce da de mîncare copiilor !

Omul o porni spre casă, vesel și mulțumit nevoie mare, știind că le ducea copiilor darul cel mai de preț de cînd erau ei pe lume. Copiii îl zăriră de departe, fără sacul cu pomană pe care-l căra de obicei. Cum intră le spuse nevestei și copiilor :

— Așezați-vă la masă, să mîncăm !

Văzînd că întinde ștergarul, toți ai lui rămaseră uluiți, zicîndu-și :

— Oare s-o fi smintit ?

Dar tatăl le zise vesel :

— Ascultați vorbele astea : „Ștergar fermecat, dă-ne de mîncare !"

Și cît ai clipi, în fața tuturor, ștergarul se umplu, mai-mai să dea pe dinafară, cu tot soiul de bunătăți, mîncăruri alese, fructe, bere și vin. Se puseră pe mîncat, și bine le mai căzură bucatele minunate, după un post așa de lung.

Într-o zi, tatăl o porni la tîrg cu ștergarul, ca să aibă ce mînca pe drum, căci era nevoit să zăbovească o vreme. Trecînd pe lîngă o cîrciumă, intră înăuntru să bea ceva. Cum întrecu măsura, după multele pahare își pierdu judecata și îi spuse cîrciumarului :

— Îți încredințez ștergarul ăsta fermecat, dar să nu cumva să zici : „Ștergar fermecat, dă-mi de mîncare !"

Cîrciumarul îi mai turnă de băut, luă ştergarul şi, ducîndu-se într-o odaie ferită, rosti cuvintele cu pricina. Mare i-a fost bucuria cînd a văzut minunea ce se înfăptui sub ochii lui. Căută îndată un ştergar la fel cu cel fermecat şi, a doua zi, cînd omul i-l ceru, i-l dădu pe acesta în loc.

Omul o porni mai departe şi, cînd i se făcu foame, întinse ştergarul şi spuse : „Ştergar fermecat, dă-mi de mîncare !"

Dar nu se ivi nimic. Mai-mai să-şi piardă bietul om minţile de necaz.

— Se vede că mi-a dat altul în loc, îşi zise el. Trebuie să-l capăt înapoi !

Se întoarse la cîrciumă şi-i spuse cîrciumarului :

— Dă-mi înapoi ştergarul fermecat pe care mi l-ai furat !

Înfuriat, cîrciumarul sări la el şi îi trase o bătaie zdravănă.

Omul se duse iar la mînăstire, cu inima grea, şi-i spuse călugărului care veni să-i deschidă :

— Milosteveşte-mă cu ceva !

— Păi nu-ţi-am dat acum o vreme ştergarul fermecat ? îl întrebă călugărul, care îl recunoscuse. Ce mai pofteşti ?

Cu lacrimi în ochi, îi povesti atunci ce păţise cu cîrciumarul.

— Aşteaptă niţel, c-o să-ţi aduc altceva.

Şi călugărul se întoarse cu o bîtă ca toate bîtele.

— Du-te şi cere-i cîrciumarului ştergarul înapoi şi, dacă nu vrea să ţi-l dea, spune : „Bîtă fermecată sări pe el !"

Omul îl ascultă şi se întoarse la cîrciumă, care la ceasul acela era ticsită de lume. Se apropie de cîrciumar şi-i zise :

— Dă-mi înapoi ștergarul !

Cîrciumarul se făcu foc, și le spuse unor oameni ca stăteau și beau :

— Vă dau bere cît o să poftiți, dar dați-l în brîn afară pe cerșetorul de colo !

Bietul om, înghesuit într-un colț, văzînd că încep s curgă asupră-i loviturile, zise cu mare spaimă :

— „Bîtă fermecată, sări pe ei !"

Și bîta se porni să lovească pînă îi trînti pe toți pămînt, de nu mai rămaseră teferi decît cîrciumarul cerșetorul.

— Dă-mi ștergarul ! îi mai spuse o dată.

— Ți l-am dat doar, se dezvinovăți cîrciumarul.

— Dar nu pe al meu, mi-ai dat altul în loc ! Îți spu pentru ultima oară să mi-l dai de bună voie !

Văzînd că nu îl ascultă, omul strigă :

— „Bîtă fermecată, sări pe el !"

Bătut măr, cîrciumarul n-avu încotro și scoase dintr-u cufăr ștergarul fermecat. Ca să se încredințeze că nu l- înșelat iar, omul rosti îndată vorbele cu pricina și p ștergar se iviră tot felul de bunătăți.

Bucuros, îl strînse și o porni către casă, unde îl aștep tau cei doisprezece copii, plîngînd de foame. Le povest ce pățise și, întinzînd grabnic ștergarul fermecat, mîncar pe săturate.

Odată, la căderea nopții, pe cînd erau cu toții acasă năvăliră niște hoți, care prinseseră de veste de puterea ștergarului, și-i cerură omului să li-l dea. Cum n-aveau habar de bîta fermecată, nu se gîndiră ce-o să pățească Atunci omul scoase bîta, rosti cuvintele cu pricina și hoți abia de scăpară, mai mult morți decît vii. Nu mai îndrăz niră în veci să se apropie de casă, iar omul și ai lui trăiră în liniște și pace.

VOINICUL DE LA MIAZĂZI ŞI VOINICUL DE LA MIAZĂNOAPTE

(CHILE)

Trăiau odată doi voinici fără seamăn pe lume de puternici. Unuia i se zicea Voinicul de la miazăzi, iar celuilalt, Voinicul de la miazănoapte. Într-o zi, unul din ei s-a pornit la drum, să-l caute pe celălalt, a cărui faimă răzbise pînă la el. Se nimeri că tot atunci o purcese şi celălalt, cu acelaşi ţel.

Merseră ei cale lungă, şi cam pe la jumătatea drumului li se făcu foame. Venind unul de la miazăzi, celălalt de la miazănoapte, zăriră pe o colină un copac.

„Să mă odihnesc niţel la umbra copacului de colo", îşi zise în gînd fiecare.

Şi cînd ajunseră la copac, dădură cu ochii unul de altul. Îşi spuseră ziua bună, şi se întrebară între ei cine erau. Unul răspunse că lui i se zicea Voinicul de la miazănoapte, şi că o pornise în căutarea Voinicului de la miazăzi, despre faima căruia auzise mereu.

Atunci celălalt îi răspunse :

— Păi eu sînt chiar Voinicul de la miazăzi, şi am plecat de acasă mînat de acelaşi ţel, să te caut şi să ne măsurăm puterile.

Hotărîră ei să-şi încerce puterile în luptă dreaptă, iar de s-o dovedi unul mai slab, avea să-l slujească pe celălalt, şi de or fi amîndoi la fel, aveau să rămînă tovarăşi şi fraţi de cruce, să se ajute între ei la necaz. Se prinseră în luptă. Nu izbuti nici unul să iasă biruitor, ci amîndoi se dovediră la fel de puternici. Se opriră, îmbucară ceva şi apoi o porniră împreună să caute de lucru. Auziră ei că nu departe se afla moşia unui om tare bogat, şi-şi ziseră :

— Hai să mergem într-acolo !

Se aşternură la drum. Ajunseră curînd la coliba un biet sărman, vecin cu omul cel bogat. Se opriră mai înt să vorbească cu săracul, şi-l întrebară dacă era prin apr piere moşia vreunui om înstărit unde să poată găsi cev de lucru.

— Păi se face că tocmai aici am un vecin tare bogat, răspunse omul.

— Dar noi vrem să te ajutăm pe tine la treabă, spu seră ei, şi o facem fără plată.

— Eu sînt om sărman şi n-o să vă pot da de-ale guri cum se cuvine.

— Nu-ţi face griji din pricina asta, îi răspunseră voi nicii. Noi ne mulţumim cu ce-o fi acolo ; dă-ne de lucru, c vrem să te ajutăm.

— Prea bine, zise atunci omul, mulţumindu-le.

Le dădu unelte — unuia o toporişcă ascuţită, celuilalt sapă mare, ca să cureţe pămîntul de tufişuri şi de buruien Ei rîseră de treaba asta prea uşoară, dar omul le spus că, după ce terminau de curăţat locul, aveau de făcut acol un ţarc mare pentru vite, împrejmuit cu ţăruşi.

— O să vă dau nişte boi, să puteţi căra ţăruşii, le zise

— N-avem nevoie de boi, ne descurcăm noi singuri îi răspunseră cei doi.

Şi se apucară de treabă. Voinicul cu toporişca luă u ţăruş de lemn tare, îi dădu o lovitură zdravănă, de s afundă pe jumătate. Celălalt nu se lăsă nici el mai prejos se luară la întrecere, care-i mai puternic.

Nu trecu mult şi ţarcul fu gata, împrejmuit cum s cuvine cu ţăruşi înalţi, unul lîngă altul. Cînd omul ieş afară să vadă ce treabă au făcut argaţii pe care îi tocmise se sperie cînd dădu cu ochii de asemenea minune.

— Cum au izbutit oare să facă asemenea treabă Pesemne că sînt uriaşi flăcăii ăştia !

Iar cei doi voinici se uitau la el cu coada ochiului, rîzînd. Omul tăcu mîlc, intră în casă și-i spuse nevestei că argații pe care i-a primit la lucru nu sînt ca toți oamenii ci năzdrăvani, fiindcă prea au o putere de uriași.

Ieși iar afară, să le spună celor doi să mănînce ceva. Dar ei îi răspunseră că nu le era foame, că își aduseseră merinde cu ei.

Omul sărman se duse grabnic la vecinul lui cel bogat, și începu să-i povestească despre cei doi argați, care erau așa de voinici, că sfîrșiră în două zile cu desțelenitul și făcutul țarcului.

Bogatul acela avea un măgar nărăvaș, care era însuși diavolul.

— Dacă voinicii sînt atît de puternici precum spui, îi zise el cumătrului sărman, ia să punem un rămășag, să vedem de izbutesc să-mi îmblînzească măgarul ăsta din ogradă !

Și îi arătă măgarul cu pricina, legat zdravăn de un stîlp de fier.

Dar omul sărman îi răspunse că nu putea face prinsoarea pînă nu vorbește cu voinicii. Așa că își luă rămas bun, zicîndu-i :

— Pe mîine, cumetre ! Mîine o să vin cu răspunsul.

Cum ajunse acasă, îi chemă pe argați :

— Vecinul cel bogat vrea să facem o prinsoare.

Și le spuse ce treabă aveau de făcut. Cei doi îl îndemnară :

— Învoiește-te cu ochii închiși, pune rămășag, că izbutim ! N-avea grijă, că știm noi să-i venim de hac măgarului nărăvaș !

A doua zi, se duseră toți trei la vecinul cel bogat. În ogradă, măgarul era legat cu lanțuri grele de stîlpul de fier. Cei doi voinici își dădură îndată seama că măgarul era chiar diavolul, și se puseră pe treabă. Despicară un țăruș lung,

puseră hamurile pe măgar și-l legară de țăruș, dar în așa fel încît zăbala să-l stringă zdravăn. Apoi atîrnară de bici trei ocale de plumb, care loveau animalul, îmboldindu-l ca niște pinteni.

După ce sfîrșiră, se înfățișară cu măgarul stăpînului bogat. Cînd animalul, înfricoșat, dădu să sară și să azvîrle din copite, ei îl trîntiră la pămînt, de mai-mai să-i fărîme toți dinții. Apoi îi puseră frîul și hamurile, și măgarul, oricît se smuci, nu putu să scape. Curgeau șiroaie de sudoare de pe el de atîta opinteală și de furie. Cînd unul din voinici vru să-l încalece, animalul se scutură și-i dădu o lovitură de dîrlog peste ochî de-l lăsă chior.

Atunci voinicul îi spuse celuilat :

— Urcă-te și tu !

Și cînd îi simți pe amîndoi în spate, măgarul nu mai putu nici să miște. Îl traseră de coadă și făcură cu el tot ce poftiră. Îl duseră apoi stăpînului, zicîndu-i :

— Iată-ți măgarul, blînd precum vezi !

Omul cel sărman se uita la ei, și nu-i venea să-și creadă ochilor.

— Se pare c-am cîștigat eu rămășagul, cumetre ! zise el.

— Asta așa e !

Și îi dădu îndată toate cheile casei, că făcuseră prinsoare cum ca stăpîn peste moșie să rămînă cîștigătorul.

În clipa aceea, măgarul și omul bogat, care era stăpînit de diavol, se făcură nevăzuți și nu se mai ivîră nicicînd.

Atunci voinicii își luară bun rămas de la omul cel sărman, care rămăsese împietrit de uimire.

— Prietene, te-am ajutat cu dragă inimă să scapi de sărăcie ! grăiră ei.

Apoi o porniră la drum, și curînd se pierdură în depărtare.

BLANCA ROSA ȘI CEI PATRUZECI DE HOȚI

(CHILE)

A fost odată un om care a rămas văduv, cu o fetiță, pe nume Blanca Rosa. Fata era nespus de frumoasă, ieită maică-sa. Înainte de a muri, mama ei îi lăsase o oglindă vrăjită, care spunea adevărul ori de cîte ori o întrebai ceva.

După un timp, tatăl se însură cu o femeie rea și invidioasă. Cum văzu maștera că fata ei vitregă vorbea cu oglinda, i-o luă și o întrebă îndată, socotind că nu-i femeie care s-o întreacă în frumusețe :

— Cine-i cea mai frumoasă pe lume ?

Și oglinjoara răspunse, spunînd adevărul :

— Fiica ta !

Cînd auzi vorbele astea, maștera mai-mai să crape de ciudă. Porunci atunci unui slujitor bătrîn s-o omoare pe fie-sa vitregă. Dar slujitorului îi fu milă, și, în loc s-o omoare, o duse pe fată în codru și-o lăsă acolo. A doua zi, maștera întrebă iar oglinjoara :

— Cine-i cea mai frumoasă de pe lume ?

Și oglinjoara răspunse iar :

— Fiica ta, care n-a murit !

Mînioasă, maștera cea haină îl chemă pe slujitor și îl amenință cu moartea dacă n-o va ucide pe Blanca Rosa ; iar ca dovadă, să-i aducă ochii și limba fetei.

Bătrînul avea un cățel jucăuș, cu ochii albaștri. Cînd văzu că nu-i chip s-o scape pe sărmana fată, hotărî să-și omoare cățelul, și să-i ducă ochii și limba maștere, ca s-o încredințeze că Blanca Rosa a murit. Făcu întocmai cum se gîndise, și maștera fu mulțumită cînd el îi întinse o tipsie de argint cu ochii și limba, socotind că sînt ale fiică-si vitrege.

Părăsită în mijlocul codrului, biata Blanca Rosa duse multă vreme o viață tare grea, pînă cînd, într-o zi, dădu

peste ascunzătoarea unor hoți. Cățărîndu-se ea într-u copac, văzu mai mulți oameni care ieșeau de acolo. Dup ce se îndepărtară ei bine, fata se hotărî să se dea jos și s intre în sălașul lor. Rămase uluită de minunile dinăuntru bucate care mai de care mai gustoase și bogății cum nici n visase : podoabe scumpe, de aur și nestemate. Mîncă din toate, după pofta inimii, pînă se sătură ; apoi ieși afar se cățără iar în copac și adormi dusă.

Cînd cei patruzeci de hoți se întoarseră la ascunzătoare lor, își dădură seama, după neorînduiala de acolo, că cinev intrase și le descoperise sălașul. Căpetenia porunci înda unuia dintre ei să rămînă de pază la intrare, să-l prindă p făptaș.

A doua zi, toți ceilalți plecară iar, și Blanca Ros văzîndu-i că se îndepărtează, se dădu jos din copac. Atun hoțul care stătea la pîndă o zări și nu-i veni să-și creac ochilor că e cu putință să fie pe lume o făptură atît frumoasă. Socoti că venea de pe alte tărîmuri, și dăd fuga să-i ajungă din urmă pe ceilalți, să le spună și l vestea. Chit că nu-i dădură crezare, se întoarseră cu toț De astă dată căpetenia porunci să rămînă cinci oame de pază, să vadă cînd s-o ivi făptura aceea minunată. D nu trecu mult, și cei cinci veniră cu sufletul la gură dup ceilalți. Făcură iar cale-întoarsă, însă Blanca Rosa ascunsese. Atunci căpetenia hotărî să rămînă chiar el pază, căci nu se încredea în spusele celorlalți.

După puțină vreme, se ivi Blanca Rosa. Căpeteniei i păru că nu mai văzuse nicicînd o fată mai frumoasă, și privi mut de admirație. Se strînseră și ceilalți hoți, crezîn cu toții că ceea ce vedeau nu era o făptură de pe lumea ast ci un înger din cer, coborît să-i dojenească pentru făr delegile lor. Dar ea, cînd îi văzu în genunchi în fața cerînd cu umilință iertare, se sperie și le spuse că nu e altceva decît o biată orfană prigonită de mașterа ei hain și că tot ce voia era puțină mîncare, să nu moară de foam prin pustietățile acelea. Hoții nu crezură nici un cuvînt,

o ţineau una şi bună că e un înger din cer ; i se închinară şi îi făcură un tron de aur, punîndu-i cele mai scumpe veşminte şi cele mai strălucitoare podoabe. Şi din ziua aceea, Blanca Rosa rămase la cei patruzeci de hoţi, unde trăia fericită, în îndestulare.

Se răspîndi curînd vestea că în codru îşi avea sălaşul o ceată de hoţi care se închinau unei fete neasemuit de frumoase. Cînd ajunse şi la urechile maşterei, nu-i veni să creadă, căci ea se socotea singura femeie frumoasă de pe lume. Luă iute oglinjoara şi-o întrebă :

— Spune-mi, oglinjoară fermecată, cine e cea mai frumoasă ?

Oglinda îi dădu răspuns :

— Fiica ta vitregă, Blanca Rosa !

Plină de otravă, maştera dădu fuga la o vrăjitoare, căreia îi spuse că o să-i dea oricît i-o cere, numai s-o omoare pe fată. Vrăjitoarea se învoi, şi o porni în căutarea fetei. Nimeri în ascunzătoarea hoţilor şi izbuti, cu minciuni şi vicleşug, s-o vadă pe Blanca Rosa. Prefăcîndu-se că e o biată femeie săracă, primi banii cu care o milostivi fata şi-i dădu drept mulţumire un coşuleţ cu fructe. Dar Blanca Rosa nu vru să primească, spunîndu-i să-l păstreze, că ea are tot ce-i poftește inima. Atunci vrăjitoarea îi zise :

— Dacă nu primeşti darul meu, lasă-mă baremi să-ţi ating rochia ori să-ţi mîngîi părul de mătase !

Şi trecîndu-şi mîna prin părul fetei, îi înfipse iute în cap un ac vrăjit. În clipa aceea, Blanca Rosa căzu într-un somn adînc ca moartea. Vrăjitoarea plecă tiptil, de teamă să n-o prindă hoţii, şi se duse grabnic la maşteră să-i spună că fie-sa vitregă nu mai trăieşte.

Cînd hoţii se înapoiară seara, o găsiră pe Blanca Rosa nemişcată. Li se păru la început că doarme, dar văzînd că zile în şir nu dă nici un semn de viaţă, crezură că a murit. O plînseră toţi cu mare jale, şi se căzniră cum putură s-o aducă la viaţă, dar în zadar. Nemaiavînd ce face se pregătiră s-o îngroape, dar, ca să n-o bage în pămînt, hotărîră

să-i dea drumul pe mare. O puseră într-un sicriu ferecat în aur și argint, îmbrăcată în straie mîndre și împodobită cu cele mai frumoase salbe. Închiseră bine sicriul, să nu intre nici o picătură de apă, și-l aruncară în mare.

Trăia pe atunci, în împărăția din apropiere, un prinț mîndru, împreună cu cele două surori mai mari ale lui, nemăritate. Prințului îi plăcea tare mult să pescuiască. Într-o bună zi, pe cînd se afla în larg, cu barca, trăgînd de năvoade, zări un sicriu strălucitor, purtat de valuri. Vrînd să afle ce era înăuntru, le porunci pescarilor din barcă să-l scoată la mal. Se căzniră din greu și, în cele din urmă, izbutiră. Prințul porunci să fie dus sicriul în odaia lui, și apoi să fie lăsat singur. Nu izbuti însă să-l deschidă, fiindcă era bine ferecat. Încercă atunci cu tot felul de scule, și abia după șapte zile și șapte nopți de trudă putu să-l deschidă. Tare se mai minună cînd dădu cu ochii de fata cea frumoasă, îmbrăcată cu haine mîndre și acoperită de podoabe de preț. O luă în brațe și-o așeză pe patul lui. Prinse a-i scoate podoabele, căutînd să dibuiască taina făpturii minunate care părea că doarme adînc. Cînd să-i desprindă pieptănul de aur din părul ca mătasea, degetele lui aflară gămălia acului înfipt. Îl scoase fără zăbavă și fata reveni la viață. Atunci prințul își dădu seama că fusese vrăjită și că el rupsese vraja.

Trezindu-se singură lîngă un bărbat necunoscut, Blanca Rosa întrebă cu spaimă :

— Unde sînt tovarășii mei ?

Ca s-o liniștească, prințul prinse a-i povesti cum a găsit-o în mare ; îi mai spuse că el era un om bun, că n-avea de ce să se teamă lîngă el. Dar fiindu-i frică să nu plece în lipsa lui, înainte de a ieși din odaie, el îi înfipse acul vrăjit în cap, și fata adormi pe loc. Nu-i trebui mult prințului pînă să se hotărască : fata îi căzuse nespus de dragă. Se întoarse la ea în odaie, îi scoase acul din cap și-i spuse că n-a izbutit să-i găsească tovarășii, dar o rugă să rămînă la palatul lui, să-i fie nevastă. Îi mai spuse că

dacă nu voia să iasă la început din odaie, putea sta ascunsă acolo, că nimeni n-o să afle taina, nici chiar surorile lui.

Peste cîteva zile, cînd prințul ieșise la pescuit, surorile, curioase să afle ce ascundea el cu atîta grijă în odaie, intrară înăuntru și dădură peste Blanca Rosa, întinsă pe pat. Văzînd cît de frumoasă era fata necunoscută, surorile fură cît pe-aci să crape de ciudă. Sărind la ea, îi sfîșiară hainele mîndre, îi rupseră podoabele și o goniră în zdrențe afară din palat. Biata Blanca Roza fugi îngrozită să se ascundă, și nimeri în coliba unui cizmar bătrîn, care se îndură de chinul ei și o primi cu dragă inimă.

Cînd se întoarse prințul acasă și n-o află pe fată, întrebă de ea, deznădăjduit, pe toți din palat. O porni apoi prin împărăție, căutînd-o neostenit pretutindeni. Cutreieră el mult, fără țintă, pînă cînd îi spuse cineva că în coliba pantofarului se adăpostea o fată negrăit de mîndră. Se duse grabnic acolo și o găsi pe Blanca Rosa. O luă înapoi la palat și porniră să facă pregătirile de nuntă.

Surorile cele haine își primiră pedeapsa pentru fapta lor, iar ei făcură o nuntă strălucită. Blanca Rosa îi ceru prințului să-i poftească și pe tovarășii ei, cei patruzeci de hoți, care veniră bucuroși, aducîndu-i daruri scumpe. De atunci, Blanca Rosa și prințul trăiră fericiți ani mulți, în pace și bună înțelegere.

PRINȚESA DISPREȚUITĂ CARE-ȘI IUBEA TATĂL CA SAREA ÎN BUCATE

(CUBA)

A fost odată un împărat care avea trei fete. Într-o zi le chemă la el și le întrebă :

— Cît de tare mă iubiți, fetele mele ?

Una îi răspunse :

— Îmi eşti mai drag decît viaţa !

Cealaltă zise şi ea :

— Iar mie, mi-eşti mai drag ca mine însămi !

Dar cea de a treia spuse :

— Mie mi-eşti mai drag ca sarea-n bucate.

Cînd auzi că fata cea mică îl iubea ca sarea în bucate, împăratul se înfurie şi o alungă din palat.

Fata plecă, îmbrăcată în straie de bărbat, şi se băgă slugă la palatul altui împărat, să aibă grijă de găini şi de curcani. Dar mai înainte îşi ascunse bine straiele mîndre, de prinţesă.

Se împliniră trei zile de cînd era la palat, cînd, într-o noapte, unul dintre argaţi auzi mare hărmălaie între găini şi curcani. Se sculă şi, uitîndu-se afară în ogradă, văzu o prinţesă neasemuit de frumoasă. Păsările, speriate de atîta strălucire, stîrniseră larma aceea.

A doua zi, argatul se duse la palat şi-i zise împăratului :

— Bagă de seamă, luminăţia-ta, că ai tocmit la păsări o fată, nu un bărbat !

— Cum să fi tocmit o fată ? se miră împăratul.

— Am văzut-o cu ochii mei azi-noapte îmbrăcată femeieşte, cu nişte straie strălucitoare.

Împăratul hotărî să stea de veghe şi, cum se lăsă noaptea, se puse la pîndă. Nu trecu mult şi fata ieşi în ogradă, cu straiele de prinţesă. Atunci împăratul o chemă, zicîndu-i :

— Vino încoace ! Ce s-a întîmplat, de ce te-ai ascuns în straie de bărbat ?

— Tatăl meu m-a alungat din palatul lui, prinse a-i povesti ea, fiindcă i-am spus că-mi este drag ca sarea în bucate.

Împăratul chibzui, apoi îi spuse :

— Să te duci mîine la bucătărie, să pregăteşti nişte bucate !

Și-i porunci să facă totul fără să pună pic de sare.

Apoi trimise sol la împăratul vecin, tatăl fetii, să-l poftească la prînz.

Cînd sosi tatăl prințesei, fu așternută masa. Iar gazda, împăratul cel tînăr, îi zise :

— Te-am invitat, împărate, să prînzim împreună !

— Și am venit cu dragă inimă ! îi răspunse oaspetele.

Începură să aducă la masă bucatele.

Împăratul îmbuca fără tragere de inimă, fiindcă, așa nesărată, mîncarea n-avea nici un gust.

— Ce-ai pățit, înălțimea-ta, de ce nu mănînci ? îl întrebă împăratul cel tînăr.

— Iată ce e, ți-o spun pe șleau : bucatele astea n-au sare.

— Tare mă mir de vorbele astea, că doar te-ai supărat pe fata cea mică și ai alungat-o atunci cînd ți-a zis că te iubește ca sarea în bucate ! Ce-ai da s-o vezi iar ?

Împăratul răspunse, fără să stea pe gînduri :

— Coroana !

Atunci împăratul cel tînăr i-o arătă pe fată. Și așa se întîmplă de rămase împăratul cu fiică-sa care-l îndrăgea cel mai mult, dar își pierdu coroana.

CEI DOI ORFANI

(MEXIC)

A fost odată un frățior și o surioară, care, de mici, rămaseseră orfani de mamă. După o vreme, tatăl lor porni să-și aleagă altă nevastă. După ce făcură nunta, mama cea vitregă îi zise bărbatului :

— Să știi că dacă nu duci de aici copiii, plec de la tine.

Tatăl nu voia să se despartă de copii, și-i răspunse :

— Cum să fac așa ceva ? Doar sînt copiii mei, îmi sînt dragi și mă doare inima să mă despart de ei.

— Păi atunci, dacă nu m-asculți, o să plec eu și o să te las.

Tatăl n-avu încotro și, ca să nu-l părăsească nevasta cea de-a doua, luă într-o zi copiii, îi duse la munte și-i lăsă acolo, zicîndu-le :

— Rămîneți aici, copii ! Merg să-mi încarc măgarii și, cînd termin treaba, vin să vă iau.

Copiii rămaseră să-l aștepte, dar tatăl nu se mai întoarse. Se făcu tîrziu, se lăsă noaptea, și copiii nu știau încotro s-o apuce. În cele din urmă, se urcară într-un copac și petrecură noaptea acolo. A doua zi dis-de-dimineață o porniră iar în căutarea tatălui lor. Merseră ei ce merseră pînă dădură de o pădure deasă, unde văzură o peșteră. Și cum iar se lăsa întunericul, fratele zise :

— Ascultă, surioară, ce ne facem ? Iată că se înnoptează, unde-o să dormim ?

— Să rămînem aici, în peșteră, răspunse ea, că aici sîntem la adăpost de fiare.

Și se ascunseră amîndoi în peșteră. Deodată, dădură cu ochii de o leoaică cu doi pui mititei.

— Ia uite, surioară, o cățea cu pui ! Hai să furăm cățeii !

— Ba nu, frățioare, că o să ne mănînce cățeaua. Mai bine lăsăm pînă mîine, în zori, cînd pleacă mama s-aducă de mîncare puilor. Cum pleacă ea, îi luăm cățelușii.

Zis și făcut. Se sculară dimineața în zori și, cum plecă leoaica, frații luară puii, crezînd că-s căței.

Fratele și sora își ridicară o căsuță și trăiră multă vreme în pădure, în tovărășia leilor, care creșteau pe zi ce trecea. Băiatul își făcu un arc cu care vîna păsări și iepuri ; astfel, el, surioara lui și puii de leu aveau mîncare din belșug. Cînd era la vînătoare, sora rămînea acasă, cu leișorii. Pînă într-o bună zi, cînd se pomeniră că leii se făcuseră mari...

Se întîmplă să treacă atunci pe acolo niște tîlhari care aflaseră că fratele și sora trăiau singuri și aveau o groază de bani. Ei, nu chiar bani, ci o mulțime de piei de la animalele pe care le vîna băiatul. Pieile astea erau tare scumpe, așa că frații erau bogați. Tîlharii voiau să dibuiască pieile, să le fure, dar nu se puteau apropia de casă din pricina leilor.

Într-o dimineață, fratele plecă la pădure să vineze iguane, din acelea cu carnea gustoasă. Luă și leii cu el. Tîlharii stătură la pîndă și, cînd văzură că sora a rămas singură în căsuță, intrară și-i spuseră :

— Ce faci aici, fetițo ? O să te luăm cu noi.

— Nu mă luați, se rugă ea, mai bine lăsați-mă și plecați, că acum se întoarce frate-meu, întovărășit de două animale primejdioase, care o să vă mănînce.

Hoții se speriară și plecară. Dar a doua zi se întoarseră și stătură iar la pîndă. Băiatul se pregăti să plece la vînătoare, dar nu mai luă animalele cu el, fiindcă surioara îi povestise ce pățise cu tîlharii.

— Ai grijă, îi spuse ea, că se prea poate ca tîlharii să fie pe-aici pe aproape.

— Nu te teme, surioară ! Îți las leii cu tine, să te păzească.

— Ba nu, zise sora, mai bine ia-i cu tine, să te apere, că tu treci prin primejdii mai mari.

Și după ce plecă fratele, fata se duse la fîntînă s-aducă apă, să facă mîncare.

Cînd o văzură singură, tîlharii ieșiră din ascunzătoare și-i spuseră :

— De data asta nu mai scapi ! Să ne dai toți banii pe care-i aveți, că de nu, te omorîm !

— Dar n-avem bani, le răspunse ea speriată.

— Atunci toate pieile scumpe de animale.

— Luați tot ce vă poftește inima, numai nu mă omorîți !

— Ba îți luăm și viața !

— Lăsați-mă barem să-mi iau rămas bun de la cîinii mei, se rugă ea.

Și-i strigă pe nume pe cei doi lei. Leii o auziră de departe, veniră ca vîntul și într-o clipă îi făcură bucăți pe tîlhari. Lăsară nevătămați doar caii, pe care-i luă fratele cînd se întoarse. Aflînd de cele întîmplate, zise pe gînduri :

— Surioară, tîlharii spuneau că pieile astea de animale sînt scumpe ? O să luăm bani buni pe ele. Cobor să le vînd la tîrg.

— Nu pleca, frățioare, că ai să rămîi acolo și mă lași singurică !

— Ba mă-ntorc, n-avea grijă !

Încălecă pe unul din caii înșeuați și plecă spre tîrg. Cînd ajunse aici, începu să arate oamenilor mîndrețea de piei.

Vestea ajunse și la urechile regelui, care avea o fată. Trimise îndată după flăcău să vină să i se înfățișeze.

— O să-ți cumpăr o piele scumpă, îi făgădui el fetei. Alege-o pe care vrei !

Cum îl văzu pe flăcăul care venise cu pieile, fetei îi căzu drag și-l dori de bărbat.

— Nu pleca, îi spuse ea, rămîi aici ! Dacă vrei, mă mărit cu tine.

— Nu-i cu putință, îi răspunse flăcăul, trebuie să mă întorc la munte, că m-așteaptă acolo surioara.

— Nu te întoarce, rămîi aici, c-o să-ți dau palatul tatălui meu, straie bogate și tot ce-ți poftește inima.

Cînd văzu el atîta mîndrețe în jur, rămase la palat și se însură cu fata regelui.

Sora îl aștepta multă vreme și, pe zi ce trecea, se întrista tot mai tare. Își plîngea fără încetare fratele, pînă cînd, într-o zi, se hotărî s-o pornească în căutarea lui.

Luă ea alt cal din cei care fuseseră ai tîlharilor, se îmbrăcă frumos și coborî de la munte, întovărășită de cei doi lei. Se opri la prima căsuță, și acolo află că fratele ei a luat de nevastă pe fata regelui.

— Nu, nu se poate să fie fratele meu !

— Ba da, s-a însurat cu fata regelui, și de tine a uitat ! îi spuseră oamenii.

Și atunci sora s-a întors din drum, cu inima grea de mîhnire. Nu trecu mult și biata de ea muri de supărare. Iar leii, cînd văzură că stăpîna lor s-a prăpădit, se așezară lîngă ea și se stinseră și ei.

JÔ ȘI ARTÉMISE

(MARTINICA)

În vremurile de demult, diavolul îmbătrînise tare de tot, dar nu coborîse încă în iad. Își avea lăcașul departe, hăt departe, la munte. Cum era bătrîn și urît, nu mai izbutea să ademenească nici o femeie.

Trăia pe atunci o fată, cea mai mîndră de pe meleagurile acelea, pe care o chema Artémise. Ea își dăruise inima lui Jô, un flăcău chipeș și viteaz fără seamăn.

Într-o seară, cînd pe cer se ivise cornul subțire al lunii, ca niște corniță de drac, Artémise și Jô se îndepărtară de sat, ca să-și mărturisească dragostea. Deodată, auziră un zgomot asurzitor, de parcă bubuia tunetul. Ridicară privirea și văzură că pe cer nu se arătase nici un nor de furtună, dar zăriră niște coarne luminoase ce se deslușeau tot mai limpede. Se gîndiră că avea să se lase o noapte grea, și hotărîră să se întoarcă grabnic.

Dar pe neașteptate, Artémise fu înghițită de beznă și Jô nu izbuti s-o țină lîngă el, în ciuda sforțărilor lui deznădăjduite. Auzi pentru ultima oară strigătele sfîșietoare ale fetei, pierzîndu-se în depărtarea muntelui.

A doua zi în zori, Jô se duse la vrăjitoare. Îi povesti ce se întîmplase și-i încredință o șuviță din părul Artémisei,

pe care o purta mereu la el, într-o punguță de bumbac roșu. Vrăjitoarea îi destăinui atunci că fata fusese răpită de diavol.

Jô o porni fără zăbavă către lăcașul diavolului. Ajunse într-un tîrziu în fața unei peșteri tăiate în chip de poartă. Făcuse cale atît de lungă pînă acolo, că începuse să se întunece. Curînd, îl văzu chiar pe diavol, care se întorsese acasă cu brațele încărcate de stofe prețioase. Jô socoti că diavolul vrea s-o ia de nevastă pe Artémise, și la gîndul acesta furia și iubirea îi dădură curaj. Tiptil, se luă după el și văzu că peștera avea trei rînduri de porți, păzite fiecare de cîte un drac.

Primul drac avea o gură cît o șură, ce-i ajungea pînă la urechi și niște fălci uriașe. Așezat pe un morman de pietre, se juca cu ele de parcă erau niște fulgi. Uneori i se sfărîmau în pumni, scoțînd scîntei, căci erau bucăți de cremene. Din cînd în cînd, se oprea din joc, ca să înfulece niște pietre, pe care le zdrobea cu fălcile, făcînd un zgomot îngrozitor.

Cel de al doilea drac avea o limbă ca un țipar uriaș, pe care n-o putea ține niciodată în gură, fiindcă nu-i încăpea. Tocmai aduna cu limba tăciunii aprinși împrăștiați de vînt dintr-un cuptor.

Cel din urmă dintre diavoli avea niște picioroange răsucite, cu ghiare, și tot așa îi erau și mîinile. Se adăpa dintr-o tigvă, apoi cobora pînă pe fundul unui puț adînc.

Toți trei aveau o înfățișare chinuită și o privire plină de vrajbă. Jô pricepu că i-ar fi peste putință să pătrundă înăuntru la diavol, și se întoarse acasă, deznădăjduit. Dar cum noaptea e sfetnic bun, a doua zi se duse iar pînă la prima poartă a lăcașului diavolului.

— Ziua bună ! îi zise el primului drac. Am venit să-mi iau înapoi mireasa, pe care stăpînul tău mi-a furat-o.

— Pleacă de aici ! îi strigă diavolul. Mi-e o foame în dimineața asta, că sînt în stare să te mănînc întreg ! De

atîta amar de vreme sînt pedepsit să mă hrănesc doar cu pietre !

— Bietul de ţine ! Ia mai bine pîinea asta pe care ţi-am adus-o şi lasă-mă să trec, te rog fierbinte !

Dracul, hămesit luă iute pîinea, închise ochii şi Jô trecu şi ajunse la cea de a doua poartă.

— Ziua bună ! îi zise dracului care stătea de pază. Lasă-mă să trec, că sînt tare zorit : mă aşteaptă aleasa mea.

— Pleacă îndată de aici ! îi strigă diavolul care aduna tăciunii cu limba. Mă chinuiesc cumplit ca să-ţi vorbesc, căci limba mea e toată o rană !

— Sărmane drac ! Cruţă-ţi limba şi ia măturoiul ăsta pe care ţi l-am adus, ca să aduni cu el jarul.

Şi aşa putu ajunge Jô la ultima poartă.

— Ziua bună ! grăi el către al treilea drac. Mă laşi să mă duc la mireasa mea, care mă aşteaptă nemîngîiată ?

Diavolul însetat îşi lăsă binişor tigva şi-i strigă :

— Pleacă iute de aici, de nu vrei să te sugrum, şă-ţi beau sîngele ! Sînt pedepsit ca, ori de cîte ori mi-e sete, să cobor pînă în fundul puţului, care e atît de adînc, că pînă ajung sus mi se face iar sete.

— Bietul de tine ! Ia frînghia asta, leagă cu ea găleata şi n-ai să te mai trudeşti atîta !

Diavolul chinuit de sete luă frînghia, şi Jô, călăuzit de iubire, o găsi pe Artémise şi fugi împreună cu ea. Zgomotul paşilor lor îl trezi însă pe diavolul cel bătrîn, care se odihnea. Se ridică şi rămase împietrit de uimire cînd îşi dădu seama de curajul celui care cutezase să ajungă pînă la el. Slobozi apoi nişte hohote cumplite, care ţintuiră locului pe cei doi îndrăgostiţi. Cu greu fură în stare s-o ia iar la fugă, ţinîndu-se de mînă. Atunci diavolul se opri din rîs şi, fără să se clintească, încrezător în puterea lui, strigă :

— Diavole însetat, prinde-l pe flăcăul care trece şi îneacă-l în puţ !

— Ba n-am să fac una ca asta, că mi-a dăruit frîngh care mi-e de mare ajutor ! îi răspunse dracul.

Nici n-avu vreme diavolul cel bătrîn să-şi arate supă rarea, că Jô cu Artémise de mînă se şi îndreptă către doua poartă.

— Diavol al focului ! Prinde-l pe fugar şi arde-l ! Î poruncesc să-l arzi !

Dar diavolul focului îşi văzu binişor mai departe d măturat, prefăcîndu-se că n-a auzit nimic.

— Diavole hămesit, fiule ! strigă atunci stăpînul. Tu care mereu te plîngi că ţi-e foame, prinde-l pe flăcău mănîncă-l !

De data asta, parcă în porunca lui se strecurase fărîmă de rugă. Dar diavolul hămesit îi răspunse că nu putea mînca pe cel care tocmai îi alungase foamea cu minunăţie de pîine.

Şi aşa se întîmplă că Jô, biruitor, o scoase pe Artémise din braţele necuratului.

A doua zi făcură nuntă mare şi se încinse o petrecer cum nu s-a mai văzut. Iar eu, tocmai cînd mă aplecaser sub masă s-adun un osicior scăpat de un mesean sătu primii o lovitură de picior zdravănă, care mă azvîrli tama aici, să vă înşir povestea asta !

PRINŢESA CARE RUPEA ŞAPTE PERECHI DE ÎNCĂLŢĂRI ÎN FIECARE NOAPTE

(CHILE

A fost odată un împărat care avea o singură fată. Era tare mîndră prinţesa, dar avea nişte purtări ciudate şi tainice : ziua nu ieşea decît rar din iatacul ei, iar noaptea şi-o petrecea fără ca cineva să ştie cum. Şi în fiecare di-

mineață, slujnica ei găsea la ușa iatacului șapte perechi de încălțări făcute ferfeniță, ca și cînd prințesa ar fi făcut o călătorie lungă, lungă, pe poteci stîncoase.

Împăratul era cuprins de o cumplită grijă, și ardea de nerăbdare să afle cum de prăpădea fiică-sa șapte perechi de încălțări noapte de noapte. Nu fu în stare să afle singur ce se petrecea și atunci chemă la sfat pe cei mai isteți dintre supușii lui. Le povesti cum prințesa rupea șapte perechi de încălțări în fiecare noapte, și le mai spuse că, grija lui fiind nespus de mare, s-a hotărît să răsplătească cu dărnicie pe cel care va dezlega taina, ba chiar să-i deie fata de nevastă. Răsplata împărătească nu era de lepădat, și mulți tineri încercară să afle ce se petrecea.

— Bine, îi zise împăratul primului dintre ei, la noapte să rămîi de veghe lîngă iatacul prințesei.

Și tînărul făcu întocmai. Dar de cum se pregăti de veghe, prințesa se apropie de el și-i dădu un pahar cu apă. Tînărul bău, și îndată căzu într-un somn adînc, așa încît nu putu să vadă nimic din ce se petrecea în jur.

Tot așa mai pățiră încă vreo doi-trei tineri ; băură apa, adormiră îndată și nu fură în stare să afle cum își petrecea prințesa nopțile.

Vestea despre grija tot mai mare a împăratului și despre răsplata hotărîtă ajunse la urechile unui flăcău tare isteț, care trăia departe de curte. Era singurul fiu al unei văduve, și unicul ei sprijin. Tînărul stătu și chibzui, zicîndu-și :

„Dacă aflu din ce pricină rupe prințesa șapte perechi de încălțări în fiecare noapte o să cîștig mare avere și-o să-i pot face viața ușoară sărmanei mele mame care, pe bună dreptate, merită să aibă parte de belșug la bătrînețe. O să-i cer încuviințarea".

La început bătrînica nici nu vru s-audă, de teamă să nu pățească fecioru-său vreo nenorocire. Dar pînă la urmă, n-avu încotro și încuviință, chiar dacă o făcu cu

lacrimi în ochi. Îi dădu binecuvîntarea și flăcăul p
la drum.

Merse el cale lungă, prin locuri neumblate și pu
pînă ajunse într-un biet sătuc alcătuit dintr-un pumn
case, printre care se zărea turnul unei bisericuțe.

Flăcăul, nefiind de prin partea locului, se uita
hotărît în dreapta și în stînga. Îl văzu o bătrînică, ce stă
și împletea ciorapi în poarta unei căsuțe. După ce-i d
bineție, îl întrebă :

— Încotro ai pornit-o, voinice ?

— Mă duc la palatul împăratului, să văd de pot a
de ce prăpădește prințesa șapte perechi de încălțări
noapte.

— De ce nu intri să îmbuci ceva, înainte de a-ți ur
drumul, sau vrei mai întîi să treci pe la biserică ?

— Mai întîi se cuvine să ascult cuvîntul Domnului,
o să am eu timp să mănînc pe urmă, răspunse flăcăul,
se duse la biserică.

După ce ascultă cu credință slujba, se întoarse la ca
bătrînicii, care-l omeni cu un prînz îmbelșugat.

Iar cînd fu gata de drum, băbuța cea bună îi zis

— Mulți tineri au trecut pe-aici, mergînd la curt
împăratului, ca să afle de ce rupe prințesa șapte perec
de încălțări pe noapte. Dar toți au vrut mai degrabă
mănînce decît să meargă la biserică, uitînd că omul nu
făcut să-și ducă zilele numai cu pîine, ci și cu cuvînt
Domnului. Din pricina asta n-a izbutit nici unul din
Tu ești mai bun ca ceilalți, și meriți să-ți spun ce trebu
să faci : mai întîi, să nu bei din apa pe care o să ți-o d
prințesa, fiindcă din pricina asta au adormit pe da
ceilalți flăcăi.

— Așa o să fac, bunicuțo !

— Și apoi, ține încălțările astea de fier, care-s ferm
cate și te vor face nevăzut ; cu ele ai să poți să te ții fă
grijă după prințesă, cînd o să iasă din iatac.

— Mulțumesc frumos pentru poveste, bunicuțo, și acum dă-mi binecuvîntarea, s-o pornesc mai departe.

Băbuța îi dădu binecuvîntarea, și flăcăul se așternu la drum, cu cizmele de fier. A doua zi în zori ajunse la palatul împăratului. Cînd aflară pentru ce venise, servitorii îl lăsară să intre la împărat.

— Te încumeți să spui că mîine o să-mi poți dezvălui cum de prăpădește prințesa șapte perechi de încălțări pe noapte ? îl întrebă împăratul, după ce-l ascultă.

— Așa nădăjduiesc, luminăția-ta.

— Bine, atunci la noapte vegheaz-o pe prințesă !

Se lăsă noaptea și flăcăul se duse să stea de veghe la iatacul fetei. Cînd să se așeze, prințesa se apropie de el și-i dădu un pahar cu apă, să-i potolească setea. Flăcăul mulțumi, se făcu că bea, dar pe ascuns turnă apa pe jos. Se prefăcu, în scurtă vreme, că doarme buștean și fata, crezînd că într-adevăr a adormit, își puse o pereche de cizmulițe noi și fugi din iatac. Cum o văzu că pleacă, flăcăul își încălță cizmele de fier, care-l făcură nevăzut, și se luă după ea.

Bătu prințesa cale lungă, cu pas ușor, iar flăcăul se ținea într-una după ea. Fata se opri lîngă o tufă de scaieți și zise :

— Seara bună, scaieților ! Gata-mi sînt încălțările ?

— Seara bună, prințesă ! Gata sînt ! Dar cum de vii însoțită ? o întrebă tufa de scaieți.

Se uită fata înapoi, dar nu văzu pe nimeni. Își schimbă cizmulițele, și se așternu la drum. Merse ea ce merse, cu mare grabă, și flăcăul după ea. Ajunseră la niște pietre, și prințesa zise :

— Seara bună, pietrelor ! Gata-mi sînt încălțările ?

— Seara bună, prințesă ! Gata sînt ! Dar cum de vii însoțită ? o întrebară pietrele.

Se uită iar fata înapoi, și nu văzu pe nimeni. Își pu altă pereche de încălțări și o porni mai departe, așa repede și de ușor de parcă nu atingea pămîntul. I flăcăul se ținea pas cu pas după ea, ocrotit de cizmele fier care-l făceau nevăzut.

Ajunseră la un rîu, și prințesa îi spuse :

— Seara bună, rîule ! Gata mi-s încălțările ?

— Seara bună, prințesă ! Gata sînt ! Dar cum de î însoțită ? se minună rîul.

Se întoarse iar fata să se uite înapoi, și nici de da asta nu văzu pe nimeni. Își puse a treia pereche de încă țări. trecu rîul și-și văzu de drum. Într-un tîrziu, ajun la un palat mîndru, care se zărea din depărtare, strălu cind ca de pe altă lume în sclipiri de toate culorile. Bă încetișor în poartă de șapte ori, și îi deschise un slujito

— Seara bună, paznice ! Gata mi-s încălțările ?

— Seara bună, prințesă ! Gata sînt ! Dar cum de v însoțită ? o întrebă paznicul.

Fata privi în jurul ei, dar nu văzu pe nimeni s- însoțească. Își schimbă încălțările și intră într-o încăper mare. Flăcăul intră și el și se piti după ușă. Văzu de acol perechi mîndre de fete și flăcăi, jucînd și cîntînd. Cea surile parcă zburau, unul după altul, fără ca nimeni s ostenească. Se opriră din joc doar atunci cînd fură pofti la cină, și se îndreptară cu toții spre altă încăpere.

Văzînd că încăperea unde se afla rămăsese pustie flăcăul ieși din ascunzătoare și o străbătu să vadă ma bine minunățiile din jur. Ajunse pînă în colțul unde er muzica după care jucau, și, ca să aibă o dovadă că urmase pas cu pas pe prințesă, tăie o strună de la chitar de aur, o puse bine și se întoarse iute în ascunzătoare

După cină, jucară cu și mai mult foc. În zori, cînd ceasurile bătură de patru ori, prințesa se desprinse di joc și dădu să plece. Dar chiar atunci văzură că lipse

struna de la chitara de aur, și bănuiala căzu asupra ei, că era singura care voia să plece așa devreme. Jignită de moarte, fata plecă fără să-și ia rămas bun de la nimeni, zicînd că niciodată n-o să-i mai calce piciorul în palatul acela. Flăcăul se ținu mereu după ea și merseră ei cale lungă, lungă. Prințesa fugea și mai iute ca la venire, fiindcă întîrziase la plecare.

Ajunseră la malul rîului, și fata zise :

— Bună dimineața, rîule ! Gata-s încălțările mele ?

— Bună dimineața, prințesă ! Gata sînt ! Dar cum de vii însoțită ? o întrebă rîul.

Se uită ea în jur, dar nu văzu pe nimeni s-o însoțească. Își schimbă încălțările, și se așternu la drum. Făcură cale lungă și ajunseră la pietre.

— Bună dimineața, pietrelor ! Gata mi-s încălțările ?

— Bună dimineața, prințesă ! Gata sînt. Dar cum de vii însoțită ? spuseră și pietrele.

Iar se uită prințesa în jur, fără să vadă pe cineva. Își puse încălțările cele noi, și o porni mai departe. Ajunseră la tufa de scaieți ; fata îi făcu aceeași întrebare și primi același răspuns. Iar flăcăul o urma pas cu pas, fără să fie văzut pentru că avea cizmele fermecate.

Izbuti prințesa să ajungă la palatul tatălui ei mai înainte să se fi luminat de ziuă, se duse la ea în iatac și căzu într-un somn adînc.

Bietul împărat nu închisese ochii toată noaptea, nerăbdător să afle ce ispravă făcuse flăcăul peste noapte. Cum se sculă, porunci să i se înfățișeze și-l întrebă.

— Ai aflat de ce prăpădește fie-mea șapte perechi de încălțări pe noapte ?

— Am dezlegat taina, îi răspunse flăcăul. În fiecare noapte prințesa merge să joace într-un palat îndepărtat. Ca să ajungă acolo, trebuie să-și schimbe încălțările, de trei ori la dus, o dată cînd intră în palat, și de trei ori la

întors. Și, pe lîngă faptul că e lung, drumul e și tare rău, că se fac ferfeniță cizmulițele de mătase ale prințesei.

Și-i povesti mai departe cum întrebase fata tufa de scaieți, pietrele și rîul, apoi cum jucase la palatul îndepărtat pînă la patru dimineața, și cum o bănuiseră că a furat struna de la chitara de aur, pe care o luase el.

— Și ca să dovedesc că e adevărat tot ce-am povestit, iată luminăția-ta, struna cu pricina ! zise flăcăul.

„Ce-o să zică fie-mea despre toate astea ?" se gîndi împăratul.

Să mi se înfățișeze fără întîrziere ! porunci el paznicilor.

— Cunoști struna asta ? o întrebă el, cînd fata se apropie de tron.

— Vai, tată ! strigă prințesa fără să-și poată ascunde mirarea ; dă-mi-o înapoi, că din pricina ei cinstea mi-a fost pusă pe nedrept la îndoială.

— Struna nu-i a ta, ci a flăcăului care te-a urmat pas cu pas astă-noapte.

— Ce bine, se bucură fata ; în sfîrșit, mi-a pus capăt chinului, desfăcîndu-mi vraja care mă ținea în puterea ei, noapte de noapte ! Acum flăcăul trebuie să meargă la palatul fermecat, să ducă dovada nevinovăției mele. Dă poruncă, tată, să pornească de grabă, iar eu îți voi da ascultare în toate, după cum ți-e voia împărătească.

— Voia mea e să te măriți cu flăcăul ăsta viteaz, care te-a izbăvit de vrajă !

Și se însură flăcăul cu prințesa care prăpădea șapte perechi de încălțări pe noapte. Nicicînd nu mai porni ea noaptea la drum, ci petreceau și jucau împreună la ei în palat.

Iar flăcăul cel viteaz n-o uită pe maică-sa ; o aduse din sat ca să-și petreacă zilele în belșug, la curtea împărătească.

POVESTE DESPRE MAIMUȚE

(MEXIC)

A fost odată un împărat care avea trei feciori. Cînd se făcură mari, feciorii îi cerură încuviințarea să plece să cutreiere lumea. Împăratul le dădu binecuvîntarea, și cei trei frați o porniră la drum, să străbată meleaguri îndepărtate și necunoscute. Ajungînd la o răscruce, hotărîră să apuce fiecare pe altă cale, dar înainte de asta se vorbiră ei să se întîlnească acasă cînd s-o împlini anul. Și drumurile lor se despărțiră.

Fiecare cutreieră un an întreg prin lume, și cînd se împlini sorocul, se întoarseră acasă. Se odihniră o bucată de timp, apoi îi spuseră toți trei împăratului :

— Tătucă, pe unde am umblat ne-am găsit logodnice, și acum vrem să ne dai bani cît ne-o trebui, ca să facem nunta la ele acasă, că așa ne-am înțeles.

— Bine, băieți, încuviință împăratul. De cît aveți nevoie ?

Și le dădu cît ceru fiecare, ca să le-ajungă pentru nuntă. Flăcăii își luară rămas bun de la tatăl lor, o porniră la drum și, ajunși la răscruce, se despărțiră și fiecare o luă pe altă cale. Mezinul merse cît merse, pînă se rătăci. Cei doi frați mai mari nimeriră drumul ; ajunse fiecare la casa unde îl aștepta logodnica și făcură nunta.

Cînd își dădu seama că s-a pierdut, mezinul s-a trezit într-un loc urît și pustiu printre stînci golașe, înalte. Merse călare mai departe, pe o cărăruie ascunsă, și unde iarba creștea atît de mare, că ajungea la burta calului.

Deodată, auzi o voce care-i strigă :

— Stai ! Cine ești ?

Se opri, se uită bine în jurul lui, și cum nu zări nimic își zise :

— Trebuie că mi s-a năzărit. M-a zăpăcit osteneala și foamea.

O porni mai departe, și iar auzi :

— Stai ! Cine ești ?

Se opri și de data asta, deschise bine ochii și se uită în jur, dar prin iarba cea înaltă nu văzu nimic. Încălecă iar și-și văzu de drum. Nu trecu mult și auzi pentru a treia oară :

— Stai ! Cine ești ?

Și atunci văzu că în jurul lui prinse a mișca toată pășunea, și ieși la iveală o oaste întreagă, dar în loc de soldați zări numai maimuțe. Toate purtau uniformă și aveau arme adevărate, întocmai ca ostașii.

— Cine ești ? Cu tine vorbim ! De ce nu răspunzi ?

— Să-mi fie cu iertare, dar nu v-am văzut.

— Ce cauți pe aici, pe meleagurile astea ?

— Păi m-am pierdut. Mergeam într-un loc și am rătăcit drumul !

— Cum te-ai rătăcit ? Ce vorbă-i asta ? Doar ne ținem după tine de multișor. Ne minți ; tu ești tîlharul care fură din avutul împăratului nostru ! strigară maimuțele. În sfîrșit am pus mîna pe tine ! Legați-l bine !

Îl legară zdravăn și o porniră, cu tot alaiul de maimuțe. O luară pe un drum întortocheat, pe lîngă o prăpastie în mijlocul căreia se afla o stîncă uriașă, cu o poartă. Acolo stătea de pază un soldat — tot maimuță — care îndată ce văzu că aduceau un ostatic, strigă către paznicii dinăuntru :

— Gardă, se aprópie oastea !

Intrară pe poartă și flăcăul se pomeni într-o împărăție întinsă și mîndră, dar toți locuitorii erau maimuțe. Nu se zărea nici un suflet de om, pretutindeni numai și numai maimuțe.

Îl duseră pe ostatic la împărat.

— Tu ești tîlharul care-mi fură avutul, strigă împăratul-maimuță cînd dădu cu ochii de el. De mult te caută soldații mei, dar, în sfîrșit, au pus mîna pe tine !

Și întorcîndu-se spre supușii lui, zise :

— La temniță cu el, iar mîine o să-l împușcăm !

Îl aruncară îndată în temniță. Bietul ostatic avea inima tare grea.

Împăratul era o maimuță sură, bătrînă de tot, și cum nu se mai poate de rea. Avea o fată — tot maimuță, de bună seamă — care se nimeri prin apropiere cînd îl băgară în temniță pe flăcău. Prințesei îi căzu drag de cum îl zări, și, aflînd împăratul, dădu poruncă să nu fie omorît a doua zi. Și așa se scurseră trei zile. În vremea asta, pe prințesa-maimuță n-o mai răbdă inima să nu-l vadă pe flăcău, și-i dădu poruncă uneia din slugile de la palat :

— Du-te la ostatic, du-i bucatele astea și spune-i că i le trimite fata împăratului !

Cum era flămînd, flăcăul se bucură și mîncă pe nerăsuflate. A doua zi, prințesa îi trimise iar bunătăți, și tot așa pînă cînd, o dată, îi porunci slugii :

— Spune-i ostaticului că la noapte o să ies pe balcon ; să se cațere pe gratii, să ne putem vedea !

Cînd se întunecă, flăcăul își îndreptă privirea spre balcon, plin de speranță, crezînd c-o să vadă o prințesă. Dar dădu cu ochii doar de niște maimuțe, care se cățărau pe balustrada balconului, atîrnîndu-se de coadă și scoțînd într-una țipete. Așteptă el mult și bine să vadă o prințesă, dar degeaba. Se înfurie și se dădu jos de pe gratii.

Nu trecu mult, și prințesa trimise iar sluga, poruncindu-i :

— Du-te și spune-i ostaticului că sînt tare necăjită din pricina nepăsării lui !

Cum află, flăcăul strigă mirat :

— Păi eu nu mi-am luat ochii de acolo, și n-am văzut nici o prințesă !

— Dar bine, omule, tu te aștepți să fie prințesă ? îi zise sluga. E o maimuță întocmai ca și mine !

— Așa stau lucrurile ? Bine, atunci spune-i să mai iasă o dată pe balcon.

Prințesa se învoi și rămaseră să se întîlnească pe seară. Cînd se întunecă, ea se ivi pe balcon, și începu să se scobească în dinți, să se atîrne de coadă și să facă tot soiul de giumbușlucuri. Iar flăcăul, care se uita la ea, se prăpădea de rîs, fără voia lui.

Atunci prințesa își zise :

— Ei, de data asta am nimerit-o !

Și se duse degrabă la împărat, zicîndu-i :

— Tată, vreau să-mi împlinești o rugăminte.

— S-auzim, fata mea !

— Să mă lași să mă duc la ostatic, să-i duc eu cu mîna mea mîncarea.

— Du-te, cum să nu !

Prințesa pregăti fel de fel de bunătăți și merse să i le ducă. Ajungînd la temniță, porunci paznicului care o însoțea :

— Lasă-mă singură !

Îl servi chiar ea pe flăcău, și apoi se așeză rușinată lîngă el, spunîndu-i :

— Știi ceva ? N-am venit numai să-ți aduc de mîncare. Vreau să mă mărit cu tine.

Ostaticul sări în sus și dădu să fugă.

— Nu te ascunde, vino încoace ! îl chemă ea. Dacă te învoiești să te însori cu mine, o să-l conving pe tata să nu te împuște. Spune-mi dar care ți-e hotărîrea !

Se gîndi flăcăul, chibzui îndelung, și pînă la urmă își zise :

„Dacă spun nu, mîine cel tîrziu mă împușcă". Și, cu voce tare :

— Mă învoiesc ♦ Te iau de nevastă !

Prințesa se duse grabnic la împărat și-i zise :

— Tătucă, am venit să-mi împlinești o rugăminte.

— S-auzim, fata mea !

— Vreau să mă mărit cu ostaticul din temniță.

— Atunci ce mai aștepți ? Am bănuit că ți-a căzut drag, și de asta n-am dat poruncă să-l omoare. Să facem pregătirile, răspunse împăratul, și trimise să-l scoată din temniță și să-l aducă în fața lui.

Și porunca îi fu împlinită. Se înfățișară la palat judecătorii și preoții — cu toții maimuțe — ca s-o căsătorească pe prințesă cu flăcăul ostatic. Iar el, sărmanul, își mijea ochii, spunîndu-și trist în sinea lui :

„Unde-am ajuns !"

După nuntă, împăratul le dărui un palat în care locuiau numai ei doi. Toată ziulica, prințesa-maimuță țopăia într-una lîngă bărbatu-său, sărindu-i în cap. Cum el n-avea încotro, tăcea și înghițea.

Și așa trecu o vreme. Cînd să se împlinească anul, flăcăul se întristă și mai tare, căci trebuia să meargă să-și întîlnească frații, așa cum hotărîseră. Nu mai știa nici de somn, nici de mîncare : ședea mereu dus pe gînduri. Nevastă-sa prinse a-l întreba :

— Ce-ai pățit, bărbate ? De ce ești posomorît ? De zile întregi nici nu te atingi de mîncare ! Ce-ți apasă sufletul ? Destăinuie-mi mie, cu încredere, că doar sînt nevasta ta și vreau să te ajut.

— N-ai cum, nu poți tu să-mi alungi amarul. De ce să ți-l mai spun ?

— Ba spune-mi, căci cine știe, poate că te pot ajuta.

Atunci flăcăul grăi astfel :

— Iată care-i necazul : știi că am părinți și frați. În curînd o să se împlinească anul pe care-l hotărîsem drept soroc, cînd trebuia să-mi întîlnesc frații, căci ei au bătut alte drumuri, ca să ne întoarcem toți trei la palatul părintesc. Și cum o să mă duc eu ?

— De ce să nu te duci ?

— Pă-i cum, gîndește-te și tu. Am stat aici întemnițat, ca un tîlhar sau ucigaș de rînd...

— Ce tot vorbești ? îi spuse ea. Doar tu ești aici prinț, singurul moștenitor al tronului ! Hai degrabă la tata, să-i spunem păsul tău !

Și se duseră la împăratul maimuțelor.

— Tătucă, zise prințesa-maimuță, am venit să ne povățuiești. Bărbatu-meu are un necaz, și de zile întregi nu mănîncă, nici nu doarme. Ieri am izbutit să-l fac să-mi mărturisească adevărul.

— Și care-i păsul ? întrebă împăratul.

— Spune că acum se împlinește anul, și trebuie să meargă să-și întîlnească frații, și să se întoarcă toți la părinți. Și se frămîntă cu gîndul că ce-o să facă el, cum o să se ducă, fiindcă aici a stat în temniță, ca un tîlhar și un ucigaș...

— Nici vorbă de așa ceva ! Dacă asta îți e dorința, zise împăratul către ginere, poți pleca să ți-i vezi pe ai tăi !

— Tătucă, vreau și eu să mă duc cu el, să-mi cunosc socrii și cumnații !

— Bine, fata mea, așa se cuvine ! Du-te și tu !

Se pregătiră de plecare, iar flăcăul se gîndi, bucuros :

„Cum ne îndepărtăm puțin, o s-o omor pe maimuță și apoi mă pot întoarce liniștit acasă".

Dar în vremea asta împăratul chemă la el un general — o maimuță cumplit de urîtă — și-i dădu poruncă :

— Să iei atîtea batalioane de soldați, ca să-i însoțiți cum se cuvine pe prinț și pe fata mea. Să fie atîția pedestrași, atîția călare. Și să iei și corăbii cu tine ! Du-te să vezi de toate !

Cînd află prințul, fu cît pe aci să moară de supărare. Dacă ar fi plecat singur cu nevasta, ar fi putut-o omorî, dar cu atîta puzderie de maimuțe, nu era chip.

N-avu încotro și se pregătiră să plece însoțiți de mare alai. Prințul și nevastă-sa se urcară în caleașca împăratului, toată bătută în aur și în pietre scumpe și trasă de maimuțe, căci pe meleagurile acelea toate viețuitoarele

erau maimuțe. Înainte de plecare, împăratul grăi către general :

— Să ai grijă pe drum, că prințul e sub ocrotirea ta, și dacă pățește ceva, răspunzi cu viața !

Și porniră : caleașca la mijloc, iar în față, în spate și pe de lături, ostași cu armele pregătite. Așa plecă bietul prinț, păzit din toate părțile.

Ajunseră într-un tîrziu la locul de întîlnire, unde frații îl așteptau de două zile, la capătul răbdării, cu speranța că totuși mezinul e în viață. Frații cei mari își aduseseră și nevestele, îmbrăcate frumos și purtînd podoabe. Deodată văzură în zare un nor de praf care se ridica de pe drum. Unul din frați îi zise celuilalt :

— Ia te uită ! Trebuie că vine fratele nostru !

— Ba nici gînd, răspunse celălalt, cum o să fie el însoțit de atîta alai călare ? Sărmanul de el, numai Domnul știe cum o să vină. De bună seamă că singur și pe jos. Ce-i fi crezînd oare ?

Nu trecu însă mult și văzură că praful se apropia din ce în ce, apoi zăriră, o caleașcă atît de strălucitoare, de parcă se coborîse chiar soarele de pe cer.

Dar mare le fu uimirea cînd începură să sosească primele șiruri de ostași ; aveau uniforme adevărate și erau bine înarmați, dar cu toții erau maimuțe. Cum le mai străluceau săbiile ! Treceau în pas cadențat, cu arma la umăr, într-o ordine fără cusur. Iar cînd se ivi caleașca aurită, se opri în fața fraților cei mari și din ea ieși mezinul.

— Ziua bună, fraților !

Cînd să coboare el, să-i îmbrățișeze, se repezi o maimuță să întindă pe jos un covor, ca să nu pășească pe pămînt. Cei doi frați îi spuseră :

— Iată, frățioare, acestea sînt nevestele noastre !

El dădu binețe cumnatelor, așa cum se cuvine, și apoi, cu inima strînsă, grăi astfel :

— Și acum, fraților, să v-o arăt și eu pe nevasta mea.

Se dădu atunci jos din caleașcă prințesa-maimuță, țipîn și țopăind. Sări de gîtul cumnaților și dădu să-și îmbrăț șeze cumnatele ; dar ele, îngrozite, o luară la fugă strigîn

Cînd își reveniră din uimire, frații îl întrebară p mezin :

— Ce hotărăști, frățioare ? Ne urmăm drumul sau ca ți-e gîndul ?

— Noi am mers cam mult, și sîntem osteniți, răspuns el. Aș vrea să petrecem noaptea aici, și-o să pornim mîin în zori.

— Bine, atunci rămînem și noi peste noapte.

Dar cînd văzură frații forfota aceea de maimuțe, car roiau în jurul mezinului, împlinindu-i dorințele, se speri ară și-și văzură mai departe de drum, cu neveste cu to Se îndreptară spre palat. Făcînd popasuri scurte, ajunser curînd și se înfățișară împăratului. Îi arătară fiecare c nevastă și-a luat și avuțiile dobîndite. La urmă, tatăl î întrebă :

— Dar feciorul meu cel mic unde-i ?

— O să vină și el, tată, în urma noastră, dar porunceș degrabă să se adune toți ostașii din împărăție, să-i iasă î cale, ziseră frații.

— Cum să ridic oastea împotriva fiului meu ?

— Păi vine cu mii de maimuțe, tată, nici nu-ți poț închipui ce grozăvie ! Dacă năvălesc aici în palat, o să faci prăpăd !

Împăratul căzu pe gînduri și chibzui îndelung. Într-ur tîrziu, le spuse :

— Fii mei, nu pot să fac așa ceva, nu se cade, că doar și el e feciorul meu ! Să vină aici, să vedem ce povestește ce aduce cu el și ce gînduri are !

— Bine, tată, cum ți-e voia !

Nu trecu mult și oastea maimuțelor ajunse la porțile orașului. Cum sosiră, înconjurară orașul, apoi se îndrep tară spre palat, cu toții : pedestrașii, călărețiii, soldații cu fanfara. Ce mai zarvă se iscă ! Văzînd atîta puzderie de

maimuțe, pe oameni îi apucă groaza. Ajungînd la palat, prințul se dădu jos din caleașcă. Ieșiră afară părinții, să-l întîmpine.

El îi îmbrățișă, apoi, cu mare rușine, le spuse :

— Iată nevasta pe care mi-am ales-o !

Și maimuța îi sări de gît, încolăcindu-și coada în jurul grumazului împăratului, mai-mai să-l doboare la pămînt. Cînd s-o îmbrățișeze și pe soacră, biata împărătească o luă la fugă, cît era de bătrînă, și, strigînd, intră în palat.

Tare se mai rușină feciorul cel mic. Împăratul se apropie de el și-l întrebă :

— Ce gînduri ai, fiule ? Vrei să zăbovești mult pe aici ? Te întreb, căci ai venit cu atîta oaste, că nu poți rămîne la palat.

— Dar, tătucă, eu am venit să te văd, cu gîndul c-o să stau două-trei luni !

— Dacă-i așa, n-ai să poți locui în oraș. Să te duci în afara lui, pe colina din depărtare ; acolo ai să dai de niște ruine, și ai să-ți poți face tabăra. Acum a sosit vremea să ne luăm rămas bun !

— Bine, tătucă !

Și mezinul plecă, amărît, să caute locul cu pricina. Cînd ajunseră, se uită în jur și spuse oștenilor :

— Vreau să ridicăm aici un palat cum nu s-a pomenit mai mîndru ! Haideți la treabă !

Se apucară îndată de lucru, că erau printre soldați și zidari și tot ce aveau nevoie. Munciră cu mare spor și ridicară un palat minunat, cum nu-și afla seamăn pe lume. Iar prințul rămase acolo, cu toată puzderia de maimuțe. Nici gînd să se întoarcă în oraș, căci era supărat pe taică-său.

Într-o bună zi, împăratul dădu de știre că voia să meargă să-și vadă feciorii. Cum cei doi mai mari trăiau în oraș, se duse dimineața la ei, iar după masă se îndreptă spre colina unde știa că-și așezase tabăra fiul cel mic.

Cînd prinse de veste că avea să vină împăratul, ma muța îi spuse bărbatului ei :

— Să fim cu mare băgare de seamă ! Știi doar ce ur ne-au primit ! Acum tatăl tău n-o să vină singur, ci c oaste mare, fără îndoială. Poruncește grabnic generalulu să pregătească soldații de luptă.

Se înfățișă generalul și le spuse că oastea era gata să-înfrunte pe împărat. Nu trecu mult și se ivi împăratul însoțit de mare alai, cu muzica în frunte ; mulți îi urma seră din dorința să vadă maimuțele.

Prințesa-maimuță grăi :

— Hai să-i ieșim tatălui tău în întîmpinare !

Îl primiră cu toată cinstea, cu alai de soldați, în bună orînduială, cu muzică, de se rușinară oamenii împăratului Le întinseră masă, cu fel de fel de bunătăți, că aveau din belșug pentru toți.

După ce se ospătară pe îndelete, dădură o petrecere în cinstea împăratului. Maimuța îi șopti atunci bărbatului ei :

— Să-i lași să petreacă în lege, să joace după pofta inimii. Iar după ce or osteni, să mă pofteși pe mine la joc, cînd o să auzi cîntecul ăsta !

Și i-l cîntă încetișor. Se porni jocul, și fiecare fanfară cînta pe rînd, cînd oamenii împăratului, cînd maimuțele.

După ce oaspeții osteniră de atîta cînt și joc, maimuța îi mai spuse prințului :

— Acum să mă pofteși, să jucăm, iar la mijlocul jocului să te prefaci că ești supărat, strigîndu-mi că nu-s bună de nimic. Apoi să mă apuci zdravăn de picioare și să dai cu mine de pardoseală, de trei ori, cît te țin puterile.

„Păi atunci s-a zis cu tine !" — își spuse el, bucurîndu-se, căci tocmai asta voia, să scape de maimuță.

Și făcu precum îl învățase ea. Cînd văzu că lumea ostenise, se apropie de maimuță și strigă în gura mare, să-l audă toți :

— Cinstiți oaspeți, cu voia dumneavoastră o să-mi joc nevasta !

O prinse în brațe și se puseră pe jucat. Cam pe la mijlocul jocului, prințul se opri și strigă mînios :

— Nu ești bună de nimic !

Și o înhață de picioare, dădu cu ea de pardoseală de trei ori, cu toată puterea de care fu în stare.

Atunci se întîmplă o minune : maimuța se prefăcu într-o fată frumoasă, ca ruptă din soare. Era o prințesă care fusese vrăjită să ia înfățișare de maimuță, pînă cînd un flăcău o să izbutească să-i rupă farmecul. Toți cei de față rămaseră împietriți de uimire cînd văzură așa mîndrețe de fată. Încet-încet, își reveniră în simțire, și prinseră a se rușina care mai de care și a cere iertăciune prințesei, pentru că își bătuseră joc de ea.

Odată cu prințesa, luară chip de om toate celelalte maimuțe și în locul lor se ivi o oaste strălucitoare.

Se porni atunci o petrecere cum nu s-a mai pomenit, care ținu zile în șir. Prințesa îi făcu socrului tot felul de daruri minunate, căci era stăpînă peste avuții nenumărate, iar împăratul se arătă tare recunoscător.

După cîteva zile, prințul se hotărî să se întoarcă în împărăția socrului. Prințesa îl tot zorea, nerăbdătoare să-și vadă tatăl, cu chip de om, căci și el scăpase de farmec. Se pregătiră de drum și porniră, însoțiți și de împărat, care voia să-și cunoască fără zăbavă cuscrul.

Cînd ajunseră, peste tot întîlniră o mulțime de oameni, îmbrăcați de sărbătoare, bucuroși că vraja se destrămase și ei își recăpătaseră chipul dinainte. Nicăieri nu mai era nici o maimuță. Ținu sărbătoarea cîteva săptămîni. La sfîrșitul lor, tatăl prințului vru să se întoarcă în împărăția lui, și-i ceru cuscrului încuviințarea să-și ia cu el și feciorul. Dar împăratul nu vru să se despartă de ginere, și-i răspunse :

— Nu-i cu putință așa ceva, fiindcă de azi înainte e urmașul meu la domnie ! Nu-l pot lăsa să mai facă un p în afara împărăției ! Dar o să te petrec eu !

Și îl petrecu cu toată cinstea, cu mare alai. Prinț rămăsese la palat, cu nevastă-sa. Cînd împăratul se î toarse, hotărî să-i lase lui tronul chiar atunci. Și îl însc ună împărat. Iar de atunci încolo, noul împărat a domn în pace și fericire, și de n-o fi murit mai domnește și acun

VOINICUL

(CUBA

Era odată un flăcău căruia, de puternic ce era, i se zice Voinicul. O porni el în căutare de lucru și află că Diavo lul tocmai avea nevoie de un argat. Dar oamenii îi spuser să fie cu mare băgare de seamă, căci Diavolul mai avuses două slugi, pe care le omorîse. Așa făcea cu toți cei car intrau în slujba lui.

Voinicul răspunse :

— Eu merg fără teamă. Nu mă sperie pe mine Dia volul !

Se duse la casa necuratului și-l întrebă :

— Ai ceva de lucru pentru mine ?

— Cum să nu, de bună seamă, răspunse Diavolul, toc mai am nevoie de un om.

Și Voinicul se tocmi argat. Diavolul îl duse de-i arătă odăița unde avea să doarmă și-i zise că a doua zi trebuie să înceapă lucrul.

Dimineața, Diavolul îl trimise să aducă apă.

— Dă-mi un tîrnăcop și o lopată ! îi ceru Voinicul.

Diavolul îi dădu, și Voinicul se duse la rîu și începu să sape un șanț, ca să aducă apa prin el pînă lîngă casă. La

ceasul unsprezece veni și Diavolul, să vadă cum mergea treaba, și îl găsi pe argat săpînd șanțul.

— De ce faci șanțul ăsta ? îl întrebă, uimit.

— Ca să-ți aduc apa pînă în poartă, să nu mai fie nevoie să car apă de la rîu !

Auzind vorbele astea, Diavolul se sperie și-l trimise iute pe argat acasă.

A doua zi îi porunci să aducă de la pădure un car cu lemne.

— Dă-mi niște funie ! îi ceru Voinicul.

Diavolul îi dădu. Argatul se duse la pădure și începu să lege copacii, unul cîte unul. Cu puțin înainte de amiază veni iar Diavolul, să vadă ce făcea, și-l găsi legînd copacii.

— Ce faci aici ? îl întrebă cu mare mirare.

Voinicul îi răspunse :

— Iaca, leg pădurea, s-o iau toată odată, ca să nu mai fie nevoie să mai viu după lemne !

„Omul ăsta e nemaipomenit !" se gîndi Diavolul și, înspăimîntat, îi porunci să se întoarcă grabnic acasă.

Diavolul obișnuia să doarmă sus, în foișorul de pază, iar argatul jos, pe pămînt. Chibzui bine Diavolul și hotărî ca peste noapte să-i arunce de sus două pietroaie mari, să-l omoare.

Se întunecă și se duseră la culcare. Diavolul se urcă în foișor și Voinicul se culcă dedesubt. Însă flăcăul bănui cam ce avea de gînd stăpînul, căci îl zări cum se tot foia acolo sus, și își schimbă culcușul mai încolo, la loc ferit. La miezul nopții, auzind el zgomotul făcut de pietroaiele aruncate, strigă :

— Măi, să fie, m-a pișcat un țînțar !

Cînd auzi vorbele astea, Diavolul își zise cu groază, fără să-și poată veni în fire :

„I-au căzut pietroaiele peste el, și lui i s-a părut o pișcătură de țînțar !"

Apoi coborî, să vadă ce făcea argatul. Voinicul îi po vesti că l-a pișcat un țînțar, iar Diavolul, uitîndu-se î jur văzu pietroaiele pe care le aruncase.

— Ia te uită ! spuse Voinicul. Eu credeam că-i un țîn țar și cînd colo sînt niște pietroaie !

Atunci Diavolului îi intră frica în oase pînă într-ati că nu mai vru cu nici un preț să-l țină la el ca arga și-i zise :

— O să-ți dau un măgar încărcat cu saci de galben numai pleacă de aici !

Voinicul se învoi, și Diavolul aduse măgarul și umpl sacii cu galbeni, spunînd :

— Iată-ți banii, du-te !

Voinicul luă măgarul și plecă. La puțină vreme însă nevasta Diavolului îi spuse bărbatului :

— Omul ăsta te-a înșelat tot timpul, nici vorbă să fi atît de puternic !...

Diavolul își luă iute calul, puse șaua pe el și o porn după argat, să-i ia înapoi măgarul cu galbenii.

Dar Voinicul îl zări de departe. Ascunse iute măgaru într-un cîmp de trestie și se trînti în mijlocul dr mului cu burta în sus, în așteptarea lui.

Cînd ajunse lîngă el și-l văzu așa, Diavolul îl întrebă

— Ce-ai pățit ?

— Păi iaca, măgarul n-a mai vrut s-o ia din loc și i-am ars o lovitură așa de zdravănă c-a zburat sus în cer...

Diavolul se sperie cumplit și întrebă iar :

— Dar de ce stai așa în mijlocul drumului ?

— Fiindcă aștept să cadă măgarul din cer și vreau să-l feresc, să nu se lovească prea tare. O să-l prind cu brațele în cădere...

Auzind vorbele astea, Diavolul se îngrozi de moarte. Dădu pinteni calului și făcu drumul înapoi. Cînd ajunse acasă, nevasta îl întrebă :

— L-ai prins din urmă ?

— L-am prins, răspunse el, dar tocmai îi dăduse o lovitură măgarului de-l făcuse să zboare în cer, și într-adevăr așa era fiindcă, uitîndu-mă eu în sus, n-am văzut nici urmă de măgar... Atunci m-am înspăimîntat, gîndindu-mă că, de îndrăzneam să-i iau înapoi galbenii, mi-ar fi ars o lovitură de m-ar fi trimis și pe mine în cer... Așa că n-am avut încotro și l-am lăsat să-și vadă de drum, după ce i-o cădea măgarul de sus, cu bani cu tot !

FATA CEA CUMINTE ȘI CUFERELE FERMECATE

(COLUMBIA)

A fost odată o babă care avea două fete : una era a ei, iar alta era vitregă, orfană de tată și de mamă. Pe fata vitregă, baba o ura cumplit și o năpăstuia mereu. Dacă în casă aveau ceva bun, era numai pentru fata babei, care se înfrupta cît poftea. Dacă prisosea ceva, aruncau în rîu, numai să nu lase nici o fărîmă pentru cealaltă. Iar dacă era frig, orfana n-avea încotro : era nevoită să stea lîngă cuptor, să se încălzească, în vreme ce cealaltă se înfofolea în haine groase și moi. Orfanei îi erau încredințate treburile cele mai grele și mai istovitoare din gospodărie. Fata babei avea însă timp din belșug să lenevească, să-și facă unghiile, să învețe cîntece, să stea la taclale cu logodnicul ei, să se plimbe, să se distreze și să doarmă după pofta inimii pînă către prînz.

Într-o zi baba, care tot chibzuia cum să-i facă orfanei de petrecanie, să scape de ea, le duse pe fete la marginea fîntînii din grădină și le dădu la amîndouă ac și ață, să facă o cusătură pentru împărat. Fetei ei îi dădu un ac cu firul tare și subțire, care nu se rupea, iar celeilalte — un

fir prăpădit, amenințîndu-le că avea s-o arunce în fîntînă pe cea căreia i se va rupe mai întîi firul.

De bună seamă că firul orfanei se rupse și maștera o aruncă în adînc. Pe fundul fîntînii, fata dădu de un drum ce părea fără de sfîrșit, pe care o porni. Într-un tîrziu, după ce merse cale lungă, frîntă de osteneală și de foame, se opri lîngă un cuptor din care ieșeau pîini rumene. Nu zări brutarul care le făcea, nu-și dădu seama nici pe unde se băga aluatul în cuptor. Nu văzu pe nimeni în jur, nici nu bănui pentru cine erau pîinișoarele. Deodată, cuptorul prinse glas și-i spuse să ia fără teamă, povățuind-o să păstreze fărîmiturile pentru niște pisici de care avea să dea mai departe. Fata făcu întocmai, apoi o porni mai departe.

Merse iar cale lungă, pînă i se făcu sete. Bătu în peretele de stîncă și țîșni de acolo apă proaspătă. Într-un colț, zări un ulcior de argint : îl umplu și bău pe săturate. A doua zi, ajunse la coliba unei babe care-i dădu găzduire. Stăpîna colibei vru s-o încerce pe fată, să vadă dacă e harnică. Îi porunci să ude porumbul, să taie lemne, să trudească întocmai ca o slugă.

Într-o zi, pe cînd fata era ruptă de osteneală, se iviră niște flăcăi care îi spuseră că erau tare înfometați. Atunci ea sări iute să le gătească bucate, iar apoi, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, își văzu mai departe de treburi, fără să aștepte mulțumiri.

Altă dată, se apropiară de colibă niște pisici năzdrăvane, care îi cerură și ele de mîncare. Fata aproape că uitase de fărîmiturile de pîine pe care le păstrase, cum o povățuise cuptorul de pe drum. Le căută cu răbdare și le dădu pisicilor să le mănînce, chiar din mîna ei.

Baba o punea mereu la alte încercări. Odată îi porunci să-i aducă apă într-un ciur. Fata n-avea habar ce să facă pentru a putea îndeplini porunca, și se duse tare mîhnită la rîu. Acolo se iviră îndată pisicile, care o ajutară să

lipească găurile ciurului cu cenușă și astfel izbuti să aducă apă, precum îi poruncise stăpîna.

Nu trecu mult, și baba o trimise iar la rîu, de data asta cu porunca să spele un caier de lînă neagră pînă s-o albi de tot. Acum îi săriră în ajutor flăcăii cărora ea le făcuse de mîncare cu dragă inimă. Ei îi arătară locul tainic unde apa făcu lîna mai albă ca neaua. Cînd văzu caierul de lînă, tare se mai minună baba de iscusința fetei. Și, ca s-o răsplătească, fiindcă baba era o vrăjitoare din peștera din Salamanca [1], îi arătă într-o odaie tot felul de cufere, spunîndu-i să-și aleagă unul, care-i va plăcea. Se iviră îndată pisicile năzdrăvane și, la povața lor, fata alese cufărul cel mai ponosit. Baba se minună iar de înțelepciunea fetei și o lăsă să plece, purtînd-o, prin puterea vrăjii, pînă lîngă casa maștерii, de unde o pornise cu vreme în urmă.

Maștera cea haină se mînie cumplit cînd o văzu pe fată teafără și îi porunci să se culce în cotețul găinilor. Aici, fata desfăcu iute cufărul ales, să vadă ce-i înăuntru. Dădu peste o grămadă de monede de aur, nestemate și tot felul de podoabe, care străluceau de-ți luau ochii. Cînd văzu comoara orfanei și află de la ea cum o dobîndise, maștera o trimise și pe fata ei, socotind c-o să se întoarcă și mai bogată decît netrebnica asta de fată vitregă.

Și fata babei, care era pizmașă și lacomă ca maică-sa, o porni la drum. Moartă de osteneală, ajunse într-un tîrziu la cuptorul care scotea pîinișoare rumene, dar nu luă în seamă povața și nu păstră fărîmiturile care-i prisosiră. Mai departe, cînd i se făcu sete, bău apă din izvor, dar nu puse la loc ulciorul de argint. Iar cînd vrăjitoarea care-i dădu și ei găzduire o puse la încercare, le făcu pe toate pe dos. În loc să-i mulțumească pe flăcăi, făcîndu-le mîncare, îi ocărî cu cuvinte grele și de rușine. Mînioasă, nu dădu nici o fărîmă de pîine pisicilor flămînde, care o amenințară.

[1] Despre peștera din Salamanca (Spania), se credea că este **sălașul vrăjitoarelor, al farmecelor și tainelor, despre care povestesc mulți autori din secolele XV—XVI** (n.t.).

Fata nu se gîndea la nimic altceva decît la comoară, nădăjduind s-o găsească și să plece cu ea acasă. Nu fu în stare să împlinească nici una din treburile pe care vrăjitoarea îi porunci să le facă. Nu fu în stare să aducă apă în ciur, căci pisicile nu-i săriră în ajutor, nici să spele lîna, fiindcă flăcăii nu-i arătară locul tainic. Iar cînd trebui să-și aleagă un cufăr, nimeni n-o povățui ce să facă. Se repezi fără șovăială la cufărul cel mai mare, cu capacul împodobit cu pietre strălucitoare. Vrăjitoarea o lăsă să plece, purtînd-o și pe ea, cu cufăr cu tot, pînă aproape de casă.

Cum intră înăuntru, se zăvorî împreună cu maică-sa și deschiseră cufărul. Dar în locul comorii, dădură peste o năpîrcă uriașă, care sări de gîtul lor și le sugrumă.

Astfel își aflară sfîrșitul maștera cea haină și fie-sa. Iar biata orfană, care făgădui vrăjitoarei să fie și mai bună cu oamenii și cu toate făpturile din jur, își primi răsplata : se mărită cu un prinț bălai, care venea de peste mare, din Spania. Avură prunci mulți și frumoși și trăiră fericiți pînă nu demult.

POVESTEA PESCARULUI

(CHILE)

Trăia odată un pescar tare sărman, care avea nevastă, dar nici un copil. Mai avea o cățea și o iapă. Într-o noapte se duse la pescuit, și avu noroc ; aruncă plasa și o scoase plină de pești. În mulțimea de pești văzu un peștișor colorat, tare frumos. Deodată, pescarul auzi o voce care grăi astfel :

— Ascultă, omule ! Să nu mănînci peștișorul colorat pe care l-ai prins ! Ia-l cu tine, și prima apă în care-l speli,

dă-o iepei tale, cea de-a doua, cățelei, și din ultima dă-i nevestei să bea !

Se întoarse pescarul acasă, cu peștișorul colorat. Îi spuse nevestei să nu-i facă nimic peștișorului, și se apucă să-l scalde. Prima apă i-o dădu iepei, a doua cățelei, iar din ultima îi dădu nevestei să bea. Apoi pescarul scoase doi solzi din coada peștișorului și-i îngropă în grădină.

După un timp, cățeaua făcu doi pui, care semănau unul cu altul de nu-i puteai deosebi. Cînd îi veni vremea, nevasta născu doi copii, amîndoi băieți, leit unul cu altul. Tot așa și iapa, care făcu doi mînji aurii, amîndoi la fel și la păr și la culoare.

Băieții creșteau văzînd cu ochii. Cînd împliniră zece ani, fiecare din ei sădi un măslin. Se prinseră măslinii și se făcură mari. Mai trecură cinci ani ; fiecare băiat își avea calul și cîinele lui. Erau așa de puternici cîinii, că le puseră numele unuia Sfarmă-Fier, iar celuilalt Sfarmă-Lanțuri.

Cînd băieții se făcură de optsprezece ani, primul născut îi zise într-o bună zi pescarului :

— Tătucă, dă-mi binecuvîntarea, că vreau s-o pornesc să străbat lumea !

Tatăl încuviință și-i dădu binecuvîntarea.

A doua zi dis-de-dimineață, flăcăul își înșeuă calul, iar taică-său îi dărui o spadă mîndră. Înainte de a pleca, îi spuse fratelui că de s-o usca măslinul, e semn că el se află în primejdie.

Flăcăul își luă cîinele și o porni la drum. Bătu cale lungă și ajunse într-un tîrziu la palatul unui împărat, care tocmai voia să iasă. Cînd îl văzu, îi dădu bineț, spunînd :

— Seara bună, înălțimea-ta !

— Bună să-ți fie inima, băiete ! Încotro mergi ? întrebă împăratul.

Și îi răspunse c-a pornit-o să cutreiere lumea.

— Descalecă, voinice, și poftește înăuntru !

Pe dată dădu poruncă împăratul ca doi slujitori să îngrijească de cal și de cîine, cu mare băgare de seamă.

Împăratul avea două fete. Trimise îndată după ele, și cînd i se înfățișară, îi spuse flăcăului :

— Voinice, iată pe cele două fete ale mele. Alege-ți-o pe cea care-ți place mai mult !

Tînărul nu stătu mult pe gînduri și-o alese pe cea mai mare. Făcură nunta și rămase la palat. Trecură luni de zile în șir și, într-o bună zi, flăcăul zări de la fereastră o cîmpie verde. O întrebă pe nevastă-sa ce era cu cîmpia aceea, și ea îi răspunse :

— Pe meleagurile acelea se află palatul fermecat unde te duci și nu te mai întorci.

— Eu o să mă duc și o să mă și întorc ! spuse atunci tînărul.

— Nu te du, că acolo rămîi !

— Ba nu, mă întorc !

Și porunci de grabă să i se pună șaua pe cal, încălecă și plecă. Ajunse în cîmpia cea verde. Ce frumos mai miroseau ierburile ! Merse el ce merse și dădu peste o căprioară. Ieși afară o babă, care ținea în mînă douăsprezece funii împletite. Îi dădu binețe, iar flăcăul răspunse :

— Bună ziua, măicuță !

— Dă-te jos de pe cal, băiete !

Și tînărul o ascultă.

— Ia funiile astea, leagă-ți cîinele și calul, să nu care cumva să mă muște ori să mă lovească !

Flăcăul legă animalele, apoi intră în casă. Se așeză, în vreme ce baba se tot învîrtea, făcîndu-se că pregătește de mîncare. Dar pe ascuns deschise o lădiță, luă un pumn de praf și-l aruncă asupra flăcăului, care se prefăcu în stană de piatră. Aruncă și asupra cîinelui și calului, prefăcîndu-se și aceștia în cîte o stană de piatră, iar funiile împletite, în lanțuri grele.

A doua zi, fratele care rămăsese acasă ieși în grădină să se uite la măslin. Văzu că s-a uscat, și se gîndi :

„Pesemne că fratele meu e în primejdie !"

Și degrabă îi spuse pescarului :

— Tătucă, fratele meu e în primejdie ! Dă-mi binecuvîntarea, că o pornesc în căutarea lui !

Fără să zăbovească, tatăl îi dădu binecuvîntarea și îi dărui și lui o spadă. Tînărul puse șaua pe cal, își încinse spada, își luă cîinele, încălecă și plecă.

Luă același drum ca și fratele lui, și ajunse și el la palatul împăratului. Cum îl văzu, prințesa crezu că e bărbatul ei, și-i ieși bucuroasă în întîmpinare, spunîndu-i :

— Descalecă și hai înăuntru !

Veniră slujitori, să-i ia calul și să aibă grijă de cîine. Flăcăul se dumiri atunci că fusese luat drept frate-său, care era însurat cu prințesa.

Intră în palat, prințesa îi întinse masa, în timp ce el se tot gîndea cum o să petreacă noaptea. Cînd să se culce, flăcăul scoase spada și-o puse între ei, cu mînerul spre ea și cu vîrful spre el.

— De ce faci asta, bărbate ? se miră prințesa.

— Am făcut un legămînt și trebuie să-l împlinesc ! îi răspunse.

— Dacă-i așa, trebuie să-ți ții cuvîntul !

Se culcară, dar flăcăul nu închise ochii toată noaptea, gîndindu-se ce-o fi pățit frate-său. Cînd se iviră zorile, se sculă, și după el și prințesa. Se spălă el și se așeză la fereastră, de unde se zărea cîmpia verde.

— Ce-i cu cîmpia aceea verde ? întrebă el.

— Nu ți-am spus că acolo-i palatul fermecat unde te duci și nu te mai întorci ?

— Păi iată că eu m-am dus și m-am întors ! zise flăcăul și, dîndu-și seama că acolo trebuia să fie frate-său, mai spuse : O să mă mai duc o dată. Dă-mi să îmbuc ceva, c-o pornesc iar la drum !

Prințesa îi dădu de mîncare, iar slujitorii îi înșeuară calul. Flăcăul o porni îndată, și merse el ce merse prin cîmpia cea verde, pînă dădu de coliba babei. Văzu afară

calul și cîinele fratelui, prefăcuți în stană de piatră. Cînd ieși baba, îi dădu bineț, apoi îl îndemnă :

— Descalecă, băiete ! ia funiile astea împletite și leagă-ți cîinele și calul !

Dar el se făcu numai că leagă animalele ; apoi intră înăuntru, și-l văzu pe frate-său, preschimbat în stană de piatră. Flăcăul își strigă îndată cîinele, poruncind :

— Sfarmă-Lanțuri, prinde-o pe babă și omoar-o !

Cîinele se năpusti la babă, care începu să se roage :

— Băiete, strunește-ți cîinele !

— Așteaptă, Sfarmă-Lanțuri ! strigă stăpînul, și cîinele-i dădu ascultare.

— Preschimbă-l la loc în om pe fratele meu ! îi porunci el babei.

Baba n-avu încotro. luă un pumn de praf, îl aruncă peste stana de piatră, și pe dată fratele se deșteptă la viață.

— Acum învie și cele două pietre de afară ! mai porunci flăcăul.

Baba aruncă un pumn de praf peste pietre, care se prefăcură în cal și în cîine. Apoi flăcăul îi strigă cîinelui :

— Acum fă-o bucățele pe babă !

Și cîinele făcu întocmai. După ce-și dădu sufletul, se duse el în casă și deschise lădița, luă praf în pumni și îl aruncă afară. în jur. Începură să se trezească la viață o oaste întreagă de tineri, pe care vrăjitoarea de babă îi prefăcuse în pietre.

Atunci flăcăul grăi către frate-său :

— Hai să ne întoarcem la tine acasă ! Eu am pornit-o în căutarea ta !

— Bine, frățioare. Din ce somn adînc m-ai trezit !

Plecară amîndoi, și, cam pe la jumătatea drumului, fratele cel mic îi spuse celuilalt :

— Vreau să-ți spun ceva, dar nu mă prea încumet !

— Spune, frățioare, nu te codi.

— Azi-noapte am dormit în patul tău !

Auzind vorbele astea, fratele cel mare se mînie cumplit, scoase spada și-l ucise. Îl lăsă mort în drum și se îndreptă spre casă. Cînd ajunse, nevastă-sa îi ieși în fugă în întîmpinare.

— M-am întors, îi spuse el ; am fost acolo și m-am întors !

— Bine-ai făcut ! se bucură ea.

Se lăsă noaptea, cinară și se culcară. Văzînd că bărbatu-său nu mai pune între ei spada, ea îl întrebă :

— Ți-ai împlinit jurămîntul făcut, de nu mai pui spada cu mînerul spre mine și cu vîrful spre tine, ca în noaptea trecută ?

Atunci înțelese el că și-a ucis pe nedrept fratele. Și nu putu închide ochii toată noaptea, gîndindu-se că fratele murise de mîna lui, nevinovat.

A doua zi, se sculă în zori, porunci să i se pună șaua pe cal, își luă spada și ciinele și-o porni în căutarea fratelui. În drum îi apăru o băbuță.

— Ziua bună, fiule !

— Bună să-ți fie inima, măicuță !

— Spune-mi ce necaz ai pe suflet, băiete ! Nu știi oare că bătrînii dau povețe folositoare ?

— Ba da, măicuță ! Ieri mi-am ucis fratele pe nedrept, și de asta sînt atît de amărît. Ce n-aș da să-l pot învia iar !

— Ascultă, fiule, vezi colo în zare stînca ceea înaltă ? Acolo se află o șopîrlă verde. Dă pinteni calului, îndeamnă-l cît poți de iute și străduiește-te să ajungi cînd o bate al doisprezecelea ceas ! Ai să găsești șopîrla gîfiind, cu gura căscată ; străpunge-o îndată cu spada, dar bagă bine de seamă să nu cumva să greșești ! Apoi cu șopîrla moartă o să-ți învii fratele.

Tînărul făcu întocmai cum îl povățuise băbuța. Ajunse la stînca cu pricina și străpunse șopîrla, de-o tăie în două. Apoi o luă în vîrful spadei, îl găsi pe frate-său zăcînd și-i puse șopîrla pe rană. Flăcăul prinse viață și sări în picioare.

— Urcă-te pe cal, frăţioare, am venit să te iau !

— Din ce somn adînc m-ai trezit !

Şi cei doi fraţi încălecară şi se întoarseră împreună la palat. Le ieşi în întîmpinare nevasta primului, care rămase înmărmurită şi ruşinată că nu-şi putea recunoaşte bărbatul.

— Eu sînt bărbatul tău, îi spuse atunci fratele cel mare, iar el e fratele meu.

Prinţesa îşi îmbrăţişă fericită bărbatul, apoi se duse la împărat şi-i povesti că avea un cumnat aidoma cu bărbatu-său. Iar împăratul se bucură foarte cînd află astea.

I-l aduseră îndată pe flăcău. Împăratul trimise după cealaltă fată, hotărînd să i-o dea de nevastă. Făcură nunta, şi împăratul, care nu mai avea alţi copii, îi lăsă cu dragă inimă pe gineri în locul lui, să cîrmuiască împărăţia, în belşug şi în pace.

JUAN CEL NĂZDRĂVAN ŞI CĂPCĂUNUL

(ARGENTINA)

Cînd Juan era copil, stătea cu maică-sa, care n-avea altă avere decît o vacă şi trei pungi cu galbeni.

Într-o zi, cînd se făcuse mai mare, se afla singur acasă. Trecu pe uliţă un moşneag care, văzînd vaca în ogradă, îi zise lui Juan să i-o dea lui, în schimbul unui mănunchi de ierburi. Juan se învoi şi, bucuros nevoie mare de schimbul făcut, o aşteptă nerăbdător pe maică-sa.

Biata femeie se înfurie cumplit de isprava flăcăului ei şi-i porunci să arunce ierburile, care nu erau bune de nimic. Dar Juan nu le aruncă, ci le sădi într-un colţ, lîngă casă. A doua zi, văzură cu uimire, mama şi feciorul, că ierburile

crescuseră peste noapte uriașe, de stăteau parcă să atingă cerul.

De atunci încolo, oamenilor din sat începu să le dispară mereu cîte ceva, iar mamei lui Juan i se furară cele trei pungi cu galbeni, una în fiecare noapte. În ultima noapte, Juan stătu la pîndă și văzu că hoțul era un căpcăun uriaș care, după ce fură punga, se cățără pe ierburile cele înalte și se făcu nevăzut. Juan se luă îndată după el și, cînd ajunse sus, se pomeni într-un palat fermecat.

Îi ieși în întîmpinare nevasta căpcăunului, care era tare bună la suflet. După ce-i ascultă păsul lui Juan, îi făgădui să-l ajute să-și recapete pungile furate.

Pe cînd stăteau ei de vorbă, nevasta auzi pașii căpcăunului, care venea acasă, și îl ascunse în grabă, cuprinsă de teamă, pe flăcău. Cum se ivi căpcăunul, ceru de mîncare, apoi se culcă. Iar Juan se folosi de somnul lui adînc și cără acasă una din pungile cu galbeni. Tot așa făcu și în celelalte două nopți, ajutat de nevasta căpcăunului.

Pe cînd hoinărea prin palat, Juan descoperi că uriașul avea o armonică și un ghem de lînă fermecat. Se hotărî să le ia cu el, așa că în cea de-a patra noapte veni după ele. Dar mai înainte de a pleca, îi spuse maicăsi să-l aștepte cu un topor lîngă ierburile uriașe. Se duse la palat, fură lucrurile fermecate, însă tocmai atunci armonica se desfăcu și, cînd s-o închidă la loc, fără să vrea, Juan scoase niște sunete care-l treziră pe căpcăun. Acesta se sculă zorit, văzu ce făcea flăcăul și se luă iute după el. Juan o prinse de mînă pe nevasta căpcăunului, căci dacă ar fi lăsat-o acolo singură bărbatul ei ar fi ucis-o, și fugiră împreună. Coborîră amîndoi pe tulpinile groase, iar căpcăunul, după ei.

Cînd fură aproape de pămînt, Juan îi strigă maicăsi să taie cu toporul ierburile. Căpcăunul căzu de sus, fiindcă greoi cum era nu fu în stare să se agațe de nimic, și se prăpădi. Juan și nevasta căpcăunului scăpară teferi, fiindcă

în clipa în care tulpinile fură tăiate, ei scoaseră ghemu fermecat și coborîră liniștiți pe firul lui.

Ajunseră cu bine pe pămînt și trăiră fericiți, împreună cu mama lui Juan, bucurîndu-se de galbeni și de ghemu fermecat.

CEI ȘAPTE MINERI ISCUSIȚI

(CHILE)

A fost odată un împărat care avea o fată. Cînd veni vremea, el hotărî s-o mărite și atunci scorni o încercare. O urcă pe fată în iatacul din turn, puse în fața porții palatului o masă cu trei portocale și alături o hîrtie pe care stătea scris că cel ce va nimeri cu o portocală drept în fruntea prințesei, acela o va lua de nevastă. Toți tinerii din împărăție dădură fuga să-și încerce norocul, dar nimeni nu fu în stare să izbutească, fiindcă prințesa era prea sus.

Într-o bună zi, se apropie de palat un uriaș călare. Citi hîrtia, se dădu jos de pe cal, luă o portocală și, ochind bine, o nimeri pe prințesă drept în frunte. Împăratul își ținu făgăduiala, și făcură îndată nunta. Uriașul o luă apoi pe nevastă-sa în șa și plecară, iar de atunci nimeni n-a mai aflat nimic despre prințesă.

Uriașul trăia într-o insulă, la care se putea ajunge numai pe apă. Așa că își lăsă calul la malul mării, o luă pe prințesă și o urcă în barcă, și astfel ajunseră la palatul lui.

Multă vreme se scurse, iar împăratul nu află nici o veste de la fie-sa, și nici ea n-avea cum afla de la el. Pe zi ce trecea, prințesa era tot mai mîhnită. Cînd uriașul pleca după treburi, o lăsa în paza unui șarpe, singura vietuitoare de pe acolo. Șarpele avea obiceiul ca, în fie-

care zi, cam pe la prînz, să se încolăcească în poala prinţesei şi să doarmă.

Sărmana de ea se stingea de dor, şi mereu se ruga cerului s-o scape de acolo. Odată, pe cînd şarpele dormea, se ivi o porumbiţă care-i grăi astfel prinţesei :

— Dacă vrei să-i dai de ştire tatălui tău, ori să scapi din pustietatea asta, scrie-i un răvaş împăratului şi spune-i că singurii care te pot elibera de aici sînt cei şapte mineri iscusiţi.

Pe dată prinţesa, bucuroasă, făcu întocmai : scrise răvaşul şi i-l dădu porumbiţei, să-l ducă la palat.

A doua zi, cînd slujnicele tocmai făceau curăţenie, dădură peste răvaşul pentru împărat. Dădură fuga să i-l ducă, fiindcă împăratul spusese tuturor că va face daruri bogate celui care-i va aduce veşti despre fiică-sa. Cînd află împăratul cuprinsul răvaşului, îşi chemă sfetnicul şi-i porunci :

— Mîine în zori să-ţi iei merinde şi să te aşterni la drum. Să cutreieri toată lumea, pînă vei da de cei şapte mineri iscusiţi, care trebuie să fie fraţi cu toţii.

Sfetnicul îl ascultă şi o porni în lume. După ce bătu el cale lungă, mai multe zile, într-un amurg zări o colibă în depărtare.

— Hai să întrebăm şi acolo, le zise celor ce-l însoţeau. Iar dacă nu-i găsim pe cei şapte, măcar avem unde poposi peste noapte, că s-a făcut tîrziu.

Cînd se apropiară, ieşi la fereastră o femeie bătrînă.

— Seara bună ! Ne puteţi da găzduire ? o întrebă sfetnicul.

— Cum să nu, intraţi ! le răspunse ea.

Îi primi pe toţi şi puse apă la foc, să le facă un ceai. Văzînd că în jurul colibei nu se vedea nici ţipenie de om, sfetnicul se miră şi, căzînd pe gînduri, îşi spuse :

„Femeia asta nu trăiește ea singură în asemenea pustietate !“

Și după ce-și bău ceaiul, intră în vorbă cu ea.

— Am pornit în lume, la porunca împăratului meu, în căutarea celor șapte mineri iscusiți, născuți toți de aceeași mamă.

— Ai nimerit taman bine, spuse atunci bătrîna, căci eu am șapte feciori și toți șapte sînt mineri. Trebuie să sosească în curînd.

Nu termină ea bine de zis vorbele astea, că și începură să sosească feciorii. Fiul cel mare și mezinul veniră ultimii, vorbind între ei.

— Ascultă, frățioare, spuse mezinul, mîine o să plecăm la drum.

— Încotro ? întrebă mirat fratele cel mare.

— A trimis după noi împăratul, chiar aici ne așteaptă sfetnicul lui.

Tare se mai minună fratele cel mare auzind spusele mezinului, și-și zise :

„Cum de le știe prislea pe toate ! Se vede bine că ăsta îi e harul, să ghicească dinainte ce o să se întîmple“.

Cînd intrară în casă, îl găsiră pe sfetnicul împărătesc care îi aștepta. Le spune îndată ce voia înălțimea-sa de la ei, și că pentru treaba asta o să primească plată bună.

A doua zi în zori cei șapte frați porniră la drum. După ce merseră cîteva zile, ajunseră la palat, unde fură bine primiți. După ce îi ospătă, împăratul le spuse de ce trimisese după ei. Dar frații știau mai dinainte că trebuiau să pornească după prințesa aflată pe insulă, fiindcă le povestise mezinul. Împăratul îi întrebă apoi ce har avea fiecare. Fratele cel mare răspunse :

— Eu sînt mare meșter. Dacă vreau, pot face îndată o corabie.

— Foarte bine, tocmai de asta am nevoie, zise împăratul, apoi îl întrebă pe celălalt frate.

— Eu, înălțimea-ta, pot face la loc orice se strică sau se sparge. Dacă vrei să te încredințezi, o să arunc pe jos un ou și într-o clipă îl fac la loc, întreg.

Atunci împăratul, neîncrezător, luă un ou și-l făcu zob într-o cratiță. Cu mare dibăcie și răbdare, minerul prinse a lipi bucățică de bucățică, pînă făcu oul întreg.

— Mare minune ! zise împăratul, uluit. Apoi îl întrebă pe celălalt miner.

— Eu pot învia morții.

— Tocmai bine, înseamnă că îmi ești de mare trebuință, încuviință împăratul.

— Iar eu, spuse la rîndul lui alt frate, ochesc fără greș.

— Și de asta o să fie nevoie !

Următorul grăi atunci :

— Om mai puternic ca mine nu se află în lume.

Vorbi apoi cel de al șaselea :

— Eu sînt cel mai dibaci hoț. Nimeni nu mă întrece.

— Și de tine o să fie nevoie, spuse împăratul.

În sfîrșit, veni și rîndul mezinului.

— Eu știu dinainte tot ce se întîmplă.

— Harul ăsta e cel mai de folos din toate, se bucură împăratul.

A doua zi, cei șapte frați se puseră pe treabă. Nu trecu mult, și fu gata corabia meșterită de cel mare. O porniră cu toții la drum, și călătoriră pe apă pînă ajunseră la insula uriașului. Fiindcă șarpele care o păzea pe prințesă nu adormise încă, mezinul îi povățui :

— Să așteptăm puțin !

Și după o vreme, zise iar :

— Acum a sosit clipa !

Plecară doi dintre frați : cel puternic și hoțul cel iscusit. Intrară în palat, hoțul fură șarpele, iar celălalt o ridică pe

prințesă într-o mînă și o luă cu el. Iar cu cealaltă mînă rupse din grădină un portocal, cu crengile atîrnînd sub greutatea roadelor, ca să fie semn pentru uriaș.

Ajunseră la corabie, se urcară în ea și porniră. Nu trecu mult și șarpele se trezi. Cînd văzu că prințesa a pierit fără urmă, dădu de veste stăpînului lui, scoțînd un șuierat ascuțit. Uriașul veni în fugă, puse mîna pe flintă și se luă după corabie. Cum îi zări, începu să tragă. Fratele care era țintaș bun îl nimeri, dar nu izbuti să-l omoare. Uriașul ochi chiar fruntea prințesei, și o ucise pe loc. Însă cel care putea face să învie morții o aduse îndată la viață, iar celălalt frate îi lipi bucățica din frunte, de scăpă prințesa teafără, ca și cum n-ar fi pățit nimic.

— Am scăpat cu bine ! strigă unul din ei.

Însă mezinul îl dojeni că se bucură prea devreme, și apoi îl povățui pe țintaș :

— Să nu pierdem nici o clipă ! Ochește-l pe uriaș în călcîi, că acolo e puterea lui.

Țintașul făcu întocmai, și uriașul căzu la pămînt fără viață. Cei șapte și prințesa își văzură de drum, bucuroși.

Împăratul îi aștepta la mal, muncit de nerăbdare și dor să-și vadă fata. Cînd ajunseră, dădu fuga la ea și o îmbrățișă, pierzîndu-și capul de atîta fericire. Iar pe mineri nici nu mai știa cum să-i răsplătească pentru fapta lor. Făcu un ospăț bogat, care ținu zile în șir. Cînd fu pe sfîrșite, cei șapte frați spuseră că vor să se întoarcă acasă. Atunci împăratul îi întrebă ce răsplată vor. Fratele cel mare, de care ascultau toți ceilalți, răspunse că n-au nevoie de nimic.

— Cum se poate una ca asta ? se minună împăratul. Doar eu am trimis după voi să-mi săriți în ajutor, și e drept să vă răsplătesc pentru fapta voastră !

— Nu-mi place de felul meu să cer, spuse fratele cel mare, pe gînduri.

— Atunci o să facem așa : o să poruncesc să se încarce zece saci cu arginți, și o să vi-i aducă slujitorii mei pînă unde veți voi.

A doua zi, cei șapte frați se întoarseră la coliba lor, încărcați de arginți.

De atunci încolo nici unul din ei nu mai trudi în mină, ci plecară în satul apropiat, cu mama lor, și trăiră acolo cu toții fericiți.

Iar de n-or fi murit cumva, mai trăiesc și acum, în pace și belșug.

POVESTIRI NUVELISTICE ȘI MORALIZATOARE

POVAȚA ÎNȚELEAPTĂ

(CUBA)

Yeyo și Camilo erau frați buni. Se iubeau mult, dar fură cît pe-aci să se ia la harță fiindcă nu era chip să se înțeleagă din pricina unui petec de pămînt pe care tatăl lor, care murise de curînd, li-l lăsase moștenire. Nici unul nu se împăca de fel cu împărțeala făcută de celălalt și, pe măsură ce timpul trecea, se învrăjbeau tot mai tare. Știindu-le păsul, un prieten îi povățui să se înfățișeze la judecător, dar altul, care era mult mai bătrîn, le zise :

— Ba să nu vă duceți la vreunul din cei tobă de carte, că o să vă coste mai mult decît face bucata de pămînt. Cel mai bine ar fi să cereți sfatul lui Apolonio, bunicul lui Margarito, care e un om drept și știe o groază de lucruri !

Îi dădură ascultare și a doua zi de dimineață se înfățișară la coliba bătrînului și-i povestiră care era pricina. Apolonio le grăi așa :

— Băieți, cum e cu putință să ajungeți să vă încăierați pentru atîta lucru ? Asta-i doar cel mai lesne de hotărît ! Ia să vedem : tu, Yeyo, împarte pămîntul în două părți cum ți s-o părea ție mai bine. Iar apoi tu, Camilo, din cele două părți să ți-o alegi pe cea care ți-o plăcea mai mult...

Vecinii spun că Yeyo n-a făcut încă nici o împărțeală, dar că cei doi frați se înțeleg de minune ; lucrează împreună petecul de pămînt moștenit și își împart recolta pe jumătate.

RÎUL ADEVĂRULUI

(MEXIC)

Într-o bună zi, un indian o porni din satul lui într-altul învecinat. Pe drum se întîlni cu un spaniol și, mergînd împreună, intrară în vorbă. Dădură peste niște vaci, și spaniolul îl întrebă :

— Ascultă, omule, ce animale-s astea ?

— Sînt vaci, domnule !

— Nu se poate să fie vaci ! Vacile de la mine de acasă sînt cu mult mai mari, așa cam cît biserica de colo. Vaci așa mici n-am văzut pe meleagurile mele !

Mai merseră ei și văzură un cal.

— Ce-i asta ? întrebă iar spaniolul.

— Un cal, domnule !

— Măi, să fie ! Tare înapoiați mai sînteți ! Caii de la mine de acasă sînt mult mai mari. Ăsta-i un șobolan !

Peste un timp, le ieși în cale o găină :

— Asta ce mai e ?

— E o găină, domnule !

— Găină ! Cum e cu putință să fie asta o găină ! De-ai vedea găinile noastre cît sînt de mari !

Și arătă, ce mai, o mărime de necrezut.

Merseră ei mai departe, și tot așa, cînd vedeau tot felul de animale, spaniolul îi spunea cu dispreț indianului că la el acasă toate erau mult mai mari.

În sfîrșit, ajunseră la un rîu pe care trebuiau să-l treacă. Indianul se dezbrăcă și, îngenunchind, își făcu semnul crucii. Spaniolul, de pe mal, îl întrebă atunci, cu mirare :

— Ia ascultă, omule ! De ce îngenunchiezi și te închini ?

— Păi, domnule, rîului ăstuia i se zice rîul adevărului ! Toți cei care au mințit, cînd vor să-l treacă, sînt luați de apă.

Auzind vorbele astea, spaniolul se sperie şi zise pe nerăsuflate :

— Nu-i nimic adevărat din ce ţi-am îndrugat înainte ! Toate animalele de pe la voi sînt la fel şi pe meleagurile mele !

SĂRMANUL ŞI BOGATUL

(CUBA)

Trăiau odată doi vecini, care se aveau foarte bine : unul era neînsurat, iar celălalt avea nevastă. Holteiul era sărac lipit pămîntului, iar cel însurat se scălda în bogăţie.

Într-o zi, cel sărac îi zise bogatului :

— Tare-aş mai vrea să-mi schimb niţeluş soarta, că o să mă dea gata sărăcia asta !

Iar bogatul îi răspunse :

— Însoară-te, şi ai să-ţi schimbi soarta ! Ai să te îmbogăţeşti !

Săracul se însură şi începură să vină pe lume şi copiii. Cu fiecare, sărăcia se făcea tot mai mare. Într-o zi, cînd îl întîlni pe cumătrul cel bogat, sărmanul îi spuse :

— Soarta mi s-a schimbat în rău. Acum sînt şi mai sărac ca înainte, nici vorbă să mă îmbogăţesc, aşa cum mi-ai zis...

Cum bogatul n-avea copii, şi tare ar mai fi vrut să ia unul dintr-ai cumătrului, îi răspunse :

— Păi dacă eşti aşa de sărac, vinde-mi pe cinci sute de *pesos* unul din copiii tăi !

Dar săracul zise îndată :

— Ba nu fac aşa ceva în ruptul capului ! Nu-mi dau eu copiii pe tot aurul din lume !

La vorbele astea, cumătrul cel bogat îi răspunse :

— Păi vezi atunci că de cînd te-ai însurat, te-ai îmbogățit ?

STUDENȚII ȘI SOLDATUL

(C U B A)

Odată, doi studenți șmecheri nevoie mare o porniră să cutreiere lumea și se rătăciră. Ajunseră la casa unui soldat, care îi găzdui peste noapte.

Ei veniseră cu un codru de pîine, iar soldatul avea un pui fript. Ca să-și bată joc de soldat, care era tare încrezător, cei doi șmecheri puseră la cale o șotie.

— Mîncarea asta nu ajunge la toți trei, îi ziseră ei. Hai să ne culcăm, și cine o să viseze o minciună mai mare, acela să mănînce puiul și pîinea !

Se duseră toți trei la culcare. După o vreme, soldatul se sculă și merse de mîncă tot. Cînd studenții se treziră a doua zi, începură să zică fiecare că el a avut visul cel mai mincinos.

— Eu am visat că eram în al nouălea cer... povesti unul din ei. În locul cel mai îndepărtat din necuprinsul cerului...

Celălalt glăsui și el :

— Iar eu, am visat că mă aflam în măruntaiele pămîntului... În adîncul adîncurilor...

Îl întrebară și pe soldat ce a visat, iar el le răspunse :

— Păi, iaca, eu am visat că unul din voi se afla în înaltul cerului și celălalt în adîncul pămîntului ; mi-am zis că n-o să vă mai întoarceți niciodată de acolo, așa că m-am sculat, pe jumătate adormit, m-am dus la bucătărie și-am mîncat tot puiul și codrul de pîine !

PERURIMÁ ȘI OALA FERMECATĂ

(PARAGUAY)

Într-o zi, popa o porni la drum călare pe măgar. Avea cu el, prinse cu o curea, cărticica de rugăciuni și o pungă cu bani strînși de la săteni, pe care trebuia să-i ducă la oraș să-i dea episcopului.

Perurimá [1] se luă după el, cu gîndul să pună mîna pe bani. Dar cum popa era un om zdravăn, nu îi sări în spate, de teamă că n-o să facă nici o ispravă în felul ăsta. Chibzui el și, pînă la urmă, îi dădu prin minte să facă astfel: aprinse un foc de ierburi la marginea drumului, puse apă la fiert, într-o oală cu trei picioare și, cu o bucată de carne pe care o adusese în desagă, se apucă să facă o tocană.

Avînd de bătut cale lungă, popa plecase de acasă cu noaptea în cap. Pe drum se lăsă o arșiță de neîndurat, iar bietul de el nici acasă nu putuse să bea măcar un ceai, din pricină că slujnica lui n-avusese grijă să aducă de cu seară lemne pentru foc.

Drumul lung și pustiu se pierdea în depărtare. Natura dormea încă și popa mergea, fumînd de zor, ca să-și amăgească stomacul gol. Curînd, se lumină de-a binelea și, după o cotitură, ajunse la locul în care Perurimá își pregătea tocana. Dar șiretul îl pîndise de mult pe popă și, cînd îl văzu că se apropie, acoperi iute focul cu nisip, făcînd să dispară tot jarul. Apoi puse oala în mijlocul drumului, uitîndu-se la ea cu mare băgare de seamă. Se așeză cu spatele și se prefăcea că nu-l vede pe popă. Mînat de curiozitate, popa se apropie și văzu cu uimire că apa fierbea în oala așezată chiar în țărîna drumului.

— Ce faci aici ? întrebă el.

[1] Erou popular din folclorul paraguayan, plin de istețime și dibăcie, care e întotdeauna de partea celor slabi, bătîndu-și joc de cei lacomi și necinstiți.

— Păi ce vezi, părinte : îmi fac o tocană.

— Dar unde-i focul ?

— Ei, părinte, eu n-am nevoie de așa ceva ; oala asta e fermecată și fierbe apa fără foc, numai s-o așez în țărînă.

Bietul popă își aminti îndată, cu necaz, că nu îmbucase nimic. Socotind el că o asemenea oală avea să-i prindă tare bine, îi ceru să i-o vîndă lui. Dar auzind Perurimă cîți bani voia să-i dea popa, nici gînd să se învoiască. Se tîrguiră ei și, pînă la urmă, îmboldit de dorința să stăpînească el oala fermecată, popa îi dădu toți banii pe care îi avea în pungă.

Perurimă se făcu o vreme că chibzuiește, apoi, într-un tîrziu, se învoi, spunînd că i-o vinde numai și numai fiindcă era vorba de el.

— Numai dumitale ți-o dau, părinte, căci oala asta fermecată e de neprețuit !

Și mulțumit nevoie mare, popa o porni mai departe, ducînd cu el oala cu pricina. Perurimă rămase cu zîmbetul pe buze, băgă banii la chimir și plecă repejor, ca nu cumva popa să-și dea seama de înșelăciune și să se întoarcă.

OSPĂȚUL LUI BALTAZAR

(CUBA)

Era odată un om, pe nume Baltazar, care trăia într-un sat de cîmpie. Într-o zi, i se năzări să-și poftească toți prietenii de prin împrejurimi la un ospăț.

Prietenii se bucurară, se spălară și se ferchezuiră, își puseră hainele cele mai bune ca să mergă la ospăț. Se îndreptară cu toții, împreună cu familiile lor, către casa lui Baltazar.

Ajungînd acolo, gazda îi primi cu toată cinstea și îi pofti să se așeze la masă.

Pe cînd așteptau să aducă bucatele, Baltazar se ivi cu un singur *totì* [1] fript, pentru toți mesenii.

Și de atunci a rămas vorba asta : „e ca ospățul lui Baltazar", care se spune cînd nu ajunge mîncarea la toată lumea.

IEPELE ASCUNSE ÎNTR-UN BOSTAN

(MEXIC)

În satul Jalisco era odată un om căruia îi plăcea tare mult să născocească tot felul de minciuni. Într-o zi, se luă la harță cu altul, fiindcă îi povesti o minciună iar celălalt nu-l crezu.

Omul îi povestise că, mai de mult, își pierduse un măgar, din aceia care merg în fruntea turmei, și zece iepe. Căutase el luni în șir, dar fără să afle vreo urmă. Într-o zi, se dusese la bucata lui de pămînt, pe coasta unui deal, unde avea niște bostani cum nu s-a mai pomenit de mari, după spusele lui. Se gîndise atunci să se cațere pe unul din ei, ca să poată privi în zare, doar-doar și-o vedea animalele pierdute. S-a urcat așadar pe bostan, cînd, deodată, a auzit răgetul măgarului lui ; părea însă că vine de departe, dintre dealuri, totuși el l-a recunoscut. S-a dat iute jos de pe bostan, l-a înconjurat și, în partea de jos, a aflat o bortă mare. Animalele mîncaseră o bucată zdravănă din bostan iar apoi, cele zece iepe și măgarul din fruntea turmei se băgaseră înăuntru.

Omul care ascultase minciuna asta gogonată răspunse :

[1] Specie de pasăre mică, asemănătoare cu rîndunica (n.t.).

— Te cred, *don* Pablo ! De bună seamă că-i așa ! Știi că de curînd am fost la Zacatecas ?

— Da, știu că ai fost acolo.

— Ei bine, află că înainte de a ajunge la moșia cumătrului cutărică am dat peste o groază de lume adunată.

— Și ce făcea mulțimea asta ?

— Păi ducea toarta unei oale uriașe, *don* Pablo. Iar mai încolo, cînd am ajuns la Zacatecas, am dat de altă mulțime, care căra cealaltă toartă a oalei.

— Minți de îngheață apele, cumetre ! Ce să facă oare cu asemenea oală ?

— Să fiarbă bostanii de pe bucata ta de pămînt !

Cînd auzi asemenea minciună, *don* Pablo se înfurie și amîndoi mincinoșii se luară la harță.

NEGRUL CEL ISTEȚ ȘI BULGĂRELE DE AUR

(CUBA)

Trăia odată, pe vremea sclaviei, un negru rob care era tare isteț. Într-o zi, negrul făcu prinsoare cu ceilalți sclavi că stăpînul cel alb o să se poarte cu el împărătește o bună bucată de timp. Se înfățișă apoi stăpînului și-l întrebă :

— Stăpîne, ce preț o fi avînd un bulgăre mare de aur, cam atît ? și deschise larg brațele, ca să arate mărimea.

Hapsînul de stăpîn se gîndi că negrul o fi dat peste un bulgăre de aur, îngropat pe undeva și se hotărî îndată să i-l ia.

Ca să afle cu binișorul unde a găsit bulgărele, stăpînul începu să se poarte cu negrul împărătește. Îl poftea la masa lui și mîncau împreună, în vreme ce sclavii care-i serveau își ziceau :

— E adevărat că trăiește împărătește !

Și prinseră a-i vorbi negrului cu toată smerenia.

Stăpînul îl luă cu el, îl purta prin toate părțile, îl măgulea într-una. Ieșeau la plimbare, lăfăindu-se fiecare în hamacul lui, purtat de patru sclavi : doi înainte și doi înapoi.

Și tot așa, pînă într-o zi cînd, stăpînul socotind că traiul bun l-a amețit destul pe negru, l-a întrebat unde era bulgărele de aur. Iar negrul i-a răspuns :

— Habar n-am, stăpîne, eu te-am întrebat doar așa, ca să știu ce preț are un bulgăre mare de aur, să fiu pregătit cînd am să dau de el...

Atunci stăpînul luă biciul și-i arse două lovituri pe spinare, de-i lăsă niște șerpi pe piele. Negrul îndură fără să crîcnească, știind că pînă la urmă a cîștigat rămășagul.

BĂIATUL CARE A VÎNDUT PODOABE SFINȚILOR

(ECUADOR)

O familie, care trăia departe de oraș, era la mare strîmtoare cu banii. Cum aveau niște podoabe de preț, mama îi spuse într-o bună zi băiatului ei :

— Du-te la oraș și vinde podoabele astea, dar ia aminte să nu le vinzi celor care or să te strige, fiindcă așa fac oamenii vicleni, care n-au de gînd să plătească. Să le vinzi oamenilor care nu te trag de mînecă, ci te lasă în pace și tac din gură, că aceștia sînt cumsecade și de încredere.

Luă băiatul podoabele și se duse cu ele să le vîndă. Ajunse la oraș și, cum arăta podoabele, unii îl chemau și-l trăgeau de mînecă să le vîndă lor. Dar băiatul ascultă de povața maică-si, și nu-i luă în seamă. Îl prinse întunericul și el nu-și vînduse încă podoabele. Văzu atunci o casă mare

și intră înăuntru cu gîndul să ceară găzduire pentru noapte. Oamenii din casă nu-l descusură, ci-l lăsară în pace, fără să scoată nici un cuvîntel. Băiatul se uită la ei, dar tot nu-l întrebară nimic, ci tăcură mîlc. Atunci își aminti de povața maică-si, și le spuse oamenilor din casă că o să le vîndă lor minunăția de podoabe. Le puse la toți cîte un șirag la gît, și de haine le prinse nestematele.

Văzînd că tăceau mereu, băiatul grăi astfel către oamenii aceia cumsecade :

— Fiindcă văd că n-aveți acum bani să-mi dați, o să vin săptămîna viitoare după plată !

Și plecă, lăsîndu-le podoabele.

Casa unde intrase băiatul era o biserică, iar oamenii tăcuți cărora le pusese podoabele erau statuile sfinților. Cînd ajunse acasă, îi spuse maică-si :

— Am vîndut toate podoabele, măicuță, dar o să primesc banii săptămîna ce vine, căci bieții oameni n-au avut acum să mă plătească.

Săptămîna următoare se duse băiatul la oraș, intră în casa cea mare unde lăsase podoabele, și zise :

— Am venit să-mi dați banii !

Cum sfinții, de bună seamă, nu scoteau nici un cuvînt, băiatul spuse iar :

— Ei, dacă n-aveți nici acum bani, săptămîna viitoare să mă plătiți negreșit !

Se întoarse acasă și-i povesti maică-si :

— Încă n-au făcut rost de bani, măicuță, dar o să mă plătească săptămîna ce vine.

Trecu săptămîna și băiatul se duse iar la oraș, la datornicii lui. Le ceru banii și, cum nu scoaseră o vorbă nici de astă dată, le spuse :

— De nu-mi dați banii, vă iau la bătaie !

Văzînd că nu-i rost de plată, băiatul se înfurie și dădu un pumn unei statui mai mici, care căzu pe jos și, în căzătură, făcu să sară pușculița care se afla la picioarele ei. Pușculița se sparse, și se risipiră toți banii pe care oamenii

îi băgaseră acolo drept pomană. Cînd văzu atîta bănet, băiatul strigă :

— Ticălosule, te lași bătut numai ca să nu plătești ! Ia te uită ce de mai bani aveai, și nu voiai să-mi dai !

Se apropie apoi de ceilalți sfinți, și le dădu la fiecare cîte un pumn, ca să cadă banii. Culese de pe jos toți banii risipiți din pușculițele sparte, și se întoarse la maică-sa cu o desagă plină cu banii pe care socotea că-i luase pe podoabele vîndute.

AM FĂCUT-O NOI ÎNȘINE !

(CHILE)

Trei flăcăi au pornit-o odată la drum, dornici să afle ce se întîmplă pe lume. Erau toți tare neștiutori, ca oamenii de la coarnele plugului. Peste puțină vreme, ajunseră ei într-un sat mare și frumos. În mijlocul lui, într-o piață întinsă, văzură plimbîndu-se doi boieri, care păreau buni prieteni.

— Pentru o oca de sare, am făcut-o noi înșine, zise unul din boieri, povestindu-i celuilalt ceva.

— Iată niște cuvinte înțelepte, spuse atunci unul din flăcăi. Să le ținem minte !

Mai tîrziu, vorbind de-ale lor, celălalt boier îi răspunse primului :

— Noi trei la un loc.

La vorbele astea, primul încuviință, spunînd :

— De bună seamă !

Flăcăii rămaseră uimiți de vorbele auzite și le ținură minte. Ieșind ei din sat, dădură în drum de un om mort. Rămaseră acolo, zgîindu-se la el, și așa îi găsiră jandarmii.

— De ce l-ați omorît ? îi întrebară.

— Pentru o oca de sare, am făcut-o noi înșine, zise unul.

— Deci voi l-ați ucis ?

— Noi trei la un loc.

— O să mergeți atunci la închisoare !

— De bună seamă !

Și jandarmii îi luară îndată pe cei trei care, fără să știe ce fac, spuseră vorbele auzite, crezînd că sînt pline de tîlc.

Stătură ei o vreme la închisoare, pînă cînd, într-o zi, judecătorul dădu poruncă :

— Să mi-i aduceți aici pe cei trei țărani întemnițați !

Cînd i se înfățișară, flăcăii îi dădură iar zor cu vorbele cu pricina : pentru o oca de sare, am făcut-o noi înșine, noi trei la un loc și de bună seamă !

Judecătorul îi ascultă cu luare aminte, chibzui bine și într-un tîrziu zise cu glas poruncitor :

— Flăcăii ăștia nu știu ce zic. Sînt nevinovați, așa că dați-le imediat drumul !

Și așa scăpară teferi bieții nevinovați, iar întîmplarea le-a fost învățătură de minte.

NEVASTA CEA ÎNȚELEAPTĂ ȘI BĂRBATUL CARE-I CĂUTA PRICINĂ

(CUBA)

Un om voia să-și lase nevasta, fiindcă îi căzuse dragă alta. Se tot gîndi și nu mai știa ce să născocească împotriva nevestei, să-i caute pricină.

Nevastă-sa deretica prin casă, și el intra dinadins plin de noroi, de murdărea totul, dar ea nu zicea nimic, ci venea și curăța în urma lui, fără să scoată un cuvîntel.

Atunci omul îi aduse lemne de foc prost tăiate, să o încerce, doar-doar s-o înfuria. Cum ajunse acasă, trînti lemnele în mijlocul odăii. Dar ea aduse o toporişcă, luă pe rînd lemnele, le tăie şi le duse în bucătărie.

Văzînd el că nu-i chip să-i caute pricină nevestei, îi dădu prin minte să bage în casă un măgar. Se urcă pe măgar şi vru să intre, dar animalul nu se urni. Nevastă-sa sări să-şi ajute bărbatul, înşfăcă măgarul de coadă şi trase zdravăn, ca să-l bage înăuntru.

Cînd văzu una ca asta, bărbatul îşi zise în sinea lui : „Măi, să fie ! Nevasta asta a mea e o comoară ! N-are rost să mă despart de ea !"

GREŞEALA BUCLUCAŞĂ

(NOUL MEXIC)

Odată, un preot, le vorbi credincioşilor într-o predică despre minunea săvîrşită de Isus Cristos care, cu cinci pîini, a făcut să se satură cinci mii de oameni. Dar în loc să spună că a săturat cinci mii de oameni cu cinci pîini, s-a încurcat şi a greşit, spunînd că a săturat cinci oameni cu cinci mii de pîini.

— Ce îngrozitor ! strigă de colo un beţiv. Şi cum de n-au crăpat ?

Preotul îşi dădu seama că a greşit, dar nu vru să recunoască, ci îi răspunse :

— Păi tocmai aici e minunea !

Peste vreun an, vorbind tot despre minunea cu pîinile, preotul nu s-a mai încurcat şi a spus bine :

— Cu cinci pîini Isus Cristos a săturat cinci mii de oameni, fraţilor !

— Aha ! zise atunci beţivul, avea doar de unde : cu ce i-a rămas de anul trecut a putut sătura cinci mii de oameni, anul ăsta !

CARABINA LUI AMBROSIO

(CUBA)

Era odată un om pe nume Ambrosio, care avea o casă arătoasă. Lîngă el locuia un vecin care voia morţiş să i-o cumpere. Atîta se ţinu de capul lui să-i vîndă casa că, pînă la urmă, Ambrosio i-o vîndu. Dar mai înainte îi zise :

— Îţi vînd casa, în afară de odăiţa din mijloc !...

Vecinul, dornic să cumpere casa, îi răspunse :

— Bine, mă învoiesc ! Să facem tîrgul !

Şi în felul ăsta îi vîndu casa.

Cum însă Ambrosio se dădea în vînt după vînătoare, în fiecare noapte venea să-şi ia carabina din odăiţă. Apoi se făcea că pleacă la vînătoare, dar se tot întorcea în odăiţă, ca să-şi dreagă carabina, care i se strica mereu. Şi tot aşa îşi petrecea nopţile, intrînd şi ieşind într-una în odăiţa din mijloc, ca să-şi repare carabina. Iar noul stăpîn nu putea închide ochii de atîta du-te-vino şi de loviturile de ciocan.

La o vreme, omul care cumpără casa se sătură să se scoale mereu să-i deschidă lui Ambrosio, la orice ceas din zi şi din noapte. I se făcu lehamite de atîtea nopţi nedormite şi, chemîndu-l, îi strigă deznădăjduit :

— Ia-ţi înapoi casa, odăiţa şi carabina blestemată, că o să înnebunesc de-a binelea !

Și așa se făcu de se alese Ambrosio și cu casa, și cu banii luați pe ea.

De atunci, cînd ceva nu merge ca lumea, se zice că e precum carabina lui Ambrosio... care se strică într-una !

COPILAȘUL ȚĂRĂNCII

(CUBA)

O familie de țărani din insulă avea o fată de măritat, care își găsise logodnic. Flăcăul era dornic să se însoare, așa că se puse pe treabă și ridică o casă. Cînd fu aproape gata, cu țărușii înfipți și grinzile așezate, dar încă netencuită, le pofti pe soacră și pe logodnică să vadă ce-a izbutit să facă.

Îndată ce sosiră, flăcăul le arătă casa, zicîndu-le :

— Aici o să fie bucătăria, acolo odaia cea mare, mai încolo odaia de dormit și în odăița asta o să punem leagănul copilașului.

Văzînd că în mijlocul odăiței era un țăruș, soacra strigă :

— Vai de mine, cînd o să puneți leagănul copilașului aici și o să-l legănați, o să-l omorîți, sărmanul, că o să se lovească de țărușul ăsta !

La vorbele maică-si, fata prinse a striga ca din gură de șarpe, bocind moartea bietului ei copilaș. Iar flăcăul, neștiind ce să mai facă și cum să le potolească, blestemă ceasul în care le poftise să vadă casa.

POVEȘTI CU ANIMALE

NUNTA CUMĂTRULUI TIGRU

(COLUMBIA)

Dacă e să dăm crezare gurilor rele, Iepurele își făcea de cap, necăjind tot satul cu hoțiile și înșelăciunile lui fără sfîrșit. Cum era leneș și nu se spetea de fel cu munca, ajunsese hoțul cel mai dibaci din toată gloata de trîntori care trăia în sat. Ca să-l prindă și să-l învețe minte, păgubiții hotărîră să-i vină de hac cu ajutorul unei sperietori făcute din ceară, care nu dădea greș. Mult trebuia să te zbați ca să scapi teafăr din capcana asta ; o știau prea bine cu toții, căci în ea se prinseră pe rînd Șobolanul, Nutria, ba chiar și împielițatul de Caiman, care făcuse atîta pagubă celor din jur...

Cînd află ce-i pregătiseră Iepurelui, Găina își dădu cu părerea :

— Foarte bine ați hotărît ! Pe mine mă supără mereu, îmi mănîncă porumbul, frunzele de pătrunjel și de coriandru. Iar cu puișorii nici nu știu ce să mă mai fac ! Îmi fură ouăle din cuib, din puii cei mai grăsuți își face supă, ba îmi fură chiar mîncarea din cuptor. Numai Nutria îmi mai face atîta pagubă.

Nutria, care îi auzi vorbele, îi răspunse țîfnoasă :

— Ai grijă, cumătră Găină ! Cu mine să nu-ți dai ifose ! O să ajungem la judecată așa ! Eu nu sînt ca tine, să scurm toată ziulica în gunoi !

Făcură capcana așa cum hotărîră și Iepurele se prinse curînd. Oricît se zbătu, nu izbuti să scape, ci se lipi tot mai tare. Zăcea prins de mîini și de picioare, ba chiar și de piept și de cap, cînd dădu peste el Furnica, ce se ducea la tîrg cu niște legături de ierburi, să le vîndă. Se apropie de el și-i zise în bătaie de joc :

— Socot că acum o să mă copleșești cu dragostea ta, ca să te scot de aici. Ca să vezi, Iepurașule, cît de sucită e viața ! Eu aș fi putut să-ți fiu tovarășă ; chiar ajunsesem să-ți cred vorbele, dar n-am avut parte decît de disprețul și batjocura ta. N-am umblat niciînd cu vorbe, dar azi, ca să mă răzbun pe tine, o să-i povestesc primarului cum te-am văzut, lipit de sperietoarea de ceară, de care-ți tot băteai joc.

După ce plecă Furnica, trecu pe acolo Tigrul. Ca un țăran destoinic, ducea la tîrg coșuri împletite și niște căuce. Mișcat de soarta nepotului, îl întrebă din ce pricină zăcea prins acolo. Iepurele, plîngînd amarnic, îi răspunse :

— Fiindcă nu vreau să mă însor cu fata împăratului !

— Ce tot spui, nepricopsitule ? Știi oare ce ți se dăruiește ? Ai tu habar ce înseamnă să iei de nevastă o fată frumoasă, bogată și rîvnită de toți ? Îți dai seama cum vine asta să stai lîngă împărat, împărțind dreptate, cocoțat pe un jilț, primind plocoane și făcîndu-ți-se temenele ? Acum văd eu că nu ești din neamul nostru ! Care îți sînt năzuințele, băiete ? Se vede bine că vrei să fii un pierde-vară, ca mulți alții care mișună pe aici. Păi dacă tu nu vrei să te însori, eu vreau ! E un prilej tocmai bun pentru mine. E adevărat că-s nițel cam bătrîior, dar mi-a venit și mie ceasul...

Și Tigrul îl smulse pe Iepuraș de pe sperietoarea de ceară, spunîndu-i :

— Prostule ! Nătîngule ! Pierde-vară ce ești ! Șterge-o de aici, du-te unde nu te cunoaște nimeni ! Nepricopsitule ! Șterge-o cît mai iute ! Auzi, să strici orzul pe gîște !

Iepurele nu răspunse vorbelor de ocară, ci îl ajută pe unchi să se prindă bine de sperietoare.

În vremea asta, Tigrul striga neîncetat :

— Vreau să mă însor cu fata împăratului !

Iepurele se piti mai încolo, aşteptînd sosirea poliţailor, care se ivîră curînd şi prinseră a sporovăi între ei ca nişte cumetre, zicîndu-şi :

— L-am prins pe hoţ ! I-am venit pînă la urmă de hac !

Fără să se uite cine era cel prins, cumătra Tigroaică, ce era supărată de multă vreme pe obraznicul ei de nepot, înroşi în foc un drug şi i-l înfundă nenorocitului pe gît. Iar Iepurele, gata s-o rupă la fugă îi strigă de departe :

— Vai, ce rea mai eşti, mătuşico ! Altă dată să deschizi mai bine ochii ! Fiindcă în locul meu e chiar unchiul Tigru, care voia să se însoare cu fata împăratului...

IEPURELE ŞI NEGUSTORUL NECINSTIT

(COLUMBIA)

În vremurile de demult, trăia în satul Guapi un negustor cu faimă proastă : se zicea că se îmbogăţise furînd neîncetat. Cînd află iepurele, se duse grabnic acasă la negustor, care locuia pe malul rîului Naranjo, la marginea satului, hotărît să-l înveţe minte pe ticălosul care-i jecmănise pe toţi. Chiar şi cumătrul tigru, care era atît de cumpătat de felul lui, îi era dator vîndut, iar broasca ţestoasă, pentru o pipă de lut şi o sticlă de rachiu, fusese nevoită să-i dea şi ultimele parale !

Ştiind că negustorul se întorcea de la tîrgul din Tumaco, cu o barcă încărcată cu bunătăţi, iepurele se trînti pe mal, făcînd pe mortul. Negustorul îl văzu, dar nu-l luă

în seamă. Iepurele se sculă, fugi iute pe o scurtătură și se întinse iar în cale. Negustorul, văzîndu-l, își zise :

„Pesemne că pe-aici o fi dat boala în iepuri !"

Și-și văzu mai departe de drum.

Iepurele se ridică de jos și, mai încolo, făcu iar pe mortul. Văzîndu-l, negustorul se gîndi :

„Ia să adun eu animalele astea ! Doar au carnea bună de mîncat, așa că le pot vinde în sat pe un preț bun. Cu sărăcia de carne proaspătă care-i pe acolo, o să iau o grămadă de bani ! Dacă un șoricel atîtica face patru *reali*, un iepure de douăsprezece uncii, pe care o să le dau drept o livră, îmi va aduce un *patacón* [1]. Un adevărat chilipir, picat din senin !"

Se dădu jos din barcă și o porni în josul rîului, să adune iepurii pe care credea că-i lăsase în drum. Cum se văzu singur, iepurele se repezi și fură toate bunătățile din barcă, ce prețuiau mii de *pesos*. Împărți apoi banii sătenilor din Guapi, care-și amintesc și azi, cu mare recunoștință și drag, de fapta iepurelui.

TĂIETORUL DE LEMNE, TIGRUL ȘI VULPOIUL

(ARGENTINA)

Într-o zi o nevastă îl trimise pe bărbatu-său după lemne în pădure. Se duse tăietorul de lemne în pădure și dădu peste un tigru care avea labele prinse de-un bolovan. Văzîndu-l, tigrul îi zise :

— Vino încoace și ia piatra asta de pe labele mele, că mă ține aici ostatic !

— Ba nu, n-o iau, că știu că ești șiret !

[1] Monedă veche de argint (n.t.).

Dar tigrul o ținea una și bună :

— Nu-ți fac nimic, vino, că nu te mănînc !

Atunci omul dădu piatra la o parte. Apoi se duse să-și vadă de lemne. Tigrul veni după el și-i zise :

— De n-oi găsi nimic de mîncat, te mănînc pe tine !

Cînd auzi cuvintele tigrului, omul se făcu alb la față de spaimă și îngăimă :

— Nu se poate, înainte de-a mă mînca, hai să găsim pe cineva care să-mi facă dreptate, pentru că ți-am făcut un bine !

Tigrul se învoi și o porniră împreună ; văzură pe o pajiște o mîrțoagă. Omul ii povesti ce-a pățit și-o rugă să-i facă dreptate. Dar calul îi răspunse :

— Ascultă, prietene, cînd eram eu tînăr, stăpînul îmi dădea ce era mai bun, iarba cea mai proaspătă, mă țesăla, avea mare grijă de mine. Și cînd am ajuns bătrîn, cum mă vezi, de nu mai sînt bun de nimic, m-a părăsit pe cîmpul ăsta, unde nu-i fir de iarbă de păscut. Vezi dar cît e de nedreaptă viața ! Cum vrei atunci să-ți fac eu dreptate ?

Porniră mai departe și zăriră un vulpoi. Omul strigă :

— Hei, ia vino încoace, să-mi faci dreptate !

— Ce fel de dreptate să-ți fac eu ? întrebă vulpoiul de departe, că-i era frică să se apropie de tigru.

Și omul îi povesti tot păsul. Fără să se apropie, vulpoiul ii spuse :

— Nu pricep. Hai mai bine să văd locul unde zăcea prins tigrul !

Ajunseră la locul cu pricina, omul îi mai povesti o dată, dar vulpoiul zise :

— Ei bine, ia să vedem ; tu ridică bolovanul iar tigrul să-și bage labele sub el întocmai cum a fost, că altfel nu pricep !

Și omul ridică bolovanul și-i prinse labele tigrului.

— Lasă-l acum așa, să rămînă prins, îi zise vulpoiul.

Omului îi trecu frica, se potoli de-a binelea, și-i spuse vulpoiului :

— Ascultă, prietene, cum pot să te răsplătesc pentru că m-ai scăpat de-o asemenea năpastă ?

— Lasă, că așa ceva nu se răsplătește, răspunse vulpoiul. Mai bine știi ce să faci ? Cînd întîlnești vreo rudă de-a mea moartă, să mi-o îngropi !

Omul se învoi și plecă după lemne. După ce adună cîte-i trebuiau, tăietorul porni spre casă. Vulpoiul se repezi în fugă și se așternu în mijlocul drumului, nemișcat, de parcă ar fi fost mort. Omul, cînd trecu pe acolo, îl văzu și-și zise :

„Vai, sărmanul ! O să mă țin de cuvînt și-o să-l îngrop".

Și-l acoperi cu puțin pămînt. Merse apoi mai departe, dar vulpoiul se sculă iute, o luă la fugă și-i ieși iar în cale, făcînd pe mortul.

Omul abia aștepta să ajungă acasă, cînd dădu cu ochii de vulpoi ; ca și mai-nainte, îl acoperi binișor cu pămînt și-și văzu de drum.

Și iar o zbughi vulpoiul și se întinse în mijlocul drumului, pe unde trebuia să treacă tăietorul. Nu peste mult timp omul îl văzu și de data asta se înfurie nevoie mare, că nu mai termina de îngropat vulpi. Supărat, făcu o groapă adîncă, adîncă, îl azvîrli pe vulpoi înăuntru și aruncă deasupră-i țărînă și pietre.

Cînd ajunse, într-un tîrziu, acasă, nevasta îl întrebă :

— De ce-ai zăbovit atît după lemne ?

Omul îi povesti atunci toată tărășenia. Femeia se porni pe rîs cînd auzi povestea cu vulpile, și-i zise :

— Păi bine, nu ți-ai dat seama că era același vulpoi, care-și bătea joc de tine ?

Și atunci omul, năucit de cît tot trudise să îngroape la vulpi, se gîndi că pînă la urmă i-a venit el de hac vulpoiului cel șiret !

POVESTEA LUI AMBEKO ŞI AGUATÍ

(C U B A)

Aceasta este povestea lui Ambeko — care în limba indienilor *carabalí* înseamnă cerb — şi a lui Aguatí, adică broasca ţestoasă.

Odată s-au întîlnit cerbul cu broasca ţestoasă şi au pus rămăşag care din ei fuge mai iute. Rămăşagul părea cu totul nechibzuit, că doar e ştiut că cerbul aleargă iute, iar broasca ţestoasă abia se tîrăşte. Cerbul îşi bătea joc de ea, spunîndu-i într-una că avea să-i ia banii pe prinsoare.

— Îţi dau răgaz trei zile să mi-o iei înainte ! îi zise el.

Dar broasca îi răspunse :

— Ba nu vreau de fel s-o pornesc înainte ! Dar am nevoie de cincisprezece zile ca să mă pregătesc.

Pînă la urmă, încheiară rămăşagul astfel : cine se va întoarce primul în sat, după ce aveau să străbată un drum lung, ce trecea prin alte două sate vecine, iese cîştigător. Cerbul se învoi ca broasca ţestoasă să aibă cincisprezece zile să se pregătească, şi fiecare plecă să-şi vadă de-ale lui, rămînînd să se întîlnească în ziua hotărîtă.

Pe cînd cerbul îşi petrecea vremea bătîndu-şi joc de broscuţă, povestind de prinsoare tuturor celor din sat şi altor animale, ea îşi chemă două broaşte ţestoase, surate ale ei, şi le rugă ca în ziua cu pricina să se aşeze fiecare la intrarea în satele pe care trebuiau să le străbată, ca să-l întîmpine pe cerb cînd o să-l vadă apropiindu-se în fugă. În felul ăsta, el n-o să bănuiască nimic, ci o să creadă că broscuţa cu care a făcut rămăşagul a ajuns înaintea lui în amîndouă satele.

Zis şi făcut.

Sosi ziua cu pricina. Suratele broaştei ţestoase se aşezară fiecare la intrarea în cele două sate, iar broscuţa se duse să-l întîlnească pe cerb, ca să înceapă fuga.

Dădură semnul de plecare și porniră. Curînd cerbul se pierdu din vedere, iar broscuța, în loc să fugă, se ascunse între ierburi.

Cerbul zbura ca vîntul, cîntînd într-una, bucuros, un cîntec ce spunea așa :

„Ambeko rimagüe Kindanda Kore, nyao
ambeko rimagüe Kindanda Kore, nyao
ambeko rimagüe Kindanda Kore, nyao“,

ceea ce vrea să însemne : „Cerbul cel iute o să cîștige prinsoarea“.

Cînd ajunse la primul sat, cerbul (care pe vremea cînd se petrecu întîmplarea asta purta bărbiță, cum au astăzi țapii) se gîndi că fiind, de bună seamă, cu mult înaintea broscuței, avea destul timp să se bărbierească. Așa că se duse să caute un bărbier și, cînd îl găsi, îi povesti de rămășag, zicîndu-i și lui cu trufie :

„Ambeko rimagüe Kindanda Kore, nyao
ambeko rimagüe Kindanda Kore, nyao
ambeko rimagüe Kindanda Kore, nyao“.

Dar nu-și termină bine cîntecul, și bărbierit era doar pe jumătate, că văzu în drum o broască țestoasă, care cînta așa :

„Aguatí, langué, langué, langué
aguatí, langué, langué, langue
aguatí, langué, langué, langué,“

ceea ce însemna : „Broasca țestoasă a și ajuns, a și ajuns, a și ajuns“.

Văzînd broscuța și auzindu-i cîntecul, cerbul crezu că era cea cu care făcuse prinsoarea. Sări în sus și o porni iute ca săgeata, fără să termine cu bărbieritul. Din pricina asta a rămas cerbul cu bărbiță numai într-o parte, și în cealaltă nu.

Cerbul fugea într-una, încrezîndu-se în iuţimea lui neîntrecută. Se gîndi că, chiar dacă a pierdut în prima parte, nu se putea să nu cîştige în cele două care mai rămăseseră. Aşa că începu iar să cînte :

„Ambeko rimagüe Kindanda Kore, nyao
ambeko rimagüe Kindanda Kore, nyao
ambeko rimagüe Kindanda Kore, nyao."

Ajunse astfel la intrarea în celălalt sat şi, fiindu-i foame, şi încredinţat că avea vreme berechet, se duse să mănînce, mulţumit nevoie mare, ţinînd-o una şi bună cu cîntecul.

Nu termină însă el bine de înghiţit primele îmbucături şi nici nu apucă să mai zică o dată cîntecul, că dădu cu ochii de broscuţa ţestoasă, care-i zicea cu foc :

„Aguati, langué, langué, langué
aguati, langué, langué, langue
aguati, langué, langué, langué,"

Auzind cîntecelul, cerbul crezu iar că broscuţa a ajuns înaintea lui. Nedumerit şi furios, fără să isprăvească de mîncat, o rupse la goană. Din pricina asta, de atunci încoace, cerbul nu poate mînca niciodată pe săturate şi în tihnă.

Fugi el, cît putu de iute, către satul lor, fiind sigur că de data asta o să ajungă înaintea broscuţei şi o să cîştige rămăşagul.

Aşa că intră vesel în sat, cîntînd ca şi înainte :

„Ambeko rimagüe Kindanda Kore, nyao
ambeko rimagüe Kindanda Kore, nyao
ambeko rimagüe Kindanda Kore, nyao."

Dar broscuţa, care stătea pitită în ierburi, cînd auzi că cerbul se apropie, gata să intre în sat, ieşi din ascunzătoare şi prinse a străbate peticul de pămînt care o despărţea de

locul unde trebuia să ajungă cîştigătorul. Sosind acolo înaintea cerbului, începu îndată cîntecelul :

„Aguatí langué, langué, langué
aguatí langué, langué, langué
aguatí langué, langué, langué.“

Sosi şi cerbul şi, cînd văzu că broscuţa ajunsese înaintea lui, se înfurie cumplit. Întreg satul şi toate animalele îşi bătură joc de el, că a pierdut rămăşagul. Şi atît de mare i-a fost ruşinea, că a fugit sus la munte şi n-a mai vrut să se întoarcă niciodată în sat.

Din pricina asta cerbul se ascunde prin munţi, temător, şi nu iese de-acolo decît cu de-a sila.

SFÎRŞITUL LUMII

(COLUMBIA)

Într-o zi, tigrul hotărî că niciunul dintre vecinii lui să nu mai poată lua lemne de pe moşia sa, fiindcă avea nevoie de copaci, să facă din ei cărbune, pe care lua la tîrg un preţ bun. Auzind vestea, animalele n-avură încotro. Se supuseră şi începură să ducă mare lipsă de lemne. Aproape că nu mai aveau cu ce să-şi aprindă focul ca să gătească, numai iepurelui îi mergea de minune : avea cîteva tarabe, unde vindea tot soiul de mărunţişuri.

Într-o seară însă, tigrul îl prinse pe iepure furînd lemne. Fără să-i dea răgaz stăpînului pădurii să caşte gura, iepurele prinse a turui :

— Ce fericire pe capul meu să-l văd tocmai acum pe unchiul meu drag ! Ai picat la ţanc ! Vîntul care s-a

stîrnit și zăpușala din jur sînt semne că o să avem furtună mare. Nu-i de mirare, căci așa e scris : sosește clipa cea de pe urmă. Doar ne-a spus-o preotul chiar duminică la slujbă.

Și, plîngînd amarnic, adăugă :

— Leagă-mă, rogu-te, cu lianele astea de un copac, să văd de-oi putea scăpa ! Nu vreau să mor încă ! Să pier în floarea vieții, tocmai cînd să vină pe lume primul meu copil ! Nu, nu, în ruptul capului ! N-am chef să mor acum, cînd am o nevastă grozavă și o casă ce se poate lua la întrecere cu palatul împăratului. Mai bine mă prăpădeam de gălbinarea care m-a chinuit ani de zile, ori de frigurile ce mă mai scutură încă...

Tigrul stătea ca pe jar. O spune oare adevărul iepurele ăsta împielițat ? Să fie numai tertipuri ale hoțomanului, ca să se îmbogățească în voie, cu copacii din pădurea lui ? Dar cum nepotul o ținea mai departe una și bună, văitîndu-se și izbindu-se peste frunte cu crenguțe, îi strigă :

— Coboară de-acolo, nepoate ! Eu sînt cel care trebuie să rămînă în viață ! Coboară și leagă-mă de copacul acela ! Doar am copii și o groază de treburi. Vai de mine, de mor fără spovedanie, am să ajung de-a dreptul în iad !... Și după cele săvîrșite aseară...

Iepurele atît aștepta. Îl legă zdravăn și apoi își văzu de tăiat copaci. Cînd sfîrși, se apropie de unchiu-său și-i șopti la ureche :

— Ar fi trebuit să te jupoi, netrebnicule[*]! Pe zi ce trece ești tot mai nătîng. Se vede bine că nu-ți prieste apa rîului Torotonto [1], pe care ți-o dau prietenii tăi s-o bei ! Dar așa-i mai bine pentru noi toți. În sfîrșit, o să mori ! Iar de vrei să scapi, trebuie să-ți dai cuvîntul că ne lași să luăm

[1] Rîu a cărui apă se zice că îi prostește pe cei ce o beau, cum de altfel o arată și numele lui, Torotonto, în limba spaniolă *tonto* însemnînd „tont, prost" (n.t.).

lemnele de care avem nevoie de pe pămînturile tale, că de nu, aici îţi putrezesc oasele !

Tigrul îi făgădui tot ce-i ceru nepotul, amenințîndu-l însă cu vorbele astea :

Fii înţelept în aşteptare,
cîntarul să-l potriveşti
căci de aştepţi cu răbdare
pîn' la urmă izbuteşti !

CUM S-A IVIT MOARTEA PE PĂMÎNT

(COLUMBIA)

Oamenii îndrăgeau tare mult viaţa şi nu voiau să moară. De aceea îl trimiseră pe tigru la Dumnezeu cu un răvaş în care-l rugau ca, după moarte, să le dea voie să învie iar.

Tigrul porni îndată, dar, cînd ajunse la jumătatea drumului, se trînti ostenit să tragă un pui de somn. Năpîrca însă, care îl ura pe tigru fiindcă odată o călcase la joc, îl văzu şi-şi zise :

„N-am nimic împotrivă ca oamenii să aibă trai lung şi bun, că mă înţeleg bine cu ei. Dar ca ticălosul şi necioplitul ăsta să trăiască veşnic, asta-i prea de tot ! N-o să se întîmple aşa ceva, cîte zile am eu ! Mă duc să-l rog pe Domnul ca, atunci cînd o să murim, să nu mai înviem".

Şi tîrîş-tîrîş, cum putu de iute, o porni la drum.

Într-o zi, după ce s-au scurs o mie cinci sute de ani, tigrul o zări pe năpîrcă şi-o întrebă :

— Cine eşti tu ? Nu trece nimeni prin faţa mea fără să-mi facă plecăciune şi fără să-mi spună unde se duce !

— Sînt eu, năpîrca ! Merg la rîu să spăl niște scutece și să umplu un ulcior cu apă.

— Aha ! făcu tigrul, și-și văzu mai departe de somn.

În sfîrșit, năpîrca ajunse în cer și-i povesti Domnului care-i era păsul. Iar el îi răspunse că o să-i împlinească voia.

După multă vreme, se ivi și tigrul la palatul din cer și-i dădu Domnului răvașul pe care oamenii i-l încredințaseră. Domnul însă îi spuse că năpîrca îl rugase tocmai pe dos de ceea ce cereau oamenii, și că i-a făgăduit să-i îndeplinească dorința.

De atunci se trage dușmănia oamenilor față de tigru și de năpîrcă, fiindcă din pricina lor s-a ivit moartea pe pămînt.

ȘOIMUL ȘI VULPEA

(PARAGUAY)

Șoimul obișnuiește să se ridice în văzduh, pentru ca, stînd neclintit acolo sus, să poată vedea bine orice pradă. Într-o zi, tocmai cînd să se înalțe, trecu pe acolo vulpea.

— Măi, să fie ! îi zise ea. După cum văd, ai moștenit iscusința răposatului tău tată ! Fără îndoială că știi ca și el să joci cu ochii închiși !

Măgulit, șoimul vru să-i arate pe loc că era într-adevăr la fel de iscusit ca tatăl lui. Se lăsă iute la pămînt, se învîrti de cîteva ori, cu ochii închiși, pînă ce vulpea îl înhăță. Pe cînd se afunda ea în pădure, ducîndu-și prada, îi apăru o nevăstuică în cale, care prinse a striga către celelalte animale :

— Ia uitați-vă : neruşinata de vulpe l-a prins pe biet ul şoim !

Atunci şoimul grăi astfel către vulpe :

— Mai bine spune-i să nu se amestece unde nu-i fierbe oala, că doar vorbele ei n-o să te împiedice să mă mănînci.

Vulpea vru să-i asculte povaţa şi, deschizînd gura, şoimul îşi luă iute zborul. Tare se mai supără vulpea cînd îşi dădu seama cît a fost de proastă !

Mergînd ea prin pădure, cu capul plecat, chibzuind adînc, dădu peste un muşuroi de furnici mari, roşcate, din acelea care înţeapă zdravăn, pricinuind usturimi cumplite. Vulpea îşi băgă botul în furnicar, pînă i se agăţară de el o grămadă de furnici înţepîndu-i-l fără milă.

— Na, gură proastă, zise vulpea cu necaz, asta să-ţi fie învăţătură de minte pentru neghiobia ta !

BOUL ŞI BROSCOIUL

(ARGENTINA)

Un bou venea agale şi, zărindu-l în mijlocul drumului pe cumătrul broscoi, îi zise :

— Pleacă iute din drum, că de nu, te calc !

Broscoiul, care tot ţopăia în colb, se opri, se umflă zdravăn şi-i zise :

— Ce tot spui acolo ?

Iar boul, speriat, îi răspunse :

— Pleacă din drum, cumetre broscoi, că de nu, mă calci !

— Aha ! Aşa mai merge ! spuse broscoiul ţanţoş.

VULPOIUL, TIGRUL ȘI IAPA

(ARGENTINA)

Într-o bună zi tigrul îi porunci vulpoiului să facă repede rost de mîncare că, de nu, o să-l mănînce pe el. Vulpoiul se urcă iute într-un copac, să vadă de-o zări ceva bun de mîncat pentru tigru. Se uită el bine în toate părțile, cu laba streașină la ochi, să se ferească de soare, și în cele din urmă zări venind o iapă cu mînzul ei.

Văzîndu-l pe vulpoi, iapa îi zise mînzului :

— Uite-l colo, sus în copac, pe Juan. După cîte-l știu, fără îndoială că pune el ceva la cale.

Și iapa se puse pe șchiopătat.

Vulpoiul se dădu jos din copac, se duse lîngă tigru și-i spuse :

— Cumetre, vine spre noi o iapă cu mînzul ei. Poți să alegi în voie cu care să te înfrupți !

— Păi cum să facem ? întrebă tigrul.

— Eu mă apropii de iapă, s-o țin de vorbă, și în vremea asta dumneata alegi după pofta inimii.

Iapa venea șchopătînd, făcînd pe oloaga. Vulpoiul îi ieși înainte și-i zise :

— Cum o duci, cumătră ?

— Păi cum s-o duc, vai de mine ! Prost, că mi-a intrat un ghimpe în picior !

— Pot eu să ți-l scot ! se oferi vulpoiul.

— Și cum o să faci ?

— O să dau cu limba acolo unde ți-a intrat ghimpele.

Atunci iapa ridică încet, încetișor piciorul, ca să-l apropie de vulpoi. Și cînd copita ajunse chiar sub botul lui, iapa îi arse o lovitură zdravănă.

Cum vulpoiul era tare slab, se rostogoli de cîteva ori, pînă rămase locului, amețit.

Şi astfel, iapa şi mînzul ei scăpară teferi de primejdie şi se duseră acasă.

Văzînd că vulpoiul întîrzie, cumătrul tigru se apropie să vadă ce-i cu el, şi-l găsi năucit de puternica lovitură primită.

— Ce-ai păţit, Juan ? îl întrebă.

— M-a tras pe sfoară iapa ! Mi-a spus că are un ghimpe înfipt în picior, şi eu am vrut să i-l scot. Şi atunci mi-a pălit una cu copita, de m-a lăsat mai mult mort decît viu.

Şi zicînd asta, vulpoiul o rupse la fugă prin pădure, ca să nu-l înfulece tigrul pe el.

POVESTEA IEPURELUI VICLEAN

(COLUMBIA)

Odată, iepurele cel neîntrecut în dibăcie la vînat şoareci îl îndemnă pe tigru să întindă şi el laba, să prindă cîţiva. Dar cînd tigrul îi dădu ascultare, iepurele luă iute securea şi-i reteză laba, apoi o rupse la fugă. Tigrul începu să răcnească cumplit de durere şi se luă îndată după nelegiuit să-l prindă şi să-i vină de hac.

Nu trecu mult, şi tigrul îl ajunse din urmă şi-l înşfăcă. Atunci iepurele îl rugă fierbinte să-l cruţe, făgăduindu-i că, în schimb, o să-i arate unde se află ascuns un caş mare, cît roata carului. Tigrul îl întrebă îndată unde, iar iepurele îi răspunse că îl zărise într-un lac, ivindu-se din apă, alb ca laptele. Tigrul îl mai întrebă cum să facă să scoată caşul de acolo, şi iepurele îi zise că trebuia să se arunce în apă, cu o piatră grea legată cu o funie de picioare. Îi mai spuse că, odată ajuns la fund, cînd o să simtă că se sufocă, să mişte funia.

Făcură rost de o funie și tigrul, încrezător, se cufundă în lac, legat de piatră. După o vreme, simțind că se sufocă, mișcă funia, dar iepurele izbucni în rîs, neavînd de gînd să-l scoată din apă, ci o luă iute la sănătoasa.

Tigrul se trudi din greu pînă izbuti să iasă din apă, frînt de oboseală, mai mult mort decît viu. Cînd își mai veni oleacă în fire, o porni pe urmele făptașului, cu gîndul să-l omoare. Dar cînd era cît pe-aci să-l înfulece, iepurele îi spuse să-l lase slobod că nu-i el vinovatul ci, de bună seamă, vreunul din ai lui, fiindcă toți semănau leit între ei. Iar dacă o să-i mănînce pe el, n-o să-i ajungă nici pe o măsea, așa era de mic. Dacă îl cruța însă, avea să-i aducă o pradă grozavă, un cerb întreg. Tigrul se învoi să aștepte prada făgăduită. Povățuit de iepure, se așeză la poalele dealului, ca să primească de sus cerbul pe care avea să i-l arunce el. Iepurele se urcă pe colnic, și-i strigă : „Stai așa, că acum ți-l arunc !“ Dar în loc de cerb, tigrul se pomeni cu un colț de stîncă tăios, care-i sfîrtecă pieptul.

Cînd se lecui de vătămătură, tigrul porni și mai furios în căutarea iepurelui, hotărît să-l mănînce. Ca să izbutească, de data asta se folosi de un șiretlic : se prefăcu mort, știind că or să se strîngă îndată toate animalele, și o să vină negreșit și iepurele.

Zis și făcut. Se strînseră grabnic toate animalele, iar tigroaica, nevastă-sa, se puse pe bocit. Iepurele se apropie cu mare grijă, dar își dădu iute seama că totul era minciună, și iarăși o luă la goană.

Tigrul se sculă, mînios nevoie mare că iar a dat greș. Chibzui îndelung ce să facă și, în cele din urmă, îi zise nevestei că s-a hotărît să sece toate izvoarele din jur, să-i facă pe iepure să moară de sete. Cînd isprăvi treaba asta, nu mai rămase decît izvorul de lîngă coliba lui, și toate animalele și păsările veniră să-i ceară voie să ia apă.

Iepurele se gîndi cum să facă să poată lua și el apă, fără să fie recunoscut. Se unse tot cu rășină și se tăvăli

Şi astfel, iapa şi mînzul ei scăpară teferi de primejdie şi se duseră acasă.

Văzînd că vulpoiul întîrzie, cumătrul tigru se apropie să vadă ce-i cu el, şi-l găsi năucit de puternica lovitură primită.

— Ce-ai păţit, Juan ? îl întrebă.

— M-a tras pe sfoară iapa ! Mi-a spus că are un ghimpe înfipt în picior, şi eu am vrut să i-l scot. Şi atunci mi-a pălit una cu copita, de m-a lăsat mai mult mort decît viu.

Şi zicînd asta, vulpoiul o rupse la fugă prin pădure, ca să nu-l înfulece tigrul pe el.

POVESTEA IEPURELUI VICLEAN

(COLUMBIA)

Odată, iepurele cel neîntrecut în dibăcie la vînat şoareci îl îndemnă pe tigru să întindă şi el laba, să prindă cîţiva. Dar cînd tigrul îi dădu ascultare, iepurele luă iute securea şi-i reteză laba, apoi o rupse la fugă. Tigrul începu să răcnească cumplit de durere şi se luă îndată după nelegiuit să-l prindă şi să-i vină de hac.

Nu trecu mult, şi tigrul îl ajunse din urmă şi-l înşfăcă. Atunci iepurele îl rugă fierbinte să-l cruţe, făgăduindu-i că, în schimb, o să-i arate unde se află ascuns un caş mare, cît roata carului. Tigrul îl întrebă îndată unde, iar iepurele îi răspunse că îl zărise într-un lac, ivindu-se din apă, alb ca laptele. Tigrul îl mai întrebă cum să facă să scoată caşul de acolo, şi iepurele îi zise că trebuia să se arunce în apă, cu o piatră grea legată cu o funie de picioare. Îi mai spuse că, odată ajuns la fund, cînd o să simtă că se sufocă, să mişte funia.

Făcură rost de o funie și tigrul, încrezător, se cufundă în lac, legat de piatră. După o vreme, simțind că se sufocă, mișcă funia, dar iepurele izbucni în rîs, neavînd de gînd să-l scoată din apă, ci o luă iute la sănătoasa.

Tigrul se trudi din greu pînă izbuti să iasă din apă, frînt de oboseală, mai mult mort decît viu. Cînd își mai veni oleacă în fire, o porni pe urmele făptașului, cu gîndul să-l omoare. Dar cînd era cît pe-aci să-l înfulece, iepurele îi spuse să-l lase slobod că nu-i el vinovatul ci, de bună seamă, vreunul din ai lui, fiindcă toți semănau leit între ei. Iar dacă o să-i mănînce pe el, n-o să-i ajungă nici pe o măsea, așa era de mic. Dacă îl cruța însă, avea să-i aducă o pradă grozavă, un cerb întreg. Tigrul se învoi să aștepte prada făgăduită. Povățuit de iepure, se așeză la poalele dealului, ca să primească de sus cerbul pe care avea să i-l arunce el. Iepurele se urcă pe colnic, și-i strigă : „Stai așa, că acum ți-l arunc !“ Dar în loc de cerb, tigrul se pomeni cu un colț de stîncă tăios, care-i sfîrtecă pieptul.

Cînd se lecui de vătămătură, tigrul porni și mai furios în căutarea iepurelui, hotărît să-l mănînce. Ca să izbutească, de data asta se folosi de un șiretlic : se prefăcu mort, știind că or să se strîngă îndată toate animalele, și o să vină negreșit și iepurele.

Zis și făcut. Se strînseră grabnic toate animalele, iar tigroaica, nevastă-sa, se puse pe bocit. Iepurele se apropie cu mare grijă, dar își dădu iute seama că totul era minciună, și iarăși o luă la goană.

Tigrul se sculă, mînios nevoie mare că iar a dat greș. Chibzui îndelung ce să facă și, în cele din urmă, îi zise nevestei că s-a hotărît să sece toate izvoarele din jur, să-i facă pe iepure să moară de sete. Cînd isprăvi treaba asta, nu mai rămase decît izvorul de lîngă coliba lui, și toate animalele și păsările veniră să-i ceară voie să ia apă.

Iepurele se gîndi cum să facă să poată lua și el apă, fără să fie recunoscut. Se unse tot cu rășină și se tăvăli

SCRISOAREA

(COLUMBIA)

Într-o zi, animalele fură nevoite să trimită o scrisoare însemnată împăratului lor, care se afla departe. După multă vorbărie, începură să caute solul cel mai potrivit care avea să ducă scrisoarea, cu mare grijă — fără s-o ude, căci era iarnă, și apa rîurilor crescuse — dar și foarte iute.

Pentru o călătorie atît de lungă, se gîndiră la mai mulți : la găină, că zbura ; la rață, că înota cu ușurință ; la tigru, că putea alerga și ucide, la nevoie ; la năpîrcă, fiindcă se tîra fără zgomot : la liliac, că putea călători și noaptea. Se mai gîndiră și la vultur, care trecea într-o clipă marea în zbor, și la rechin, fiindcă era tînăr și voinic, ba chiar și la crocodil.

Dar nimeni din cei aleși nu se învoi să ducă scrisoarea. Fiecare își ceru iertăciune. Tigrul zise că trebuia să facă pe sperietoarea de păsări în lanul de porumb ; vulturul, că tocmai lucra la o moară ; găina, că avea un copil bolnav ; năpîrca spuse că trebuia să caute carne proaspătă, prin capcane ; crocodilul, că avea de pregătit năvoadele, ca să pescuiască, iar liliacul — că avea de terminat toba pe care tocmai o meșterea.

Auzind atîtea scorneli, pasărea căreia i se spune *tucán* grăi și ea :

— Eu aș merge, dar abia prin mai, cînd o să termin de pus capcane pe pămîntul meu, că vreau să-l prind pe ticălosul de iepure, care mă fură toată ziulica. Dar pînă atunci nu se poate aștepta, că treaba e grabnică...

— Ia lasă minciunile, mătușă ! strigă careva. Ești doar prea bătrînă ca să nu fii smintită. Nu mai bate cîmpii, că nu se cuvine ! Nu uita că nu mă poți duce de nas, vorba ceea. De nu te duci dumneata, se vede că alta-i pricina ! Umblă zvonul că...

— Ia nu mai trăncăniți ! sări și puricele, că treaba cu scrisoarea e anevoioasă și serioasă. N-avem nevoie de vorbărie, ci de un sol care să fie în stare s-o împlinească ! O să fie destulă vreme apoi să stăm la taclale !

Iepurele, care tăcuse chitic, zise și el :

— Știți cu toții cît sînt eu de săritor. Nu m-am dat niciodată în lături de la nimic. Dar acum nu mă pot duce, căci sînt chemat la oaste, și înțelegeți doar că e o datorie a fiecăruia. Dar dacă-mi dați voie, o să vă spun cine-i bun de sol !

— Cine-i ? întrebă broasca.

— Păi cumătrul cîine. El e cel mai potrivit : poate fugi, înota, apoi îl cunoaște bine pe cel care așteaptă scrisoarea, unde mai puneți că știe să le fie oamenilor pe plac...

Cîinele n-avu încotro și o porni cu scrisoarea. Cînd ajunse însă la rîu, își zise :

„Hîrtia nu trebuie să se ude. Dacă o s-o țin în gură, o ud cu scuipat ; dacă mi-o bag în nări, o să mă sufoc. Dacă mi-o pun pe frunte, n-o să mai văd, iar de pe cap o poate lua vîntul și duce în rîu ; de mi-o vîr în urechi, nu mai aud zgomotele care îmi vestesc primejdia ; la subțioară, o să mă stinghereasc㠄 la înot..."

Și copleșit de atîtea gînduri, cîinele se hotărî să-și pună scrisoarea în buzunar. În felul ăsta, ajunse cu bine, cu scrisoarea întreagă și nevătămată, la împăratul animalelor.

ÎNMORMÎNTAREA IEPUROAICEI

(COLUMBIA)

Într-o zi, iepurele dădu sfoară-n țară că i-a murit nevasta. Sărac cum era, și zicînd că vrea s-o îngroape cu toată pompa, cu popă și clopote, se duse la gîndac, să-i împrumute zece *pesos* pentru cheltuială. După multă chibzu-

ială, gîndacul îi dădu banii, dar mai întîi îl puse să iscălească hîrtie.

Iepurele trecu apoi pe la găină și-i ceru o sută de *pesos*, pentru înmormîntarea iepuroaicei. Și, pe cînd vorbea de nevastă, plîngea cu lacrimi amare, de ți se frîngea sufletul. Cumătra găină, zgîrcită cum era, îi aruncă în față vorbe de ocară : că era haimana, leneș, fără o lețcaie, dar în cele din urmă îi dădu banii ceruți.

La vizuina vulpii, care era tare arătoasă, împodobită toată cu pene, iepurele se opri să ceară alt împrumut, de trei sute de *rucani* [1]. Vulpii îi vorbi nu numai de înmormîntare, ci și de rînduiala pe care trebuia s-o facă în gospodăria lui, căci de la boala iepuroaicei se adunaseră toate. Primi banii și se duse apoi pe la cîine, de la care stoarse cîțiva *pataconi* [2]. Cîinele îl bombăni, fiindcă îl socotea cam certăreț din pricina veșnicelor lui gîlcevi cu tigrul, dar îi dădu și el banii.

Cum tot nu era mulțumit cu ce adunase, iepurele plecă la tigru. Îi spuse, cu mare grijă, că banii de care avea nevoie erau pentru înmormîntarea scumpei lui neveste și ca să poată apoi să-și culeagă porumbul pe care-l semănase pe coastă. Multe încercări mai făcu tigrul ca să nu se lase îmbrobodit de nepotul ăsta care-l supăra mereu dar, la urma urmelor, ca și ceilalți, îi dădu cît îi ceruse iepurele, plîngînd și zvîrcolindu-se de durere.

Iepurele nu ridică un deget să-și plătească datoriile, ci așteptă să vină toți după bani, căci avînd gîndul să-i înșele, le spuse de la început să-l păsuiască pînă de ziua lui.

Primul care i se înfățișă fu gîndacul. Nici nu se așeză el bine, că se ivi și găina, lucru pe care iepurele îl aduse iute la cunoștință primului creditor. Gîndacul dădu să fugă speriat, dar șiretul de iepure prinse să-i spună că, pentru banii pe care i-i datora, o să-l ajute să scape. Și cît ai clipi, îl ascunse pe gîndac sub o albie mare. Dădu apoi

[1] *Rucan*, monedă echivalînd cu zece reali (n.t.).
[2] *Patacon*, monedă veche echivalînd cu un peso (n.t.).

fuga s-o întîmpine, cu plecăciuni, pe găină, care tocmai urca scările.

— Ai picat la ţanc, cumătră, căci ţi-am pus deoparte o bucăţică bună, fiindcă azi e ziua mea. Ce bine că ai venit ! Hai înăuntru, la adăpost de soarele ăsta, să te răcoreşti niţel !

Pe cînd glăsuia astfel, iată că, prin spatele casei, se ivi vulpea. Ca s-o ferească de întîlnirea neplăcută, iepurele o împinse uşurel pe găină sub aceeaşi albie unde tremura gîndacul.

Cu vulpea, lucrurile se petrecură astfel : o pofti să prînzească acolo, ca să vadă că s-a făcut om chibzuit. Şi, pe cînd noua sosită începu să se jeluiască de vremea rea, de învolburarea rîului, pricinuită de creşterea apelor, de războaie, de politică şi de boli, îşi vîrî nasul printre bananii din jurul casei şi tigrul. Se iscă mare învălmăşeală printre cei veniţi. Mai ales vulpea se nelinişti şi-o rugă grabnic pe gazdă s-o ascundă. Dintr-un salt, iepurele o băgă şi pe ea sub albie, unde tremura de frică găina, după ce înghiţise gîndacul.

Iepurele îl pofti înăuntru pe tigru şi îi dădu de băut în cinstea întîlnirii şi a vechii lor prietenii. În vremea asta se ivi vînătorul, căci şi de la el luase iepurele bani. Tigrul prinse a clănţăni din colţi, mustaţa i se zbîrli şi ghearele i se încleştară. Văzînd spaima ce puse stăpînire pe el, iepurele îi spuse :

— Unchiule, fiindcă ai fost bun cu mine, n-o să te las să pieri în casa mea ! Vîră-te aici, sub albia asta mare, pînă s-o îndepărta nepoftitul şi apoi o să ne vedem de taclalele noastre, că ne-au mai rămas doar atîtea lucruri plăcute de vorbit !...

Cu vînătorul, iepurele vorbi fără ocolişuri. Îi spuse că, de se învoia să-l ierte de datorie, o să-i arate unde se afla ostatic tigrul, nelegiuitul care mînca oameni, stricînd de atîta vreme liniştea ţinutului. Încheiară pe dată tîrgul, şi iepurele îi arătă vînătorului albia cu pricina.

DE CE ARE IEPURELE URECHILE MARI

(VENEZUELA)

Povestea aceasta s-a petrecut pe vremea cînd animalele aveau grai. Cumătrul Iepure, care totdeauna a fost tare viclean, se duse într-o zi pînă la Dumnezeu și-i zise :

— Părinte, de ce m-ai făcut așa mititel, pe cînd cumetrii Leu, Tigru, Caiman, Cal și Cerb sînt atît de mari ? Nu-i cu putință, părinte ! Nu pot rămîne așa mic !

Dumnezeu l-a privit o clipă, a zîmbit și apoi i-a răspuns :

— E tare greu ce-mi ceri, Iepurașule !... Dar, fie ! Dacă-mi aduci o lacrimă de la cumătrul Crocodil, dacă izbutești să le faci ostatice pe cumetrele Viespe și Năpîrcă, atunci îți voi face pe plac !

— Preabine ! zise Iepurele, și plecă de grabă, tare mulțumit.

Ajunse la cuibul cumetrei Năpîrce, pe care o găsi încolăcită sub o piatră, și-i spuse :

— Cumătră Năpîrcă, de ce dormi atît de chinuit, sub piatra asta atît de rece ? Nu se poate așa ceva ! Mă doare inima cînd te văd. Mai bine bagă-te aici în coșul ăsta căldicel, pînă îți aștern eu un culcuș de ierburi pe o lespede netedă.

Cumătra Năpîrcă zîmbi recunoscătoare :

— Ai inimă tare bună, băiete ! Să te ție Domnul !

Și zicînd vorbele astea, țîșt !, se vîrî în coș. Iepurele puse iute capacul, apoi își văzu mai departe de drum, cu coșul cu năpîrca la spinare.

Merse el pînă ce văzu sub un copac un viespar mare cu viespi cărora li se zice *matacaballos* [1]. Văzîndu-l că se

[1] Omoară-cai (span.) (n.t.).

apropie, viespile începură să țopăie de bucurie și să-și pregătească otrava. Dar cumătrul Iepure izbucni în lacrimi, hohotind amarnic, și le zise :

— Vai, cumetrelor viespi ! Cum se poate să vreți să mă înțepați cînd tocmai v-am adus în dar coșul ăsta plin cu miere ?

Viespile se muiară pe dată, și se repeziră, bucuroase de asemenea dar bogat, drept în coș. Iepurele se grăbi să pună iute capacul și, luînd coșul la spinare, plecă mai departe. Ajunse la țărmul unde-și avea sălașul cumătrul Caiman. Cumătrul Broscoi stătea de veghe pe mal. Iepurele se apropie de Broscoi, îi dădu binețe cu mare prietеșug, îl întrebă de ai lui și-i spuse că era în trecere pe acolo. Dar, cum Broscoiul era tare șiret, nici nu-i trecu prin gînd să se lase momit de vorbele astea, bănuind numaidecît că e ceva la mijloc.

Deodată, cumătrul Iepure strigă :

— Căscă bine ochii, Broscoiule !

Deschizîndu-și ochii și mai mari, Broscoiul îi răspunse :

— Sînt numai ochi !

Iepurele luă de jos un pumn de nisip și i-l azvîrli în ochii Broscoiului. Și, pe cînd acesta prinse a țopăi, frecîndu-se la ochi, cumătrul Iepure se strecură pînă la țărmul unde dormea cumătrul Caiman, sforăind cu botul larg deschis. Iepurele scoase o tigvă uscată și, cu un băț, îi arse o lovitură zdravănă caimanului drept în bot, de-l făcu să plîngă amarnic, și în felul ăsta putu să-i culeagă o lacrimă uriașă și s-o vîre în tigvă.

Dădu apoi fuga la Dumnezeu, care aflase totul, și cînd îl văzu, zîmbi cu tîlc. Iepurele nu-și mai încăpea în piele de îngîmfare și fericire, la gîndul că acum avea să fie mare precum cumătrul Tigru. Dar Domnul îl prinse de urechi și-l ridică în sus, spunîndu-i :

— Tare mai eşti viclean, fiule ! De te-aş face mare, precum doreşti, ce s-ar întîmpla cu celelalte animale, cînd tu, aşa mic cum eşti, ai izbutit să faci tot ce ţi-am cerut ?

De atunci s-au lungit urechile cumătrului Iepure, dar numai i-au crescut, căci el tot mic a rămas.

BURSUCUL ŞI VULPOIUL

(ARGENTINA)

Într-o zi, bursucul şi vulpoiul hotărîră să iasă împreună la plimbare. După ce merseră alături o vreme, bursucul îi spuse, plin de şiretenie, vulpoiului :

— Ce zici, cumetre, vrei să ne oprim niţel şi să prindem fiecare cîte un mînz dintre aceia care aleargă acolo pe cîmp, ca să ne dovedim îndemînarea la mînuitul lasoului ?

— Prea bine, cumetre ! se învoi vulpoiul. Să ne pregătim lasourile şi să săpăm gropile în care să doborîm mînjii !

Bursucul, care se pricepea, săpă o groapă într-un loc plin de pietre şi de mărăcini, pe cînd vulpoiul, făcu o groapă cu pereţii netezi. După ce sfîrşiră de săpat, bursucul spuse :

— Ascultă, cumetre, eu o să stau aici la pîndă, iar tu du-te să mîni mînjii încoace ! O să stau în aşteptare, cu lasoul pregătit !

— Bine, cumetre !

Vulpoiul plecă zorit după mînji, să-i mîne într-acolo. Nu trecu mult şi se întoarse în goană, val-vîrtej, mînînd animalele şi strigînd bursucului în gura mare :

— Fii gata, cumetre, că acum e acum !

Bursucul ieși din groapă, scuturîndu-se de țărînă și, rotind lașoul cu îndemînare, tocmai în clipa în care treceau în fugă mînjii, îl aruncă spre cel mai iute dintre ei, îl prinse zdravăn și-l trînti la pămînt, ca să-l lege.

— Iată mînzul legat, cumetre ! Acum e rîndul tău ! grăi către vulpoi.

— Bine, cumetre, că doar așa ne-a fost vorba !

— Pregătește-ți lasoul, că eu mă duc după mînji.

Vulpoiul nu prea avea chef să se pună pe treabă, dar nu mai avea cum să dea înapoi. Își făcu el curaj și-și pregăti lasoul. Curînd se auziră strigătele bursucului :

— Fii gata, cumetre vulpoi, că vin !

Atunci vulpoiul slobozi la întîmplare lasoul și se nimeri să prindă un mînz, care însă, zmucindu-se zdravăn, îl aruncă pe vulpoi în groapă. Bietul de el se pomeni pe fundul gropii, de unde nu mai putu să iasă, căci pereții erau netezi și n-avea de ce să se prindă.

Și așa, vulpoiul plăti cu viața îndrăzneala lui de a se băga într-o treabă de care n-avea habar.

MAIMUȚELE ȘI BROAȘTELE ȚESTOASE

(CUBA)

Trăiau odată un maimuțoi și nevastă-sa, maimuța. Își cumpărară un petic de pămînt și începură să-l lucreze : să-l are și să-l semene. Dar curînd se săturară de singurătate, că n-aveau cu cine schimba o vorbă prin părțile acelea.

Tocmai atunci se așezară prin apropiere o pereche de broaște țestoase, cu care se împrieteniră la cataramă. Nu

trecu mult și recolta maimuțelor începu să fie bună de cules. Într-o noapte însă, perechea de broaște le fură tot ce rodise. A doua zi, maimuțele li se plînseră cumetrilor vecini că au venit niște hoți și i-au furat.

Atunci broaștele țestoase le povățuiră :

— Trebuie să stați de veghe, să-i prindeți pe hoți și să-i omorîți !

Cumătra broască țestoasă le mai zise :

— Stați voi la pîndă la noapte, iar mîine o să stăm noi ! Așezați-vă acolo către răsărit și vegheați !

Maimuțele ascultară și se duseră să vegheze în partea dinspre răsărit, iar broaștele țestoase veniră tiptil pe la miază-noapte și furară iar din recoltă.

A doua zi, maimuțele se duseră la broaște și le spuseră că iar le-au călcat hoții.

— Ei cumetrilor, se vede că ați adormit le răspunseră ele, căci altfel cum era să vă fure ? Dacă ați stat în partea de răsărit și hoții au prădat la miază-noapte, o să stăm noi la noapte în partea dinspre apus.

Și cînd se întunecă, se duseră să stea la pîndă în partea de apus, dar, în toiul nopții, tot ele se apucară să fure de la miază-zi.

Dis-de-dimineață, maimuțele se treziră, se duseră grabnic să cerceteze ce s-a întîmplat și se pomeniră cu un jaf mai mare ca oricînd. Le ziseră atunci vecinilor :

— Duceți-vă acasă, că o să stăm noi singure la pîndă ! Mai întîi o să ascundem bine toți banii pe care-i avem în foișorul de pază din porumbiște, că poate așa îi ferim de hoți...

Zis și făcut : puseră banii în foișor.

Pe la miezul nopții, cumătra broască țestoasă veni să fure banii, dar cumătra maimuță stătea trează și o auzi.

Maimuța își sculă bărbatul, zicîndu-i :

— Am auzit zgomote, să ne prefacem că dormim, să vedem ce se întîmplă !...

Cumătra broască urcă în foișor și fură toți banii ascunși acolo. Dar maimuțele se urcară după ea și o prinseră.

— Vai, cumătră, cum se poate ? Noi aveam încredere în tine și tocmai tu să fii hoțul ! Meriți să fii pedepsită cu moartea !

— Să o ucidem cu toporișca ! zise maimuța.

— Cumetrilor ! le răspunse atunci broasca țestoasă ! de mă loviți cu toporișca nu izbutiți să mă ucideți ! De mă spînzurați, tot nu pier ! Îmi pare rău, cumetrilor, dar numai dacă mă aruncați în rîu îmi veniți de hac, fiindcă mă înec !

Sărmanele maimuțe, proaste cum erau, duseră broasca la rîu și-o azvîrliră în apă să o înece.

Atunci broasca le strigă, din mijlocul rîului :

— Hei, cumetrilor, da' proști mai sînteți ! Nu știți că eu aici îmi duc zilele ?

COCOȘUL ȘI VULPOIUL

(ECUADOR)

Într-o noapte cu lună, un vulpoi șiret cutreiera flămînd codrul des, pe cărări întortocheate. Cum nu mîncase de multișor nimic, o pornise în căutarea unei vietăți cu care să-și potolească foamea. După ce merse el un răstimp, auzi cîntînd un cocoș, care vestea mijirea zorilor. Cîntecul se auzea tot mai bine, pe măsură ce vulpoiul se apropia de ograda unei case de plugari sărmani.

„Ce noroc ! — își zise vulpoiul. Așa mai merge ; o să-mi cadă bine bucățica asta. Un cocoș ! e tocmai bun pentru foamea mea. Ia să vedem cum să fac să-l prind !".

Cu multă dibăcie se cățără pe zidul din ogradă și de acolo se apropie tiptil de cocoșul care bătea din aripi, strigînd „cucurigu !"

Vulpoiul îi dădu bineţe cum se cuvine, zicîndu-i :

— Să ai parte de o zi bună, cumetre cocoș !

— Care-i pricina pentru care mă saluți astfel ? întrebă cocoșul.

— Păi treceam pe aici și cîntecul tău minunat m-a făcut să mă opresc și să vin încoace. De bună seamă că dintre toate păsările de pe lume cînți cel mai frumos.

— Mulțumesc, cumetre vulpoi, dar acum sînt cam răguşit ; să mă auzi cînd sînt în voce, e cu totul altfel.

— Fiindcă veni vorba, îți pot spune că la fel de frumos cînta și tatăl tău, pe care l-am cunoscut. Dar ceva îți lipsește.

— S-auzim, cumetre vulpoi !

— Păi de-ai cînta cu ochii închiși, l-ai întrece pe tatăl tău.

Măgulit de atîtea laude, cocoșul prinse a cînta cu ochii închiși, dînd din aripi. În clipa cînd se aștepta mai puțin, vulpoiul dintr-o săritură îl înhăță pe cocoș de gît.

— Acum ești al meu ! zise vulpoiul.

— Bietul de mine ! răspunse cocoșul. Sînt în puterea ta și a nimănui altcuiva, dar ia-mă cu mare grijă !

— Așa o să fac, cumetre cocoș !

Şi vulpoiul, sigur de pradă, se îndreptă mulțumit spre un loc mai ferit. Cînd trecură pe lîngă un staul, dădură peste un bou. Atunci, cocoșul deschise vorba :

— Cumetre vulpoi, spune-i și boului că sînt al tău și al nimănui altcuiva !

— Bine, se învoi vulpoiul.

Ca să poată vorbi, îl lăsă pe cocoș jos lîngă el, și spuse :

— Cumetre bou, cocoșul ăsta e al meu și numai al meu !

În vremea asta, cocoșul zbură într-un copac din apropiere, de unde grăi astfel :

— Ești un prost, cumetre vulpoi ! Eu, în neștiința mea, ți-am căzut în gheare, dînd crezare vorbelor tale. Dar tu, care te făleai că m-ai înșelat, ai să-ți pui acum pofta-n cui !

— Blestemat cocoș ! bodogăni vulpoiul, pe cînd boul ridea de povestea celor doi cumetri.

LEGENDE

MITUL CREAȚIEI [1]

(GUATEMALA)

Aceasta este istoria despre începutul începuturilor, cînd totul era nemișcat și cu desăvîrșire liniștit. Nimic nu se clintea, totul era molcom și tăcut, iar necuprinsul cerului era deșert.

Aceasta este prima poveste, cuvîntul cel dintîi. Nu erau încă nici oameni, nici animale, păsări, pești, raci, și nici copaci, pietre, peșteri, mlaștini, ierburi ori păduri : nu exista decît cerul.

Nu se ivise încă fața pămîntului. Erau numai marea liniștită și nemărginirea cerului. Nimic nu era închegat, nu se auzea nici un zgomot, totul era neclintit și tăcut în cer.

Nu era nimic care să stea drept ; pretutindeni, numai apa liniștită, marea blîndă, singură și molcomă. Nimic nu era dăruit cu viață.

Doar nemișcare și tăcere, în bezna nopții.

Numai Creatorul, Făuritorul și Zămislitorii, ce se chemau Tepeu și Gucumatz [2], sălășluiau în apă, încon-

[1] Fragmente din *Popol-Vuh. Libro del común de los quichés.* Traducere și note de A. Recinos. Havana, 1972.

[2] Pentru indienii *quichés,* numele de Gucumatz era legat de elementul lichid. *Guc* sau *q'uc* (în limba maya, *kuk*), era denumită păsărea *quetzal (Pharomacus moeino)* ; frumoasele pene verzi ale cozii ei erau folosite, ca și penele albastre ale unei alte păsări nu-

jurați de lumină. Stăteau ascunși sub penele verzi și albastre, din care pricină se numeau Gucumatz. Spiritul lor era aidoma cu cel al marilor înțelepți, al marilor gînditori. Astfel ființa pe atunci cerul și Sufletul Cerului, cum este numit zeul cel mare.

Așa se povestește.

Atunci se ivi cuvîntul. Tepeu și Gucumatz, Zămislitorii, se întîlniră în întuneric, în bezna nopții, și se sfătuiră între ei. Stătură pe gînduri, se întrebară unul pe altul, chibzuind îndelung. Își împreunară cuvintele și gîndurile, înțelegîndu-se întru totul.

Și, după multă chibzuință, li se păru limpede că în zori, cum avea să se lumineze, trebuia să se ivească omul [1]. Hotărîră atunci zămislirea și creșterea copacilor și a ierburilor, nașterea vieții și făurirea omului. Așa fu hotărît, în negurile nopții, de către Sufletul Cerului, care se cheamă Huracán.

Trei sînt zeii care alcătuiesc Sufletul Cerului : primul se numește Caculhá Huracán, al doilea Chipi-Caculhá iar al treilea, Raxa-Caculhá [2].

Stătură la sfat Tepeu și Gucumatz și hotărîră împreună cum să zămislească viața și lumina și cum să facă pentru a se ivi zorile.

— Așa să se înfăptuiască ! Să fie umplut golul ! Să se dea înapoi marea și să facă loc, ca să se ivească pămîntul și să se închege !

Astfel grăiră Zămislitorii.

---

mită *Raxon (Cotinga amabilis)*, ca podoabe de sărbătoare de către regii și căpeteniile maya, din cele mai îndepărtate timpuri (n. ed. A. Recinos).

[1] Cu concizia proprie limbii *quiché* se povestește cum s-a născut limpede ideea, în mintea Făuritorilor, cum li s-a revelat necesitatea de a crea omul, scopul ultim și suprem al Creației, după concepțiile finaliste ale indienilor *quiché*.

[2] *Huracán* înseamnă „picior", *Caculhá-Huracán* „rază a piciorului", adică „fulgerul", *Chipi-Caculhá* „fulger mic", iar *Raxa-Caculhá* „fulger verde".

— Să se facă lumină, în cer și pe pămînt ! Dar zămislirea pe care o s-o săvîrșim n-o să cunoască gloria și mărirea pînă n-o s-o însuflețească ființa omenească ! mai spuseră ei.

Și făuriră apoi pămîntul. A fost de ajuns un cuvînt al lor, și pe dată s-a ivit pămîntul. Făurirea lui a fost ca o ceață, ca un nor de praf. Într-o clipă s-au ridicat din apă munții și au început să se înalțe.

Numai printr-o minune, numai printr-o plăsmuire magică s-au alcătuit munții și văile. Și îndată ce s-au ivit, s-au acoperit de păduri de chiparoși și pini.

Sufletul lui Gucumatz se umplu de bucurie și zise :

— Binecuvîntată a fost pogorîrea ta, Suflet al Cerului, a ta, Huracán și a voastră, Chipi-Caculhá și Raxa-Caculhá !

— Opera noastră de făurire o să-și afle împlinirea ! răspunseră cei invocați.

Așadar, mai întîi a fost alcătuit pămîntul, cu munții și văile ; au izvorît apoi rîurile și fluviile, și au prins a curge nestingherite printre dealuri.

Astfel a fost creată lumea, din voia Sufletului Cerului și a Sufletului Pămîntului, cum sînt numiți primii făuritori, pe vremea cînd cerul era nemișcat și pămîntul se afla cufundat în apă.

Și, după ce se gîndiră și chibzuiră bine, purceseră la desăvîrșirea operei lor.

Făcură animalele mici de munte, paznici ai tuturor pădurilor, și apoi spiridușii codrului [1], cerbii, păsările, leii, tigrii, șerpii și năpîrcile, care sînt paznicii lianelor.

Și grăiră iar Zămislitorii :

— Ar trebui de acum înainte să existe cineva care să le poarte de grijă !

Îndată ce gîndiră și rostiră aceste cuvinte, se apucară să împartă cuiburile și culcușurile păsărilor și animalelor.

[1] Literal, omuleți ai codrului. Vechii indieni socoteau că munții erau locuiți de aceste ființe protectoare, spirite ale pădurilor (n. ed.).

— Tu, cerbule, ai să dormi în luncă, la malul rîurilor și prin rovine. Ai să viețuiești printre tufe și ierburi. În pădure o să te înmulțești și vei alerga și te vei ține mereu pe patru picioare.

Și se făcu întocmai.

Apoi le arătară locurile ce li se cuveneau păsărilor, mari și mici, spunîndu-le :

— Iar voi, păsări, aveți să sălășluiți pe crengile copacilor și printre tufe ; acolo vă veți face cuiburile, unde o să vă înmulțiți și o să vă creșteți puii.

Așa le grăiră animalelor și păsărilor, ca acestea să priceapă ce aveau de făcut, și toate își durară cuiburile. În chipul acesta Zămislitorii împărțiră animalelor locurile de pe pămînt. Iar cînd isprăviră crearea tuturor viețuitoarelor, le îndemnară :

— Glăsuiți, strigați, ciripiți, vorbiți, fiecare cum vă e felul, cum puteți fiecare ! Proslăviți-i pe zei, pe Huracán, Chipi-Caculhá, Raxa-Caculhá, adică Sufletul Cerului, și pe noi, Zămislitorii ! Proslăviți-ne și iubiți-ne cu smerenie !

Dar viețuitoarele nu izbutiră să grăiască precum oamenii, ci doar să cîrîie, să țipe, și să croncăne, fiecare într-alt chip.

Cînd Creatorul și Zămislitorii văzură că nu era cu putință ca ele să grăiască, ziseră :

— N-au fost în stare să ne rostească numele ! Nu-i bine deloc !

Și le spuseră viețuitoarelor :

— Veți avea altă soartă, fiindcă n-ați izbutit să vorbiți. Ne-am răzgîndit ; hrana voastră, culcușul și cuiburile le veți avea în pădure și la cîmpie, dar va trebui să vă închinați în fața sorții : carnea voastră va fi mîncată ! Vom face alte făpturi care să ne proslăvească și să ne arate supunere. Iar pe voi, asta e soarta care vă așteaptă. Așa să fie !

Astfel glăsuiră cînd le dezvăluiră voia lor tuturor animalelor, mari şi mici, de pe faţa pămîntului : din pricina aceasta au fost pedepsite să fie omorîte, iar carnea lor să fie mîncată.

Aşadar, Creatorul şi Zămislitorii făcură o nouă încercare de a crea omul, zicînd :

— Să mai încercăm o dată ! Iată că se apropie zorile. Cum să facem ca să fim veşnic proslăviţi şi pomeniţi pe pămînt ? Să-l plămădim pe cel care ne va proslăvi şi sprijini ! Am încercat cu primele noastre făpturi, dar n-am izbutit să fim proslăviţi şi lăudaţi de ele. Să încercăm acum să facem nişte fiinţe ascultătoare, smerite, care să ne fie sprijin !

Astfel grăiră.

Şi purceseră îndată la facerea omului. Alcătuiră din lut carnea, dar văzură că nu era lucru bun, căci lutul se desprindea, era prea moale, nu se lăsa plămădit, n-avea putere. Omul cădea mereu, era plin de apă, nu-şi mişca deloc capul, iar faţa i se ducea cînd într-o parte, cînd în cealaltă ; avea vederea acoperită şi nu putea privi înapoi. La început vorbea, dar n-avea judecată. Curînd, se muie de tot şi nu se mai putu ţine.

Atunci Creatorul şi Zămislitorii strigară :

— E limpede că nu-i în stare să meargă, nici să se înmulţească ! Să chibzuim ce să facem !

Se lepădară de lucrul făcut şi se sfătuiră iar între ei. Se duseră îndată la cei doi vraci, pe nume Ixpiyacoc şi Ixmucaní, care erau străbunii zorilor şi ai zilei. Şi Huracán, Tepeu şi Gucumatz le spuseră astfel :

— Trebuie să ne adunăm cu toţii şi să aflăm în ce chip putem face un om care să ne fie sprijin şi să ne proslăvească, să ne poarte de grijă şi să ne pomenească în veci. Ghiciţi voi, vracilor, Ixpiyacoc şi Ixmucaní, faceţi să fie lumină, să fim lăudaţi şi ascultaţi de omul pe care vrem să-l creăm. Faceţi ca totul să se înfăptuiască astfel !

Aruncați boabele de porumb și de *izite*[1], ca să citiți soarta! Și așa vom afla dacă trebuie să-l cioplim din lemn, să-i tăiem gură și ochi.

. . . . . .

Vracii aruncară atunci bobii și grăiră, spunînd adevărul:

— Vor fi bune păpușile voastre de lemn. Vor vorbi și se vor înmulți pe fața pămîntului.

— Așa să fie! le răspunseră Creatorul și Zămislitorii.

Și pe dată făcură păpușile cioplite în lemn. Semănau cu omul, vorbeau ca el și se răspîndiră pe fața pămîntului. Trăiră și se înmulțiră. Avură mulți fii și fiice. Nu aveau însă suflet, nici judecată, și nu-și amintiră de Creatorul lor. Mergeau fără țintă și se tîrau în patru labe.

Fiindcă nu-i mulțumiră Sufletului Cerului, nu izbutiră să-i fie pe plac. La început vorbeau, dar fața lor era uscată; mîinile și picioarele lor n-aveau putere; n-aveau sînge, nici carne, nici grăsime; obrajii lor erau supți, mîinile și picioarele uscate, și erau gălbejiți.

Din pricina asta nu se gîndiră la Creator și la Zămislitori, cei care îi făcuseră și le purtau de grijă.

Aceștia au fost primii oameni care au trăit, puzderie, pe lume.

Dar curînd, păpușile de lemn au fost distruse, nimicite și ucise.

Sufletul Cerului iscă un potop uriaș, care căzu peste păpușile de lemn.

. . . . . .

Acestea sînt numele primilor oameni adevărați care au fost creați și alcătuiți: cel dintîi a fost *Balam-Quitzé*, al

[1] Arbust (Erythrina corallodendron), ale cărui fructe în formă de păstăi cu boabe roșii, asemănătoare cu fasolea, sînt folosite de indieni, împreună cu boabele de porumb, la ghicit și în alte vrăjitorii (n.t.).

doilea *Balam-Acab*, al treilea, *Mahucutah*, și ultimul, *Iqui-Balam*.

Acestea sînt numele primilor noștri strămoși.

Se spune că numai ei au fost făcuți fără să aibă nici mamă, nici tată. Nu s-au născut din femeie, și nici n-au fost zămisliți de Creator. Numai printr-o minune, printr-o vrăjitorie au fost aduși la viață de Creator și de Zămislitori, Tepeu și Gucumatz. Și fiindcă aveau înfățișare de oameni, le-a fost dat să fie oameni. Aveau grai, stăteau de vorbă, vedeau și auzeau, mergeau și apucau cu mîinile lor. Erau oameni buni și frumoși, iar chipul lor era bărbătesc.

Erau înzestrați cu judecată. Aveau vederea atît de ageră, încît puteau cuprinde totul cu ochii, toate cîte erau pe lume. Cînd priveau, vedeau orice în jur, și bolta cerului, și fața rotundă a pămîntului. Vedeau toate lucrurile ascunse, la orice depărtare, fără să fie nevoiți să se miște. Vedeau toată lumea, din locul în care se aflau.

Nemărginită le era înțelepciunea. Ochii lor cuprindeau pădurile, stîncile, lacurile, mările, munții și văile. Erau într-adevăr niște oameni minunați Balam-Quitzé, Balam-Acab, Mahucutah și Iqui-Balam.

Atunci Creatorul îi întrebă :

— Ce gîndiți despre voi înșivă ? Nu vedeți oare ? Nu auziți ? Nu sînt bune graiul vostru și felul de a păși ? Priviți deci ! Desfătați-vă privind lumea, uitîndu-vă cum se ivesc munții și văile ! Încercați să cuprindeți totul cu privirea !

Și pe dată izbutiră să vadă toate cîte erau pe lume. Atunci mulțumiră Creatorului, spunînd :

— Într-adevăr îți mulțumim, de mai multe ori ! Am fost făuriți, ni s-a dat gură și chip, vorbim, auzim, gîndim și mergem. Simțim totul și cunoaștem și ce e departe, și ce e aproape. Vedem și ce e mare, și ce e mărunt, în cer și pe pămînt. Îți aducem prinos că ne-ai dat viață, oh, Creatorule, și că ne-ai înzestrat cu simțire !

Ajunseră deci să cunoască totul şi cercetară cele patru colţuri ale cerului şi cele patru părţi ale feţei pămîntului.

Dar Creatorul nu privi lucrul acesta cu ochi buni.

— Nu e bine ce spun făpturile pe care le-am creat ! Cunosc toate, şi ce e mare, şi ce e mărunt.

Aşa grăi, şi stătu iar la sfat cu Zămislitorii.

— Ce să facem acum cu ei ? Privirea lor trebuie să cuprindă numai ce e aproape şi să vadă doar un petic din faţa pămîntului. Nu e bine ce spun ei. Oare nu sînt doar simple făpturi alcătuite de noi ? Trebuie să fie oare şi ei ca zeii ?... Să le înfrînăm puţin dorinţele, căci nu-i a bine ce se întîmplă ! Vor oare să ne ajungă pe noi, creatorii lor, care putem vedea nemărginirea şi cunoaştem totul ?

Aşa se întrebară Sufletul Cerului, Huracán, Chipi-Caculhá, Raxa-Caculhá şi Zămislitorii, Tepeu şi Gucumatz. Se sfătuiră şi fără zăbavă schimbară firea făpturilor făcute de ei.

Sufletul Cerului le împrăştie peste ochi un abur, şi vederea li se împăienjeni, ca atunci cînd sufli peste luciul oglinzii. Ochii lor se aburiră şi putură vedea numai ce se afla în apropiere, numai atît li se deslușea limpede.

Astfel le-a fost năruită înţelepciunea şi puterea celor patru oameni care au însemnat obîrşia şi începutul neamului *quiché*.

Astfel au fost creaţi şi alcătuiţi strămoşii noştri, părinţii noştri, de către Sufletul Cerului şi Sufletul Pămîntului.

LEGENDA POTOPULUI

(BRAZILIA)

În vremurile de demult, un potop cotropitor s-a revărsat asupra pămîntului pe care trăim astăzi. Dintre strămoşii noştri, doar unul singur a izbutit, în ciuda ostenelii

cumplite, să înoate într-una, pînă cînd a văzut creasta unui palmier care ieșea din apă Omul s-a apropiat, s-a agățat de o frunză verde și și-a făcut vînt să se cațere în copac, prinzîndu-se zdravăn de el.

Rămase acolo zile în șir, suferind de foame și de frig. Într-un tîrziu, fructele palmierului începură să se pîrguiască și în felul acesta putu să se hrănească.

Într-o zi, auzi de departe cîntecul păsării *sapacuru*, care se apropie de el și-i grăi așa :

— Ține-te bine, că în curînd am să-ți aduc pămînt, ca să te poți da jos !

Nu trecu mult, și o altă pasăre, *saracura*, veni în zbor, se lăsă pe o frunză și-l întrebă :

— Aproape de tot am zărit pămînt, de ce nu te duci acolo ?

— Nu-s în stare, sînt prea vlăguit de puteri, îi răspunse omul. Dacă mă dau jos din palmier, mă înec, de bună seamă.

Atunci pasărea îi spuse :

— Mă duc eu să caut pămînt, să-ți aduc !

Și amîndouă păsările aduseră în cioc, de nenumărate ori, bulgări de pămînt pe care îi aruncară în apă. Acolo unde *sapacuru* lăsa să cadă pămîntul, se iviră munții, fiindcă ciocul lui era mai mare.

Înainte de potop, pămîntul fusese întins. Încetul cu încetul, apele se retraseră și omul putu să se dea jos din palmier. Își duse traiul hrănindu-se cu fructe și rădăcini, viețuind singur, înconjurat de alte animale, de care se deosebea însă cu desăvîrșire.

Într-o zi, pasărea *sapacuru* îl întrebă :

— De ce nu te duci să-ți cauți o soață ? Acolo, pe malul golfului, sînt o mulțime de fete. Fă-ți o plută, urcă-te pe ea și o să poruncesc rațelor sălbatice să te ducă spre ele.

A doua zi, rațele purtară pluta omului pînă spre golf, unde se scăldau o grămadă de fete. Văzînd pluta, ele fugiră

speriate către plajă. Una singură însă se aruncă înainte și înotă pînă la plută. Omul o luă în brațe, iar rațele purtară pluta înapoi, spre sălașul lui.

Celelalte fete povestiră pățania, iar rudele celei dispărute porniră pe urmele fugarilor, dar nu izbutiră să-i ajungă.

NEGRII ȘI ALBII

(CUBA)

La început, toți oamenii erau negri. Odată, Domnul a făcut un lac, să se scalde în el toți oamenii și să-și albească pielea.

Dar cum apa era foarte rece, unora li s-a făcut frică să intre. Ceilalți însă s-au scăldat și au ieșit din apă cu pielea albă.

Văzîndu-i pe negrii ce stăteau pe mal, unul din cei care se albiseră a început să-i îmbrîncească. Dar ei erau atît de înspăimîntați de apa rece, încît au căzut în patru labe. Din pricina asta au negrii tălpile picioarelor și palmele albe.

CÎND ȘI CUM S-A IVIT MOARTEA PE PĂMÎNT

(COLUMBIA)

Cu multă, foarte multă vreme în urmă, cerul și pămîntul se aflau tare aproape, așa de aproape că Dumnezeu ieșea în balconul palatului său și vedea ce făceau Adam și Eva în gospodăria lor, ba chiar și ce se petrecea sub pă-

mînt, în mină. Perechea era atît de aproape de stăpîn, că el putea lua aminte dacă aveau veşminte noi, podoabe în cufere, carne ori pîine în cămară. De sărbători, Domnul îi poftea pe amîndoi în cer, în semn de prietenie.

Cum strămoşii noştri erau vecini buni, Domnul le dădea hrană, haine doar puţin folosite, încălţări aproape noi, cojoace pentru zilele friguroase, arcuri şi flinte pentru vînătoare, postav, leacuri, cuie şi lacăte pentru încăperi, pînză pentru cămăşi, pături groase, praf de puşcă, flinte cu două ţevi, porumb de semănat... Într-un cuvînt, Domnul şi slujitorii lui se înţelegeau de minune.

Odată, Domnul le trimise în dar o piatră neagră, tare. Eva o luă, se uită la ea şi se întrebă :

„Oare la ce o fi bună, că nu se poate sfărîma cu toporişca, nici nu se poate măcina ? E aşa tare, că nu intră în ea nici ferăstrăul, nici altceva ! Domnul se înveseleşte pe seama noastră, bătîndu-şi joc de noi fiindcă sîntem săraci !

Şi plîngînd de furie, Eva îşi aşteptă bărbatul, care era plecat de mai multe zile la lucru, ca să hotărască împreună ce aveau de făcut.

Cînd Adam văzu piatra, chibzui îndelung. De bună seamă, Domnul îşi rîdea de ei ! Piatra asta nu era bună s-o ţii la cingătoare, să-ţi aprinzi pipa, că era prea grea ; nici la spălat, că era prea mare ; nici să faci din ea mortar, că nu se sfărîma ; nici s-o pui în hornul cuptorului, că nu lăsa flăcările să se ridice. Aşa că piatra aceea, neagră precum pasărea *chamón* şi tare ca fierul, nu era bună de nimic !

Cînd îi înapoie Domnului darul, el îi spuse lui Adam :

— Fiindcă nu primiţi piatra, luaţi în schimb ciorchinele ăsta de banane !

Mulţumiţi, Adam şi Eva se bucurară de pumnul de fructe. Cînd sfîrşiră de mîncat, se ivi lîngă ei Domnul, care le zise :

— Am vrut să vă fac veşnici ca pietrele, dar n-aţi vrut să fiţi ca ele, ci ca poamele astea, care au viaţă scurtă ! Ca ele o să fiţi în veci : o să vă naşteţi, o să creşteţi şi o să aveţi urmaşi care vă vor lua locul şi vor muri, la rîndul lor !

De atunci încoace s-a ivit moartea pe pămînt.

LEGENDA LUI CHUYA-CHAKI, „PICIOR SUCIT"

(COLUMBIA)

În satul unde trăia Awanari a sosit odată un om străin, care a cerut găzduire. Cum era după-amiază, în sat se aflau doar femeile şi copiii mici, bărbaţii fiind plecaţi, unii la lucrul cîmpului, alţii la vînătoare.

Cea mai bătrînă dintre femei, mama lui Awanari, îi oferi într-o tigvă de bostan băutură de manioc, poftindu-l să aştepte întoarcerea vînătorilor.

Omul, care era chiar Chuya-Chaki, se aşeză pe un buştean, în bucătăria cea mare, unde trebăluiau femeile. Era un fel de şopron fără pereţi, acoperit cu frunze de palmier. Chuya-Chaki se uită în jur, cu un fel de curiozitate dar în acelaşi timp cam fără chef. Văzu că două dintre femei se îndreptară spre o colibă mică şi întunecată, unde era un hîrdău mare de lemn, scobit într-un trunchi de copac, în care dospea mustul de manioc. Între bucătărie şi colibă era o încăpere mare, unde locuiau sătenii. Cele trei construcţii alcătuiau un fel de arc, a cărui coardă era formată de un rîuleţ. Din sat se ajungea, trecînd un podeţ, la drumul ce ducea spre pădure. Pe acolo plecaseră bărbaţii la vînătoare, şi tot pe acolo aveau să se întoarcă.

Cele două femei umplură nişte tigve mari şi se întoarseră la bucătărie. Alte două se apucară să strecoare mustul

printr-un fel de ciur. Le urmări cu privirea cum turnau mustul, printr-o țeavă netedă de trestie, apoi trăgeau fiecare de ambele părți ale ciurului și pe dată începea să picure licoarea.

O bătrînă îi zise :

— Bărbații au făgăduit să ne aducă vînat din belșug. De aceea le pregătim licoarea de manioc, să-i primim cum se cuvine.

Chuya-Chaki încuviință, iar bătrîna grăi mai departe :

— În felul acesta le arătăm recunoștința, răsplătindu-le strădania. În drum spre casă, cei care aduc vînatul își vestesc sosirea lovind în toba cea mare, făcută dintr-un trunchi de copac, din apropierea satului, iar noi le ieșim în întîmpinare. Cînd n-au vînat nimic, sînt nevoiți să-și ia ei singuri de băut.

Chuya-Chaki se ridică în picioare și, prefăcîndu-se că se îndreaptă spre încăperea cea mare, o luă pe furiș pe drumul ce ducea spre pădure.

Cum începu să se întunece, Awanari îi strînse pe vînători și dădu semnalul întoarcerii. Mai înainte de a porni, trebuiau să strîngă la un loc vînatul, apoi să-l împartă, ca fiecare să care deopotrivă. În ziua aceea vînaseră un tapir, care era așa de mare, că au trebuit să-l facă bucăți, și zece oameni abia cărau povara. Cu dibăcie, tăiară frunze dintr-un palmier pitic și le împletiră în așa chip încît făcură niște desagi unde puseră carnea. Apoi tăiară liane cu care își legară desagii în spinare.

Dar cerul se întunecă, se auziră tunete și curînd începu să plouă. Awanari grăi către oameni :

— Mai bine să ne întoarcem, că n-o să ne mai putem face drum prin ploaie. De bună seamă că ceilalți sînt împreună cu fratele meu, Watinga, și o să-i prindem din urmă ori o să-i găsim acasă.

O porniră, cu Awanari în frunte. Ploaia întuneca totul în jur, de nu se mai putea deslușì nimic. Peste puțină vreme, pămîntul se făcu alunecos din pricina apei, îngre-

unînd tot mai mult mersul oamenilor, care se poticneau aproape la fiecare pas.

Cam pe la jumătatea drumului, Awanari se simți frînt de oboseală. Socoti că era de vină mersul cu povara în spinare, pe pămîntul alunecos. Se gîndi că și ceilalți erau osteniți, și hotărî ca mai încolo să facă un popas. Zgomotul pîraielor, strigătele păsărilor, mistreții care călcau pe crengi, totul pierise înghițit de ploaie. Awanari nu mai auzea altceva decît ploaia răpăind pe frunzele copacilor și căzînd în bălți, și zgomotul puhoaielor revărsate cînd, deodată, își dădu seama că nu mai recunoștea locurile pe unde treceau și că era cu putință să se fi rătăcit. Poate că și tovarășii lui gîndeau așa — își zise el —, văzîndu-i cum mergeau în tăcere, cu ochii întunecați de grijă.

Aproape că nu mai vedeau și nu mai auzeau nimic, decît ploaia. Awanari se întristă închipuindu-și ce gînduri negre îi frămîntau pe oamenii lui. Iar ei, la rîndul lor, erau cuprinși de mîhnire, căci bănuiau ce-l chinuia pe Awanari.

Trecu o vreme. Ploaia încetă, dar întunericul se înteți. Apa șterse, cu siguranță, toate urmele de pe drum, așa că oricum trebuiau să aștepte pînă a doua zi, ca să se poată orienta.

Pe cînd mergeau, își ziceau în sinea lor :

„Barem de n-ar fi pățit și ceilalți la fel !"

Încercau din răsputeri să nu se lase pradă neliniștii, să-și păstreze nădejdea că vor ajunge cu bine.

Deodată se auziră bătăi de tobă, și toți crezură că era toba cea mare. Asta însemna că se aflau aproape de sat și că Watinga ajunsese și le vestea femeilor întoarcerea. Nădejdea puse iar stăpînire pe sufletele oamenilor și se îndreptară grabnic către locul de unde se auzea bătăile. Odată ajunși la toba cea mare, avea să le fie ușor, căci satul era foarte aproape. Dar iată că merseră îndelung fără să dea de locul unde era toba, cu toate că ar fi trebuit să fi ajuns de mult acolo.

Se auzi iar toba cea mare, dar sunetele veneau acum din altă parte. Uimiți, crezură că s-au rătăcit și de astă dată, ori că auzul i-a înșelat. Se îndreptară către locul de unde se auzeau bătăile, dar merseră mult fără să întîlnească nimic.

Tam, tam, tam ! se auzi iar.

Apoi toba amuți. Cuprins de neliniște, Awanari se hotărî să-și strige fratele :

— Watinga ! Watinga !

Ploaia ținu patru zile în șir, vreme în care femeile stătură de veghe, așteptînd să audă bătăile tobei mari vestind întoarcerea bărbaților. Îndurerată, mama lui Awanari se gîndi la Chuya-Chaki și-și aminti de călătorul care poposise în sat cu cîteva zile mai înainte. Îl căută cu privirea, dar nu-l zări. Pierise fără urmă.

Iar bărbații plecați la vînătoare nu se mai întoarseră niciodată.

LEGENDA INDIENILOR MAKUNAIMA

(VENEZUELA)

În vremurile de demult, soarele era un tînăr indian, care tăia copacii din pădure și apoi dădea foc așchiilor căzute, ca să curețe locul și să poată semăna acolo *ocumo* [1]. El se hrănea numai cu rădăcinile acestei plante și din pricina asta avea mereu fața strălucitoare.

Într-o zi, după ce sfîrși lucrul, se duse să bea apă și să se scalde la rîu. Cînd ajunse lîngă un ochi de apă, auzi un zgomot ca și cum s-ar fi zbătut un om gata să se înece.

[1] Plantă cu rădăcinile comestibile, foarte răspîndită în Venezuela (n. t.).

Rămase pe gînduri, întrebîndu-se care să fie pricina, căci nu văzu nimic.

Într-altă zi, se întoarse cu mare grijă la ochiul de apă şi zări o femeie mititică, dar cu pletele lungi, de-i ajungeau pînă la glezne. Se scălda şi se juca, lovind apa cu pletele ei grele.

Ea îşi dădu îndată seama că soarele se uita la ea şi atunci vru să se cufunde în adîncuri. Soarele apucă însă s-o prindă de păr.

— Dă-mi drumul ! strigă femeia, care se chema Tuenkaron. Dă-mi drumul, că am să-ţi trimit o femeie care să-ţi fie tovarăşă şi nevastă !

Auzind cuvintele astea, soarele îşi desprinse mîinile din părul ei şi o lăsă să plece.

A doua zi, în vreme ce soarele tocmai îşi curăţa grădina şi strîngea vreascurile să le dea foc, văzu venind spre el o femeie albă, care era trimisă de Tuenkaron.

— Ai curăţat grădina ? îl întrebă ea.

Iar soarele îi răspunse :

— Încă nu, abia am izbutit să curăţ bucăţica asta pe care o vezi şi să adun cîteva grămezi de vreascuri.

Apoi grăi iar către femeie :

— Scoate din spuză rădăcinile de *ocumo* pe care le-am pus la copt, să mîncăm !

Femeia le scoase din jăratec şi mîncară amîndoi. Apoi soarele îi zise iar :

— Dă foc grămezilor de vreascuri pe care le-am adunat !

Femeia aprinse focul cu aşchii dintr-un lemn despicat şi scoarţă uscată, îndeplinindu-i iute porunca.

După ce termină de aprins focul şi-i strigă „gata !", soarele îi spuse :

— Acum du-te după apă !

Femeia se duse la rîu cu ulciorul şi se aplecă să ia apă. Dar, pe cînd umplea ulciorul, degetele prinseră a i se

înmuia, apoi brațele, iar la urmă tot trupul, de rămase turtită, ca o grămăjoară de lut. Căci femeia aceea era făcută din pămînt alb.

Văzînd că nu se mai întoarce, soarele o porni în căutarea ei. Ajungînd la rîu, dădu peste un izvoraș cu apa de culoarea lutului : era femeia care se topise, tulburînd apa.

Necăjit, soarele își zise :

„Deci asta mi-a trimis Tuenkaron, o femeie care nu-i bună nici să aducă apă !"

Și urcă în susul rîului, să bea apă limpede. Apoi se întoarse acasă, să se culce, căci se lăsase seara.

A doua zi în zori, se apucă să lucreze iar în grădină, curățind pămîntul. Pe cînd muncea, cam pe la prînz, mai înainte de a se așeza să mănînce, Tuenkaron îi trimise altă femeie, neagră precum sînt oamenii din neamul de prin partea locului.

Femeia îl întrebă :

— Ți-ai curățat grădina ?

— Încă nu, răspunse soarele ; abia am curățat colțișorul pe care-l vezi.

Apoi îi zise și ei :

— Du-te să-mi aduci apă de băut, să mîncăm împreună !

Femeia se duse în vale, aduse apă și mîncară împreună rădăcini de *ocumo*. După ce sfîrșiră, el se apucă iar de lucru, și-i zise femeii :

— În vreme ce eu strîng vreascurile în grămezi, tu dă-le foc !

Ea luă atunci o surcea să aprindă focul. Îngenunchie lîngă tăciuni, suflă peste ei ca să se întețească flacăra, dar focul îi încinse fața și îndată începu să se topească, mai întîi brațele, apoi tot trupul, și rămase în curînd o grămăjoară de ceară. Căci femeia aceea era făcută din ceară.

Soarele întoarse capul de mai multe ori să vadă dacă ca aprinsese focul. Cum nu zări nici un firicel de fum ieșind din grămezile de vreascuri, se duse să afle ce s-a întîmplat, zicîndu-și :

„Doar i-am spus să le dea foc !"

Se apropie, și mare îi fu mirarea cînd o găsi pe femeie prefăcută într-o grămăjoară de ceară.

Soarele coborî atunci în vale și strigă :

— Ce rea și înșelătoare e Tuenkaron ! Ei bine, am să fac să sece toată apa, să nu mai rămînă nici un strop !

Dar Tuenkaron, fără să se ivească, îi răspunse :

— Să nu cumva să faci una ca asta ! Așteaptă că am să-ți trimit o altă femeie !

Soarelui nu i se domoli necazul toată ziua, iar cînd se lăsă noaptea, se culcă supărat.

A doua zi, cum se iviră zorile, se duse, după cum îi era obiceiul, să-și lucreze grădina. În vreme ce trudea, adus de spate, îi apăru o altă femeie, cu pielea roșie, ca piatra de rîu, purtînd în mînă o oală. Femeia i se așeză drept în față, și-l întrebă :

— Ai terminat de curățat grădina ?

Dar soarele nu-i răspunse, ca și cînd n-ar fi auzit-o, neîncrezător din pricina înșelăciunilor de mai înainte.

— De ce nu-mi răspunzi ? îl întrebă iar femeia.

— Fiindcă toate sînteți înșelătoare, răspunse el ; vă topiți și pieriți.

— Dacă-i așa, zise femeia, mă întorc la Tuenkaron.

— Ba nu, stai să te pun la încercare, spuse el.

Și-i porunci să aprindă focul ; ea îl aprinse și nu se topi. Apoi o trimise după apă, și îi aduse un ulcior plin, căci nu se înmuie cînd se apleacă să-l umple. La urmă el îi porunci să gătească rădăcinile de *ocumo* în oală. O văzu cum luă cîteva pietre pe care puse oala și cum aprinse focul. Se uită cu mare băgare de seamă la tot ce făcea ea, să vadă cît e de harnică și de îndemînatică.

Cam pe la asfințit, femeia grăi astfel către soare :

— Eu am venit încoace, dar acum trebuie să mă întorc !

— Bine, răspunse el, dar mai întîi pregătește-mi cina, apoi poți să pleci.

După ce termină, femeia spuse iar :

— Acum plec, dar mîine dis-de-dimineață mă întorc.

Soarele îi răspunse :

— Așa să faci, să vii cît mai de dimineață !

A doua zi, soarele se apucă de lucru mai devreme ca de obicei. Femeia veni și ea odată cu zorile. Soarele o puse din nou la încercare : o trimise după apă, îi porunci să aprindă focul și să facă mîncare. Văzînd că nici nu se topește, nici nu se înmoaie, îi fu pe plac și prinse drag de ea.

Cînd se lăsă seara, se duseră amîndoi să se scalde la rîu. Și atunci soarele văzu bine că avea pielea roșie, precum pietrele din albia rîului ; nu era nici albă, nici neagră.

— Haidem înapoi acasă ! o îndemnă el.

Dar ea îi răspunse :

— Nu i-am cerut voie lui Tuenkaron.

— Și ce dacă ? întrebă soarele.

— Nu-i cu putință să fac așa ceva nici în ruptul capului, răspunse ea.

— Atunci să vii mîine devreme de tot, să-mi faci mîncare !

— Bine, se învoi ea, și o să-i cer încuviințarea lui Tuenkaron să rămîn cu tine.

Într-adevăr, a doua zi femeia sosi dis-de-dimineață, îi pregăti mîncare caldă, îi coapse rădăcinile de *ocumo*, culese puțin manioc, îl dădu pe răzătoare și făcu niște turte. În noaptea aceea rămase la el, și de atunci nu s-au mai despărțit niciodată.

Au avut mulți copii : aceștia au fost indienii care au întemeiat neamul Makunaima.

COLINA SOARELUI

(VENEZUELA)

După ce s-au răzbunat pe tigroaica cea cumplită, care o otrăvise pe mama lor, cei doi fraţi, primii indieni din neamul Makunaima, au rîs de blestemul bătrînei fiare şi şi-au văzut mai departe de drum.

Au mers în luntrea lor pe rîu în sus, pînă la muntele Roroima. Odată ajunşi, cel mai mic dintre fraţi, pe nume Chike, a legat luntrea de o stîncă ce părea desprinsă chiar din muntele Roroima. Apoi au pornit mai departe pe jos, şi au ajuns pînă la locul numit Colina Soarelui. Acolo, Chike zări ceva ce părea a fi o poartă, şi aşteptă să vadă cine erau cei care locuiau înăuntru.

Omul care stătea în poartă îl întrebă :

— Ce vînt te aduce pe-aici ?

Iar Chike îi răspunse :

— Am pornit în căutarea tatălui meu, Soarele.

Omul din poartă îi spuse :

— N-ai să dai de el în ruptul capului ; el şi-a făcut rău cu mîna lui, şi acum zace aici ascuns, aşa că nici măcar nu poţi să-l zăreşti.

În vremea asta, o mulţime de indieni din tribul marvari intrau şi ieşeau necontenit. Uneia din fete i se făcu milă de Chike şi-l luă de mînă. Cel care stătea în poartă le grăi astfel :

— Intraţi cînd s-or strînge mai mulţi, ca să nu vă zărească ! Ţi-am spus însă că n-ai să-ţi poţi vedea tatăl !

Odată intraţi, fata îi arătă un hîrdău mare, întors cu gura în jos, sub care zăcea ostatic Soarele. Dar cum marginea hîrdăului era puţin mai ridicată într-o parte, pe acolo se strecura afară lumina pe care o răspîndea Soarele.

Atunci Chike îşi duse iute flinta la ochi şi trase cîteva

focuri, sfărîmînd hîrdăul cu plumbii săi. Indienii se înspăimîntară îngrozitor de zgomotul acela cumplit.

— Ce s-o fi petrecut aici ? se întrebară ei ; cine o fi pricinuit zgomotul ăsta ? Hai să-l prindem fără zăbavă ! se îndemnară într-un glas.

Dar Chike mai slobozi niște plumbi cu flinta lui, de îngheţară toţi, rămînînd locului buimaci, iar flăcăul se folosi de clipa aceea ca să dea drumul Soarelui. Apoi plecară zoriţi, toţi trei : el, Soarele şi fata care îl ajutase să intre.

Soarele era tare costeliv de cît stătuse închis, şi se urcă îndată pe cer, luînd cu el flinta lui Chike. De atunci încolo a rămas acolo, sus, strălucind, iar uneori, fără să se ivească nici un norişor, din flinta lui ţîşnesc fulgere.

Fata s-a suit şi ea la cer, prefăcută în luceafăr.

Iar Chike şi fratele lui au rămas pe pămînt, hoinărind mereu pe lîngă muntele Roroima.

CEI ŞAPTE COPII AI BĂTRÎNEI KATU

(PERU)

Şerpoaica cea mare, Katu, era bătrînă de cînd lumea, parcă ar fi fost mama a tot ce era în jur. Singură, părăsită de copiii ei, îşi ducea zilele cufundată într-un somn ca de piatră, din care se trezea din cînd în cînd, căscînd îndelung.

Despre cei şapte copii ai ei se spunea că erau tot atîtea pedepse ce se abăteau din văzduh asupra pămîntului. Toate vieţuitoarele se bucurau ori de cîte ori copiii lui Katu erau plecaţi şi povesteau mereu despre ei numai lucruri rele şi nedrepte. Din spusele lor, se părea că cei şapte hoinari erau niște făpturi drăceşti.

Vulpea, nevăstuica, ba chiar cucuveaua şi liliacul se tot duceau la bătrîna Katu să-şi deşerte sacul fără fund de

clevetiri. Se prefăceau, viclenii de ei, că le pare rău, că îi doare suferința bătrînei. Dar Katu se împotrivea, zicîndu-le de fiecare dată :

— N-au numai păcate copiii mei !

— Are baremi unul singur dintre ei vreo virtute ? o întrebau atunci, vrînd s-o necăjească.

Dar să vedem mai întîi cine erau cei șapte copii ai șerpoaicei.

Se povestește din bătrîni că toate puterile din cer și din văzduh ies dintr-o peșteră, avînd aceeași mamă. Fulgerul, Tunetul, Ploaia, Înghețul, Vîntul, Ninsoarea și Grindina sînt cei șapte copii ai bătrînei Katu, una din primele mame a tot ce e pe lume.

Cei șapte copii sînt toți niște hoinari îndărătnici care, uitînd de cea care le-a dat viață, cutreieră pămîntul fără nici un rost, fără nici o oprelițe.

Într-o zi, înțeleptul Wallpa s-a dus s-o vadă pe bătrînă, în peștera ei tainică. Iată ce-și vorbiră :

— Ești mulțumită, măicuță, de viața pe care o duci ? Nu-ți blestemi copiii, care te-au părăsit de-a binelea acum, la bătrînețe ?

— Așa a vrut soarta, înțeleptule Wallpa. Nu mai sînt copiii mei de cînd i-am adus pe lume. Bieții de ei cutreieră fără încetare și uită de mine, fiindcă asta e tot voia sorții.

— Dar cel puțin ar trebui să vină din cînd în cînd să te vadă !

— Vin uneori, dragii de ei, și cît se bucură cînd mă văd ! Fiecare își are partea lui bună și, cînd e cu mine, așa se arată, plin de haruri. Să vezi Ploaia, cît e de bună și folositoare pentru om și pentru întreaga natură. Ar crește oare iarba, ne-am putea hrăni fără ea, ne-am mai bucura noi de frumusețea cîmpului ?

— Adevărat grăiești, dar trebuie să recunoști că nu e totdeauna înțeleaptă. Face o groază de nebunii : azi varsă

un adevărat potop, de preface cîmpurile în mlaștini, rupe plantele, scoate riurile din matcă, inundă și prăpădește totul, iar mîine, tocmai pe dos : nu mai cade nici un strop, animalele pier, cîmpul se usucă de arșiță și secetă ; pretutindeni bîntuie foametea, ciuma și tot soiul de năpaste.

— Așa e, într-adevăr. Din pricina asta i se spune Ploii „nebuna". Ca și bietul Vînt. El, sărmanul, nu poate fi dojenit decît pentru că nu șade o clipă locului, să-și tragă sufletul. Porecla lui e „smintitul", dar asta nu înseamnă că n-ar fi tare folositor. Duce cu el miazmele otrăvite, bolile, norii cei negri. Iar apoi îi îndeamnă la bine pe frații lui.

— Iartă-mă, măicuță, că tocmai eu sînt cel care le văd copiilor tăi numai păcate. Dar, mai presus de orice, trebuie să fim drepți. Ia gîndește-te că, cel mai adesea, sminteala Vîntului aduce pagube. O ia la fugă peste cîmpuri, fără să se oprească, învolburînd și distrugînd totul în cale.

— Eu nu le ascund păcatele, dar sînt neînsemnate și li se pot ierta.

— Ba nu-i chiar așa ; văd că privești cu blîndețe greșelile nemaipomenite ale Înghețului. Atît de des se întîmplă să strice semănăturile și recoltele !

— Neprețuite înțelept, alungă-ți puțin supărarea întemeiată și încearcă să judeci mai drept. Nu știi oare că Înghețul este chior, că se împiedică și cade și, din pricina asta, strică din păcate semănăturile oamenilor ?

— Totuși Ninsoarea pricinuiește mai puține pagube. Și cînd te gîndești că biata de ea e oarbă de-a binelea !

— Îți mulțumesc, înțeleptule, că nu te mînii. Fii tot atît de îndurător cu nefericita Grindină. Ia aminte că, sărmana, e șchioapă.

— Șchioapă, dar mare strengăriță. Ai băgat de seamă cum se bucură cînd calcă în picioare cîmpurile de porumb ?

— E doar glumeață și jucăușă. Nu o face cu răutate. Cum nu poate păși drept, îi e greu să meargă pe cărări.

— Și atunci o ia razna peste cîmp !

— Dar de Fulger ce zici ?

— Nu-i oare îndrăgit ?

— Ba da, e adevărat. El e cel care aprinde focul de pe culmi. Omoară și prăpădește cînd se înfurie. Dar cînd se potolește, e ca o strălucire minunată, în depărtare. Cît despre Tunet, cel mai mic dintre toți, a venit pe lume, sărmanul, cu buza crăpată.

— De asta o fi așa gureș. Oare de ce face atîta zgomot degeaba ?

— Dar e atît de hîtru ! Veselia lui face să-mi tresalte inima de bucurie.

— Nu totdeauna e blînd. De obicei zăpăcește, ba chiar îngrozește cu strigătele lui nesăbuite.

— Spune-mi tu, Wallpa, înțelept între înțelepți, ce trebuie să fac ?

— Măicuță Katu, tu ești veșnică și copiii tăi îți vor da mereu ascultare. Trebuie să știi să-i înveți să se poarte. Să nu-și mai atragă blesteme, cum se întîmplă adesea.

— Vai mie !

— Poți să-i schimbi. Începe cu primul născut, Fulgerul. Fă-l să înțeleagă focul pe care-l aprinde, nu să-l nimicească.

— Dar el e zeu !

— Tu însă i-ai dat viață. Îi ești mamă. în veci va fi legat de tine. Ești doar mama unui zeu.

— Iar ceilalți ?

— Ca o mamă iubitoare ce ești, ai grijă de cei cu beteșuguri. Nu-i lăsa să rătăcească prin lume pe fiul tău cel chior, pe fata cea oarbă și pe cea șchioapă. Ține-i închiși în peșteră.

— Și ce să mai fac ?

— Pe cel gureș povățuiește-l să vorbească mai puțin și numai cu folos.

— Dar bietul de el are buza crăpată !

— Iar Vîntului spune-i să nu-şi mai petreacă zilele şi nopţile suflînd din răsputeri, aşa nitam-nisam. S-o facă numai cînd e nevoie.

— Şi ploaia ?

— Să-şi bage minţile în cap ! Putînd face atîta bine, să nu piardă nici o clipă. Să săvîrşească mereu numai fapte bune, ca să-şi ţină renumele şi să fie binecuvîntată.

— Mulţumescu-ţi ţie, preaînţeleptule Wallpa, pentru poveţe !

Şi de atunci încolo, veac după veac, mama Katu, plină de sîrg, încearcă să împlinească ce a învăţat-o înţeleptul. Cei şapte copii ai ei sînt veşnic tineri, căci bătrîneţea îi ocoleşte. Vor să fie slobozi, şi sînt într-adevăr. Cutreieră liberi lumea, împărţind binefaceri ori nenorociri, după cum li se năzare.

CUM S-AU IVIT PE LUME INDIENII TUPÍ ŞI GUARANÍ

(PARAGUAY)

Doi fraţi, pe nume Tupí şi Guaraní, trecură marea, împreună cu familiile lor, şi ajunseră mai întîi la *Cabo Frío* şi apoi în Brazilia.

În zadar căutară pe acele meleaguri alţi oameni cu care să se întovărăşească, fiindcă prin munţii şi codrii din jur nu trăiau decît tigri, lei şi alte fiare sălbatice.

Încredinţaţi de zădărnicia căutărilor lor, se hotărîră să întemeieze ei singuri aşezările. Îşi ridicară case trainice, îşi făcură gospodării mari, totul prin muncă frăţească, ajutîndu-se mereu şi cu folos, şi la bine şi la rău. Astfel, familiile lor se măriră într-atît încît, după o vreme, tocmai de aici se ivi sămînţa discordiei. Curînd, izbucniră neînţe-

legeri și dușmănii care duseră pînă la urmă la război între frați.

Două femei, măritate cu doi frați, fiecare din ei căpetenia unei familii numeroase, certîndu-se pentru un papagal gureș, au fost pricina războiului. După lupte îndelungate, văzînd că, încetul cu încetul, vor pieri toți ai lor, frații au hotărît să pună capăt războiului. Se vorbiră, în pace și bună înțelegere, să-și împartă frățește bunurile și să-și urmeze fiecare drumul.

Tupí, fiind fratele cel mare și avînd mai mulți urmași, a rămas în Brazilia, acolo unde se afla, iar Guarani, fratele mai mic, împreună cu toți ai lui, au coborît de-a lungul fluviului Río de la Plata, ajungînd pînă la miazăzi, unde și-au întemeiat așezările. Astfel a luat naștere acolo o semințe numeroasă care s-a întins, cu timpul, hăt departe, dincolo de fluviu, spre Chile, Peru și Quito.

YARA, ZÎNA APELOR

(BRAZILIA)

Într-o zi, un tînăr indian *tapuyo* [1], fiul șefului de trib, a pornit cu piroga lui pe rîul care duce spre marea cascadă Taruman [2]. Era un flăcău chipeș, cel mai mîndru din tribul lui. Nici că se mai pomenise un viteaz atît de semeț și neînfricat ca el. Nimeni nu întindea cu mai multă dibăcie arcul aducător de moarte, a cărui săgeată fără greș nimerea pasărea în zbor. Nimeni nu mînuia măciuca și nu arunca sulița cu mai multă cutezanță. La întrecerile ce însoțeau sărbătorile, victoria era totdeauna de partea lui, încît chiar și bătrînii se plecau în fața sa, plini de smerenie. Era mîndria tribului său, urmașul îndreptățit al ve-

[1] Trib de indieni civilizați din Amazonia (n.t.).
[2] Cascadă aflată în apropiere de orașul Manaos (n.t.).

chilor conducători, care de atîtea ori puseseră pe fugă pe cei din cumplitul trib *mundurucus* [1].

Tînărul indian porni aşadar cu piroga lui pe rîul care curge spre Taruman. Era un amurg minunat, iar soarele ce asfinţea în spatele colinei acoperite de o pădure deasă îşi oglindea ultimele raze în apele golfului încîntător pe care-l face Rio Negro. Cerul era limpede cum e cleştarul ; în depărtare, norii păreau o cunună de purpură şi aur. Piroga flăcăului luneca lin pe apele învolburate ale rîului. Chipul lui era trist, aşa cum numai cîntecul sfîşietor numit de indieni *hiurama* poate fi.

Se întoarse tîrziu de tot din plimbare, legă piroga de trunchiul unui copac *mamaurana* şi-şi petrecu noaptea aşezat pe pragul colibei, gînditor şi tăcut, lăsînd să-i scape de pe buze, din cînd în cînd, fără voie, cuvinte întretăiate şi fără şir.

Bătrîna lui mamă, care se topea de dragul lui, plîngea şi ea, în tăcere, văzînd deznădejdea adîncă ce adumbrea chipul feciorului ei.

— Ascultă-mă, mamă ! grăi flăcăul. Ascultă-mă, căci numai ţie îndrăznesc să-ţi povestesc pricina tristeţii care mă copleşeşte... Am văzut o fată frumoasă, atît de frumoasă, cum nu-şi are seamăn printre toate fetele din Manaos... Era o seară minunată, piroga mă purta spre Taruman... Deodată, am auzit nişte sunete ce păreau un cîntec depărtat, un glas dulce, împletindu-se cu susurul zefirului printre frunzele palmierilor. Iar piroga se legăna, plutind uşor pe apele rîului, şi glasul care cînta mi se desluşea tot mai limpede. Apoi, am zărit-o !... Ce mîndră era, mamă ! Ce răpitor de frumoasă era fata pe care am văzut-o, stînd la malul rîului ! Avea pletele bălaie de parcă ar fi fost de aur, şi-n ele prinse flori de *mururé* [2], şi cînta, cînta într-una... cum n-am mai auzit niciodată...

[1] Trib primitiv de indieni din Amazonia, care tăiau capetele prizonierilor lor (n.t.).

[2] Floare nimfeacee.

Apoi şi-a ridicat ochii verzi şi m-a privit, a surîs o clipă şi mi-a întins braţele, ca şi cum ar fi vrut să mă înlănţuie... Dar a pierit, cîntînd, în apele rîului, care s-au deschis s-o primească... Măicuţă, ce frumoasă era fata aceea !.. Ce mîngîietor era glasul ei, cîntînd !...

Din ochii bătrînei mame picurară în tăcere două lacrimi, care i se prelinseră pe faţa înnegrită de soare.

— Fiul meu, şopti ea, nu te mai întoarce niciodată la cascada Taruman ! Fata pe care ai zărit-o este Yara ! Zîmbetul ei este însăşi moartea... Nu-i asculta glasul, ca să nu te laşi subjugat de farmecul ei !...

Flăcăul, stînd pe pragul colibei, îşi plecă fruntea, gînditor.

A doua zi, pe cînd răsărea soarele, piroga brăzda lin apa spre Taruman, purtîndu-l pe tînărul indian care uitase de poveţele mamei.

Ce s-a petrecut apoi e o taină nedesluşită, căci nimeni nu l-a mai văzut vreodată.

Nişte pescari povestesc însă că, de cîte ori se întîmplă să treacă pe lîngă cascadă în puterea nopţii, zăresc, de departe, chipul unei fete care cîntă şi, lîngă ea, un flăcău. Şi dacă vreunul mai cutezător se apropie, apele rîului se dau îndată în lături şi cei doi se aruncă împreună în adîncuri.

CULORILE PĂSĂRILOR

(BRAZILIA)

Trei copii obişnuiau să se joace mereu pînă tîrziu, după miezul nopţii, în faţa casei lor. Părinţii îi lăsau în voie.

Odată, pe cînd ei se jucau în puterea nopţii, din cer se coborî o albie uriaşă din lut ars, acoperită cu desene pe

toate părţile. Era plină cu flori şi se lăsă chiar în mijlocul curţii.

Se ştie cît de mult îndrăgesc copiii florile : cînd le văd, nu se pot opri să nu dea fuga să le culeagă.

Cei trei copii alergară spre flori. Dar îndată ce-şi întinseră braţele, florile se dădură în partea cealaltă a albiei. Atunci copiii se băgară înăuntru, după ele.

O femeie care trecea pe acolo văzu cele întîmplate şi-i zise mamei copiilor :

— Vino să vezi ce se întîmplă în curte ! Copiii tăi se joacă cu o albie frumoasă, cum n-ai mai văzut nicicînd.

Mama se duse să vadă. Dar cînd se apropie, albia începu să se înalţe în văzduh. Mai izbuti să apuce doar picioruşul unui copil, care nu apucase să intre bine înăuntru, şi trase de el. Cum albia se înălţa iute, picioruşul se frînse.

Albia se tot ridica, iar sîngele copilului curgea fără încetare, mereu mai năvalnic, de parcă ar fi sîngerat trei sau patru juncani.

Se spune că sîngele acesta a lăsat dîra cea roşie de pe cer. Ea se iveşte şi astăzi, ori de cîte ori cade o ploicică, înainte de anotimpul uscat.

Din sîngele curs pe pămînt se făcu un lac purpuriu, chiar în apropiere de casa mamei copiilor. Ea plînse amarnic şi-l rugă fierbinte pe cel care îi luase copilaşii să-i ţină acolo, odată ce îi răpise de lîngă ea, dar să se poarte bine cu ei, ca şi cum le-ar fi părinte.

Curînd, se ivi un papagal, din aceia care astăzi au penele roşii şi verzi. Pe atunci însă nici o pasăre nu avea vreo culoare, erau toate albe. Şi pînă în zilele noastre, puii tuturor păsărilor sînt albi ; abia după ce cresc, penele lor îşi schimbă culoarea.

Papagalul bătu în poarta femeii şi, cînd ea îi deschise, îi spuse cum îl cheamă şi că a venit să vadă lacul cel roşu. Se duse apoi să se scalde în lac, şi ieşi de acolo roşu ca

flacăra. Dar cum sîngele fierbinte prinse a-l furnica prin tot trupul, papagalul se frecă de un măcieș. Din pricina asta a rămas cu penele verzi și roșii.

Mai tîrziu, veni în zbor alt papagal, și apoi mulți alții. Toți îi spuseră femeii cum se chemau, se scăldară în lac și, ieșind afară, se frecară de cîte ceva. Și așa, fiecare pasăre a căpătat tot soiul de culori, pe care le are și azi.

La urmă se ivi vulturul, care era alb, cum fuseseră și celelalte păsări. Îi spuse femeii ce nume poartă și merse să se scalde. Dar cum nu putu îndura fierbințeala, ieși iute și se tăvăli în tăciuni, din care pricină a rămas negru. Privindu-se, nu-i plăcu deloc culoarea, și atunci luă niște cenușă și-și frecă picioarele, care se mai deschiseră puțin la culoare.

Veniră astfel să se scalde în lac felurite păsări de pe lume. Unele, ieșind afară, se frecară de ceva, luînd diferite culori. Cele care nu se frecară de nimic, rămaseră roșii, iar cele care nu se scăldară, au și acum penele albe.

NIRONGA CEA FRUMOASĂ

(BRAZILIA)

Departe, pe meleagurile străbunilor mei, în Angola, trăia odinioară o fată frumoasă, care era foarte fericită. În fiecare seară, în coliba ei intra un fluture albastru, minunat. Pe dată, fata se prefăcea și ea în fluture și porneau împreună, zburînd fericiți.

Quibamba și Nironga erau numele lor.

Se întîmplă odată că izbucni un război crîncen între două neamuri, unul fiind al frumoasei Nironga, care ieși înfrînt. Oamenii începură să se adune la un loc, căci așa era obiceiul cînd erau biruiți : să-i aștepte pe învingători, care-i luau ca sclavi. Soseau necontenit oameni din nea-

mul învins, împăcați cu soarta tristă care le era hărăzită. Numai Nironga nu se ivi, dar nimeni nu-și aduse aminte nici de ea, nici de Quibamba, fluturele albastru.

Cînd învingătorii se arătară pe culmea muntelui, cei înfrînți se cutremurară, pierzîndu-și simțirea. Într-o clipă, se prefăcură cu toții în fluturi ; își luară zborul, într-un nor uriaș, întunecat, care pieri curînd în văzduh.

Învingătorii, negăsind pe nimeni, fură nevoiți să se întoarcă pe pămînturile lor, după ce merseră cale lungă și anevoioasă, întristați de zădărnicia jertfei lor, căci nu luară nici măcar un sclav pe care să-l vîndă negustorilor.

Norul de fluturi prăpădi toate semănăturile dușmanului, în așa fel încît, atunci cînd ajunseră pe meleagurile lor, învingătorii nu mai găsiră nimic de mîncare ; aproape toată recolta cîmpului fusese nimicită.

Apoi norul înaripat învălui cetatea unde învingătorii se jeluiau, istoviți de foamete și de războiul cumplit, care nu le aduse nici un folos. Deodată, toți fluturii se prefăcură în soldați gata de luptă, iar în fruntea lor se afla frumoasa Nironga. Dușmanii nu le putură ține piept ; se predară și fură vînduți ca sclavi.

LEGENDA PRIMELOR LĂMPI

(HAITI)

Cu multă, foarte multă vreme în urmă, încît nimeni n-ar putea spune : „îmi amintesc", ci doar : „mi s-a povestit", cerul se afla atît de aproape de pămînt, de se părea că luna și stelele umblau cu picioruşele lor de lumină peste dealuri, ori coborau zbenguindu-se prin văi.

Pe timpurile acelea minunate nu erau cunoscute, de bună seamă, nopțile. Cele douăzeci și patru de ore ale zilei erau strălucitoare ca niște făclii : vreme de douăsprezece

ore, felinarul cel mare și roșu, soarele, răspîndea neobosit lumină și căldură, căldură și lumină, iar în celelalte douăsprezece ore luna și stelele își aprindeau minunatele lor luminițe. Totul era strălucire pe atunci ; drumurile și grădinile erau luminate, casele și munții de asemenea. Dar cum totdeauna se întîmplă și ceva rău, altfel nu s-ar ivi poveștile, se nimeri că tocmai atunci, în Haití, se petrecu ceva rău de-adevărat. Trăia acolo o negresă, pe nume Cándida-María, dar, ca să fim drepți, nu asta era partea rea, nici n-ar fi avut de ce să fie, dar... și aici vine acel „dar", închizînd în el tot răul : negresa Cándida-María era lungă, lungă, mai lungă decît cel mai înalt ulm, așa ca o clopotniță, ori ca munții cei mai semeți. N-ar fi însemnat însă nimic rău, dacă biata Cándida-María n-ar fi fost mereu supărată și înfuriată. Și avea și de ce să fie așa. Niciodată nu nimerea un pantofar care să-i poată face pantofi pe măsura ei, și nici un fel de pînză nu-i ajungea de-o rochie. Unde mai pui că se mai întîmpla ceva și mai îngrozitor : fiindcă era așa lungă, vîntul din înaltul cerului îi desfăcea cosițele, iar norii i le împrăștiau, încîlcindu-i-le. Cu răbdare, Cándida-María își pieptăna iar părul negru, și-l împletea în două cosițe, legîndu-le cu panglici purpurii, apoi le strîngea în formă de melci, unul la dreapta, altul la stînga, peste urechi. Nu sfîrșea ea bine, că iar venea vîntul și dintr-o suflare îi zmulgea panglicile, vîrîndu-și degetele lui ascuțite și neastîmpărate prin șuvițe, și i le încurca îngrozitor. Apoi, ca și cum asta nu era de ajuns, veneau norii și îi acopereau ochii, murmurîndu-i în urechi fel de fel de șoapte, care o făceau să-și iasă din fire.

Atunci Cándida-María căuta pe dibuite mătura, și, furioasă, începea să lovească în dreapta și-n stînga, pînă cînd vîntul și norii se speriau de-a binelea și fugeau hăt departe, ca să scape de mînia fetei.

Hîrjoana asta se repeta zi de zi, mai ales către seară, cînd vîntul dinspre munte prindea să șuiere printre nori. Biata Cándida-María credea că-și pierde mințile de dez-

nădejde. Blestematul de vînt i se strecura printre șuvițele ei pieptănate jucîndu-se cu ele, i le învîrtejea, iar norii își întindeau năframa lor albă, înghețată, peste ochii fetei. Cándida-María plîngea, blestema, dădea din mîini în toate părțile și, în cele din urmă, în culmea furiei, prindea mătura de coadă și începea să izbească în nori cu ea, să lovească fără milă vîntul.

Loviturile de mătură se auzeau răpăind pe obrajii norilor și pe spinarea vîntului, pînă cînd, într-o zi, se întîmplă ceea ce avea să se întîmple : Cándida-María își pierdu pînă într-atît răbdarea, încît, scoasă din minți de glumele proaste ale norilor și ale vîntului, întrecu măsura cu loviturile. Chiar și cerul, veșnic liniștit și albastru, se făcu galben, se sperie și începu să se dea înapoi, ca să scape de loviturile mînioase ale negresei. Și se trase așa de mult înapoi, că ajunsese departe, sus de tot, acolo unde se află și acum. De bună seamă că își luă cu el și comoara lui de stele, și se povestește că, de atunci încolo, după ceasurile de lumină, s-a pogorît peste pămînt întunericul. Stelele luminează mereu, scînteind, din înaltul cerului, dar strălucirea lor e îndepărtată. Cînd apune soarele și se ivesc primele stele, e semn că ziua e pe sfîrșite și începe noaptea.

De atunci, cînd se lasă noaptea, drumurile și marea, livezile și casele au rămas în întuneric. Iar oamenii, ca s-alunge bezna, au născocit primele lămpi.

ORAȘUL SCUFUNDAT

(PERU)

— Să așteptăm luna, Sullka !
— Luna se ivește tîrziu, Kuraj !
— Trebuie să ajungem la Sillkon, pentru sărbătoare.
— Avem vreme.

— Mi-aduc aminte că, atunci cînd se topește zăpada, puhoaiele încep să curgă.

— Așa e. Acum ar fi bine să ne odihnim nițel.

— Mai bine să ne odihnim în peșteră.

Deodată, cei doi tăcură, căci un zgomot ciudat pătrunse pînă la ei. Ascultară cu atenție. Cineva pășea pe bîjbîite în beznă, dincolo de drum, printre semănături... Era foșnetul unei vietăți care se mișca prin cîmpul de porumb, poate o vulpe, poate o pumă...

De pe dealurile din Wasau coborau de obicei pisicile de munte ; de mai multe ori urmele lor fuseseră văzute pe nisipul malului. În anul acela, una pătrunse într-o ogradă îngrădită din Chiraura și mîncase un copil.

Nu era însă nici un animal, fiindcă dacă ar fi fost, cîinele lui Sullka ar fi lătrat. Dar cîinele, cu părul de pe spinare zburlit tot, prinse a tremura, scîncind ciudat, iar mai apoi se puse pe urlat.

Urmară clipe nesfîrșite de așteptare înfricoșată.

Crengile trosniră ; o pasăre de noapte își luă zborul, într-o tăcere deplină. Kuraj și Sullka își urmară drumul, fără să știe ce fac. Mergeau ca niște lunatici, fără voie. Trecură de semănături, pe potecuța dinspre Anchinapampa, apoi de poienița de la Wakarpai, și poposiră la malul lacului Watun. Erau osteniți, o toropeală nefirească puse stăpînire pe ei. Se așezară jos, strînși unul în celălalt.

De după muntele stîncos Rajchi se ivi luna. Cei doi, fără grai, se simțeau în puterea unor forțe necunoscute.

O frîntură de lună lumina fantastic oglinda lacului. Încetul cu încetul, lumina se făcu mai puternică și în jur se văzu mai bine. Sullka și Kuraj contemplară uluiți o priveliște minunată : pe fundul apei se ivea, scufundat, un oraș întins. Se distingeau limpede palate semețe, temple mîndre, numai din piatră, cioplite și lucrate cu măiestrie, străzi lungi și piețe mari, grădini înflorite, alei cu copaci stufoși. Iar între zidurile înalte, acoperite cu plăci aurite, se zăreau pardoseli din dale de granit, scări de porfir tran-

dafiriu, chipuri de zei, oameni și animale tăiate în piatră, fîntîni și bazine încîntătoare...

Lumina se făcea tot mai puternică, oglindindu-se în apa cristalină, și se putea deslușì înăuntrul încăperilor covoarele bogate, urzite iscusit, podoabele prețioase și veșmintele scumpe, tot soiul de cupe, pocaluri și amfore de aur și de argint ; apoi vase de ceramică, delicate, înflorite cu iscusință în felurite chipuri și culori ; arme și scuturi aninate în panoplii. Iar lucrătura mobilelor amintea de figuri ciudate de animale.

Cei doi vedeau aievea orașul scufundat, îl cutreierau cu privirea. Nu exista nici un semn de viață, dar se păstrau neschimbate, ca și cînd ar fi fost ridicate abia ieri, clădirile și obiectele din această cetate minunată, risipită pe fundul apei. Rămaseră muți de admirație în fața unui atelier de țesut, care părea părăsit de foarte curînd. Țesături în nenumărate culori le luau ochii cu strălucirea lor ; unele erau gata, altele doar pe jumătate, aflîndu-se încă pe războaie, cu mulțimea de fire încrucișîndu-se ca razele de lumină...

Soarele aurise culmile cînd Sullka și Kuraj se deșteptară. Nu-și dădură seama cum se făcea că, poposind la Sailla, aproape la miezul nopții, cu gîndul să doarmă acolo, se pomeneau acum pe malul lacului Watun.

Se sculară grabnic și-și văzură mai departe de drum. Înainte de rugăciunea de dimineață, trebuiau să se afle la locul de unde pornesc șanțurile din Sillkon, în apropierea muntelui înzăpezit.

Cînd ajunseră în Kusipata, le povestiră țăranilor, care făcură roată în jurul lor, despre minunea văzută în ajun. Povestea i-a uimit pe toți și a stîrnit păreri aprinse. Ultimul a vorbit bătrînul Tupayachi :

— Cunosc prea bine minunea asta ; e vraja lui Watun, orașul fermecat !

Îl rugară într-un glas să le povestească tot ce știa. Înțeleptul se învoi și prinse a depăna firul amintirilor.

„Era demult, pe vremea îndepărtată a primului imperiu, cînd pe cîmpia din Watun trăiau fericite mai multe seminții de țesători și meseriași iscusiți. Își ridicau case mîndre, iar grădinile lor erau cele mai înfloritoare de pe meleagurile din jur ; livezile lor legau rodul cel mai bogat, iar din războaiele lor de țesut izvodeau adevărate minuni. Ce să vă mai spun de vasele bătute în aur, de armele și podoabele lor neprețuite ? Erau oameni neasemuit de harnici și plini de virtuți. Li se dusese vestea pînă hăt departe și ajunseră o pildă grăitoare, atît ei cît și orașul lor fără pereche.

Se întîmplă însă odată că la porțile orașului veni un străin. Înfățișarea lui era ciudată, iar gesturile sale stîrneau rîsul. Era tot numai zdrențe, de nu era chip să se știe, după straie, de unde venea. Mergea șchiopătînd, sprijinindu-se într-un toiag gros. Bălmăjea într-o limbă de neînțeles. Niciînd nu le-a fost dat copiilor din oraș să vadă o făptură mai ciudată.

— Vrăjitorule ! Sălbaticule ! Sărăntocule ! prinseră a-i striga copiii, stîrnind o hărmălaie cum nu se mai pomenise de cînd era orașul acela. Omul se apără cum putu de batjocura lor, căreia numai dojana părinților a fost în stare să-i pună frîu. Dar cel batjocorit nu iertă primirea ce i se făcuse și, cum era într-adevăr vrăjitor, își urzi de grabă răzbunarea.

Cînd să plece din oraș, se prefăcu înveselit de șotiile copiilor și îi chemă, ademenindu-i cu o tobă mare, pe care o ținuse pînă atunci ascunsă. Copiii se bucurară din inimă de dar și, nerăbdători, începură fără zăbavă să bată toba, mai întîi cu bețele ei, apoi cu altele, luate de pe drum, și chiar cu pietre, iar în cele din urmă o izbiră cu picioarele, scoțînd niște zgomote asurzitoare, de se cutremurară pridvoarele. Toba trecea din mînă în mînă, cînd pe sus, cînd tîrîtă pe jos. Deodată, o lovitură zdravănă o sparse. În clipa aceea, în oraș năvăliră apele și, cum furia șuvoaielor era de nestăvilit, nu trecu mult și totul zăcea scufundat.

De atunci s-a ivit lacul din Watan. În unele nopți cu lună, se povestește că duhul paznicului, care rătăcește veșnic între Sailla și Rumikollka, îi călăuzește pe cei întîlniți în cale, ducîndu-i să admire orașul scufundat în hăul acoperit de ape".

Bătrînul tăcu, iar Sullka și Kuraj aflară astfel tîlcul întîmplării ciudate din ajun.

— Și cum se poate rupe vraja, bunicule ? întrebară ei.

— Asta o să v-o spun în taină, altă dată, le răspunse bătrînul, și se îndepărtă încetișor.

GROTA MINUNATĂ

(PERU)

La numai cîteva leghe de satul Levitaca, în provincia Chumbibilcas, se află o grotă, adevărată minune a naturii... Din păcate, nu se poate trece de primele galerii, căci cine cutează să mai înainteze moare sufocat de aburii otrăvitori dinăuntru. Legenda populară povestește că grota s-a ivit astfel :

Mayta-Capac, numit „Inca cel Trist", cel de-al patrulea rege peste Cuzco, după ce i-a învins pe răsculații din Tiahuanaco și și-a întins regatul pînă la laguna Paria, s-a îndreptat spre coastă și a cucerit mănoasele văi din Arequipa și Moquegua.

Nu era nici o piedică pe care cutezătorul Inca să n-o învingă lesne ; mărturie stau cele scrise în cronici, care povestesc că, odată, într-una din lupte, oastea lui împotmolindu-se într-o mlaștină nesfîrșită, și-a pus soldații să construiască un drum de piatră, lung de trei leghe și lat de mai multe picioare, ale cărui ruine se mai păstrează și în zilele noastre. Căci Inca socotea rușinos să facă un ocol spre a se feri de mlaștină.

Cam prin anul 1181, Mayta-Capac a cucerit ţinuturile indienilor *chumpihuilcas*, care erau cîrmuiţi de un prinţ tînăr şi semeţ, pe nume Huacari. De îndată ce a ajuns la urechile lui vestea năvălirii cotropitorilor, prinţul s-a îndreptat în fruntea oştirii lui care număra şapte mii de oameni, către hotarele dinspre Apurimac [1], hotărît să împiedice cu orice preţ trecerea duşmanilor.

Mayta-Capac, pentru care totul era cu putinţă, făcu să se dureze în grabă un pod mare de răchită, suspendat, şi trecu pe partea cealaltă cu treizeci de mii de războinici. Trecerea podului, primul de acest fel văzut vreodată în America, i-a împietrit de uimire pe supuşii lui Huacari şi le-a băgat în suflete o groază cumplită, încît mulţi, aruncîndu-şi armele, au fugit în chip ruşinos.

Huacari îşi chemă căpitanii şi, încredinţat de zădărnicia sforţării lor de a se împotrivi unui asemenea val uriaş de duşmani, dădu poruncă să se răspîndească puţina oaste care-i mai rămăsese. Apoi, însoţit de rudele şi căpitanii lui credincioşi, se duse şi se închise în palat. Acolo, pradă durerii şi deznădejdii, hotărîră să moară mai de grabă de foame decît să se supună cuceritorilor.

Auquis, zeii protectori, se îndurară de nenorocirea cumplită care se abătuse asupra tînărului prinţ plin de virtuţi şi, pentru a-i răsplăti dragostea de ţară şi credinţa căpitanilor săi, i-a prefăcut pe toţi în minunatele stalactite şi stalacmite ce au dăinuit, de-a lungul timpului, în fantastice plăsmuiri de piatră, nespus de frumoase.

Într-una din galeriile ce se pot vedea şi în zilele noastre, fără teama de aburii otrăvitori, se desluşeşte tronul prinţului Huacari şi chipul său mîndru care, aşa cum socotesc cei de prin partea locului, pare a grăi astfel prietenilor din jur : „Mai curînd moartea, decît ruşinea supunerii".

[1] Fluviu din Perû (n.t.).

LEGENDA CRINULUI DE CÎMP

(PANAMA)

Tribul trăia fericit ; ascuns în munţii săi, ducea o viaţă liniştită, văzîndu-şi de treburile zilnice şi bucurîndu-se de desfătări nevinovate. Pacra, şeful tribului, era un om în vîrstă, plin de înţelepciune, care mai păstra încă vigoarea şi cutezanţa din anii lui tineri cînd, acoperit de glorie, îşi cîştigase pe drept faima de războinic neîntrecut şi de om înzestrat cu toate darurile pentru a învinge orice fel de greutate.

Viteazul *teba* [1] iubea, ca pe cea mai de preţ comoară, pe singura lui fată, care avea şaisprezece ani şi era neprihănită ca o floare.

Mulţi tineri războinici suspinau după dragostea ei, dar inima fetei îşi găsise stăpîn : un flăcău mîndru, care se trăgea din neînfrîntul Urracá [2], era cel ce-i cîştigase iubirea. Nu mai lipseau decît cîteva luni pînă ce îndrăgostiţii aveau să se unească pe vecie. Tribul întreg făcea pregătiri pentru nunta prinţesei, gîndindu-se cu bucurie la zilele de sărbătoare ce aveau să vie în curînd, fără să-i pese de ce se petrecea pe meleagurile învecinate. Nimeni n-avea habar că oameni cu chipuri palide şi păr blond, veniţi de pe tărîmuri îndepărtate, aveau să năvălească în acel loc ascuns şi liniştit din munţii Veraguas şi să curme astfel viaţa fericită a tuturor.

Într-o zi, un pîlc de spanioli căzu asupra satului, pe neaşteptate, aidoma unui blestem al zeilor. În setea lor de aur, străinii înfruntaseră tot soiul de primejdii. Învinseseră urcuşul anevoios pe crestele munţilor, codrii nesfîrşiţi, rîurile şi cascadele, în căutarea minunatului oraş de aur care, se spunea, zăcea pierdut în inima pămîn-

[1] Denumire dată şefilor de trib indieni (n.t.).
[2] Zeitate indigenă (n.t.).

tului din Panamá. Coborîseră apoi la vale, năvălind în sate și jefuind gospodăriile oamenilor.

Cei din tribul lui Pacra încercară să se apere, dar împotrivirea lor a fost curînd înfrîntă, plătind cu vîrf și îndesat cutezanța și curajul dovedit.

— Ce vrei de la noi ? întrebă Pacra, cînd s-a văzut în fața conducătorului trupei spaniole.

— Aur, răspunse acesta, fără ocolișuri. Am venit după aur, și o să-l luăm cu noi.

— Ce ne veți da în schimb ?

— Nimic, dar o să plecăm de aici fără să vă mai pricinuim alte necazuri.

Atunci Pacra a strîns tot aurul lui și al supușilor și i l-a dăruit spaniolului. Acesta îl luă, dar nu dădu semne de plecare. O văzuse pe Cori, fiica slăvitului *teba*, și nu mai voia să plece din sat. Fermecat de frumusețea indienei, dorea cu orice preț să fie a lui. Dar tînăra se împotrivi din toate puterile, stîrnind astfel furia orgoliosului aventurier.

— Ai să fii a mea, îi zise el trufaș, fiindcă asta mi-e voia !

— Mai curînd moartea, îi răspunse cu hotărîre prințesa.

— Dacă mă respingi, o să plătești scump. O să-ți omor tatăl, o să-ți nimicesc tribul. Voi da foc caselor și voi prăpădi cîmpurile. Cînd o să plec de aici, am să las satul într-o asemenea stare, că jivinele din pădure vor putea să-și facă vizuinile în el.

— Nu, să nu faci asemenea grozăvie ! zise fata, tremurînd de spaimă. Ce ți-am făcut eu ? Cu ce ți-am greșit noi toți ca să te porți astfel ?

— Te împotrivești dorințelor mele. Vreau să fii a mea ! Te pot sili cu forța, dar n-o fac, precum vezi. O să-ți dau răgaz cîteva zile, să te gîndești și să te învoiești. Dar de te încăpățînezi să nu-mi faci pe voie, știi ce-i așteaptă, pe tatăl tău și pe ai tăi. Atunci o să mă rogi în zadar. După ce vei fi văzut cu ochii tăi nimicirea tribului, o să fac

din tine roaba mea și o să fii cu desăvîrșire la bunul meu plac.

Cuvintele acestea pline de cruzime umplură de deznădejde inima bietei Cori. Căzu în genunchi în fața spaniolului, cerîndu-i îndurare, cu vocea sugrumată de durere. Dar el rămase neclintit, surd la rugăminţile fierbinți și la zbuciumul fetei.

— Știi care-i ultimul meu cuvînt. Nimic n-o să mă facă să-mi schimb hotărîrea. În mîinile tale e salvarea tribului ori pierderea lui.

Și zicînd vorbele acestea plecă, lăsînd-o pe Cori singură, cu jalea ei. Era încredințat că, pînă la urmă, ea avea să i se supună.

— Ce să fac ? se tînguia fata. Zei puternici, ajutați-mă !

Într-un tîrziu se hotărî. Avea să-i spună totul părintelui ei, iar el avea să o sfătuiască ce trebuia să facă. Îi povesti amenințările spaniolului și-i ceru să-i spună ce gîndea.

La auzul vorbelor fetei, pe Parca îl cuprinse deznădejdea. Știa acum cît prețuiau străinii și ce temei se putea pune pe cuvîntul lor. Era încredințat că jertfa ei n-ar sluji la nimic. Dar cum să scape de ceea ce, negreșit, avea să se întîmple ? Deodată, în ciuda temerilor și frămîntărilor lui, zîmbi. Îi venise tocmai atunci un gînd salvator.

— Liniștește-te, Cori, și ai încredere în mine. O să vă scap și pe tine și pe toți ai noștri. Curînd o să sosească Torra, alesul tău. I-am trimis solie. O să fugim toți trei : el, tu și cu mine. O să plecăm de aici pentru totdeauna, într-un loc unde n-o să poată ajunge vrăjmașii noștri.

Înainte de a se împlini timpul pe care spaniolul i-l dăduse fetei drept răgaz, sosi Torra, logodnicul ei, și făcură toate pregătirile pentru fugă. Și într-o noapte, pe cînd albii erau cufundați în somnul greu pricinuit de *chicha* [1], băutură cu care se obișnuiseră, cei trei, Pacra, Torra și

[1] Băutură alcoolică, făcută din porumb fermentat (n.t.).

Cori, își părăsiră satul lor drag, îndreptîndu-se către locuri mai primitoare.

Căutarea lor primejdioasă ținu multe zile. Mii de piedici li se iveau la tot pasul, îngreunîndu-le mersul : trecători anevoioase, prăpăstii ce se căscau ca gura uriașă a unui monstru însetat de sînge, rîuri învolburate, cu vîrtejuri înșelătoare, năpîrci, jivine de tot soiul, stînci, ciulini și bolovani. Fiecare pas pe care-l făceau însemna o primejdie lăsată în urmă, dar și că alta, mai mare, îi aștepta.

Cum bărbații sînt mai puternici decît femeile, cei doi, chiar și cel mai în vîrstă, păreau că nu simt nici oboseala nici chinurile drumului ; Cori însă își dădu seama că n-avea să ajungă la locul visat, unde urma să trăiască.

Într-o dimineață, tocmai cînd să-și înceapă mersul anevoios, picioarele fetei slăbiră și trupul ei se plecă, aidoma unei flori ce se ofilește.

— Nu mai pot ! șopti ea. Lăsați-mă aici ! Plecați mai departe, să scăpați măcar voi !

Torra nu răspunse nimic, dar, înclinîndu-se în fața lui Pacra, își luă cu grijă aleasa în brațele lui puternice.

Schimbîndu-și pe rînd dulcea povară, tatăl și logodnicul o purtară pe brațe zile în șir, ca să o cruțe de orice osteneală. Dar grija lor, dragostea cu care o înconjurară, fură zadarnice. Cori știa că zeii cei puternici o chemau la ei, că în curînd avea să-și părăsească părintele drag și logodnicul iubit, care încercau din răsputeri s-o salveze.

Într-o seară, după o zi mai grea decît cele dinaintea ei, căutară loc de popas la malul unui rîuleț ce curgea zglobiu, susurînd printre pietre. Pacra își culcă fiica pe o lespede mare, netedă și albă, căreia îi făcea puțină umbră una din rarele tufe ce creșteau pe pămîntul acela pietros. Atunci fata simți că n-o să mai apuce noaptea.

Seara se lăsă uite și umbrele îi învăluiră tot mai mult trupul firav și tremurător.

— Mi-e frig, simt că mă duc ! zise ea abia șoptit.

Cei doi bărbați, copleșiți de durere, veniră și mai aproape de cea care se stingea lin, topindu-se pe drumul fără întoarcere. Dîndu-și seama cît de adîncă era jalea lor, Cori vru să le-o aline :

— Nu vă amărîți, nu plîngeți, le spuse ea blînd, căci n-am să vă părăsesc pentru multă vreme. O să mă întorc, fiți încredințați de asta !

Și, ostenită, închise ochii. Un suspin ușor, ca sărutul zorilor așternut pe flori, se desprinse din pieptul ei. Cu nesfîrșită blîndețe și gingășie, Cori se stinse, ca un trandafir zmuls de pe tulpină. Razele lunii, duioase și mîngîietoare, învăluiră parcă într-o jale mută trupul firav, fără viață, și întreaga natură părea că amuțise.

Cei doi bărbați plînseră în tăcere, cu ochii la tînăra fată ce părea cufundată într-un somn lin. În zori îi săpară mormîntul.

Cînd aruncă ultimul pumn de țărînă peste cea care le-a fost lumina vieții, deznădejdea flăcăului, îndelung înfrînată, izbucni în strigăte sfîșietoare de durere și mînie. Nu se putea împăca de fel cu nenorocirea lui și prinse a blestema zeii care îi răpiseră fericirea.

Trei zile întregi rămaseră, el și Pacra, lîngă mormîntul fetei, fără să se poată hotărî să-și urmeze drumul. În cele din urmă, tatăl hotărî să plece amîndoi mai departe. Torra cu greu se lăsă înduplecat să-l însoțească. Ar fi dorit să rămînă lîngă iubita lui pierdută, dar datora supunere conducătorului tribului și trebuia să meargă cu el pînă la capăt.

Cînd se despărți pentru ultima oară de Cori, ochii lui descoperiră o floare dalbă, ce răspîndea un parfum gingaș. Floarea răsărise și-și desfăcuse petalele chiar la picioarele mormîntului fetei.

— În munții aceștia n-au crescut niciodată asemenea flori, grăi Pacra, mișcat. Pentru prima oară văd astfel de

minunăție. Floarea aceasta e fata mea. E sufletul ei, prefăcut în floare, ca să-și țină făgăduiala pe care ne-a făcut-o de a se întoarce lîngă noi.

Torra îngenunchie și, suspinînd, culese floarea, o sărută și o strînse la piept. Apoi plecară amîndoi, flăcăul luînd cu sine dalba floare cu patru petale, întruchipare a purității, dragostei și puterii de sacrificiu. Este crinul de cîmp, care crește pretutindeni. Vîntul și soarele îi pot ofili petalele gingașe. Dar un singur strop de apă îl face să se înalțe mîndru și proaspăt, ca sufletul neprihănit al lui Cori, prințesa indiană.

ZORA

(COLUMBIA)

Veacul al șaisprezecelea înaintează.

Neamul indienilor *muisca* e îngenuncheat, umilit și înfrînt. Unul după altul căzură indienii răzvrătiți, într-o adevărată mare de sînge. Invadatorii se dovediră neîndurători și cruzi. Lăncile și flintele făcură să amuțească răzvrătirea locuitorilor de pe acele meleaguri. Monștrii cu patru copite nimiciră ținuturile. Iar șefii indieni își plecară capul ori pieriră, striviți de furia oarbă a cuceritorilor.

Anul 1538 e pe sfîrșite. Patima de bogății a străinilor e nemărginită. Cătunele sînt devastate, în căutare de aur și glorie. Spaniolii sînt de neînvins, iar indienii, care nu îndură jugul, sînt sortiți pieirii. Fîlfîirea flamurilor din Castilia și pocnetul surd al flintelor fac jalea indienilor tot mai adîncă. Invadatorii au nimicit totul în calea lor : au preschimbat libertatea în împilare, veselia în tristețe, împotrivirea în suspine...

Uneori însă a mai existat și îndurare. Lázaro Fonte a respectat un cămin de băștinași, iar Zora, frumoasa îndrăgostită indiană, va păstra pururi recunoștință acestui străin. Bătrînii ei părinți, frații și logodnicul n-au pierit atunci cînd căpitanul spaniol a invadat și a distrus ținutul. Lázaro Fonte i-a lăsat să fugă.

*

Hrisoavele povestesc că Lázaro Fonte a știut să se remarce prin vitejie și cutezanță. Despre acest căpitan se istorisește o întîmplare din vremea cînd spaniolii au asaltat și cucerit palatul regilor indieni.

Războinicii băștinași, gata de luptă, se îngrămădiseră lîngă zidurile de apărare. Cel mai voinic dintre ei, înarmat cu săgeți și ghioagă, îi provoacă pe albi. Simte că e de neinvins, în fruntea mai multor indieni cutezători. Deodată se aude zgomot de copite. Lázaro Fonte dă pinteni armăsarului, lovindu-l pînă la sînge, și în goană îl prinde de plete pe indianul cel îndrăzneț, tîrîndu-l după el. „Îl apucă de parcă ar fi fost un copil", povestesc cronicile. Fapta a fost de ajuns ca să sporească faima căpitanului și să se săvîrșească înfrîngerea credincioșilor slujitori ai regelui indian. Indienii *muisca* rămaseră neputincioși în fața puterii străinului, și se plecară sceptrului spaniolilor.

*

Mai apoi, Lázaro Fonte a fost condamnat la moarte de către Gonzalo Jiménez de Quesada [1], sub învinuirea de a fi furat o nestemată de preț. Hotărîrea lui Quesada a rămas nestrămutată. Nu a servit la nimic nici fapta vitejească a căpitanului, nici rugămințile fierbinți ale lui Suárez Ren-

[1] *Gonzalo Jiménez de Quesada* (1495—1579), unul din cei mai cunoscuți cuceritori spanioli ai Lumii Noi. Pămînturilor pe care le-a descoperit în 1536 le-a dat numele de *Noul Regat al Granadei*, iar orașului pe care l-a întemeiat acolo, *Santa Fe de Bogotá* (n.t.).

dón şi ale altor comandanţi spanioli. Tot ce au izbutit aceştia a fost ca Quesada să se supună hotărîrii pe care avea să o dea Tribunalul din Spania. Iar, pînă atunci, Fonte a fost surghiunit pe meleagurile cumplitului Pasca, şeful indian răzvrătit, care ştia să lupte cu dîrzenie.

*

Pe drumul întortocheat şi galben ce duce spre Bacatá, douăzeci şi cinci de călăreţi se întorc de la Pasca. În acea după-amiază, soarele îşi înteţeşte puterea, oglindindu-şi razele pe zalele de oţel. Cei douăzeci şi cinci de oameni merg tăcuţi, cu capul plecat. Iar după ei, vine un cal fără călăreţ. Au îndeplinit chinuitoarea poruncă să-l ducă pe tovarăşul şi prietenul lor, Lázaro Fonte, la temuţii indieni conduşi de Pasca. L-au părăsit acolo, într-o colibă.

Cînd au ajuns, totul în jur era pustiu. Toţi locuitorii cătunului plecaseră în grabă, însoţindu-l pe marele şef. Pe pămîntul întunecat şi tare al colibei, zăcea trupul viteazului spaniol, strîns legat. Încă îi mai răsunau în auz zgomotul de copite ale cailor ce se îndepărtau. Din pieptul său eroic ieşi un geamăt îngrozit. Zăcea cu încheieturile legate, agăţat cu gîndul de învăţămintele pe care i le dăduseră cei bătrîni, după datină. Aşa zăcea, părăsit şi singur, Lázaro Fonte. Afară sufla, sinistru, vîntul...

Deodată, se aud paşi pe frunzişul uscat din faţa uşii. Cînd îşi întoarse capul, căpitanul dădu peste privirea blîndă şi gingaşă a unei fete. Era Zora, venită de la Bacatá, pe urmele călăreţilor străini. Pe culmile munţilor din zare, se sting ultimele raze ale lui Zuhé, zeul soare. Fata cu ochii mari, negri, cu vocea mîngîietoare, pare că a uitat pentru o clipă toate caznele la care a fost supus neamul ei. Acum e stăpînită numai de dorinţa de a răsplăti fapta generoasă a spaniolului faţă de ai ei. Îndată îi taie legăturile, eliberîndu-l, şi îi dă hrana pe care i-o adusese de la oraş. Zora ştie cîteva cuvinte spaniole, şi cînd îşi arată

recunoștința, vocea ei se face și mai caldă. Fonte o întreabă de soarta logodnicului ei. Atunci ochii Zorei strălucesc mai viu, și obrajii ei fragezi se rumenesc ușor. Fata spune grăbită în limba ei o zicală, pe care apoi i-o tălmăcește : „iubesc pe cel care mă iubește". Într-adevăr, ea îl îndrăgește pe Zeloar, indianul voinic și trist care îi e logodnic.

Se lasă noaptea, și încă nu s-a ivit nici un locuitor. Zora îi pregătește spaniolului o băutură care în curînd îi aduce somnul. Fata îl privește o clipă cum doarme fără apărare, aidoma unui copil. Apoi pleacă ușurel.

E dimineață. Soarele pătrunde prin ferestruică în colibă. Cînd Lázaro Fonte deschide ochii, zărește chipul gingaș al Zorei, strălucind de frumusețe. Mirarea lui e și mai mare cînd fata îl roagă să se lase legat. Îi spune că a urzit un plan ca să-l scape, și străinul îi dă ascultare.

*

Învesmîntată în straie albe de bumbac, împodobită cu brățări și coliere, așa cum se cuvine unei indiene de neam, Zora așteaptă în drum întoarcerea marelui șef Pasca. Nu trece mult și se ivesc chipul lui oacheș și trupul lui voinic, în mijlocul căpitanilor și războinicilor care-l însoțesc. Zora îi grăiește în limba indienilor *chibcha*, și-l încredințează că tovarășii căpitanului spaniol care zace în colibă l-au părăsit acolo, legat și lovit, fiindcă s-a opus cu vitejie jefuirii și nimicirii cătunului. În numele lui Bochica, zeul care apără oamenii și așezările, ea îi cere îndurare. Pasca i-o făgăduiește și intră împreună în colibă. Dă poruncă îndată ca Lázaro Fonte să fie dezlegat. Cu ajutorul Zorei, care tălmăcea, îi spune căpitanului alb că din clipa aceea avea să fie oaspetele lui, și că îl va apăra.

Trecură mai multe zile, și Fonte rămase alături de indieni, bucurîndu-se de găzduirea și hrana dată de Pasca. Toți îl respectau și aveau încredere în el.

După patru luni, Lázaro Fonte avu prilejul să-și dovedească credința față de Jiménez de Quesada : îi dădu de

ştire cum află de noua invazie ce se pregătea. Atunci *don* Gonzalo, marele cuceritor, îl iertă şi îl chemă să se întoarcă la Bacatá.

După puţină vreme, Zora şi Zeloar s-au căsătorit. Iar de atunci, frumoasa prinţesă indiană a rămas în legende drept întruchiparea desăvîrşită a generozităţii sufletului indigen.

LEGENDA LACULUI NEGRU

(P E R U)

Se povesteşte că, după bătălia de la Ayacucho [1], spaniolii au fugit, luînd cu ei toate comorile. În apropiere de Huanta, pe un deal, n-au mai dovedit cu atîta povară şi, decît să o lase pe mîna duşmanilor, au preferat să o arunce în lacul din apropiere.

Pe atunci, apele lacului erau curate cum e cleştarul, dar după ce au aruncat atîtea comori înăuntru, şi-au pierdut limpezimea ; din pricina asta lacului i s-a zis Yanacoccha, care înseamnă Lacul Negru. Împreună cu bogăţiile fără număr, s-a aruncat în adîncuri şi un tînăr spaniol, care s-a înecat îndată.

Astăzi, lacul are o culoare aproape neagră. Este străjuit de dealuri înalte. Se povesteşte că, de cum se înserează, din lac iese un taur de aur, legat cu un lanţ tot de aur. Taurul se căzneşte să scape, dar nu izbuteşte, căci lanţul e ţinut de o frumoasă sirenă, cu părul de aur. La miezul nopţii, în toiul luptei taurului cu sirena, se aude o voce şoptind aşa :

[1] În localitatea peruană Ayacucho a avut loc, în 1824, celebra luptă prin care s-a cîştigat independenţa continentului Sud-american de sub dominaţia spaniolă (n.t.).

— Eu sînt tînărul care am pierit în adîncuri odată cu bogăţiile. Am fost fermecat şi m-am preschimbat în taur, dar dacă cineva cutează să ia comorile din fundul lacului, izbuteşte să desfacă vraja şi mă poate scăpa.

Mulţi au încercat să scoată din adîncuri comorile, dar abia au atins faţa lacului, că au şi dispărut pentru totdeauna, înghiţiţi de apele negre.

LEGENDA LICURICILOR

(PARAGUAY)

Trăia odată, ascunsă într-o peşteră de pe un deal înalt, o vrăjitoare căreia i se zicea Bonía Chuá. Era slută ca muma pădurii ; avea chipul supt, gura ştirbă ca o prăpastie, şi o guşă care tremura tot timpul. În peştera ei veneau fără încetare cei care căutau leacuri să-i vindece de chinurile dragostei neîmpărtăşite. Serile, vrăjitoarea avea obiceiul să se ducă pe malul rîului Mboyacá. Se aşeza acolo, povestind cui voia s-o asculte fel de fel de întîmplări înfricoşătoare. Bonía Chuá nu putea suferi femeile frumoase şi nu înceta să-şi laude puterea ei de vrăjitoare.

Într-o zi, îi căzu drag un tînăr care veni la rîu să se spele de sîngele cerbului vînat de curînd. Din clipa aceea, vrăjitoarea cea slută făcu tot ce-i stătu în putere ca să cucerească inima chipeşului flăcău. Dar în zadar, nu-i folosiră la nimic nici vorba blîndă, nici toate farmecele ei. Atunci Bonía Chuá o răpi pe frumoasa soţie a tînărului. O aduse în peştera ei şi o tăie fără milă cu securea, făcînd-o bucăţele. Adună fărîmele într-un coş de răchită, ieşi cu el din peşteră şi, urcîndu-se pe vîrful dealului, îl aruncă într-o prăpastie. Îndată, mii de scînteî prinseră a zbura în jur, împrăştiindu-se pe vale, unde se pierdură printre

cocolieri. Văzîndu-le, vrăjitoarea cea haină înnebuni de groază.

Şi astfel s-au ivit pe lume licuricii.

TRECĂTOAREA ATOGHUARCO

(PERU)

În provincia Pasco, chiar înainte de a intra în satul Huariaca, se află o trecătoare cunoscută sub numele de Atoghuarco, prin care curge la vale un rîu. Priveliştea de acolo e minunată. Noaptea, locul e întunecat, dealurile din jur sînt povîrnite, iar pe ele cresc doar buruieni şi ciulini.

Legenda populară povesteşte că ivirea trecătorii a fost pricinuită de blestemul unei indience bătrîne, care trăia pe vremuri prin locurile acelea. Cînd au venit spaniolii, aceştia, însoţiţi de sclavii lor negri, au năvălit peste semănăturile bătrînei, ca să-şi croiască drum. Indianca le-a spus să plece de acolo, şi cum ei n-au luat-o în seamă, i-a ameninţat. Ca să se răzbune, străinii au lovit-o crunt pe fata bătrînei, care era de o frumuseţe răpitoare, cu faţa albă ca laptele. Mînioasă, bătrîna indiancă i-a blestemat, aruncîndu-le vorbe grele, căci ea era surata duhurilor locului şi toţi îi ştiau de frică. Dar spaniolii n-au stat s-o asculte, ci au mai lovit-o încă o dată pe fată, care se făcu şi mai albă la chip, apoi străvezie, de parcă se topea. Atunci mama, înnebunită de durere şi furie, fugi să ceară ajutor duhului dealului pe care se aflau. Duhul i-a blestemat pe străinii ticăloşi, şi pe dată pămîntul de sub picioarele lor s-a scufundat. Aşa s-a ivit trecătoarea Atoghuarco, iar spaniolii şi negrii s-au prăbuşit în adîncul ei, pierind cu toţii.

Astăzi, indienii din partea locului păstrează un obicei ciudat, moștenit de la străbunii lor : de cîte ori trec podul de peste rîul de lîngă trecătoare, caută o pietricică și o pun într-o crăpătură a stîncii. Și astfel, mulțimea de pietricele îngrămădite unele peste altele dau o înfățișare ciudată stîncilor din jur.

LEGENDA FLUIERULUI

(URUGUAY)

Frumoasa indiană Picazú, nume care înseamnă „porumbiță", era bună și generoasă cu toți ; împărțea cu dărnicie din fructele ei, avea oricînd o vorbă de alinare, era iscusită cum nu-și avea seamăn în îngrijirea rănilor și în lecuirea durerilor. Toți o îndrăgeau și o respectau, dar mai presus de toți Guazatí, flăcăul mîndru și semeț, de neam mare.

O fată din tribul lor, pe nume Isipó, adică „liana", prinsese drag de flăcău și, cînd îl vedea împreună cu Picazú, pizma i se strecura în inimă. Nu se putea împăca de fel cu gîndul că Guazatí o îndrăgea pe Picazú, și-i dorea fetei toate grozăviile de pe lume. Astfel că zeul Aná împlîntă ghimpele răului în tribul ce trăia fericit.

Într-o seară, pe cînd Picazú căuta fructe în mijlocul pădurii, o săgeată șuieră prin văzduh și i se înfipse adînc în piept. Slobozi un strigăt ascuțit de durere pe care-l auzi Guazatí, ce se afla prin apropiere. O porni fără zăbavă în căutarea iubitei și o găsi cu greu, pe o cărare ascunsă, lovită de moarte. Cînd se apropie de ea și auzi gemetele sfîșietoare ce-i scăpau de pe buze, flăcăul vru să le poată păstra pentru vecie, mai înainte ca trupul iubitei să se prefacă în țărînă și sufletul să-și ia zborul către soare. În deznădejdea lui, luă o bucată de trestie, îi reteză vîrful

și o duse la buzele stinse ale lui Picazú, sorbindu-i astfel cel de pe urmă suspin, ultima suflare. Apoi astupă cu lut udat cu lacrimi deschizătura trestiei, ca să păstreze în veci glasul și plînsetul fetei îndrăgite, care erau ale neamului lui întreg.

Dar Isipó, „liana", în inima căreia rodea neîncetat gelozia, îi fură comoara lui Guazatí și fugi cu ea în pădure. La miezul nopții liniștite și molcome, ea sparse lutul care astupa gura trestiei și, făcînd o gaură la celălalt capăt, suflă cu toată puterea pe care i-o dădea chinul ei neostoit, pentru ca plînsetul și glasul îndurerat, păstrate în tulpină ca o comoară, să se risipească. Dar sunetul scos n-a fost pe măsura așteptării ei : doar un susur de jale se înalță în văzduhul nopții, așa cum numai flautul indienilor e în stare să scoată, de o negrăită dulceață și limpezime.

Și din ziua aceea pierdută prin veacuri toate trestiile de pe pămîntul american păstrează, pentru cine știe să-l scoată la iveală, ecoul trist al durerii fetei indiene, care prinde singur viață, în sunetele duioase ale fluierului, prefăcînd în melodie jalea străveche a neamului.

LEGENDA ȚESĂTURII NEASEMUITE

(PARAGUAY)

Întîmplarea aceasta s-a petrecut de mult, într-o pădure din Paraguay. Tocmai căzuse o ploaie bogată. Copacii își întindeau coroanele strălucitoare, proaspăt spălate, iar șuvoaiele murmurau și cîntau, brăzdînd pămîntul. Furnicile cele mari din pădure își purtau cu dibăcie ulcioarele lor mititele cu apă, către căsuțele lor, aflate pe coline de nisip. Iar păianjenii, ce minunăție ! Munceau cu hărnicie scutu-

rînd firele de argint ce le aninaseră în timpul nopții printre ramurile înflorite ale unui copăcel de santal, pe care ploaia îl stropise cu picături strălucitoare.

Printre harnicele păienjenițe se afla una tare frumoasă, cu chipul de culoarea scorțișoarei și cu piciorușele gingașe, ca de catifea.

Păienjenița cobora iute pe o rămurică de santal, printre florile mărunte, albe, cînd, deodată, simți cum piciorușele ei alunecă de pe creangă și cum se prăbușește. Se învîrti prin văzduhul călduț al pădurii, apoi căzu drept în mijlocul unei bălțoace mari, printre frunzele pe care cîntau, visători, greierii, împletindu-și glasul cu trilurile unei păsări. Bietei păienjenițe i se păru că nimerise în mijlocul mării, ba mai mult, al oceanului.

Se uită cu groază la apa liniștită a bălții, o apă urîtă și neagră, unde nu se oglindea nici cerul, nici copacii, și asupra căreia adierea vîntului nu voia parcă să se abată nicicînd. Ce păcat ! Căci dacă, prin minune, vîntul ar fi suflat aici, ar fi stîrnit valuri și ea, biata, ar fi izbutit să se cațere pe frunza plutitoare unde se aflau greierii și pasărea. Dar nici gînd, vîntul n-atingea bălțoaca, ci își sălta aripioarele sus, printre crengile cele mai semețe ale copacilor, fără să coboare de la înălțimea aceea. Biata păienjeniță plîngea cu lacrimi amare, ce-i șiroiau pe față picurînd în apa tulbure. Cînd era gata-gata să-și ia rămas bun de la viață, simți că cineva o scoate ușurel din bălțoacă și o pune la loc pe rămurica de santal. Păienjenița era o făptură bună la suflet, și primul lucru pe care l-a făcut a fost să se uite după cel care o salvase, să-i mulțumească și să-și arate grabnic recunoștința.

— Cerul să te răsplătească pentru fapta ta bună, Guazú, spuse ea, cu vocea subțirică.

— Guazú ! Guazú ! Cine mă strigă pe nume ? se întrebă nedumerit tînărul indian, fără a izbuti să afle de unde venea vocea.

— Eu, păienjeniţa pe care tocmai ai salvat-o din băltoacă.

— Aha, tu eşti ? Dar cum se face că păianjenii vorbesc ?

— Toate făpturile de pe pămînt vorbesc, numai voi, oamenii, nu vă osteniţi să le înţelegeţi. Eu îţi datorez viaţa, Guazú, şi, de bună seamă, o să vie clipa cînd o să-ţi pot arăta recunoştinţa mea.

— N-ai pentru ce să-mi mulţumeşti, am făcut-o cu dragă inimă, răspunse cu un zîmbet tînărul, încredinţat că nu era cu putinţă ca micuţa făptură pe care o scosese din apă să-i sară vreodată în ajutor lui, flăcăul viteaz şi puternic.

Timpul se scurse pe nesimţite. Păienjeniţa din poveste se făcu mare ; era acum mamă fericită şi harnică a mai multor copilaşi zburdalnici. Cît despre Guazú, el se afla acum prins în mrejele unei frumoase indiene, Picazú, care îi căzuse nespus de dragă. Din nenorocire, tatăl lui Picazú, şeful temut al unui trib *guarani*, de care le era frică pînă şi lupilor din pădure, nu se învoia să dea mîna mîndrei sale fete decît celui ce avea să-i facă un dar neasemuit, cum nu s-a mai pomenit vreodată.

Sărmanul Guazú cădea tot mai des pe gînduri. O iubea pe Picazú mai mult decît orice pe lume, şi în ruptul capului n-ar fi voit s-o piardă. Rătăcea singur prin pădure ceasuri în şir. Odată, pe la asfinţit, cutreierînd fără nici o ţintă, ajunse la copăcelul de santal unde îşi avea sălaşul păienjeniţa. Se afla pe acolo un trunchi căzut la pămînt, şi Guazú, obosit şi necăjit, hotărî să se odihnească puţin.

Tocmai atunci păienjeniţa dădu să plece după mîncare, că avea de hrănit o mulţime de guri. Uitîndu-se de sus în jos, îl zări pe Guazú. Îi văzu tristeţea fără margini din ochi, şi inima i se strînse de milă. Fără să stea pe gînduri, coborî, trecînd de pe o rămurică pe alta, pînă ajunse aproape de salvatorul ei.

— Ziua bună, Guazú ! spuse cu vocea-i subţirică.

Ca și prima oară, flăcăul ridică privirea și se uită nedumerit în toate părțile.

— Cine mă cheamă ?

— Eu, păienjenița pe care ai scăpat-o acum cîtăva vreme.

— Nici nu mai țineam minte ! spuse Guazú, cu un zîmbet amar pe buze.

— Te văd tare mîhnit, Guazú, și-aș vrea să-ți fiu de ajutor.

Cu tot necazul lui cel mare, flăcăul izbucni în rîs. Cum putea oare să-l ajute biata păienjeniță ? Totuși, mișcat de recunoștința și zelul ei, îi răspunse :

— Vai, dar nu-i cu putință să mă ajuți !

— Mai întîi trebuie să aflu ce ți s-a întîmplat, zise păienjenița, și mai coborî puțintel pe trunchiul copacului.

— Mi s-a întîmplat ceva foarte serios. M-am îndrăgostit ! mărturisi Guazú.

— Te-ai îndrăgostit ? întrebă curioasă păienjenița, ducîndu-și lăbuța catifelată în dreptul inimii. Într-adevăr, e ceva serios ! Și cine e fata ?

— Picazú !

— Picazú ! repetă ea uimită, amintindu-și de frumoasa indiană.

— Fata mi-e dragă, spuse Guazú, dar necazul e că tatăl ei nu se învoiește s-o dea de nevastă decît celui care îi va aduce un dar nemaipomenit, cum nu-și află seamăn pe lume.

Păienjenița asculta, încrețindu-și fruntea, îngrijorată. Văzînd că tace, flăcăul îi spuse :

— Vezi ? Nimeni nu mă poate ajuta !

— Nu se știe niciodată. Nu trebuie să-ți pierzi nădejdea, răspunse păienjenița, și căzu pe gînduri.

— Ai putea să-i dăruiești o salbă de floarea-suferinței. Știu eu un colț în pădure unde cresc cele mai frumoase flori, cum nu se mai găsesc nicăieri.

— Floarea-suferinței le e cunoscută, zise Guazú, cu mihnire.

— Ori poate i-ar fi pe plac șefului de trib un șirag de colți de tigru. Te-aș putea călăuzi pînă la vizuina lor.

— Tatăl lui Picazú are o grămadă de piei și de colți de tigru.

Păienjeniţa se plimba de colo pînă colo, pe gînduri, dorind din suflet să găsească un dar nemaivăzut pentru prietenul ei Guazú.

— Vezi, spuse trist flăcăul, o să mor de supărare și nimeni nu-mi poate fi de ajutor !

— Nu-ți pierde nădejdea. Dă-mi răgaz pînă în zori.

Guazú zîmbi amar și, cu toate că n-avea pic de încredere, ca să n-o supere pe păienjeniță, îi făgădui că o să se întoarcă a doua zi în zori.

Cînd primele raze ale soarelui atinseră gingaș coroana celor mai înalți copaci din pădure și fluturii prinseră a se roti în jurul florilor de pe ramuri, iar păsările să cînte în triluri dulci, Guazú se întorcea pe cărarea năpădită de buruieni a pădurii. N-avea nici o nădejde, dar venise împins de curiozitate. Ajunse la copăcelul unde își avea sălașul păienjeniţa. O văzu mergînd iute încolo și încoace, urcînd și coborînd într-una, fără pic de răgaz.

Deodată, o rază de soare se strecură printre copaci. Păienjeniţa își dădu seama că Guazú se afla acolo ; se opri din lucru și-i dădu bineţe :

— Ziua bună, prietene !

— Bună să fie ! răspunse flăcăul.

Curînd, raza de soare atinse rămurica pe care se oprise păienjeniţa. Atunci Guazú zări cu uimire printre crengile copacului, izvodită din fire subțiri de argint, cea mai minunată dintre minuni : o dantelă făcută parcă de degetele unor zîne, atît de frumoasă și gingașă, că nici o minte de om n-ar fi fost în stare să și-o închipuie.

Guazú nu îndrăznea s-o atingă, temîndu-se să nu piară minunea aceea la cea mai mică suflare, ba chiar crezînd că e doar o închipuire înşelătoare.

— Desprinde-o, nu-ţi fie teamă ! Ia-o cu tine s-o dăruieşti tatălui fetei.

— Fii binecuvîntată ! îngăimă flăcăul, plin de recunoştinţă.

Şi cu mîini tremurătoare desprinse lucrătura aceea, purtînd-o cu mare grijă prin pădure, pînă ajunse la tatăl lui Picazú.

Şeful de trib rămase şi el mut de uimire. Ce degete puteau ţese cu atîta iscusinţă asemenea minunăţie ?

Guazú şi Picazú făcură nunta, şi trăiră ani mulţi şi fericiţi. Iar legenda spune că păienjeniţa a învăţat-o pe Picazú să ţească cu iscusinţă, şi ea le-a învăţat, mai departe, pe fetele ei, iar acestea, la rîndu-le, pe fiicele lor şi tot aşa, din generaţie în generaţie, s-a împărtăşit taina acelei minuni neasemuite, ţesută de păienjeniţa din pădurea din Paraguay.

NĂLUCA

(BRAZILIA)

Povestesc pescarii din Sambaquí şi Ponta Grossa că, în Istmul Şoarecilor, socotit de ei vrăjit, în miez de noapte se aud bătînd nişte tobe tainice şi se iveşte o fantasmă neagră care, prin semne, le cere vîslaşilor s-o treacă dincolo de limba aceea îngustă de nisip.

Dar adesea se întîmplă că barca se îngreuiază peste măsură din pricina acestei făpturi stranii şi tăcute, încît nu mai poate înainta, în ciuda sforţării deznădăjduite a vîslaşilor. În barcă pătrunde apa şi, încetul cu încetul, începe să se scufunde.

Atunci năluca cea întunecată, blestemata, izbucneşte într-un hohot înspăimîntător şi piere, lăsîndu-i pe bieţii vislaşi să se zbată zadarnic, pradă valurilor.

LEGENDA PĂSĂRII URUTAÚ

(PARAGUAY)

Părinţii frumoasei indiene Neambiu nu se învoiră în nici un chip s-o lase pe fată să se mărite, după voia inimii ei, cu viteazul Cuimbaé, războinic *tupí* [1]. În zadar plînse ea şi-i rugă fierbinte. Văzînd că nu-i poate îndupleca, fugi de acasă.

Îndată, părinţii se duseră la Cuimbaé, dar viteazul le ieşi în întîmpinare, şi le povesti visul pe care-l avusese peste noapte : se făcea că iubita lui era răpită de duşmani şi dusă departe. Îngrijoraţi, o porniră cu toţii s-o caute pe fată prin pădure. Într-un tîrziu, o găsiră zăcînd la pămînt, fără grai şi fără simţire. În van o rugară să se întoarcă împreună cu ei. Părinţii trimiseră atunci după prietenele ei, care veniră s-o roage şi ele, dar Neambiu rămase nemişcată.

Cum nu mai ştiau ce să facă, părinţii îl chemară pe vrăjitor, care începu s-o descînte după obicei. Speriaţi că fata nu dădea nici un semn, părinţii o luară şi o duseră atunci la cascada Iguazú [2]. Socotiră ei că, pentru a-şi veni în simţire, fata avea nevoie de o sperietură zdravănă. Îi strigară atunci :

---

[1] Indienii *tupi*, din Brazilia, fac parte din marele grup *tupi-guarai* ; indienii *guarani* s-au stabilit în Paraguay, Brazilia şi Bolivia.

[2] Cunoscută cascadă, una dintre cele mai mari din lume, făcută de fluviul Iguazú, afluent al fluviului Paraná, între Argentina şi Brazilia.

— Cuimbaé a murit !

Cînd auzi aceste vorbe, Neambiu fu cuprinsă de amarnică jale. Scoţînd strigăte sfîşietoare, ea se aruncă în vîltoare. Într-o clipă, toţi cei de faţă se prefăcură în sălcii.

Frumoasa Neambiu se prëschimbă pe dată în pasărea *urutaú*, care întotdeauna îşi alege rămurica cea mai desfrunzită şi uscată din sălciile din preajma cascadei Iguazú, şi acolo îşi plînge cu alean neostoit soarta nemiloasă.

LEGENDA COPACULUI CELOR DOI ÎNDRĂGOSTIŢI

(PARAGUAY)

Indienii tribului *guaraní* care au scăpat cu viaţă din războiul crunt cu duşmanii albi s-au adunat la sfat ca să pună la cale răzbunarea. Sorţii au căzut asupra viteazului Chopó, să meargă în recunoaştere în tabăra duşmană. Războinicul avea sufletul împietrit de atîtea lupte, şi niciodată dragostea nu îl înrobise. Dar cînd ajunse la duşmani, rămase subjugat de frumuseţea unei fete albe, de care se îndrăgosti năpraznic. Întors la ai lui, viteazul Chopó n-a fost în stare să aducă decît veşti încîlcite şi nesigure. Stăpînit de iubire, s-a dus la vrăjitorul tribului, să-şi descarce sufletul şi să-i ceară povaţa. Bătrînul vrăjitor i-a dat speranţa că va putea să fugă împreună cu fata iubită pînă la locul numit Coă-Guazú, unde aveau să se afle în siguranţă. I-a dăruit apoi trei talismane, povăţuindu-l ca, atunci cînd va fi urmărit, să le arunce pe rînd.

Totul s-a petrecut întocmai cum spusese vrăjitorul. Urmărit de duşmani, Chopó şi fata pe care o îndrăgea au luat-o la fugă prin pădure. Văzînd că nu mai au scăpare, viteazul a aruncat primul talisman : un ou de coţofană. Şi pe dată urmăritorii au fost învăluiţi de o cenuşă neagră, din care se ridicau vaete prelungi, al căror ecou îl repetă

și astăzi mlaștinile din preajmă. Cînd dușmanii s-au apropiat iar de ei, Chopó a aruncat al doilea talisman : vîrful unui corn de cerb. În urma lor, ierburile au luat foc. Amețiți de fum, cei doi îndrăgostiți s-au îmbrățișat, uitînd de primejdie și nedîndu-și seama că pămîntul începe să-i tragă în adîncurile lui. În clipa aceea, cei doi îndrăgostiți au fost prefăcuți într-un copac : viteazul în trunchiul gros, cu coaja aspră, iar fata în frunzele dese și foșnitoare de pe ramurile lui. Chopó n-a mai fost în stare să arunce ultimul talisman — o bucățică de trestie de zahăr — și din astă pricină vrăjitorul n-a mai putut să rupă farmecul care a pus stăpînire pe ei.

Și au rămas veșnic așa, prinși în copacul cunoscut cu numele de Chopó sau Zuinana, care în limba *guaraní* înseamnă „putere dătătoare de viață". Într-adevăr, din scoarța acestui copac se strînge un fel de rășină care îl poartă pe cel ce o mănîncă pe alte tărîmuri, de vis, unde totul e vrajă și iubire nesfîrșit de dulce.

PUȚUL VRĂJIT

(PERU)

În regiunea Cañete, către miază-zi, se află o mică moșie numită Hualcará, unde se găsește un puț cu apa cristalină, căruia i se zice „Puțul vrăjit".

Legenda povestește că, ori de cîte ori se apropie cineva de puț, se ivește din adînc o fată frumoasă, care îmbie drumețul, întinzîndu-i un ulcior cu apă. Iar cel care bea din apa aceea se face pe dată nevăzut, împreună cu fata.

Din astă pricină oamenii de prin partea locului nu se apropie de puț, de teamă să nu piară, bînd din apa vrăjită.

CUPRINS

Prefață V
Notă asupra ediției XXXVII

POVEȘTI FANTASTICE

Soarele și luna (Panamá) 3
Căluțul cu șapte culori (Mexic) 13
Frumoasa cu părul de aur (Chile) 29
Pasărea cu pene de toate culorile (Mexic) 36
Nuca de cocos fermecată (Chile) 53
Povestea lui Miguel Wayapa (Peru) 58
Uriașul și Juan Pirulí (Republica Dominicană) 65
Și cu duminica, șapte ! (Costa Rica) 67
Piticul (Chile) 70
Palatul la care te duci și nu te mai întorci (Ecuador) 73
Prințul care s-a rătăcit în pădure (Chile) 79
Tăietorul de lemne și șopîrla năzdrăvană (Republica Dominicană) 84
Impăratul Benjuí (Ecuador) 86
De ce este marea sărată (Chile) 88
Cumătrul bogat și cumătrul sărman (Chile) 93
Juan fără frică (Columbia) 101

Ştergarul care, cînd îl întindeai, se umplea de bunătăţi (Ecuador) 103
Voinicul de la miazăzi şi Voinicul de la miazănoapte (Chile). 107
Blanca Rosa şi cei patruzeci de hoţi (Chile) 111
Prinţesa dispreţuită care-şi iubea tatăl ca sarea în bucate (Cuba) 115
Cei doi orfani (Mexic) 117
Jô şi Artémise (Martinica) 121
Prinţesa care rupea şapte perechi de încălţări în fiecare noapte (Chile) 124
Poveste despre maimuţe (Mexic) 131
Voinicul (Cuba) 142
Fata cea cuminte şi cuferele fermecate (Columbia) . . . 145
Povestea pescarului (Chile) 148
Juan cel năzdrăvan şi căpcăunul (Argentina) 154
Cei şapte mineri iscusiţi (Chile) 156

POVESTIRI NUVELISTICE ŞI MORALIZATOARE

Povaţa înţeleaptă (Cuba) 165
Rîul adevărului (Mexic) 166
Sărmanul şi bogatul (Cuba) 167
Studenţii şi soldatul (Cuba) 168
Perurimá şi oala fermecată (Paraguay) 169
Ospăţul lui Baltazar (Cuba) 170
Iepele ascunse într-un bostan (Mexic) 171
Negrul cel isteţ şi bulgărele de aur (Cuba) 172
Băiatul care a vîndut podoabe sfinţilor (Ecuador) . . . 173
Am făcut-o noi înşine ! (Chile) 175
Nevasta cea înţeleaptă şi bărbatul care-i căuta pricină (Cuba). 176
Greşeala buclucaşă (Noul Mexic) 177
Carabina lui Ambrosio (Cuba) 178
Copilaşul ţărăncii (Cuba) 179

POVEȘTI CU ANIMALE

Nunta cumătrului Tigru (Columbia) 183
Iepurele și negustorul necinstit (Columbia) 185
Tăietorul de lemne, tigrul și vulpoiul (Argentina) 186
Poveste lui Ambeko și Aguatí (Cuba) 189
Sfîrșitul lumii (Columbia) 192
Cum s-a ivit moartea pe pămînt (Columbia) 194
Șoimul și vulpea (Paraguay) 195
Boul și broscoiul (Argentina) 196
Vulpoiul, tigrul și iapa (Argentina) 197
Povestea iepurelui viclean (Columbia) 198
Ciocănitoarea și pantera (Brazilia) 200
Scrisoarea (Columbia) 202
Înmormîntarea iepuroaicei (Columbia) 203
De ce are iepurele urechile mari (Venezuela) 206
Bursucul și vulpoiul (Argentina) 208
Maimuțele și broaștele țestoase (Cuba) 209
Cocoșul și vulpoiul (Ecuador) 211

LEGENDE

Mitul creației (Guatemala) 217
Legenda potopului (Brazilia) 224
Negrii și albii (Cuba) 226
Cînd și cum s-a ivit moartea pe pămînt (Columbia) 226
Legenda lui Chuya-Chaki, „Picior Sucit" (Columbia) 228
Legenda indienilor Makunaima (Venezuela) 231
Colina Soarelui (Venezuela) 236
Cei șapte copii ai bătrînei Katu (Peru) 237
Cum s-au ivit pe lume indienii Tupí și Guaraní (Paraguay) . . 241
Yara, zîna apelor (Brazilia) 242
Culorile păsărilor (Brazilia) 244
Nironga cea frumoasă (Brazilia) 246
Legenda primelor lămpi (Haití) 247

Orașul scufundat (Peru) 249
Grota minunată (Peru) 253
Legenda crinului de cîmp (Panamá) 255
Zora (Columbia) 260
Legenda Lacului Negru (Peru) 264
Legenda licuricilor (Paraguay) 265
Trecătoarea Atoghuarco (Peru) 266
Legenda fluierului (Uruguay) 267
Legenda țesăturii neasemuite (Paraguay) 268
Năluca (Brazilia) 273
Legenda păsării urutaú (Paraguay) 274
Legenda copacului celor doi îndrăgostiți (Paraguay) . . 275
Puțul vrăjit (Peru) 276

Lector : ELENA MURGU
Tehnoredactor : ELENA CĂLUGĂRU

Bun de tipar 25.XII.1979. Coli ed. 14,70.
Coli tipar 10.

Comanda nr. 90 494
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
București; — Piața Scînteii nr. 1
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen 2026